ספר

שלבי הסולם

מאמרים ורשימות דברים
מאת כ"ק האדמו"ר המקובל האלוקי
רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל,
שרשם מפי קדשו של אביו קדוש ישראל צים"ע
האדמו"ר המקובל האלוקי
רבי יהודה לייב הלוי אשלג זצוק"ל,
מחבר פירוש "הסולם" על ספר הזהר הקדוש

*

לפי סדר חמישה חומשי תורה, נביאים וכתובים,
תלמוד בבלי, תלמוד ירושלמי ומדרש רבה

*

כרך ד
נביאים כתובים
מאמרים-שונות
ניגונים

נביאים

ישעיה

אני ראשון ואני אחרון ..... א (1)
מהו, ידע שור קנהו, ישראל לא ידע, בעבודה ..... ה (5)

אני ראשון ואני אחרון

מאמר ל״ג, תשמ״ה

הנה הפסוק אומר ״אני ראשון ואני אחרון, ומבלעדי אין אלקים״. ידוע דסדר העבודה, על דרך להגיע להמטרה, שהיא דביקות בה׳, היא עבודה בעמ״נ להשפיע. אבל לפי מה שהאדם קיבל סדר העבודה מבחינת החינוך, הוא דוקא שלא לשמה, כמו שאמר הרמב״ם, (הלכות תשובה, פרק י׳) וזה לשונו ״ואמרו חכמים, לעולם יעסוק אדם בתורה, ואפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. לפיכך, כשמלמדין את הקטנים, ואת הנשים, וכלל עמי הארץ, אין מלמדין אותן, אלא לעבוד מיראה, וכדי לקבל שכר. עד שתרבה דעתן, ויתחכמו חכמה יתירה, מגלים להם רז זה מעט מעט. ומרגילין אותן לענין זה בנחת, עד שישיגוהו, וידעוהו, ויעבדוהו מאהבה״, עד כאן לשונו.

אי לזאת, כשאדם רוצה ללכת בדרך להגיע להמטרה, שהיא דביקות בה׳, שענינו הוא, לכוון, שהכל יהיה בעמ״נ להשפיע, אז הוא צריך מקודם לקבל חסרון, היינו שלא מוצא סיפוק בעבודה דשלא לשמה.

אז הוא מתחיל לחפש סדר אחר בעבודה. כי במה שהיה רגיל עד עכשיו לעסוק בתורה ומצות, היה על תשתית של רצון לקבל, המכונה ״שלא לשמה״. ועכשיו, שהוא צריך להחליף את כל היסוד שלו, שעל יסוד הזה היה בונה את כל סדר החיים שלו, זה תלוי בשיעור, שהמצב דשלא לשמה, שהוא רואה, שדרך זו לא נכונה, ואינה נותנת לו מנוחה. ולא ינוח ולא ישקוט, עד שיצא ממצב זה למצב דלשמה.

אבל מי נותן לו להרגיש, בזמן שהוא נמצא במצב דשלא לשמה, שעוד זה לא הדרך הנכונה, ועוד הוא נמצא מרוחק מדביקות ה׳. בו בזמן שהוא מסתכל על הכלל, שכל הכלל הולכים בתלם הזה, ולמה הוא צריך להיות יוצא דופן. ועוד קשה לו, בזמן שהוא מסתכל על הכלל, הוא רואה אנשים, שהם יותר כשרוניים, והם יותר בעל עבודה ממנו.

והם מסתפקים מסדר העבודה, שקבלו בזמן היותם קטנים, שאז המדריכים לימדו אותם לעבוד רק בשלא לשמה, כנ״ל בדברי הרמב״ם ז״ל. ואז הוא רואה על עצמו, הגם ש״צרת רבים חצי נחמה״, אבל הוא לא יכול להשלים עם המצב דשלא לשמה. אז באה השאלה, אם באמת שהוא פחות כשרוני ופחות בעל עבודה. ומאין בא לו זה, שהמצב דשלא לשמה אינו נותן לו מנוחה.

על זה באה התשובה: ״אני ראשון״. היינו, שהבורא נתן לו את החסרון הזה, שלא תהיה לו היכולת להמשיך בדרך זו. ולא יחשוב האדם, שזה השיג מחכמתו עצמו. אלא, אומר הקב״ה ״אני ראשון. זאת אומרת, אני נתתי לך את הדחיפה הראשונה, שתתחיל ללכת על הדרך האמת. בזה שעשיתי לך חסרון, שתרגיש, שאתה בעל חסרון מבחינת האמת״.

ואז מתחילה העבודה, שמתחיל לצפות להגיע למצב, שידחה אהבה עצמית, וכל מעשיו יהיו אך ורק בעמ״נ להשפיע. ואז עליו להקדיש לכך את כל המחשבה והמשאבים, העומדים לרשותו, בסוד ״כל אשר בידך ובכוחך לעשות, עשה״.

ואח״כ, כשהוא זוכה לדביקות ה׳, אז הוא חושב, שעל ידי יגיעתו בתורה ומצות, ובהתגברות על אהבה עצמית שלו. והוא חושב, שזכה לזה רק על ידי העבודה שלו, שהיתה לו התמדה גדולה, ורק הוא, היה לו הכח לנצל עד תום, האפשרות שיש לנצל, עשה לו החיל הזה, שזכה למה שזכה.

על זה אומר הפסוק ״ואני אחרון. היינו, כמו שאני הייתי הראשון, שנתתי לך את החסרון, כנ״ל. כמו כן, אני אחרון. זאת אומרת, אני נתתי לך המילוי להחסרון״. כי החסרון נקרא ״הכלי״, והמילוי נקרא ״האור״. והיות שאין אור בלי כלי, לכן מקודם מתחילים לעשות את הכלי, ואח״כ נותנים השפע לתוך הכלי. לכן **הבורא נתן קודם כל הכלי, שזה נקרא ״אני ראשון״. ואח״כ נתן השפע, שזה נקרא ״אני אחרון״**.

ובזה נבין את השינוי, שיש בין עבודה, שהפועל עובד בעבודה גשמית, באיזה בית חרושת, לבין פועל שעובד עבודה רוחנית. שמסדר העולם הוא, כי פועל שאינו עובד, אינו מקבל שכר. אבל עונש הוא לא מקבל, אם הוא לא עובד.

מה שאם כן עבודה רוחנית. מי שלא עובד, היינו מי שלא מקיים חס ושלום תורה ומצות, הוא מקבל עונש, כמו שאמרו חז״ל (אבות, פרק ה׳) וזה לשונו ״בעשרה מאמרות נברא העולם. ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות. אלא להיפרע מן הרשעים, שמאבדין את העולם, שנברא

בעשרה מאמרות. וליתן שכר טוב לצדיקים, שמקימין את העולם, שנברא בעשרה מאמרות״.

וכבר נתבאר זה במאמרים הקודמים, ותמצית הענין הוא, שענין ״להיפרע מהרשעים״ הוא, שיהיו היסורים, מה שיש לרשעים בחייהם. שפירושו הוא, כשהוא מסתכל על הרשעים של עצמו, היינו על הרצון לקבל שלו, ואם הוא רואה, שכל מה שהוא עובד עבור הרצון לקבל, אין לו סיפוק בחיים כאלו. ובשיעור שהוא רואה ומרגיש את כל האי נעימות מהחיים כאלו, על ידי זה הוא מקבל כלי וחסרון לרוחניות, משום שהאי נעימות, מה שהאדם מרגיש בחיים שלו, זה דוחף אותו שיחפש מקום, שיכול לקבל משם חיים.

נמצא לפי זה, **העונש**, שהוא מקבל על מה שהוא לא הולך בדרך הנכונה, הוא לא נבחן כנקימה ונטירה על מה שהוא לא רוצה ללכת בדרך ה׳, הנקרא, שצריכים לעבוד לשם שמים, אלא להיפך, **זה סיוע**, שדוחפים אותו להאושר ולהטוב.

לכן יוצא, מה שהוא רואה ענין העונש, מה שיש לרשעים, הוא בעצמו צריך להרגיש מיסורים שיש להרשעים. וזה סוד מה שכתוב (תהילים, צ״ד) ״אשרי הגבר, אשר תיסרהו ה׳״. שפירושו הוא, היסורים, שהוא מרגיש, כשהוא הולך בדרך הלא נכונה, זה נקרא שהקב״ה נותן לו כלי, כנ״ל, שזהו ״אני ראשון״.

אבל לא לכולם הוא נותן להרגיש יסורים, בזמן שהולכים בדרך דשלא לשמה. אלא רק ״את אשר יאהב ה׳, יוכיח״. שזה נקרא, שמרגיש טעם של הרשעים, שמשוקעים באהבה עצמית. וזה דוחף אותו מדרך השקר לדרך האמת.

היוצא מזה, שבגשמיות, שפועל לא עובד, אינו מקבל שכר, אבל עונש לא נותנים לו על זה שלא רוצה לעבוד. מה שאם כן ברוחניות, שהתעצל בעבודה, מקבל עונש, כמו שאמרו חז״ל ״להיפרע מן הרשעים״, ששם לא נכנס בגדר שמענישים אותו, אלא שמעלים אותו ללכת בדרך הנכונה. לא נבחן זה לעונש, אלא זה נבחן לתיקון. זאת אומרת, שיש ב׳ אופני התיקון:

א) דרך התורה,

ב) דרך יסורים.

אבל זה לא נקרא ״עונש״, אלא זה נקרא ״תיקון״. והתיקון בא לו על ידי יסורים.

ואח״כ כשכבר יש לו כלי, הנקרא ״כלי דהשפעה״, במקום שהיה לו מקודם רק רצון לקבלה עצמית, מקבל עכשיו רצון, היינו שהוא מצפה לה׳,

שיתן לו את הכלי, הנקרא "רצון להשפיע". וכשיש לו הכלי דרצון להשפיע, אז הוא זוכה להטוב והאושר, שהיה במחשבת הבריאה, שהיא נקראת "להטיב לנבראיו". וזהו כנ"ל "אני אחרון", שהכוונה על המילוי. שמה שהיה חסר לו מקודם, הוא ממלא עכשיו את כל חסרונותיו.

אבל זהו רק מבחינת השגחה פרטית. זאת אומרת, האדם מצד עצמו הוא צריך לומר, שהכל תלוי בו, כי רק לפי ערך התגברותו בעבודה, הוא יכול לזכות להמטרה, שבשבילה הוא נברא. וזהו נקרא, שהאדם צריך להאמין בשכר ועונש. ויחד עם זה, לאחר שעשה את עבודתו, הוא צריך לומר, שהכל הוא בהשגחה פרטית, כנ"ל בפירוש "אני ראשון ואני אחרון".

וענין זה, שהאדם יגיע להמטרה, הוא צריך לדעת, כי העיקר הוא, שהוא צריך להגיע לכוון כל מעשיו ומחשבותיו, שיהיו לשמה, כמו שכתוב "כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו, יצרתיו, אף עשיתיו". ויש להבין במה שכתוב "כל **הנקרא בשמי** בראתיו", וכי מי שלא "הנקרא בשמי", לא ברא הקב"ה לכבודו. וכמו כן יש להבין, מהו הפירוש של "הנקרא בשמי".

ויש לפרש "הנקרא בשמי", היינו שהוא מתייחס אליו יתברך, כמו שכתוב "ישראל עמך", או "עמו ישראל", שהכוונה היא, שהוא מתייחס אל ה'. אז הוא צריך להיות בהשתוות הצורה לה', כמו שכתוב "מהו רחום, אף אתה רחום", שכוונתו הוא רק להשפיע לה', שכל מעשיו הם רק למען כבודו יתברך, ואינו דואג לתועלת עצמו.

ובזה נפרש "כל, הנקרא בשמי". זאת אומרת, מי מתייחס אלי. אלו אנשים, שאומרים, שכל הבריאה הוא רק בראה לכבודו יתברך, ולא לתועלת עצמו, אז הוא יכול לייחס את עצמו אלי, והוא נכנס בכלל, הנקרא "עמו ישראל", או "ישראל". ואז הוא יכול להרגיש את מה שכתוב "הבוחר בעמו ישראל באהבה".

היוצא מזה, שהאדם צריך לקבל חסרון, שירגיש, שהוא זקוק, שה' יעזור להגיע "שכל מעשיו יהיו לשם שמים". ואז מתחיל סדר העבודה דלשמה. ואז זוכה לדברים, כדברי רבי מאיר.

מהו, ידע שור קנהו, ישראל לא ידע, בעבודה

מאמר מ"ב, תשנ"א

הנה הכתוב אומר "ידע שור קנהו, וחמור אבוס בעליו. ישראל לא ידע, עמי לא התבונן". ויש להבין מהי השאלה, שאומר, שור כן ידע, וחמור כן ידע אבוס בעליו, מה שאין כן ישראל. כלומר, שבטח יש לאדם יותר שכל מבהמה. אם כן שואל, מדוע ישראל לא ידע, ו"עמי לא התבונן" לדעת מי הוא המפרנס ונותן מזונות להנבראים.

ויש לשאול, הלא אינו דומה "ידע שור קנהו" לישראל. כי השור והחמור הם רואים מי שנותן להם לאכול, מה שאם כן ישראל ובחינת עם ישראל לא רואים מי הוא המפרנסן. רק הם צריכים להאמין, שה' נותן להם את כל מה שהם צריכים.

כלומר, שעם ישראל צריכים להאמין, שה' הוא הזן ומפרנס את העולם. אם כן מהי השאלה, מדוע שור וחמור ידע את מי הוא המפרנסן, וישראל לא ידע. בטח אם ישראל היו רואים את הבורא, הנותן להם את אכלם, כמו שור וחמור, בטח הם היו דומים לשור וחמור, עם הידיעה כמו השור והחמור. מה שאם כן אנו צריכים להאמין, מה שכתוב "פתח את ידך ומשביע לכל חי ורצון", כי זה יכול להיות רק באמונה, ולא בידיעה כמו השור.

אם כן יש להבין, מהי השאלה "מדוע ישראל לא ידע". קודם כל יש להבין, למה נתן את ענין האמונה להאדם. כלומר, כל מי שיש לו קצת שכל, מבין, שאם הבורא רוצה שיקיימו את התו"מ, בטח אם האדם היה רואה את השגחתו יתברך בגלוי, ולא היה צריך להאמין, שהבורא מנהיג את העולם בהשגחה של טוב ומטיב, אלא כל אחד היה רואה את השגחתו יתברך, היה כל העולם כולו עובדי ה', והיו מקיימים תורה ומצות באהבה.

וענין השגחה גלויה הוא כמו שכתוב (הקדמה לתע"ס, אות מ"ג) וזה לשונו "ונניח למשל, אם הקב"ה היה נוהג עם בריותיו בהשגחה גלויה, באופן אשר למשל, כל האוכל דבר איסור, יחנק תיכף על מקומו, וכל העושה מצוה, ימצא בה התענוג הנפלא, בדומה לתענוג המצוינים ביותר שבעולם הזה הגשמי. כי אז מי פתי היה מהרהר אפילו לטעום דבר איסור, בשעה שהיה יודע, שתיכף יאבד מחמתו את חייו. וכן מי פתי היה עוזב איזו מצוה, מבלי לקיימה תיכף בכל הזריזות".

אם כן למה באמת לא עשה ה׳ ככה, אלא שעשה הכל בדרך, שצריכים להאמין, ולא בדרך ידיעה. ואמר אאמו״ר זצ״ל, שאנו צריכים להאמין, שהבורא הוא כל יכול. אם כן למה בחר דוקא שנלך בדרך האמונה ולא בדרך ידיעה. בטח שהקב״ה הבין, שדרך האמונה היא דרך יותר טובה להגיע בסופה לידי מטרת הבריאה. לכן ניתן לנו את הדרך של האמונה.

ובענין האמונה יש הרבה פירושים. כלומר, שכל אחד ואחד נותן פירוש משלו. ואליבא דאמת, כל פירוש של אמונה, שהאדם בוחר לעצמו, נקרא בחינת ״אמונה״. וזה על דרך שמובא בהקדמה לתע״ס (אות י״ד) ״מי שתורתו אומנותו״, שיש לפרש, אשר בעסק תורתו ניכר שיעור אמונתו. כי ״אומנותו״ אותיות ״אמונתו״. בדומה לאדם שמאמין לחבירו, ומלוה לו כסף. אפשר שיאמין לו על לירה אחת, ואם ידרוש ממנו שתי לירות, יסרב להלוות לו. ואפשר שיאמין לו עד מאה לירות ולא יותר. ואפשר גם כן, שיאמין לו על כל רכושו, בלי שום צל של פחד. ואמונה זו האחרונה נחשבת ל**אמונה שלימה**. אבל באופנים הקודמים נבחנת ל**אמונה בלתי שלימה**, אלא שהיא **אמונה חלקית**. כך אדם אחד, מקצה לו מתוך שיעור אמונתו בה׳, רק שעה אחת מיומו, לעסוק בתורה ועבודה. והשלישי אינו מזניח אפילו רגע אחד משעת הפנאי שלו, מבלי לעסוק בתורה ועבודה״.

ובהאמור אנו רואים, שיש לכל יהודי בחינת אמונה. אולם למה בחר ה׳ דוקא את דרך האמונה, הוא כנ״ל, שדרך האמונה היא הדרך המוצלחת ביותר, שהאדם יגיע ע״י זה למטרת הבריאה. היינו, שיקבל את הטוב והעונג, שהיה לו במחשבת הבריאה, שהיא ״רצונו להטיב לנבראיו״.

אולם יש להבין, מהן הדרכים, שיש להאדם ללכת, בכדי להשיג את שלימות המטרה. התשובה היא, שהאדם צריך לעשות תיקון הבריאה. זאת אומרת, שהכלי קבלה שהבורא ברא בהנבראים, שהרצון הזה הוא בהפכיות הצורה מהבורא, שרצונו הוא להשפיע. לכן האדם צריך לתקן את עצמו עם השגת הרצון להשפיע. וזה נקרא ״תיקון הבריאה״. וזהו כל עבודת האדם, להגיע לידי דביקות עם הבורא, שזהו ענין השתוות הצורה.

לכן, אם ההשגחה, שהבורא מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב, היתה מגולה, אז לא היה יכול להיות שום אפשרות, שיהיה בכוחו של אדם לעשות בחירה, היינו לקיים תו״מ בעל מנת להשפיע. אלא סיבה אחרת היא מחייבת אותו, שבגללה הוא מקיים תו״מ. והיא מטעם עונש. היינו, מטעם תועלת עצמו ולא מטעם מצות ה׳, כנ״ל בהקדמה לתע״ס.

לכן השגחתו יתברך היא בהסתרה, אלא שהאדם צריך להאמין. אז יש מקום לבחירה. היינו, יש מקום לומר, שהוא עושה בעל מנת להשפיע. זאת אומרת, האדם עוסק בתורה ומצות, אף על פי שעדיין אין מרגיש שום טעם בתו"מ. כלומר, שהטעם של התורה, והטעם של המצות, זה תהיה הסיבה, שמחייבו לקיים אותם - זה אי אפשר לומר, בגלל שאינו מרגיש עדיין שום טעם.

מה שאם כן בתענוגים גשמיים, ששם התענוג בידיעה ולא באמונה, לכן התענוג שהאדם רואה, שיש באיזה דבר, התענוג היא הסיבה המחייבו לקבל את התענוג. לכן כנ"ל, אם היה מגולה התענוג שיש בתו"מ, ששם התענוג הוא אמיתי, כמו שאמר האר"י הקדוש, שבתענוגים הגשמיים אין יותר ממה שנפלו ניצוצין קדישין לתוך הקליפות, שזהו רק "נהירו דקיק" (אור דק), בטח אם היה מגולה התענוג שיש בתו"מ, בטח שהנבראים היו מוכרחים לקיים תו"מ מטעם תועלת עצמו.

מה שאם כן כשהאדם מקיים תו"מ, לא משום שהוא מרגיש טעם בזה, אלא לפעמים הוא עושה את המעשים של תו"מ בכפיה, למרות שהגוף מתנגד לזה. אבל יש לשאול, מדוע האדם כופה את עצמו, ומתגבר על רצון לקבל, שרוצה במנוחה. אלא האדם אומר, שזה כל ההבדל בין אדם לבהמה. כי אצל בהמה, שאין לה שכל, לכן רק התענוג קובע מה לעשות ומה שלא לעשות.

מה שאם כן אדם, שנברא עם דעת, הוא כבר לא מסתכל על התענוג, שזה יתן לו הבסיס, היינו שזה יהיה אצלו המורה דרך. היינו, איפה שיש יותר תענוג, שם, בדרך הזו הוא צריך ללכת. אלא האדם חושב תמיד, שהוא צריך ללכת בדרך האמת. היינו, שהמודד של העבודה, הוא מה שהוא אמת. בדרך הזה הוא הולך, ואין הוא מסתכל על הרגשת התענוג, שהוא יהיה המורה דרך שלו. אלא האדם חושב תמיד על האמת, אם באמת יצמח מזה שהוא הולך לעשות עכשיו, דבר טוב בשבילו.

לכן האדם, כשמקבל על עצמו מלכות שמים, הנקרא "אמונה", שהאדם רוצה לעבוד בתו"מ לשם שמים, והאדם רוצה לעשות נחת רוח ליוצרו, לכן אין האדם מסתכל על המעשה שהוא עושה, אלא הוא מסתכל על האמת. היינו, היות שהבורא נתן לנו תורה ומצות, ואנו רוצים לעשות רצונו, בכדי שיהיה לו הנאה, בזה שאנו מקיימים מצותיו.

לכן, למשל, כשהאדם לובש ציצית, אין האדם מסתכל, איזו הנאה תהיה להגוף בזה שהוא לובש ציצית. ובפרט שהוא מדקדק, שיהיו ציצית מן

המשובחים ביותר, כמו שאמרו חז"ל (שבת, קל"ג) "זה אלי ואנוהו. התנאה לפניו במצות. עשה לפניו סוכה נאה, ולולב נאה, ושופר נאה, ציצית נאה, ספר תורה נאה".

אלא האדם מסתכל תמיד, במה הוא יכול לעשות הנאה להבורא. היינו, שהאדם מבין בשכלו, זה שהבורא נתן לנו מצות אהבת ה', אינו זה חס ושלום שהבורא צריך לאהבה שלנו. אלא כל מה שהבורא צוה לנו לעשות ולקיים את כל מצותיו, אינם אלא לתועלת האדם. כלומר, שע"י זה האדם יגיע להשיג את מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

אבל האדם יודע, שיש לו טבע, הנקרא "רצון לקבל לתועלת האדם ולא לתועלת הזולת". זה גורם לו, שקשה להאדם לומר, אף על פי שהוא מבין, שהאדם אינו דומה לבהמה, שנגיד, שדוקא במקום שהאדם מרגיש שיקבל תענוג, שם הוא יכול לתת כוחות, בכדי להשיג את התענוג. אמנם, אם אומרים להאדם, שהוא צריך לאהוב את ה', זה האדם יכול להבין, רק בזמן שהוא רואה את גדלות וחשיבות של הבורא, אז שייך לומר את הענין של האהבה.

מה שאם כן **בזמן שהאדם אינו רואה את חשיבות של הבורא, אלא האדם צריך להאמין, כאן מתחילה עבודת האדם, כלומר עבודה, ששייכת לבחינת אדם ולא לבחינת בהמה**. שענין אמונה שייך לעבודת האדם ולא לעבודת הבהמה. אולם **שיעור האמונה צריך להיות, כמו הידיעה שיש אצל בהמה**. אחרת אין זה עדיין נקרא "אמונה", אם יש לו הבדל בין אמונה לידיעה.

כלומר כנ"ל, שהאדם צריך להיות דומה כמו בהמה. היינו, **כמו בהמה אינה יודעת רק ידיעה מה שהיא רואה, כן האדם צריך ללכת בבחינת אמונה, כמו בהמה בבחינת ידיעה**. אחרת מהו ההבדל בין אדם לבהמה, כנ"ל, כלומר האמונה צריכה להיות כמו ידיעה.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מה שכתוב "ידע שור קנהו, וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע, עמי לא התבונן". איך הוא מדמה ישראל לשור וחמור. הלא השור והחמור הם רואים מי הוא הנותן להם מזונות. מה שאם כן ישראל לא רואים, אלא הם צריכים להאמין. אם כן מהו הדמיון זה לזה.

והתשובה היא כנ"ל, כי עיקר ההבחן בין אדם לבהמה הוא, שלבהמה אין דעת. לכן אצל הבהמות רק הרגשת התענוג היא הקובעת, אם לעשות

את הפעולה, או לא לעשות. מה שאם כן באדם, שיש לו שכל ודעת, אין לו להסתכל על התענוג שבדבר, אלא על האמת שבדבר.

לכן כשניתנה לנו בחינת אמונה, כמו שכתוב "ויאמינו בה' ובמשה עבדו". לכן כשנתן לנו העבודה הזאת, לכן ישראל צריך להיות בחינת ידע, היינו אמונה, שישראל צריכים לקבל על עצמם, צריך להיות כמו ידיעה אצל הבהמות.

ועל זה באה השאלה. מדוע הידיעה, שיש בבהמות, שזה הוא הבסיס שלהם, כמו כן צריכה להיות האמונה אצל ישראל. ומדוע אצל ישראל "לא ידע", אינו דומה אמונה שלהם כמו ידיעה.

וזה שכתוב "עמי לא התבונן". הנה "עמי" נקרא "עמך". מה שאם כן "ישראל" הוא כבר מדרגה יותר גבוהה, כידוע ש"**ישראל**" אותיות "**לי - ראש**". לכן הוא אומר "ישראל לא ידע". מדוע. זהו מטעם ש"עמי לא התבונן". בזמן שהם היו בבחינת "עמי", להתבונן מהו שיעור אמונה, שהם צריכים להשיג, אלא שחשבו, שגם אמונה חלקית, כנ"ל, כבר זה שיעור מספיק לבחינת אמונה, לכן הסתפקו במועט, והם חושבים עצמם לבחינת "ישראל", אף על פי שהם עוד לא זכו לבחינת "אמונה שלימה", שזה יהיה דומה כבחינת ידיעה כמו בבהמות.

ובהאמור יוצא, שסדר העבודה צריך להיות, שהאדם צריך להגיע לבחינת אמונה, כמו ידיעה. היינו, האדם מתחיל להבין, שצריכים לעשות הכל בעל מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו. לכן כשהאדם הולך בדרך הזו, וכשהוא רואה, שאין הגוף נהנה מהעשיה שהוא רוצה לעשות, אז האדם צריך לומר להגוף שלו "אין אני הולך לעשות מעשה, שאתה תהנה מזה, אלא אני הולך עכשיו לעשות מעשה, שהבורא יהנה מזה. אם כן מה אתה דורש ממני, שאני אחכה מלעשות את הדבר עד שאתה תסכים. הלא אין אתה בא בחשבון, בקשר לעשיית המעשה, שאני עושה לתועלת ה'".

אבל הגוף שואל "מה יהיה לך, מזה שאתה עושה לתועלת ה'. כלומר, איזו הנאה תהיה לך מזה. היות שאין אדם עושה שום דבר בלי תמורה, אם כן מהי התמורה, שאתה מקוה לקבל עבור זה".

התשובה צריכה להיות "ניתנה לנו מצות אמונה, כמו שכתוב "ויאמינו בה' ובמשה עבדו". לכן אני מאמין, שאני משמש מלך גדול, הגם שעוד אין לי ההרגשה מגדלות הבורא. אלא אני מאמין בגדלותו, לכן יש לי הנאה, בזה שאני משמש מלך גדול, וזוהי ההנאה שלי. לכן כל השאלות שלך הן יכולות

להיות רק על האמונה, מדוע אני מאמין. אבל בו בזמן, שאני מאמין באמונה שלימה, האמונה שלי היא כמו ידיעה״.

ואנו רואים, בזמן שיש ידיעה על אדם, שהוא מורם מעם, מלך, שר גדול, או מי שהוא מפורסם, לאיש גדול, יש זה מצד הטבע, שהאדם נכנע לפני הגדול. ואין זה שייך לדת תורה, אלא זהו בטבע, שיש זכיה גדולה, שהקטן משמש להגדול. רק בעבודה, ששם ענין גדלות וקטנות אינו מגולה, אלא שצריכים להאמין, שם יש העבודה, מטעם שמצד הטבע, אין האדם מסוגל לעשות שום דבר, אלא מה שהוא רואה ומבין בשכל.

לכן כשהאדם קיבל על עצמו אמונה כדוגמת ידיעה, כבר אין לו מה להתווכח עם הגוף. כי האדם אומר להגוף ״אני רואה, שאין אתה אומר לי שום דבר, רק דבר אחד אתה אומר לי, שאין אתה יכול להשלים עם האמונה, שאני קיבלתי עלי. לכן על טענת האמונה אין לי מה להתווכח עמך. לכן אני אומר לך, מה שאני עושה עכשיו, ואתה לא מסכים, אין אני מחכה להסכמתך, כי אצלי האמונה כמו ידיעה״.

ובהאמור יוצא, ש**כל עבודת האדם הוא איך להשיג כח האמונה**. כי אין האדם יכול לנצח את הרע שבו ע״י ויכוחים. **כי בשכל החיצוני הגוף תמיד צודק. אלא רק אם האדם עונה להגוף עם בחינת אמונה למעלה מהדעת, אז הוא יכול לנצח את הגוף**.

אי לזאת, האדם צריך לעשות הכנה לפני עשיית דבר שבקדושה, שהוא רוצה בזכות המעשה של קדושה, שהוא הולך לעשות עכשיו, הוא יקבל תמורת העשיה בחינת אמונה. והאדם צריך להאמין, שלא חסר לו שום דבר, רק אמונה בה׳.

והאמונה, האדם יכול להשיג, שה׳ יתן לו, ע״י זה שהוא עושה מעשים למעלה מהדעת, היינו בכפיה. כלומר, שיש הרבה פעמים שהאדם צריך לילך בכפיה, שהוא צריך לכוון, שבזכות הכפיה הוא יזכה לבחינת אמונה בגדלות וחשיבות בה׳.

אולם האדם צריך לדעת, שבזמן שהוא עובד בעל מנת להשפיע, יש לו עליות וירידות. וזהו מטעם, שע״י הירידות והעליות, האדם מקבל יכולת ואפשרות להבחין בין טוב לרע. כי ידוע, שאין האדם יכול להבין שום דבר כל צרכו, אם אין לו נגד זה, דבר, שהוא ההיפך מהדבר שיש לו.

וזהו כמו שכתוב ״כיתרון האור מתוך החושך״. כלומר, שאין להכיר את החשיבות של האור, אלא מתוך החושך. שסבל, והיו לו יסורים מהחושך.

אז, כשבא האור, הוא יודע להעריך אותו. כמו כן אין האדם מסוגל להעריך את חשיבותו של מצב העליה, אם אין לו נגד זה ירידות. כי רק אז הוא יכול להעריך חשיבותו של האור, היינו בחינת העליה.

אחרת זה דומה, שנותנים לתינוק אבנים טובות ומרגליות, ואין התינוק יודע להעריך את החשיבות שבדבר. אז באים אנשים, ולוקחים ממנו את הדברים טובים, היות שהתינוק לא יודע בשביל מה הוא צריך להחזיק את האבנים טובות. וממילא מי שרוצה, לוקח מהילדים את הדברים טובים.

וכמו כן האדם, שלא יודע מהו הערך של קדושה. אם נותנים לו קצת קדושה, בכדי שהאדם יתקדם בעבודה, בא הסטרא אחרא ולוקחת מידו. היות שאין להאדם היכולת להבין, שקצת קדושה, מה שרכש, צריך לשמירה, שהס״א לא תוציא את הקדושה מידו.

לכן כשיש לו ירידות, הוא נשאר עם רשימות, ממה שהיה לו. ולכן הוא כבר יודע לשמור את עצמו, שהס״א לא יוציאו מידו. ומשום זה אדם המאמין, שהכל עושה ה׳, ובטח ה׳ עושה הכל לתועלת האדם. אם כן הירידות שהאדם מקבל, הוא אומר, שה׳ שלח לו את המצבים האלה בטח לטובתו.

זה נותן כח לאדם, שלא יברח מהמערכה, אף על פי שהוא לא רואה, שה׳ משגיח עליו, היינו שירגיש, שה׳ עוזרו. אלא שלא די, שלא התקדם בעבודה, אלא הלך אחורה. אבל אם הוא מאמין, שה׳ עוזר לו, בזה ששולח לו את הירידות, ממילא כבר האדם אינו בורח מהמערכה.

כי הוא אומר, שה׳ כן עוזרו. אבל לא באופן שהאדם מבין, היינו בעליות. אלא שה׳ נותן לו עזרה בדרך הירידות. לכן אמונה זו מחזקת אותו, שלא יברח מהמערכה, אלא הוא מצפה לעזרת ה׳, ומתפלל, שיהיה לו כח להמשיך בעבודה, עד שה׳ יפקח את עיניו ויזכה לדביקות ה׳.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז״ל (ברכות, נ״ד) ״חייב אדם לברך על הרעה, כשם שמברך על הטובה״. זאת אומרת, אם האדם מאמין, שה׳ מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב, אם כן מדוע האדם מרגיש, שיש לו רע. וזה נקרא, כאילו ה׳ נותן לו רע. לכן אמרו חז״ל, שהאדם צריך להאמין, שבטח הרע הזה הוא לטובה.

ובעבודה יש לפרש, כי אנו רואים, בזמן שהאדם נכנס לעבוד בבחינת ״שכל מעשיו יהיו לשם שמים״, היינו שכל מה שהוא עושה, הוא עושה

מטעם, שהוא רוצה להשפיע להבורא, ולא לתועלת עצמו, אז הוא בא לידי מצבים של עליות וירידות.

כי בזמן שמאירה לו בחינת האמונה בה׳, הוא במצב עליה. היינו, שהוא מבין, שכדאי לעבוד רק לתועלת ה׳. ואח״כ באה לו ירידה. היינו, שבאו לו מחשבות, מה יהיה לו, מזה שהוא יעבוד לשם שמים ולא לתועלת עצמו. ויש לפעמים, שהוא מקבל ירידה כל כך גדולה, שהוא רוצה לברוח מהמערכה.

אז נשאלת השאלה, מדוע מטרם שנכנס לעבודה דלהשפיע, היה תמיד במצב רוח מרומם, ועתה הוא מרגיש הרבה פעמים, שבכלל הוא רחוק מהעבודה, והוא עושה הכל בכפיה. הלא יש כלל ״מצוה גוררת מצוה״. אם כן, מדוע קיבל ירידה.

והתשובה היא, זה שהאדם מרגיש, איך שהוא נמצא במצב של ירידה, הנקרא ״מצב של רע״, זהו גם כן לטובתו, שדוקא ע״י שניהם הוא יכול לזכות לעזרה מצד ה׳. וזה שכתוב ״חייב אדם לברך על הרעה״.

הושע

מהו ענין כשלון בעבודה ..... יג (13)
עד כמה שיעור התשובה ..... יח (18)
מהו השיעור של תשובה ..... כב (22)

מהו ענין כשלון בעבודה

מאמר ב׳, תש״ן

הנה כתוב (הושע, י״ד) ״שובה ישראל **עד** ה׳ אלקיך, כי כשלת בעוונך״. ומפרש הרד״ק ״כי כשלת בעוונך״, כי אתה רואה, שנכשלת בעוונך, כי אין מקימך ממכשולך, אלא תשובתך **אליו**. ובאומרו ״עד״, כמו ״אל״. ואמרו חז״ל ״גדולה תשובה, שמגעת **עד** כסא הכבוד, שנאמר **עד** ה׳ אלקיך״.

ויש להבין מהו ״כי כשלת בעוונך״, שמשמע, שהוא עשה איזה דבר, והיה כשלון. היינו, שהיה כאן מחדל, על מה שהוא לא ראה את זה מראש. ואם האדם עושה עוונות, איזה כשלון היה כאן. הלא מלכתחילה הולך לעשות דבר שלא כהוגן, כי עבר על מה שאסור לעשות.

כי כשלון משמע, שהאדם לא כל כך אשם בדבר זה, אלא שנכשל בדבר. וכמו כן יש להבין, מהו הלשון ״עד ה׳ אלקיך״, לשון יחיד, ״אלקיך״. וכן יש להבין את ענין ״עד כסא הכבוד״.

ויש לפרש את ענין ״כי כשלת בעוונך״. הכוונה על עוון ראשון שחטא אדם הראשון בעץ הדעת. ששם היה מחדל, בזה ששמע לעצת הנחש. שה׳ אמר לו, שלא לאכול מעץ הדעת, והוא שמע מה שהנחש יעץ לו, שאם הוא יעבוד בעל מנת להשפיע, כן מותר לו לאכול.

כי הנחש אמר, שה׳ ציווה, שלא לאכול מעץ הדעת, הוא מטעם, שהיות שבמצב שבו הוא נמצא, אין הוא מוכשר לאכול אותו. מה שאם כן אם הוא יסתגל מעשיו, בטח על אופן כזה ה׳ לא אסר לו לאכול מעץ הדעת.

נמצא לפי זה, שהיה כאן אצל אדם הראשון ענין של מחדל וכשלון. כלומר, שהוא לא הלך לעשות מעשה משהו נגד רצונו יתברך. אלא אדרבה, לפי עצת הנחש, הוא הולך לעשות עכשיו תיקון גדול, כפי עצת הנחש, שאמר לו, אדרבה, שה׳ יהנה מעשיה זו (עיין בהקדמה של ״פנים מסבירות״, ששם מפרש את ענין חטא של עץ הדעת).

וזהו הכשלון שהיה לו לאדם הראשון, בזה ששמע לעצת הנחש, שאמר לו, שהעבודה הזו של אכילת עץ הדעת, למצוה יחשב, ולא לעבירה חס ושלום. אולם לבסוף הוא ראה שחטא, כמו שכתוב "ותפקחנה עיני שניהם, וידעו כי עירומים הם".

פירש רש"י וזה לשונו "וידעו כי עירומים הם. אף סומא יודע כשהוא ערום. אלא מהי, וידעו כי עירומים הם. מצוה א' היה בידם, ונתערטלו הימנה" (ערטלאי פירושו, ערום, חשוף, שאינו לבוש).

היינו, שראה שלא היה צריך לשמוע לטענת הנחש, הגם שהנחש נותן לו להבין, שכל מה שהוא מדבר אליו, הכל הוא לטובת ה' ולא לתועלת עצמו, כמו שאמר לו, שאם הוא יעשה הכנה לטהר עצמו ויכוון לשם שמים, על זה לא היה ציווי ה', כנ"ל, (בהקדמה ל"פנים מסבירות", אות י"ז).

ובזה יש לפרש מה שאמרו חז"ל (סנהדרין, ל"ח) "אדם הראשון מין היה". ופירוש רש"י "היה נוטה לעכו"ם". ויש להבין, איך אפשר לומר דבר כזה על אדם הראשון, שהיה מדבר עם הבורא, שנוכל לומר עליו שהיה מין.

אלא לפי שאנו לומדים, שענין אמונה נקרא, שהוא מאמין למעלה מהדעת. לכן, הגם שהוא בעצמו שמע מהבורא, שלא לאכול מעץ הדעת, ולא שייך כאן לומר, שזהו ענין שצריך להאמין על הציווי של הבורא.

אלא הפירוש יהיה, שלאחר שבא אליו הנחש, ונתן לו להבין בתוך הדעת, מה שהבורא אמר לו, שלא לאכול, אז אדם הראשון היה צריך לומר להנחש "הגם מצד הדעת אתה צודק, היינו, שאם אני כן יאכל מעץ הדעת על הכוונה בעל מנת להשפיע כנ"ל, אז יהיה להבורא נחת רוח מהאכילה זו. ואני רואה, שאתה צודק מאה אחוז. מכל מקום אני הולך למעלה מהדעת. אלא אני רוצה לקיים את ציווי ה' בלי שום שכל ודעת, כי מה שמוסיפים על האמונה, כבר נקרא "נוטה לעכו"ם".

ואדם הראשון הלך והוסיף על מה שציווה לו הבורא. על זה אמרו, שאדם הראשון מין היה. ועל ידי החטא הזה נמשך לנו הסתרה בעבודה, שקשה לנו להתרחק מאהבה עצמית. וממילא קשה לנו להאמין בהשגחתו יתברך בבחינת טוב ומטיב, שיהיה לנו כח לתת לו שבח והודאה על כל הדברים שהאדם מרגיש, שזהו רק טוב.

וחסרון זה של אמונה בהשגחתו יתברך, שהוא מנהיג את עולמו בבחינת טוב ומטיב, זה גורם לנו, שאנו כל כך מרוחקים מהבורא. כי האדם יכול לשמש ולעשות מעשים, אפילו שהם למעלה מכוחו, אם מרגיש למי הוא

עובד. והיות שכל זמן שעדיין האדם נמצא באהבה עצמית, אין האדם מסוגל להרגיש את מציאותו יתברך כפי שדרוש, שיהיה להאדם אמונה בקביעות.

וזה כמו שכתוב (בהקדמת ספר, הזהר דף קל״ח, ד״ה ״כי״) וזה לשונו ״בעת שהאדם מרגיש רע, הנה באותו שיעור שורה בו כפירה. היינו, שלא יכול להיות לו אמונה מטרם שיש לו השתוות הצורה. כי חוק הוא זה, שלא יוכל הנברא לקבל רע מאתו יתברך בגלוי. כי הוא פגם חס ושלום בכבודו יתברך, שהנברא ישיגו כפועל רעות, כי אין זה מתאים לפועל השלם״.

ובזה יש לפרש את ענין, שגירשו אותו מגן עדן לתוך העלם והסתר. ומשום זה, כל הדורות שבאו אחריו, שיש עבודה גדולה, בזה שצריכים להאמין, שיש מנהיג בעולם, וגם הוא משגיח בהשגחה של טוב ומטיב. ובזמן שאין להאדם אמונה כזאת, זה גורם לו כל החטאים שאדם עושה. כי מכח העוון הראשון של אדם הראשון, נמשך, שהאדם הוא בבחינת אהבה עצמית. וממילא אין הוא מסוגל לקבל על עצמו את עול האמונה כנ״ל.

נמצא, שהכל נמשך מהכשלון הראשון, שאדם הראשון נפל לבחינת אהבה עצמית. וזה גרם להדורות הבאים אחריו, שיש להם כבר עבודה של ענין אמונה בפשטות. היות שבזמן שהאדם נמצא באהבה עצמית, חל עליו הצמצום וההסתר, שאין אור עליון יכול להאיר לו. ומשום זה אין האדם יכול להאמין בה׳, אלא למעלה מהדעת, כנ״ל, שהרצון לקבל גורם לו בחינת כפירה.

נמצא, שהכשלון שהיה לאדם הראשון בחטא של עץ הדעת, גרם לנו, שאין לנו אמונה. וממילא מזה באים לכל החטאים. לכן אין עצה אחרת, אלא לזכות לבחינת **אמונה, שיהיה להאדם הרגשת אלקות באופן פרטי**. שלא יהיה נצרך להכלל, שתהיה לו אמונה מבחינת הכלל ישראל. אלא האדם צריך לעשות תשובה בשיעור שיהיה ״עד ה׳ אלקיך״, שפירוש, שהוא **ירגיש, שה׳ הוא אלקיך באופן פרטי. ואז יתוקן הפגם של חטא של עץ הדעת**.

ובזה יש לפרש מהו ״עד ה׳ אלקיך״. היות שהכשלון היה בזה ששמע בעצת הנחש, שאמר לו על פי שכל, מהי כוונתו יתברך, לכן האדם מוכרח לעשות תשובה, עד שיזכה לבחינת ״ה׳ אלקיך״ באופן פרטי, ולא להיות נמשך לאף אחד.

כלומר, שלא יהא נמשך אחרי הכלל, בזה שהוא רואה על איזה אופנים, היינו על איזה כוונות, צריך להיות סדר העבודה, וכמו כן צורת עבודה. זאת

אומרת, שלא יסתכל על מה שהאדם מבחינת הכלל שואף להגיע לאיזו מטרה. אלא הוא צריך לעשות תשובה, עד שיזכה באופן פרטי שה' יהיה אלקיך.

וזהו כמו שכתוב (הקדמה לתע"ס, אות נ"ד) וזה לשונו "אמנם אחר שרואה ה' יתברך, שהאדם השלים את מידת יגיעתו והתחזקותו באמונת ה' יתברך, אז עוזר לו ה' יתברך, וזוכה להשגת השגחה הגלויה. דהיינו, לגילוי פנים. ואז זוכה לתשובה שלימה. שפירושה, ששב ומתדבק בה' יתברך בכל לב נפש מאוד, כמו שנמשך אליו מצד ההשגה של ההשגחה הגלויה. "וזהו כמו שכתוב "היכי דמי תשובה. עד שיעיד עליו יודע תעלומות, שלא ישוב לכסלו עוד". כלומר, מתי יהיה אדם בטוח שזכה לתשובה שלימה. עד שיעיד עליו יודע תעלומות. כלומר, שיזכה לגילוי פנים. שאז ישועתו יתברך מעידה עליו, שלא ישוב לכסלו עוד".

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מהו "עד ה' אלקיך". היינו, שהאדם צריך לעשות תשובה, היינו לעשות כל מה שבידו לעשות, עד שה' יתברך עוזר לו, וזוכה להשגת השגחה גלויה, דהיינו לגילוי פנים. שאז נקרא "ה' אלקיך". היינו שהוא השיג באופן פרטי את גילוי פנים של ה'. זה נקרא "ה' אלקיך". היינו, שזכה באופן פרטי. וזה נקרא "ה' אלקיך".

ועתה נבאר מה ששאלנו, מהו הפירוש, מה שאמרו חז"ל "גדולה תשובה, שמגעת עד כסא הכבוד" (יומא פ"ו). ידוע, שאי אפשר לתקן שום דבר, אם אין רואים את הקלקול. לכן אי אפשר לעשות תשובה, אם אין הוא רואה את החטא. כלומר, שלא יכולים לתקן את הרע, אם לא רואים את הרע בצורה האמיתית.

כמו בגשמיות, אם לא רואים את כובד המשקל של איזה דבר, לא יכולים להרים אותו. לכן כשאין האדם רואה את צורה האמיתית של הרע שיש בקרבו, אין הוא יכול לבקש עזרה שלימה, שיהיה בידו להתגבר על הרע. כי ידוע "יצרו של אדם מתגבר עליו כל יום, ואלמלא אין הקב"ה עוזרו אינו יכול לו". לכן, אם אין האדם רואה את שיעורו של הרע, אין תפלתו של האדם שלמה.

כי האדם מבקש, למשל, מהקב"ה, שיעזור לו על קצת רע, שע"י זה יזכה לתשובה. אם כן, העזרה הבאה מלמעלה, היא רק לבטל קצת רע, ולא כל הרע שבו. שזה דומה, שאדם בא להרופא, ואומר לו, שיש לו חום, שהרופא יתן לו כדור להוריד את החום. והרופא שואל, כמה חום יש לך, והוא אומר,

שיש לו 83 חום. והרופא נתן לו כדור, והכדור לא עזר. לכן הרופא אומר לו, בטח יש לך יותר חום. ומה עשה הרופא, בעצמו מדד לו החום, וראה, שיש לו חום למעלה מ - 40. אז הרופא נותן לו תרופה, שמתאימה למי שיש לו 40 מעלות חום.

הנמשל הוא, היות שהאדם צריך לתת תפלה, שהיא הכלי לקבל הישועה, ואם אין האדם מתפלל על הרע ממש שיש בו, אלא שהוא חושב, שיש לו קצת רע, ממילא אין התפלה שלו ממשיכה עזרה מלמעלה, אלא עבור מי שיש לו קצת רע.

אי לזאת, כשהאדם מתחיל ללכת בדרך האמת, והוא מבקש עזרה מה׳, אז ה׳ מראה לו כל פעם קצת רע שיש בו. והאדם מתחיל לחשוב, שכל פעם שהוא מתגבר בתו״מ, הוא נעשה יותר גרוע, מכפי שטרם התחיל להכנס בעבודה של אמת. ואז הוא בא לידי ״תוהה על הראשונות״. כלומר, שמתחרט על מה שנכנס בעבודה זו. שכל ענין, שנכנס לעבודה זו, היתה כוונתו, שע״י זה הוא יתקרב יותר לה׳. ועתה הוא רואה להיפך, שהוא הולך אחורה ולא קדימה.

אולם האדם צריך להאמין, שהוא כן מתקדם בעבודה. אלא זה שהוא רואה כל פעם איך שהוא יותר גרוע, זהו מהמשל הנ״ל, שהרופא מודד לו את החום ולא החולה. אז ה׳ מודד לו החום. היינו, שה׳ מראה לו כל פעם, איך שהוא שקוע בהרע. עד כדי כך, שלא מאמין שיש מציאות כזו.

כלומר, שהאדם אינו מבין, איך יכולה להיות מציאות כזאת, שאדם מתחיל לתת יותר יגיעה בתו״מ, והיה צריך לראות, שכל יום הוא נעשה יותר טוב. ובמציאות הוא במצב יותר גרוע.

והתשובה היא, כי בזמן שהאדם מתחיל ללכת בדרך האמת, כפי שיעור התגברותו בעבודה, בשיעור זה מגלים לו את הרע, בכדי שיהיה לו מקום, לבקש מה׳ עזרה על רע ממש. היינו כלומר, שהאדם רואה אז, שאם אין הקב״ה עוזרו, אינו לו שום מציאות, שתהיה לו יכולת לצאת משליטת הרע, כי אצלו הרע מתגבר בכל יום ביותר כח השליטה. וכל זה הוא בכדי שיהיה לו מקום וצורך לישועת ה׳, שדוקא אז הוא מקבל רצון וצורך לעזרת ה׳.

וזה כמו שכתוב בהקדמה לתע״ס (אות קל״ח) וזה לשונו ״ההסתר הוא סיבת הגילוי. שההסתר, אחר תיקונו, בעת הגילוי, נעשה לגילוי, כמו פתילה

לאור הנאחז בה. וכל שההסתר הוא גדול ביותר, דרכו בעת תיקונו, שיתגלה ויאחז בו האור הגדול ביותר״.

ובהאמור יש לפרש את ענין ״גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד״ שענין ״כסא״, אמר אאמו״ר זצ״ל, יש לפרש ב׳ פירושים:

א) מלשון ״כיסוי״, שמכסה,

ב) מלשון ״כסא״, שראוי לשבת עליו המלך.

נמצא, שבזה שהאדם מגיע לידי הכרת הרע, שהוא רואה, איך שהוא מרוחק, הן מבחינת מוחא והן מבחינת ליבא, שהכל סתום ומכוסה, שאין הוא רואה שום מבוא, שיהיה מציאות לזכות לדביקות ה׳, זה נקרא ״כסא המכסה״.

ודרגה זו נקראת בחינת ״כלי וצורך אמיתי לישועת ה׳״. ועל הכסא הזו מתגלה אח״כ עזרת ה׳, בסוד ״הבא לטהר מסייעין אותו״. נמצא, שהכסא הזה, שהיה כל כך בשפלות, היינו שהיה מרגיש מצב של שפלות ובזיון, זכה שישרה על כסא זה כבוד המלך. נמצא, שאותו השפלות נעשה ״כסא הכבוד״.

ובזה יש לפרש ״גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד״. כלומר, מתי האדם יודע שכבר עשה תשובה. הסימן הוא, אם הגיע, שהכסא הקודם זכה לגילוי אור. וזה עד שיהיה מגולה המלך הכבוד, היושב על הכסא.

עד כמה שיעור התשובה

מאמר ב׳, תשמ״ח

הכתוב אומר ״שובה ישראל עד ה׳ אלקיך״, (הושע י״ד).

מכאן משמע, ששיעור התשובה הוא ״עד ה׳ אלקיך״. אמנם יש להבין, מה הפירוש ״עד ה׳ אלקיך״, שמשמע, שעד המקום הזה צריכים לעשות תשובה. וכשהוא מגיע למקום הזה, כבר אינו צריך לעשות תשובה, מטעם שכבר שב למקומו, מאיפה שהוא בא. אמנם צריכים להבין, מהו שהאדם הלך מהמקום, ואומרים לו, שהוא צריך לחזור למקומו, מאיפה שהוא בא.

שזה נקרא "תשובה". ולפי זה, מהו המקום שהלך משם, שהוא צריך לחזור לשם.

ידוע מה שכתבו המקובלים, שנשמתו של אדם הוא חלק אלקי ממעל. כמו שכתוב (הקדמה לספר הזהר, אות ב') וזה לשונו "חקירה הג', במה שאמרו המקובלים, שנשמתו של אדם היא חלק אלקי ממעל. באופן, שאין הפרש בינו יתברך לבין הנשמה, אלא שהוא יתברך **כל** והנשמה **חלק**".

וכמו שכתוב (הקדמה לספר הזהר, אות ט') "והנך מוצא, שברוחניות פועל שינוי צורה, כמו גרזן מפריד בין הגשמיים. ומכאן תשכיל, כיון שנטבע בהנשמות הרצון לקבל הנאתו, הרי שינוי צורה הזה, שהשיגו הנשמות, פועל להפרידם מעצמותו יתברך, באופן שע"י שינוי צורה הזה, יצאו הנשמות מכלל בורא ונבדלו הימנו להיות נבראים".

וכמו שכתוב (הקדמה לספר הזהר, י"א) "ונשתלשלו העולמות עד למציאות עולם הזה הגשמי, דהיינו למקום, שתהיה בו מציאת גוף ונשמה, וכן זמן קלקול ותיקון". וכמו שכתוב (הקדמה לספר הזהר, י"ב) "וע"י תורה ומצות, נמצאים בסופם, שיהפכו צורת הרצון לקבל כמו צורת הרצון להשפיע. ואז יכולים לקבל כל הטוב שבמחשבת הבריאה. ויחד עם זה זוכים לדבקות חזקה בו יתברך. מפאת שזכו ע"י עבודה בתו"מ להשואת הצורה ליוצרם, שזה נבחן לגמר התיקון", עד כאן לשונו.

ובהאמור יוצא, שכל מה שיש לנו לעשות בעולם הזה, הוא לתקן עצמנו ולהכשירנו, שנוכל לקבל את הטוב והעונג, שישנם במחשבת הבריאה. ונמצא, שע"י זה שהאדם נברא עם רצון לקבל, שהוא בהופכיות מהבורא, מבחינה זו נבחן שהאדם הלך מהמקום. מאיזה מקום, מהשורש. היות שהנשמה היא חלק אלוקי ממעל. אלא שנתרחקה מסיבת שינוי צורה, מהבורא, וירדה לעולם הזה, בכדי שתהיה מלובשת בגוף.

וכנ"ל, שבעולם הזה יש זמן קלקול ותיקון, שבסגולת תו"מ יתוקן את מה שנתקלקל. והיות כי כל הקלקול הוא בזה, שהרצון לקבל מרחק את האדם מהבורא, לכן לאחר שהאדם עוסק בתורה ומצות, בכדי שהאדם יקבל את התכונת **בעמ"נ להשפיע**, שזהו נקרא "**השתוות הצורה**", נמצא שבזה נעשה **תיקון על הקלקול**.

ובזה נבין את השאלה, מהו המקום שהאדם יצא משם, שאומרים לו, שהוא צריך לשוב למקומו, שזה נקרא "תשובה". יש לפרש, היות שהנשמה היא חלק אלוקי ממעל, ונתרחקה מהבורא להיות רק "חלק" ולא "כל",

כנ״ל. וכל זה הוא מסיבת שינוי צורה, וממילא כשהוא מתקן זה בסגולת תו״מ, על הכוונה שזה יביא לו התיקון, שיכול לעשות הכל בעמ״נ להשפיע, וממילא שוב נעשה מחובר ל״הכל״, הנקרא ״דבקות בהבורא״, כנ״ל. וזה הוא השיעור שהאדם צריך לדעת, עד כמה הוא צריך לעבוד, עד שהוא יגיע לתשובה.

על זה באה התשובה ״שובה ישראל עד ה׳ אלוקיך״. שפירושו ״אלקיך״ היינו, שהוא לשון יחיד. כלומר, היות שע״י הרצון לקבל, שישנו באדם, הוא נתחלק לשתי רשויות, שהאדם נתרחק מבורא. וכשאדם מתקן עצמו ועושה הכל בעמ״נ להשפיע, שבזה הוא בא לידי דבקות, נמצא, השינוי צורה, שהיה מחלק את האדם, שנתרחק ע״י זה ממקורו, שזה נקרא, שהאדם נתרחק ממקומו, ועכשיו חזר למקומו, וזה נקרא ״אלקיך״ לשון יחיד, שאין שום דבר שיפריד בין הבורא להנברא. וזה נקרא ״תשובה״, שהאדם חוזר למקומו. היינו כמו שהיה מטרם הבריאה, שהיתה הנשמה נכללת בכל. ואחר כך, ע״י הרצון לקבל, נתחלקה לחלק מהכל, כנ״ל. ועכשיו נעשה רשות היחיד, וזה נקרא ״תשובה״. וזו ״שובה ישראל״. עד כמה הוא צריך לשוב. אומר לנו הנביא ״עד ה״״, שהוא יהיה ״אלקיך״, רשות היחיד.

ובהאמור אנו רואים, שהכתוב רוצה להראות לנו מהי תשובה. כלומר, שבבחינת הכלל, שמלמדין אותם לעסוק בתורה ומצות שלא לשמה, שם, היינו בבחינת הכלל, האדם צריך לעשות תשובה על בחינת המעשה. פירוש, שאם האדם נזהר לקיים תורה ומצות בכל פרטיה ודקדוקיה, בבחינה זו האדם צריך להאמין למעלה מהדעת, שבטח הוא עוד לא יצא ידי חובתו בקיום תורה ומצות. ומתחיל תמיד לחפש, אולי דיבר לשון הרע, או אולי דיבר דברים בטלים.

כלומר, הוא עוסק תמיד, אם הוא רוצה לקנות שלימות, בחיפוש אחר העבודה שהוא עושה. ובדרך כלל, אין אדם רואה חוב לעצמו. וכמו כן בענין שפלות, כמו שאמרו חז״ל ״מאוד מאוד הוי שפל רוח״, גם בזה הוא מחפש אצלו איזה חסרון, שע״י זה הוא יכול לומר לעצמו, שהוא יותר גרוע מאחרים, היות שהאדם צריך להיות שפל בעצמו, ושקר בודאי אסור לומר. לכן הוא דואג וחושב תמיד, למצוא לעצמו איזה חסרון, שיכול לומר, שהוא גרוע מאחרים.

ובטח אדם הנמצא במצב כזה, קשה לו מאוד לעשות תשובה. וכל מה שיכול לומר, אחרי כל התאמצות שלו, הוא יכול למצוא ספקות, אולי לא התפלל כראוי, אולי דבר לשון הרע והוא לא שם לב לזה. זאת אומרת, הוא

מוציא בעצמו מקום, שיכול לעשות תשובה על עבירות, שעבר עליהם מספק. וכמו כן בקשר לשפלות, גם כן אומר, אולי מספק אני יותר גרוע מאחרים. נמצא, שכל התשובה שלו היא רק על ספק עבירה. זאת אומרת, הוא מאמין למעלה מהדעת, שבטח חסרה לו עדיין שלימות. וכל זה אמור לאלו אנשים, ששייכים להכלל.

אולם לאנשים ששייכים להפרט, שמגמתם היא לזכות לדביקות ה׳, שהיא בחינת השתוות הצורה, כלומר שהם רוצים, שכל מעשיהם יהיו לשם שמים, כאן מתחיל סדר אחר לגמרי. היות שהמודד שלהם בתו״מ הוא לאו דוקא רק המעשה, אלא הם רוצים, שגם הכוונה תהיה לשם שמים. כלומר, שלא מסתפקים בזה, שהם מקיימים מצות ה׳ בבחינת המעשה. זאת אומרת, הגם שהם מקיימים תו״מ, משום שה׳ צוה אותנו לקיים את התורה ומצות, ולא מטעם שהסביבה מחייבים אותם לקיים את התו״מ, שזה נקרא, שעושים לא שהסביבה יכבדו אותם או שלא יכבדו אותם, שזהו הסיבה המחייבם לקיום תו״מ.

אלא שהם עושים הכל בהצנע לכת עם ה׳ אלקיך, וממילא אין הם דורשים מהסביבה לא כבוד, וכו׳, אלא שהם רוצים לקיים תו״מ על הכוונה שלא על מנת לקבל פרס, אלא בלתי ה׳ לבדו. והם רואים, שעל העבודה זו הגוף לא מסכים. והיות שהם רוצים להגיע להאמת, אז מן השמים מראים להם כל פעם, לפי ערך העבודה שלהם, מגלים להם את האמת, איך שהרצון לקבל הוא בהפכיות הצורה להבורא. וכל פעם הוא מתנגד יותר בתקיפות, לזה שהאדם רוצה לעבוד רק לתועלת הבורא.

האדם הזה אינו רואה, שיש לו משהו, איזו מעלה ברוחניות. והוא רואה, שהוא יותר מגושם משאר עובדי ה׳, שעוסקים בתו״מ. והסיבה היא כנ״ל, היות שהאדם, בזמן שמשקיע יותר כוחות בכדי להגיע להאמת, אז מלמעלה מראים לו, לראות את מצבו האמיתי של הרע. ואז הוא רואה, שאין בכוחו לעזור לעצמו. ויש לו אז צורך, הנקרא ״כלי״, שה׳ יעזור לו לצאת משליטת הרע שבו.

ובהאמור יוצא, מה שכתוב ״שובה ישראל עד ה׳ אלקיך״, זה נאמר בכדי שהאדם לא ירמה עצמו, לומר, אני לא רואה בעצמי שום חטא. אלא הוא יכול להבין, אולי מספק יש לו עבירות שצריך לתת עליהם תשובה. לכן אומר לנו הכתוב ״שובה ישראל״. ואם אתה תשאל, עד היכן שיעור התשובה, בכדי שאני אדע בוודאות, שאני צריך לעשות תשובה. על זה בא הכתוב ואומר לנו ״שובה ישראל עד ה׳ אלקיך״. שאם הוא רואה, שעדיין יש

לו שתי רשויות, היינו שהוא רוצה, שה׳ יתן לו טוב ועונג לרשותו של אדם, הנקרא ״רצון לקבל לעצמו״, אז הוא יודע בודאי, שהוא מרוחק מה׳, שהוא נעשה **חלק נפרד מהכל,** כנ״ל. וצריך לעשות כל מה שבידו, בכדי לחזור למקורו ושורשו. היינו שיחזור למקומו, שזה נקרא ״ה׳ אלקיך״.

הכוונה, שאין יותר מרשות אחד, שהוא רשותו של הקב״ה, וזהו שנאמר ״ביום ההוא יהיה ה׳ אחד ושמו אחד״, היינו רשות אחד.

מהו השיעור של תשובה

מאמר א׳, תשמ״ט

הנה הכתוב אומר (הושע י״ד) ״שובה ישראל עד ה׳ אלקיך, כי כשלת בעוונך״. ויש להבין:

א) מהו הפירוש ״עד ה׳ אלקיך״, שמשמע, שאם לא הגיע התשובה ״עד ה׳ אלקיך״, עוד לא נקרא ״תשובה״. אם כן, איך אנו יכולים לדעת, אם התשובה כבר הגיע ״עד ה׳ אלקיך״. ומי יכול לעלות ולראות, אם כבר הגיע או לא.

ב) יש להבין זה שכתוב ״כי כשלת בעוונך״. משמע, שזהו הטעם למה התשובה צריך לעלות ״עד ה׳ אלקיך״. ויש להבין מהי השייכות זה לזה.

ג) יש להבין מהו הפירוש ״כי כשלת בעוונך״. מהי הכוונה ״בעוונך״. משמע, שיכול להיות כשלון מדבר אחר, שלא מהעוון של האדם. לכן הכתוב אומר לנו ״כי כשלת״. היינו, שהכשלון שלך בא ״מעוונך״, ולא מדבר אחר. אם כן, מהו הדבר אחר, שהאדם יכול לחשוב, שזה לא בא לו ״מעוונותיו״.

וענין כשלון, המשמעות היא, שהאדם עשה חשבון, שיש לו לעשות עכשיו עסק טוב, ולבסוף הפסיד מהעסק, שהיה לו כשלון על ידי איזה דבר. כדמיון, שאדם הלך בדרך ונכשל ע״י אבן שהיה בדרך, שהוא לא ראה ונפל. אם כן צריכים להבין, כאן ברוחניות, שקיבל נפילה, בטח שנכשל באיזה אבן, שהיתה באמצע דרך. לכן יש לדעת, מהי האבן שהאדם נכשל בה, ושזה גרם לו, שנפל באמצע דרך הליכה. ובא הכתוב ואומר, שהכשלון היה **מעוונך**, שזהו האבן, שעל ידו נכשלת ונפלת. והידיעה זו אנו צריכים לדעת,

כדי להיזהר מהאבן נגף. אם כן יש להבין, מדוע העוון של האדם הוא המכשול, שבשביל העוון שיש בו, הוא לא יכול ללכת בדרך ה׳ ולקיים תורה ומצות.

והענין הוא, כי העוון הראשון מתחיל מחטא עץ הדעת. שאדם הראשון נולד מהול (אדר״נ ב׳, ה׳). אלא אח״כ, ע״י החטא, הוא משך בערלתו היה (סנהדרין ל״ח). וכמו שמפרש בהקדמה לפנים מסבירות (דף ו׳), שענין ״משוך בערלתו״, הוא ענין ערלה של שלוש קליפות הטמאות. וכשהוא נולד, לא היה לו את הערלה הזו. כי הגוף החיצון של אדם הראשון, אומר האר״י הקדוש, שהיה מבחינת מלכות שעלתה לבינה דמלכות דעשיה, הנקרא ״מלכות הממותקת בבינה״. וזה נקרא שנולד מהול.

וע״י חטא של עץ הדעת, המשיך עליו את המלכות מבחינת מידת הדין, שהוא צורת גדלות הקבלה מחלל הפנוי. וזה נקרא, שהיה משך בערלתו. כלומר, שהמשיך עליו את שלוש קליפות הטמאות, שמכאן באים כל החטאים שהאדם עושה. זאת אומרת, גדלות הקבלה, שאדם הראשון המשיך בעצמו ע״י החטא, זהו הגורם לכל החטאים, שהשורש של החטאים נמשך בבחינת מוחא וליבא.

ובזה יש לפרש מה ששאלנו, מהו הפירוש ״כי כשלת בעוונך״. הכוונה היא על עוון שלך, הנמשך מחטא של עץ הדעת. זה נקרא ״בעוונך״. כלומר, אבן הזה, הנכשלים כל הנבראים, הוא בזה שהאדם אומר, שאני רוצה להבין את הכדאיות, אם זה משתלם, אם אני אקיים תו״מ, מה ירויח מזה המקבל לעצמו, הנמשך מגדלות הקבלה, שאדם הראשון המשיך לעצמו בסיבת חטא של עץ הדעת.

וכמו בגשמיות, האדם כשהולך בדרך, והוא נכשל ע״י אבן הנמצא באמצע הדרך, הוא לא רואה את האבן, לכן הוא נופל ע״י האבן. כמו כן בעבודה, שהאדם הרוצה ללכת בדרך ה׳, הוא לא רואה, שהאבן, שהוא הרצון לקבל, אבן מלשון ״אבין״, שהוא רוצה הכל להבין, מה שתצמח מזה הנאה להמקבל לעצמו.

ובזמן שאומרים לאדם, שהוא צריך להאמין למעלה מהדעת, שהשגחה העליונה היא בבחינת טוב ומטיב, הוא אומר, אני רוצה לראות שהוא כך. אבל להאמין, זהו נגד ההבנה. כי ההבנה אומרת, מה שאתה רואה, זהו אמת, ומה שאתה לא רואה, איך אתה יכול לומר, שהוא אמת. וכשאומרים

לו, שצריכים להאמין, הוא טוען, מאיפה אתה יודע, שזה שאתה מאמין, הוא אמת. וזה האבן נגף, שבני אדם נכשלים על ידו.

ובהאמור יוצא, כי האבן שבה נכשלים, הוא רק שחסר ענין האמונה. והאדם, כשמתחיל ללכת בדרך העבודה דלהשפיע, האדם טוען לה', מדוע אתה עשית הסתרת פנים שלך, עד שאין ביכולתנו להתגבר על ההסתרה שהקב"ה עשה. שנוכל להתגבר על ב' דברים אלו, היינו על בחינת **מוחא** ועל בחינת **ליבא**.

ובאמת נשאלת השאלה, מדוע עשה הקב"ה כך, שנצטרך להאמין. ולא עשה אחרת, דהיינו, שכל מי שמתחיל בעבודה, תיכף יראה את גדלות ה'. ונמצא, זה שעשה ה', שצריכים לעבוד בבחינת אמונה, זה גורם, שהרבה אנשים מתרחקים מהעבודה. הלא אנו מבינים, כאילו חס ושלום, שהדרך שהבורא עשה, לעבוד בבחינת האמונה, זהו אבן נגף לכל הכושלים. אם כן מדוע עשה ככה.

ועל זה אמר אאמו"ר זצ"ל, שאנו צריכים להאמין, שהדרך הזו שהבורא עשה, שהעבודה שלנו תהיה בבחינת "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", זו היא הדרך המוצלחת ביותר בכדי להגיע לשלימות המטרה, שהיא להטיב לנבראיו. כי דוקא ע"י האמונה, הנבראים יכלו להגיע לשלימות המטרה, שהוא בכדי לקבל הטוב והעונג, מה שהבורא חשב לתת להנבראים.

אבל אסור לנו לומר, שהבורא לא היה יכול לעשות דרך אחרת, היינו בבחינת ידיעה. שבטח שהקב"ה הוא כל יכול, ויכול לעשות הכל מה שהוא רוצה, אלא כמו שאנו צריכים להאמין במטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, וכמו כן יש לנו להאמין על הדרך, איך להגיע להמטרה, שבחינת אמונה היא הדרך הטובה ביותר ומוצלחת ביותר. לכן בחר הקב"ה בדרך של האמונה, שרק ע"י דרך של אמונה תהיה היכולת להאדם להגיע לשלימות המטרה.

ובהאמור, שהביאור "כי כשלת בעוונך" הוא בחינת גדלות של כלי קבלה, שאדם הראשון המשיך עליו מחמת חטא של עץ הדעת, יש לפרש מה ששאלנו, מהו ענין "כשלת בעוונך" ל"שובה ישראל עד ה' אלקיך".

ושאלנו, וכי האדם יכול לעלות למעלה ולראות אם התשובה הגיע "עד ה' אלקיך". ובהנ"ל יש לפרש, היות שכל הכשלונות, שאין האדם יכול להגיע לשלימות, והוא נכשל באמצע, הוא רק מטעם, כי עוון הראשון הוא אבן

הנגף שבשבילה האדם נופל. לכן האדם, כשרוצה לעשות תשובה, ואינו יודע מהי תשובה, אז אומר הנביא "שובה ישראל עד ה' אלקיך".

פירוש, שכל המעשים, שהאדם עושה, יהיו בשביל "ה' אלקיך". נמצא, שפירושו "עד", היינו עד שתדע בבירור, שכל מה שאתה עושה הוא בשביל ה' אלקיך. זאת אומרת, שהגיע למדרגה, שהוא מרגיש, שבשביל עצמו אינו כדאי לחיות, אלא מה שהוא חי, הוא בשביל תועלת ה', וזה נקרא "תשובה".

מה שאם כן אם עוד לא הגיע לדרגה זו, עוד לא נקרא זה "תשובה". והטעם הוא כנ"ל "כי כשלת בעוונך", שהוא הקבלה עצמית. כלומר, כי רק זה הוא הכשלון, שאין האדם יכול לבוא לידי דביקות ה'. וממילא לתקן זה הוא רק עד שיגיע "עד ה' אלקיך", שכל מעשיו יהיו רק להשפיע, וזה נקרא "תשובה".

ולזה אין האדם צריך לעלות למעלה, ולראות אם התשובה שלו הגיע "עד ה' אלקיך". אלא האדם בעצמו הוא רואה ומרגיש, אם אין לו שום כוונה בחיים, אלא רק מה ששייך לתועלת ה', ולתועלת עצמו הוא אומר, שאינו כדאי לחיות. אולם גם בזה האדם יכול לרמאות עצמו. כלומר, שיכול להיות, שזה שמסכים לעבוד בשביל תועלת ה', בטח הוא חושב שתגיע מזה לתועלת עצמו הנאה גדולה.

אולם על זה גם האדם יכול לראות את האמת. היות לפי הכלל, אם באמת האדם רוצה להידבק בה', ויש לו כבר השתוות הצורה, אז הוא צריך לזכות לפקיחת עינים בתורה. לפי הכלל "הלומד תורה לשמה מגלין לו רזי תורה". ואם הוא עדיין לא זכה לרזי תורה, זה הסימן שהוא עדיין רחוק מלהיות, שכל כוונתו תהיה אך ורק לתועלת ה'.

וכמו שכתוב בהקדמה לספר הזהר (דף י' אות ל"ב) וזה לשונו "הוא העבודה בתו"מ לשמה, דהיינו על מנת להשפיע ושלא לקבל פרס. שעבודה זו מטהרת את הרצון לקבל לעצמו שבו, ומהפכתו ברצון להשפיע. אשר בשיעורי הטהרה של הרצון לקבל, נעשה ראוי ומוכשר לקבל ה' חלקי הנפש, הנקראות נרנח"י. כי הן עומדות ברצון להשפיע. ולא תוכלנה להתלבש בגופו, כל עוד שהרצון לקבל שולט בו, כי ענין התלבשות והשואת הצורה עולות בקנה אחד. ובעת שיזכה, שיהיה כולו ברצון להשפיע ולא לצורך עצמו כלום, נמצא שזכה בהשואת הצורה לנרנח"י שלו העליונים".

ובהאמור רואים, שאם האדם הולך בדרך השפעה, הוא צריך לזכות לבחינת רזי תורה, ואם לא זכה, זהו סימן שעדיין הוא נמצא באהבה

עצמית. הגם שהוא מרגיש, שהוא רוצה לעשות מעשים אך ורק להשפיע. לכן אז הוא צריך עוד הפעם להרבות עצות ותחבולות, לזכות לאהבת ה׳ ולא לאהבה עצמית. אבל צריכים לזכור, שבכדי לזכות לאהבת ה׳ ולא לתועלת עצמו, אין זה בידי אדם, אלא זהו מתנת אלקים.

אולם צריכים לדעת, שבעת שהאדם רוצה לצאת מעבודה המעשית בלבד, שהיא בלי כוונה, ורוצה להתחיל בעבודת המעשה עם הכוונה דלהשפיע, יש בזה עבודה רבה. היות שבזמן שהגוף מתחיל לשמוע מבחינת הכוונה דלהשפיע, תיכף על המקום הוא מתחיל להתנגד, ולא נותן להמשיך בעבודה זו, ומראה לו צבעים שחורים על עבודה זו.

ובמצב הזה, האדם צריך להאמין, שרק ה׳ יכול לעזור. וכאן המקום, שהאדם יכול לתת תפלה אמיתית. ונקרא ״אמיתית״, משום שהאמת שכך הוא. כלומר שהבורא עשה, שהאדם לא יוכל לעזור לעצמו. והסיבה היא כידוע, ש״אין אור בלי כלי״, כמו שדברנו מזה כמה פעמים. וזהו כמו שאמר אאמו״ר זצ״ל, שזה שעשה הבורא, שאין האדם יכול בעצמו לצאת מאהבה עצמית, הוא בכדי שהאדם יהיה נצרך להבורא, שיעזור לו. ובמה עוזר ה׳, בנשמתא קדישא, כמו שכתוב בזה״ק. היות אחרת אין להאדם צורך לקבל אור התורה, אלא הוא היה מסתפק במה שהוא מקיים תורה ומצות, ולא היה לו שום צורך לקבל את הנרנח״י דנשמה שהוכן עבורו.

מה שאם כן, כשהוא רואה, שאין הוא יכול לצאת מאהבה עצמית ולזכות לבחינת השתוות הצורה, אז הוא צריך לעזרת ה׳, שיעזור לו. ועל ידי מה הוא נותן להאדם את העזרה. הוא ע״י נשמתא קדישא, הנקרא ״אור עליון״, המתגלה בהאדם, שירגיש שיש בו נשמה, שהיא ״חלק אלקי ממעל״. נמצא, לפי התגברות האדם, הוא מרבה בגילוי אור ה׳. ולסיבה זו עשה ה׳ הכבדת הלב, שלא יהיה בכוחו של אדם להתגבר על הרע שבו, אלא שיהא נצרך להבורא, וע״י זה יהיה להאדם הצורך לזכות לבחינת נרנח״י שבנשמה. אולם הסדר הזה של הכבדת הלב, בא דוקא בעת שהאדם רוצה לעבוד בעל מנת להשפיע, והוא נותן כוחות, בכדי להגיע לשמה, אז מתחיל ענין של הכבדת הלב.

וזה דומה להאם, שרוצה ללמד את הילד, שיוכל ללכת לבדו. היא יושבת על הברכים, ונותנת להילד שיתקרב אליה. ובזמן שהיא רואה, שהילד כבר קרוב אצלה, האם מתרחקת מן הילד. וזהו בכדי שהילד יתרגל ללכת לבד, בשיעור יותר גדול מכפי שהלך. אולם הילד מתחיל לבכות. הלא הוא התאמץ, ונותן כוחות בכדי שיתקרב אל האם, והוא בוכה, מדוע אמו

התרחקה ממנו. והוא חושב, כאילו האם שונאת אותו, לכן היא מתרחקת ממנו. ולא יכול לדון את אמו לכף זכות, שההתרחקות שלה היא לטובת הילד. מה שאם כן כשהילד לא התחיל ללכת, אין האם מתרחקת ממנו, אלא הוא רואה, שכל הזמן שהוא הולך, האם מחזיקה אותו בידה ומוליכה את הילד.

וכמו כן בעבודה. מטרם שהאדם מתחיל ללכת לבד, כלומר מטרם שהוא יוצא מהכלל, שכל עבודתם הוא רק בחלק המעשה לבד, בלי כוונה דלהשפיע, זה נקרא, שהאם מחזקת את הילד בידה, ומוליכה אותו. זאת אומרת, אין הוא מרגיש שיש לו התרחקות מצד העליון, אלא אדרבה, הוא לא רואה שום חסרון בעבודתו. וממילא הוא לא יכול לומר, שמתרחקים ממנו. הלא הוא מרגיש שהוא קרוב. והסיבה היא, היות שהוא הולך בתלם של הכלל, שהשכר הוא תועלת עצמו. אם כן, הדעה הזו היא קרובה אצל הגוף. לכן אין הגוף מתנגד לעבודתו, וממילא הוא מרגיש לאיש שלם. נמצא, שהוא במצב כמו שאמו מחזקת אותו ביד ומוליכה אותו.

מה שאם כן בזמן שהוא יוצא מהכלל, שהוא רוצה לעבוד בעל מנת להשפיע, הוא נבחן לילד שכבר מתחיל ללכת לבד. אז האם מתרחקת ממנו. כל פעם שהוא חושב, שכבר הגיע לעבודה דלהשפיע, אז מלמעלה מראים לו, שהוא עוד רחוק מעבודה דלהשפיע. ובמה מראים לו שהוא רחוק, היות שמראים לו כל פעם מהו "על מנת להשפיע". אז המחשבות האלו מביאות לו להאדם מחשבות זרות, עד שלפעמים הוא רוצה לברוח מהמערכה.

ואח"כ נותנים לו עוד פעם התקרבות, שהוא מתחיל לחשוב, שעכשיו הוא קרוב להאם. אבל עוד הפעם מראים לו, שמתרחקים ממנו. וזה שכתוב "אל תרחק ממנו". וכמו כן כתוב "אל תסתר פניך ממנו". שיש בזה ב' פירושים:

א) היות שאתה מתרחק ממנו, זה גורם שאנחנו רוצים לברוח מהמערכה.
ב) אל תרחק ממנו, תן לנו להבין, שזה לא התרחקות, אלא שזה אתה עושה לטובתנו, ושנדע שכל מה שאתה עושה, הכל לטובתנו.

מיכה

מהו נסתר ונגלה בעבודת ה' ..... כט (29)

מהו נסתר ונגלה בעבודת ה'

מאמר י"ט, תשמ"ז

הנה הכתוב אומר (מיכה ו', ח') "הגיד לך אדם, מה טוב, ומה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט ואהבת חסד, והצנע לכת עם אלקיך". כאן בהכתוב הזה אנו רואים שני דברים, שהם נגלים לעינינו:

א) **עשות משפט**, שרואים שהוא עושה משפט.

ב) **אהבת חסד**, שרואים שהוא אוהב חסד. מאין לנו זה, הלא אנו רואים, שעושה חסד. בטח שהוא אוהב את זה, אחרת לא היה עושה חסד. ודבר אחד נאמר כאן, שהוא בנסתר, כמו שכתוב "והצנע לכת עם ה' אלקיך".

וצריכים להבין "הצנע לכת" מה פירושו. ודרך הפשט מפרשים, ששני דברים הנ"ל, היינו "עשות משפט" ו"אהבת חסד", שיהיו בצנעה, שאף אחד לא יראה את המעשים טובים שלו. אבל בדרך עבודה מהו.

ידוע, שיש **מעשי** מצות **וכוונת** המצות. שמבחינת המעשה כולם שוים, אין הפרש לצדיק גדול ולאיש פשוט. היות שעל מעשי מצות נאמר "לא תוסיף ולא תגרע". שאין אנו אומרים אצל הצדיק יש שתי מזוזות, היינו בצד ימין הדלת והן בצד שמאל. אלא כל ההבחן בין גדול לקטן הוא רק בהכוונה.

וגם בענין כוונה יש להבחין ב' בחינות:

א) לכוון שעושה עכשיו מצות ה',

ב) לכוון על הסיבה, שמחייבת לשמור מצות ה'.

אולם בבחינה זו יש להבחין כמה בחינות:

א) שמקיים מצות ה', שעל ידי זה, שיש אנשים, הנמצאים בסביבתו, מכבדים אותו וכדומה, נמצא, שהמחייב לעשות מצות ה', הוא אנשים, ולא ה' הוא מחייב אותו. כלומר, אם לא היו אנשים נמצאים בסביבתו, לא היה מקיים מצות ה'.

וגם בבחינה זו יש להבחין, אם הוא עושה זה מחמת כפיה. דהיינו, יש לפעמים אדם שהוא מחלל שבת, ועבד אצל אדם דתי. והדין, אם הוא יכול להכריח אותו, שלא יחלל שבת, הדין הוא, שמחויב להכריחו.

למשל, שאם הוא לא ישמור שבת, הוא יפטר אותו מעבודה. ובאם אין לו מקום אחר לעבוד, בטח הוא יבטיח אותו, שלא לחלל שבת. נמצא, שהוא שומר מצות הבעל בית שלו. היינו, הוא שומר את מצות נותן עבודה. ואין לו שום קשר עם ה׳. אבל מצד הדין, אנו רואים, שגם זה נקרא ״מקיים מצות״. אחרת, בשביל מה הוא צריך לכוף אותו לקיים מצות.

נמצא, שהעובד הזה הוא רק מצד הכפיה. כמו שדברנו (במאמר כ״ט, תשמ״ו), שאמר הרמב״ם (הלכות דעות, פרק ו׳) ״אבל בדברי שמים, אם לא חזר בו בסתר, מכלימין אותו ברבים, ומבזין ומקללין אותו עד שיחזור למוטב״. נמצא, שמקיים את המצות מטעם שהרבים כופים אותו.

ובהסיבה של אנשים המחייבים אותו, יש להבחין, אם אותה המצוה הוא נהנה בעת עשייתה או לא. כי בזמן שהוא עושה המצות, מטעם שמכבדים אותו וכדומה, הוא נהנה מעשיית המצות. מה שאם כן אם הוא מקיים תו״מ מטעם כפיה כנ״ל, הוא משתוקק תמיד לצאת מהגלות הזו, שלא יסבול מהתו״מ, שזהו אצלו בבחינת ״יעבור על רצונו עצמו ואל יהרג״, על ידי האנשים שמחייבים לשמור את התו״מ.

נמצא לפי זה, מי שמקיים מטעם כבוד אנשים וכדומה, הוא יכול לקיים התו״מ בשמחה. מה שאם כן מי שמקיים על דרך הכפיה, אין הוא יכול להיות בשמחה. אלא הוא יושב ומצפה, מתי יהיה לו אפשרות לברוח מהגלות הזו. היות, מה שהוא מקיים מצות ה׳, הוא לא מסיבת שרוצה לקיים מה שה׳ אמר. אלא הוא מוכרח לקיים, מה שאנשים מבחוץ רודפים אותו, והוא לא יכול לסבול יסורים יותר גדולים, מהיסורים שהוא יקיים המצות. לכן בחינה זו יותר גרועה מהראשונה.

נמצא, שיש ב׳ בחינות, במה שהוא מכוון לקיים תו״מ:

א) מיראה, ועל דרך הכפיה.
ב) מאהבה, ויש לו שמחה, בזמן קיום תו״מ.

ויש בחינה שניה בכוונת הסיבה המחייבו לקיים תו״מ, הנקראת ״הצנע לכת״, שפירושו על המעשים, שכל המעשים שהוא עושה, אין שום אדם רואה, ואין שום אדם שומע, מהמעשים טובים שלו, אלא הכל הוא עושה

בהצנע לכת. ומבחינת הכוונה בודאי נעלם מעין כל חי. אלא בהכוונה יש להבחין ב׳ בחינות:

א) שהוא מקיים תו״מ ואין כאן חס ושלום משהו מסיבת הבריות. כי אין אף אחד יודע מעבודתו. אלא השכר שהבורא משלם תמורת ששומעים בקולו, השכר הזה הוא הסיבה המחייבו לקיים תו״מ.

ובחינה זו נקראת, שהוא מאמין בה׳, ומאמין בשכר ועונש, אם כן השכר ועונש, הוא הסיבה המחייבו לעסוק בתורה ומצות. ובחינה זו יכולים לכנות בשם ״עובד לשמה״, היינו לשם שמים ולא לשם אנשים שיכבדוהו. ובטח זה עבודה נקיה, שהוא כולו לשם ה׳.

א) היינו, מצד המעשה, שאף אחד לא רואה את המעשים הטובים שלו, שיתנו לו שכר עבורו.

ב) היינו, מצד הכוונה, שהוא לא דורש מאנשים, שישלמו לו משהו עבור עבודתו בתו״מ. אלא שהוא רוצה, שהקב״ה ישלם שכרו תמורת עבודתו.

אולם גם בחינה זו של הצנע לכת עדיין איננה בשלימות, הגם שהיא עומדת למעלה בחשיבות משתי הבחינות הקודמות, שהוא מסיבת, שהבריות מחייבים אותו. אלא:

א) בחינה א׳ היא מצד היראה וכפיה,

ב) בחינה ב׳ מצד אהבה כנ״ל.

מה שאם כן כאן הסיבה, שרק שהקב״ה מחייב אותו. אבל היות שהוא רוצה תמורה עבור עבודתו, נמצא שעל ידי זה הוא נעשה נפרד מה׳, מטעם שינוי צורה. ומשום זה עדיין אין עבודתו שלימה.

״עבודה שלימה״ נקרא, שעובד בהצנע לכת, שכוונתו רק ה׳ הוא הסיבה שמחייבו לעסוק בתו״מ, ואין לשום אנשים חיצונים אחיזה בעבודתו. ויחד עם זה הוא עובד בשלא לקבל פרס, אלא בלתי ה׳ לבדו. וזה נקרא, שרוצה להיות דבוק בה׳ מבחינת ״מהו רחום, אף אתה רחום״, כנ״ל.

זאת אומרת, שכל עבודתו הוא בעמ״נ להשפיע. ויש לו סיפוק רב, בזה שהוא זכה לשמש את המלך. ומזה הוא מקבל הנאה ושמחה. ואין לו שום צורך אחר, כלומר שיתנו לו עוד משהו, אלא כשהוא מקיים תו״מ בפשטות גמור, ואין יכול לכוון שום כוונות, הוא מסתפק בזה, כאילו הוא יכול לשמש המלך בשרות חשוב.

כדוגמת, מי שעובד אצל המלך, ותפקידו הוא כפועל נקיון, לבין מי שהוא שר המלך, ומייעץ למלך בכל מה שהמלך צריך לעזרתו. ובודאי יש

מרחק גדול בין הפועל נקיון של המלך, הן במשכורת והן מבחינת כבוד לשר המלך.

והנמשל הוא, שבטח שיש הבדל בין מי שמשמש את המלך, כשהוא זכה לבחינת "מגלים לו רזי תורה ומשתעשע עם המלך", לאיש פשוט, שמקיים תו"מ בלי שום הבנה ושכל התורה. אלא הוא שמח, בזה שזכה לקיים מצות המלך, שנתן לנו. ומזה הוא נהנה יותר מכל תענוגי עולם הזה. משום שכל תענוגי עולם הזה, הם נראים בעיניו שהם משמשים להגוף, שהוא בחינת בשר ודם. מה שאם כן כשהוא עוסק בתכלית הפשטות, שהוא עבודה הפשוטה ביותר, כדוגמת פועל נקיון בבית המלך, אבל הוא אומר "סוף כל סוף את מי אני רוצה להנות. את המלך, ולא רוצה לשמש את עצמו, הנקרא "רצון לקבל לתועלת עצמו", אלא כוונתי שה' יהנה מעבודתי".

ובהאמור יוצא, שיש לאדם לקבל הנאה. כי בלי הנאה אין האדם מסוגל לעבוד. ומצד הטבע שברא הקב"ה, שזהו מטעם מחשבת הבריאה, שהיא רצונו להטיב לנבראיו, נטבע באדם רצון וחשק לקבל הנאה.

אולם ההבדל הוא גדול מאוד, ממה שהאדם מסוגל לקבל הנאה. זאת אומרת, הנאה נקרא "אור". ו"אין אור בלי כלי". לפי זה יוצא, שהנאה, מה שהאדם רוצה לקבל, מונח באיזה כלי. כלומר, שיש תענוגים המלובשים בתענוגים גשמיים, כמו בתאוה. וגם בתאוה יש להבחין כמה בחינות, וכמו כן בכבוד, וכמו כן יש להאדם לקבל תענוג מלימוד חכמות, שכל אחד מסוגל להוציא תענוג מהכלים, הנקראים באופן כללי "**תאוה**", ו"**כבוד**", ו"**חכמה**".

אבל יש מדרגה ד', שהוא **עבודת ה'**, שאאמו"ר זצ"ל אמר בהקדמה לספר הזהר, שיש ד' מדרגות הנקראים, דצח"מ (דומם, צומח, חי, מדבר), שהם:

א) "דומם" נקרא תאוה,
ב) "צומח" נקרא כבוד,
ג) "חי" נקרא חכמה,
ד) "מדבר" נקרא עבודת ה'.

ובהאמור יוצא, שכל אחד ואחד מוכרח לקבל הנאה, רק שיש הבדל מאיזו התלבשות האדם מסוגל להוציא הנאה ותענוג. ודבר זה יש להבחין בין אחד להשני. ומשום זה יוציא לנו, שתחילת עבודת האדם בדרך האמת, היא להגיע לדרגת "והצנע לכת עם אלקיך".

פירוש, שהעבודה שלו בזה, שהוא עובד בהצנע לכת, שאף אחד אין לו שום מגע עם התו"מ שלו, מסיבת שהוא מוסתר מבני אדם. אבל יש כאן עוד

דבר שצריך להיות, ההצנע לכת **עם אלקיך**. **עם** פירושו דבוק. שעבודתו הוא צריך להיות דבוק באלקיך ולא בפירודא. כי דוקא בעת שהוא עובד שלא על מנת לקבל פרס, אלא כולו להשפיע, אז יש לו השתוות הצורה, הנקראת "דביקות בה'". מה שאם כן אם כוונתו לקבל תמורה מה' עבור עבודתו, הוא אז בבחינת מקבל, והקב"ה הוא המשפיע, נמצא, שאין כאן דביקות בה', אלא להיפך, בחינת פירוד יש כאן, שהוא בהופכיות צורה מהבורא.

ובזה נבין מה ששאלנו, מה הפירוש "והצנע לכת עם אלקיך". יהיה הפשט, שכאן היא התחלת עבודה, הנקראת "לשמה". כמו שאמר רבי מאיר "הלומד תורה לשמה, ומכאן ואילך זוכה לדברים הרבה, ומגלין לו רזי תורה, ונעשה כמעין המתגבר".

ובהאמור יוצא, שיש לנו להבחין בין עבודת הכלל לעבודת הפרט:

עבודת הכלל. היינו להכלל ישראל, לומדים את התורה בבחינת עשיה, היינו למעשה, יש בעולם ע' אומות, ויש אנשים טובים עם מידות טובות, ויש להיפך רשעים, וכו'. כלומר, בעולם כללי יש הרבה פרטים. ושם סדר העבודה, עיקר הוא המעשה. ולא ניתן לדקדק שישגיחו על הכוונה, שתהיה לשמה. אלא אומרים להם "מתוך שלא לשמה באים לשמה".

וגם העבודה שלהם גם כן לא מוכרחת להיות בהצנע לכת. אלא הסדר הוא, שכל אחד מספר לחבירו כמה מעשים טובים שיש לו, וכמה זמן הוא נותן לתורה ועבודה. וזהו בכוונה תחילה. והתועלת מזה היא בב' אופנים:

א) לטובת המספר. כי בזמן שהוא רואה, שיש מי שהוא מקנא בו, זה נותן לו כח לעבודה. כלומר, שיש בידו כח לעבוד בשביל אחרים, היות שחושב, שבטח חבירו יכבד אותו עבור עבודתו. נמצא, שלוקח מזה חומרי דלק לעבודה.

והסיבה היא כידוע, שכל מי שנותן איזו יגיעה, מוכרח להיות תמורת זה שיקבל שכר. והשכר יכול להיות בכסף, או על ידי כבוד. כלומר, שיש לפעמים שעל ידי המעשה זו שהוא עושה, אנשים יכבדוהו. זה כבר נקרא "תמורה", כמו כסף. זאת אומרת, יש אנשים שעובדים תמורת כבוד, וכבוד שייך דוקא במקום, שיש מי שרואה את המעשים שלו.

אולם יש הבדל בין כסף לכבוד, בהנותן. כלומר, במקום שעובדים תמורת כסף, לא מענין אותו מי הוא נותן את הכסף. יכול להיות הנותן איש פשוט. ואם הוא משלם מחיר יותר גבוה מאיש מכובד, לגבי תשלום של כסף, לא אישיותו של הנותן קובע לו את הכדאיות של מקום עבודה, אלא סכום של הכסף הוא הקובעת מקום עבודה.

מה שאם כן מי שעובד תמורת כבוד, כאן דוקא הנותן קובע. אם הנותן הוא איש מכובד, אז לא כל כך קשה לעבוד בשביל כבוד. אלא זה תלוי במידת, מה שהאיש מקובל ברחוב לאיש חשוב.

ובהאמור יוצא, שזה קשה לעבוד את ה׳ שלא עמ״נ לקבל פרס. אלא האדם מצפה לתמורה. ולא מספיק לאדם, בזה שמשמש את המלך, הוא מסיבת, שחסר להאדם, שיאמין בגדלות ה׳. היות אחרת, שיש בטבע, שהקטן מתבטל לגבי הגדול. בזמן שהאדם זה מקובל ברבים, שהוא גדול.

ולכן, כשאין אדם עוד מסוגל להרגיש את גדלות הבורא, הוא מוכרח לעבוד בשלא לשמה. וזה הסיבה שהאדם עוסק בתורה ומצות, כדי שאנשים יכבדוהו. אבל זה רק במקום, שהוא נמצא בסביבה, שמכבדים עובדי ה׳. אבל בטח שאדם הנמצא בין חילוניים, הוא עובד בהצנע לכת, מטעם שלא יקבל מהם בזיונות במקום כבוד.

אלא לאחר שהאדם עבר את השלב של הכלל. ואז, אם האדם מתעורר, ורוצה לצאת מהכלל, היינו שיהא משועבד להכלל, היינו לפי מה שהכלל אומר, שזהו נקרא ״עבודת ה׳״, הוא יכול לקיים.

אבל מה שלא מקובל בהכלל, והוא מרגיש שעבודת הכלל אינו סוף פסוק, אלא שיש לו דחף פנימי, שיש ענין עבודה, השייך דוקא לאנשים פרטיים, שכל פרט כולל את הכלל, אז מתחילים לגלות לו את ענין של לשמה, כמו שאומר הרמב״ם ז״ל (סוף הלכות תשובה) ״עד שתרבה דעתן, ויתחכמו חכמה יתרה, מגלים להם רז זה מעט מעט. ומרגילין אותן לענין זה בנחת. עד שישיגוהו, וידעוהו, ויעבדוהו מאהבה״.

היוצא מכל האמור, שיש **שלימות המעשה ושלימות הכוונה**. ולאחר שהאדם כבר מקיים את שלימות המעשה, שזה שייך לכל הכלל, אז מתחיל העבודה של שלימות הכוונה. שהוא, שהאדם צריך להשתדל, שהסיבה המחייבו לקיים תו״מ, הוא הבורא, היות שהוא רוצה להשפיע להבורא, מחמת שהוא מאמין בגדלות וחשיבות ה׳.

ומשום זה לזכיה גדולה יחשב לו, אם יעלה בידו לשמש את המלך. ועבודה זו נקראת ״**עבודת הנסתר**״. שכאן עיקר העבודה היא על הכוונה, שזה לא מגולה לאף אחד. כלומר, שאין שום אדם בעולם יכול לדעת את הסיבה, שיש לחבירו, מה שמחייב אותו לעבוד בתורה ומצות.

מה שאין כן בעבודת הכלל, הנקראת ״שלא לשמה״, זוהי ״**עבודת הנגלה**״, שהיא חלק המעשה, שפירושו, שהשלימות שלהם היא בבחינת

המעשה. אבל לא ניתן להם לעבוד בעבודת הכוונה. כלומר, שגם הכוונה תהיה על דרך השלימות, שהוא לשמה. אלא מלמדים אותן לעסוק בתו"מ שלא לשמה, כדברי הרמב"ם הנ"ל.

ובזה"ק (נשא, דף י"ד, ובהסולם אות נ') כתוב "הנסתרות לה' אלקינו הם יראה ואהבה, שהם במוח ולב, שהם סוד י"ה. והנגלות לנו ולבנינו, היינו התורה והמצוה, שהם בחיצוניות הגוף והראש, שהוא סוד ו"ה. וסוד הדבר כך הוא ודאי, כי אם אדם מתיירא מהקב"ה או אוהב אותו, זאת אין אדם אחר יודע, משום שהוא דבר, שאינו מתגלה אלא בינו ובין קונו".

אבל אדם, העוסק בתורה והולך במצות עשה, זה מתגלה לכל אדם, משום שהקב"ה עשה לו פה בגלוי לעסוק בתורה, ועינים להסתכל בה, ואוזניים לשמוע בה. ועשה הקב"ה באדם ידים, ורגלים, וגוף, לעשות בהם מצות.

ידוע, ששם הויה כולל ה' עולמות, הנקראות "א"ק ואבי"ע". שקוצו של יוד כולל א"ק. והם כוללים ה' פרצופים, המכונים: גלגלתא, ע"ב, ס"ג, מ"ה, וב"ן. והם כוללים ה' ספירות: כתר, חכמה, בינה, ז"א, ומלכות. זאת אומרת, כל בחינה ובחינה נכללה באות אחד של שם הוי"ה.

על הכתוב "זה שמי לעולם, וזה זכרי לדור ודור", אומר הזה"ק, **שמי** עם י"ה, גימטריא שס"ה, שזהו רמז על שס"ה לאווין. **זכרי** עם ו"ה, גמטריא רמ"ח, שזה רמז על מצות עשה.

ואאמו"ר זצ"ל אמר הסבר, מדוע י"ה שהם רומזים על חכמה בינה, מרומז בהם בחינת לאווין, ומצות עשה, שבטח שהם דברים, המשמשים עמהם לה', הם במדרגה יותר נמוכה, שהם מרומזים רק ב - ו"ה. ואמר, היות שבעולם התיקון, בכדי שלא יהיה עוד הפעם שבירת הכלים, שסיבת השבירה היתה מטעם, שהיו אורות גדולים וכלים קטנים.

לכן נעשה תיקון, שיאירו רק אורות קטנים, הנקראים "אורות דו"ק". ומשום שאסור להמשיך אורות דג"ר, וג"ר נקרא בשם י"ה, שהם חכמה ובינה, אבל אורות דו"ק כן צריכים להמשיך. לכן אורות דו"ק מרומזים בשם ו"ה. לכן מצות עשה הוא ב - ו"ה, שהם ו"ק. מה שאם כן אורות דג"ר, שאסור להמשיך, זה נקרא "לא תעשה", היינו שאסור להמשיך.

ובהאמור נוכל לבאר את ענין הוי"ה, שכולל יראה ואהבה, שהם בחינת י"ה. ותורה ומצוה, שהם בחינת ו"ה. ונבארם אחד אחד:

א) **יראה**. ענינו, שהאדם צריך לפחד, שמא ימעט בעשיית נחת רוח ליוצרו, כמו שכתוב בהקדמת ספר הזהר (דף קצ״א, ובהסולם אות ר״ג) ״אמנם הן היראה הראשונה, והן היראה השניה, אינן חס ושלום לתועלת עצמו, אלא רק מפחד, שמא ימעט בעשיית נחת רוח ליוצרו״.

ויראה היא המצוה הראשונה, היות שאי אפשר להיות מאמין באמת באמונה שלימה, שלא יבוא חס ושלום לידי כפירה, מטרם שזכה לבחינת יראה. כמו שכתוב בהקדמת ספר הזהר (דף קל״ח, ובהסולם אות קל״ח) ״כי חוק הוא זה, שלא יכול הנברא לקבל רע מאתו יתברך בגלוי, כי הוא פגם חס ושלום בכבודו יתברך, שהנברא ישיגו כפועל רעות. ועל כן בעת שהאדם מרגיש רע, הנה באותו שיעור שורה עליו כפירה על השגחתו חס ושלום, ונעלם ממנו הפועל יתברך״.

מה שאם כן בזמן שהאדם עושה כל המעשים בעמ״נ להשפיע, שאז הכלים מוכשרים לקבל את הטוב והעונג, אז שורה עליו האמונה, מטעם שהוא משיג במצב הזה את הקב״ה בבחינת טוב ומטיב. כמו שכתוב בהסולם ״ולפיכך אין פלא מה שאין אנו ראויים עוד לקבל הטבתו השלימה. ועל כן מוטעמת לנו השגחתו יתברך בבחינת טוב ורע״. נמצא, הוא השורש להאמונה, שעל ידו יכולים לזכות לאמונה בקביעות, כנ״ל.

ב) **אהבה.** היות שעל ידי היראה הוא זוכה לטוב ועונג, מתגלה אז בחינת אהבה. וגם באהבה כמו שכתוב בהקדמה לתע״ס, יש להבחין אהבה התלויה בדבר, ואהבה שאינה תלויה בדבר.

ג) **תורה.** שזה נמשך מבחינת יראה, משום שדוקא על ידי תורה יכולים להגיע לבחינת רצון להשפיע, כמו שאמרו חז״ל ״המאור שבה מחזירו למוטב״. לכן דוקא על ידי תורה יכולים להגיע לידי פחד ויראה ״אולי לא יוכל לעשות נחת רוח ליוצרו״.

ולכן תורה הוא גילוי על היראה. כלומר, **אם באמת הוא לומד תורה, שיהיה על דרך האמת ולא לשם חכמה, הוא שכוונתו שבהתורה להגיע לידי יראה**. ולכן סדר העבודה הוא ממטה למעלה. לכן מקודם תורה שהוא בחינת ו׳ דהוי״ה, שעל ידה הוא מגיע אח״כ לבחינת יראה.

אבל מי שלומד תורה על כוונה אחרת, לא בכדי להגיע ליראת שמים, זה לא נקרא בחינת ״תורה״, אלא נקרא בחינת ״חכמה״. וזהו על דרך שאמרו חז״ל (איכ״ר ב׳ י״ז) ״אם יאמר לך אדם, יש חכמה בגויים, תאמין. יש תורה בגויים, אל תאמין״. כי תורה שייך במי שלומד עמ״נ להגיע ליראת שמים.

ד) **מצוה.** בחינת ה׳ דהוי״ה. והיא נמשכת מן בחינת אהבה, שהיא בחינת ה׳ ראשונה דהוי״ה. ומשום זה עשיית המצות צריכים להיות באהבה ובשמחה לקיים מצות המלך. וגם כאן לומדים ממטה למעלה. היינו על ידי זה שהאדם משתדל לקיים מצות המלך באהבה, על ידי אתערותא דלתתא גורם אתערותא דלעילא, שהקב״ה מגלה אהבתו לישראל, כמו שכתוב ״אהבת אותנו ורצית בנו״.

נמצא, על ידי תורה מתגלה יראה, ועל ידי מצוה מתגלה אהבה. זאת אומרת, אדם צריך להתחיל סדר עבודה ממטה למעלה:

א) מקודם **מצוה**, שהיא ה׳ אחרונה דהוי״ה.

ב) ואח״כ **תורה**, שהיא ו׳ דהוי״ה.

ג) ואח״כ **אהבה**, שהיא ה׳ ראשונה דהוי״ה.

ד) ואח״כ **יראה**, שהיא י׳ דהוי״ה.

אבל סדר השפעה הבאה מלמעלה, מתגלה מקודם בחינת יראה, ואח״כ אהבה, ואח״כ משיג האדם תורה, ואח״כ מצוה.

אולם ענין התכללות הנשמות בשם הוי״ה, הוא דוקא בה׳ אחרונה. כמו שאומר האר״י הקדוש, שנשמת אדם הראשון היא מפנימיות בי״ע, ובי״ע יצאו ממלכות דאצילות, הנקרא ה׳ אחרונה דכללות אצילות. ולכן נקראת מלכות ״כנסת ישראל״, משום שכוללת בתוכה את כלל הנשמות.

ומשום זה עבודת האדם שייך למלכות. כלומר, שעל ידי זה שמקיימים תו״מ, הם גורמים בזה יחוד קוב״ה ושכינתיה. היות שמלכות נקרא ״כלי קבלה של השפע העליון״. וקוב״ה נקרא ״המשפיע״. ומשום זה אין כאן יחוד, הנקרא ״השתוות הצורה״. מה שאם כן כשעוסקים למטה במעשים דלהשפיע, כל אחד גורם בשורש נשמתו בחינת השתוות הצורה, שזה נקרא ״יחוד״, כדוגמת הקב״ה, שהוא המשפיע.

וזהו מה שכתוב בזהר (נשא דף ח׳, ובהסולם אות כ״ט) ״דאות ה׳ ודאי היא וידוי דברים״. וסוד הדבר, קחו עמכם דברים ושובו אל ה׳. כי ודאי כשאדם חוטא, גורם שתתרחק ה - ה׳ מה - ו׳, כי בן י״ה שהוא ו׳, כולל יהו, נסתלק מן אות ה׳. ומשום זה נחרב בית המקדש, ונתרחקו ישראל משם, וגלו בין העמים. ומשום זה כל מי שעושה תשובה, גורם להשיב את ה - ה׳ לאות ה - ו׳. והגאולה תלויה בזה.

כתובים

תהילים

מהו ״הללו את ה׳ כל גויים״ בעבודה ..... א (1)
לפי מה שמבואר בענין ואהבת לרעך ..... ו (6)

מהו ״הללו את ה׳ כל גויים״ בעבודה

מאמר כ״ה, תש״ן

הכתוב אומר (תהילים קי״ז) ״הללו את ה׳ כל גויים, שבחוהו כל האומים, כי גבר עלינו חסדו, ואמת ה׳ לעולם הללויה״. ויש להבין, מדוע צריכים כל גויים להלל לה׳, מטעם שכתוב ״כי גבר עלינו חסדו״. לכאורה אדרבה, כי בזה שעשה חסד עם עם ישראל, הגויים צריכים להיות ברוגז על ה׳. וכאן אומר הכתוב ״שבחוהו כל האומים״, מטעם ״כי גבר עלינו חסדו״. היתכן.

ויש לפרש זה על דרך העבודה. היינו, שמדברים באדם אחד, היות שכל אדם הוא עולם קטן, כמו שכתוב בדברי הזה״ק. כלומר, שיש באדם בחינת ״אומות העולם״, ויש לו בחינת ״ישראל״. והישראל שבאדם הוא בגלות תחת שליטת אומות העולם.

זאת אומרת, כידוע שישראל הוא בחינת **ישר - אל**, שהוא רוצה, שכל מעשיו יהיו ישר להבורא, היינו שיהיה הכל לתועלת הבורא. אולם האומות העולם, שכל מחשבותיהם הם רק לתועלת עצמם. כידוע, שכל אומה ואומה יש לה תאוה משלה. והם שולטים על הישראל שבקרבו, ולא נותנים להישראל לעשות מה שישראל צריך לעשות. אלא כל פעם ופעם כל אומה ואומה משליטה את התאוה שלה על האדם, שיעשה כרצונה. וזה נקרא, שעם ישראל הוא בגלות.

אולם יש לדעת ולהאמין, כי כל מה שהאדם מסוגל לקבל בכלים דקבלה, אין זה יותר מנהירו דקיק בערך אור התענוג שמלובש ברוחניות, המקובל בכלים דהשפעה. ויחד עם זה אומרו חז״ל כלל ״אין אדם מת וחצי תאותו בידו״.

כלומר, שאין אדם בעולם, שיהיה בידו לומר, שהוא האיש המאושר בעולם. כפי הכלל ״מי שיש לו מנה, רוצה מאתיים״. לכן אין אדם בעולם, שתהיה לו מנוחה בלי דאגות, ושתהיה לו שלוה בעולם. אלא כל אחד ואחד

יש לו חסרון משלו, כמו שכתוב "הקנאה, והתאוה, והכבוד מוציאים את האדם מהעולם".

נמצא, שבסופו של דבר, כל אדם סובל, שאין בידו למלאות את חסרונותיו. מה שאם כן כשהאדם זוכה ומקבל כלים דהשפעה מהבורא, שבהכלים האלו האדם מקבל את הטוב ועונג, מה שהבורא הכין עבור הנבראים, שאז האדם חי בעולם שכולו טוב. כמו שאמרו חז"ל (אבות פרק ו', א') "רבי מאיר אומר, כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה. ולא עוד, אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו".

היינו, שהוא רואה את הכדאיות שיש לו בעולם. וזהו כנ"ל, כי בזמן שהאדם מקבל הכל בכלים דהשפעה, שזהו בחינת השתוות הצורה, הנקרא "דביקות", וזה מכונה "לשמה", אז מושפע להאדם את הטוב ועונג שישנו במחשבת הבריאה, הנקרא "רצונו להטיב לנבראיו", כפי יכולתו יתברך.

וזהו כמו שמבואר בספר "מתן תורה" (דף כ"ב) וזה לשונו "והורונו חז"ל, שלא נברא העולם, אלא בשביל קיום תורה והמצות. פירוש הדבר, כי כוונת הבורא יתברך על הבריאה מעת שנבראה, הוא, להודיע את אלקותו לזולתו, כי דבר הודעת אלקותו מגיע לנברא במידת שפעו הנעים, ההולך ומתרבה אליו עד השיעור הרצוי, שבזאת מתרוממים השפלים בהכרה אמיתית, להיות מרכבה אליו יתברך ולדבקה בו, עד שמגיעים לשלמותם הסופי".

ובהאמור יוצא, בזמן שהאדם זוכה לכלים דהשפעה, שאז הוא זוכה לטוב ועונג שהיה במחשבת הבריאה, זה נקרא "ברצות ה' דרכי איש, גם אויביו ישלים אתו". ומפרש רבי יהושע בן לוי "זה הנחש" (ירושלמי, תרומות ח', ג'), שענין נחש הוא היצר הרע, שהוא הממונה של ע' אומות העולם כנ"ל, שבחינת אומות העולם הנמצאת בגופו של אדם, הם הגורמים, שלא יכול האדם לזכות לטוב ועונג.

לכן יוצא, בעת שהאדם מקבל טוב ועונג, גם הכלי קבלה נמתקים, בזה שהוא משתמש עם הכלים דקבלה בעל מנת להשפיע. אם כן גם הם מקבלים את הטוב ועונג. זה נקרא "ברצות ה' דרכי איש", שזהו בזמן שהוא עוסק רק לתועלת ה', הנקרא "העוסק לשמה", הוא זוכה לדברים הרבה, כנ"ל בדברי רבי מאיר.

לכן האומות העולם שבגופו של אדם, גם הם צריכים לשבח את ה', בגלל שגם הם מקבלים עתה טוב ועונג, ע"י זה שהאדם זכה לכלים דהשפעה,

הנקרא "כלים דחסד". וזה שכתוב "הללו את ה' כל גויים, שבחוהו כל האומים". ומדוע הם צריכים לשבח את ה'. מטעם "כי גבר עלינו חסדו".

פירוש, כי כלים דחסד התגברו על כלים דקבלה. ומי נתן את הכח שהחסד יתגבר. זהו רק ה' נתן, כמו שאמרו חז"ל "יצרו של אדם מתגבר עליו כל יום, אלמלא אין הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו".

נמצא, שגם הגויים צריכים לשבח לה', על מה שגבר עלינו חסדו. שאנחנו זכינו לחסד ה', שע"י זה אנו רואים עתה, ואמת ה'. היינו, שהאמת שהבורא משגיח על העולם בבחינת טוב ומטיב, שזה מגולה עכשיו לכל הגויים.

נמצא, האויבים של האדם, שהוא היצר הרע, הנקרא "שונא", כמו שכתוב "אם רעב שונאך האכילנו לחם". שהכוונה הוא על יצר הרע, כמו שאמרו חז"ל, ששלמה המלך היה קורא את היצר הרע בשם "שונא". גם הוא ישלים אתו, שזה נקרא "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך בשתי יצריך", היינו ביצר הטוב וביצר הרע. כי בזמן שהכלי קבלה של אדם השיגו את הכח להיות לקבל בעל מנת להשפיע, נמצא, שאז הוא עובד ה' גם ביצר הרע. כלומר, שגם היצר הרע אוהב את ה', כי הוא גם כן מקבל טוב ועונג.

לכן כתוב "ואמת ה'". היינו, כמו שמפרש בתע"ס על תיקון הז' של י"ג תיקוני דיקנא, הנקרא "ואמת", שלכן נקרא "ואמת", משום שבתיקון זה מתגלה לכל שזהו אמת, שכך היתה מטרת הבריאה "להטיב לנבראיו".

ובהאמור יוצא, שבדרך עבודה יש לפרש מה שאומר הזה"ק, שלכל אומות יש שר עליהם, מה שאם כן עם ישראל, רק ה' מושל עליהם. שעם ישראל הוא נחלת ה'. היות שאומות העולם הם בחינת מקבלים לעצמם, כמו שכתוב בזה"ק על מה שכתוב "וחסד לאומים חטאת, כי כל טובו דעובדין לגרמייהו עובדין".

פירושו, שכל מה שעושים הם רק לתועלת עצמם. וזה נקרא "ע' שרים", היינו "ע' שליטים", שלכל אומה יש תאוה מיוחדת כנ"ל. וזה נקרא באופן כללי "יצר הרע", משום שזה גורם, שהאדם נעשה נפרד מהבורא. וזה נקרא, שאומות העולם השרים מושלים עליהם. כלומר, שאין הם מרגישים שיש בורא, ומנהיג את העולם.

מה שאם כן בחינת ישראל, שפירושו **ישר - אל**, הם מרגישים שהם נמצאים בחלקו של הבורא. וזהו מסיבת שכל מעשיהם הוא עבור הבורא ולא לתועלת עצמם. זה נקרא, שעם ישראל לקח הבורא לחלקו, ולא שום

שר מושל עליהם. כלומר, שמי שנכנס בבחינת ישראל, הוא אומר, שרק ה׳ שולט עליו ולא שום כח אחר.

זאת אומרת, **שהן העליות והן הירידות, הבורא הוא הפועל על כל הדברים**. וזהו כמו שאומרים (בתפלת שחרית בשבת) ״אל אדון על כל המעשים״. כלומר, שכל המעשים שהאדם עושה, הבורא הוא הפועל. כמו שאמר אאמו״ר זצ״ל, שלפני העשיה האדם צריך לומר, שהכל תלוי בהאדם, כמו שאמרו חז״ל ״אם אין אני לי מי לי״. נמצא, שהכל עושה האדם. ולאחר העשיה, האדם צריך לומר, שהכל עושה ה׳, כי הוא האדון לכל המעשים.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (תהילים פ״ט) ״ויודו שמים פלאך ה׳, אף אמונתך בקהל קדושים, כי מי בשחק יערוך לה׳, ידמה לה׳ בבני אלים״. כי יש להבין, מה נוגע לנו, מה ששמים יודו על פעולת ה׳. כי עיקר אנו צריכים לדעת, מה שאנו צריכים לעשות. ויש לפרש זה בדרך עבודה. שענין ״שמים״ ו״ארץ״ יש לפרש על ב׳ מצבים, שבו נמצא האדם:

א) בזמן עליה. שזה נקרא, שהאדם נמצא ב״שמים״. היינו, כמו שהשמים נקרא ״משפיע״. ואם האדם נמצא בזמן עליה, הכוונה, שאז הוא רוצה להשפיע לה׳, שזה נקרא, שכל מעשיו הם לשם שמים.

ב) בזמן שהאדם מקבל ירידה, ונופל לבחינת ארץ. ״ארץ״ נקראת בחינת מקבלת. כלומר, שהאדם נפל למצב, שאין הוא מסוגל לעשות שום דבר, אם זה לא יהיה מילוי להרצון לקבל שלו, זה נקרא ״ארץ״.

ובהאמור, שהאדם צריך להאמין, שהכל עושה ה׳, כלומר לאחר שהאדם התגבר על הרצון לקבל שלו, ועוסק רק לשם שמים, אז נאמר ״ויודו שמים פלאך ה׳״. כלומר, שהפעולה הזו שהוא ממש מעשי פלא. היות שהאדם מצד הטבע, אינו מסוגל לעשות שום דבר, רק לתועלת עצמו. ועכשיו ה׳ העלה אותו לבחינת שמים.

וזה שכתוב ״ויודו אלו אנשים״, שהם נמצאים עתה בבחינת שמים, שהם יודו את ה׳. היות שזו היא פעולה רק מצד ה׳ ולא של האדם. כי אין האדם מסוגל לעשות שום דבר מה שלא נוגע לתועלת עצמו, מטעם שהאדם נברא בטבע כזו.

״אף אמונתך בקהל קדושים״. כלומר, שבחינת אמונה, שנמצא בקהל, שהם מרגישים עתה שהם קדושים, היינו כמו שכתוב ״קדושים תהיו, כי קדוש אני״. כלומר, כמו שהקב״ה רצונו להשפיע, כמו כן האדם צריך להיות לו רצון רק להשפיע. זה שכתוב ״אף אמונתך שהם בקהל קדושים״. שגם זה

בא מפלאות ה', שזכו לבחינת אמונה. שבגלל זה הם בחינת קהל קדושים. וזה כפל לשון.

וזה שכתוב "כי מי בשחק". היינו, מי שהוא בשחק, שזכה להיות בשמים, היינו כנ"ל, שזכה לרצון להשפיע, הנקרא "שמים", "יערך לך". שלכאורה קשה להבין, וכי לפי פירוש הפשוט צריך הכתוב לומר "כי מי בשחק יערוך לה'". האם יש מי שיכול לטעות ולומר, שיש מי שיערך עצמו להיות דומה לה'.

ועל דרך עבודה יש לפרש כנ"ל, שהכתוב משמיענו, שאל יעלה על לב האדם, שההתגברות, מה שהוא נתן עבודה ויגיעה, בזה הוא נעשה בחינת שמים, בחינת משפיע. אלא שאין להאדם שום שייכות לדבר זה, שיאמר, שגם הוא עזר להבורא, שיהיה לו היכולת להוציא את האדם מאהבה עצמית לבחינת רצון להשפיע לתועלת ה'.

ועל זה בא אח"כ הכתוב ואומר "ידמה לה' בבני אלים". היינו, אלו אנשים חזקים וגבורים, שאל יחשבו, שזה שהיה להם כח להתגבר על הרע שלהם, היה מכוחות עצמם. אלא הכל בא מכח ה'. וזה שכתוב "מי ידמה לה'", שיהיה בידו היכולת להתגבר על הרע כנ"ל, בלי עזרת ה'.

והגם שכתוב "הבא לטהר מסייעין אותו", משמע מכאן, שכן עבודתו של אדם עזר לה', שיהא מקום לתת עזרה. ואיך אומרים, שהכל הוא מצד הבורא. וזה יש לפרש מה שאמרו חז"ל "הבא לטהר". כלומר, אם אנו רואים, שכן האדם בא לטהר מצד עצמו, שהוא אתערותא דלתתא, על זה באה התשובה, מסייעין אותו.

היינו זה שהוא בא לטהר, זה בא מכח סיוע מלמעלה. אחרת לא היה בא האדם לטהר. נמצא, **גם זה שהאדם בא לטהר, הוא גם כן מצד הבורא, ולא מצד הנברא**. והגם שזהו נגד שכל אנושי, שמצד אחד אומרים "הבא לטהר", משמע שכן יש בחירה מצד האדם, לעשות. ומצד השני אומרים, הכל עושה הבורא. אם כן זהו בסתירה אחד להשני.

וכותב הרמב"ם בפירושו למשנה (אבות, פרק ג', ט"ו) "הכל צפוי, הכל גלוי וידוע מראש לפני ה'. והרשות נתונה, ואף על פי כן הרשות בידי אדם. לבחור בטוב או ברע. כלומר, שיש לאדם בחירה חופשית. ואין ידיעת הבורא, שיודע הכל מראש, מכריחה את האדם בכלום. ואף על פי שזה מן הנמנע, לפי השגתנו וידיעתנו, אבל ידיעת הבורא אינה כידיעתנו. ואין שום דמיון ביניהן. כי הוא וידיעתו אחד. וכשם שאין אנו משיגים בשכלנו המוגבל את מציאותו של הבורא, כך אין אנו משיגים את ידיעתו".

הרי אנו רואים בדברי הרמב"ם, שאין זה לפי השגתנו, להבין את ב' הדברים הנ"ל, הסותרים זה את זה. ואאמו"ר זצ"ל אמר, הגם שהם בסתירה זה לזה, זהו מטרם שהאדם זכה לבחינת השגחה פרטית. אולם לאחר שהאדם זוכה להשגחה פרטית, אז הוא יכול להבין, שאין זה סתירה. אבל עם השכל החיצון, אין שום אפשרות להבין זה.

זאת אומרת, שיש סתירה בין שכר ועונש להשגחה פרטית, ועל הכל אנו צריכים ללכת למעלה מהדעת, ולקיים שניהם. כמו שאנו רואים בדברי הזה"ק (תזריע, דף ב', ובהסולם אות ו') "ורחוק מפנינים מכרה, שואל. אומר, מכרה, מקחה היה צריך לומר. דהיינו, שקשה לקנותה יותר מפנינים. מהו שאומר "מכרה". ומשיב, אלא כל אלו שלא מתדבקים בה בשלימות, ואינם שלמים עמה, היא מוכרת אותם, ומסגירה אותם בידי עמים אחרים. כמו שאתה אומר "ויעזבו בני ישראל אל ה'". וימכור אותם ביד סיסרא. ואז כולם רחוקים מאלו הפנינים העליונים הקדושים, שהם סודות ופנימיות התורה, שלא יהיה להם חלק בהם".

נמצא, שכאן הוא מדבר בשכר ועונש. כלומר, בדרך העבודה יש לפרש, שבזמן שהאדם מקבל איזו התעוררות מלמעלה, ואינו יודע איך לשמור את המצב של עליה זו, כי הוא לא מחשיב אותם, כמו שראוי להחשיב, בזמן שהמלך קורא אותו להכנס קצת בקדושה, אז הקדושה מוכרת את האדם בידי עמים אחרים. היינו, שהמחשבות ורצונות של עמים אחרים שולטים עליו. נמצא, מצד אחד האדם צריך לומר "הכל בהשגחה", ומצד השני הוא בחינת "שכר ועונש". אלא כנ"ל כדברי הרמב"ם.

לפי מה שמבואר בענין ואהבת לרעך

מאמר ז', תשמ"ה

לפי מה שמבואר בענין "ואהבת לרעך", שבכלל זה נכללו הפרטים של תרי"ב מצות, כמו שאמרו חז"ל "ואידך, פירושו הוא זיל גמור". משמע שעל ידי קיום התרי"ב מצות נזכה מאליו להכלל של "ואהבת לרעך". ואח"כ לאהבת ה'.

אם כן, מה נותן לנו אהבת חברים, כמו שכתוב (מאמר ה', תשמ"ה), שעל ידי זה שמתאספים כמה חברים, והיות שאין לכל אחד רק כח קטן של אהבת הזולת, היינו שיכול לקיים אהבת הזולת רק בכח. וכשבא לכלל מעשה בפועל, אז הוא זוכר, שבמחשבתו החליט לוותר על אהבה עצמית לטובת הזולת, ובפועל הוא רואה, שאינו מסוגל לוותר על שום תענוג של הרצון לקבל לטובת הזולת, ואפילו כמלוא נימא.

אבל על ידי זה שמתאספים כמה אנשים, שהם בדיעה אחת, שצריכים להגיע לאהבת הזולת, וכשיש התבטלות כל אחד להשני, אז כל אחד נכלל מכולם. ועל ידי זה מצטבר אצל כל יחיד כח גדול, לפי גודלה של החברה. ואז יש בכוחו להוציא לפועל את אהבת הזולת במעשה.

נמצא לפי זה, מה מוסיף לנו את הפרטים של תרי"ב מצות, שאמרנו, שהוא בכדי לקיים את הכלל, הלא הכלל מתקיים על ידי אהבת חברים. והנה במציאות אנו רואים, שגם אצל חילוניים נוהג ענין של אהבת חברים, שגם הם מתאספים חוגים שונים, בכדי שיהיה להם אהבת חברים. אם כן, מהו ההבדל בין דתיים לחילונים.

הנה הפסוק אומר (תהילים א') "ובמושב לצים לא ישב". ויש להבין, מה הוא האיסור של "מושב לצים". אם הוא מדבר לשון הרע או דברים בטלים, אם כן האיסור לא מטעם מושב לצים. מה מוסיף לנו האיסור של "מושב לצים".

אלא משמע, אפילו כשמתאספים כמה אנשים בשביל אהבת חברים, על הכוונה שכל אחד ואחד יסייע את חבירו לשפר מצבו הגשמי, וכל אחד מצפה, שעל ידי ריבוי ישיבות יקבל כל אחד מהחברה תועלת, איך להשביח את מצבו הגשמי.

ולאחר כל הישיבות, כל אחד עושה חשבונות, עד כמה הוא קיבל מהחברה עבור אהבה עצמית, מה הרצון לקבל הרויח מזה. הלא הוא נותן יגיעה וזמן לטובת החברה. ומה הרויח מזה. ובטח היה יכול יותר להצליח, אם היה עוסק בתועלת עצמי. לכל הפחות את חלק, מה שהוא היה מתייגע בעצמי. "ואני נכנסתי להחברה, מטעם שחשבתי, שעל ידי החברה אני אוכל להרויח יותר, מכפי שאני יכול להרויח לבדי. ועכשיו אני רואה, שלא הרווחתי כלום".

ועל זה הוא מתחרט, ואומר "מוטב היה לי במקום שנתתי הזמן שלי להחברה, יותר טוב היה, אם הייתי משתמש לכל הפחות עם הכח הקטן

שלי. מה שאם כן עכשיו, שנתתי הזמן להחברה, בכדי שאני אשיג יותר רכוש על ידי סיוע מהחברה, ולבסוף התברר לי, שלא די שלא הרווחתי כלום מהחברה, אלא עוד הפסדתי, מה שהייתי יכול להרויח עם כוחות עצמי״.

וכשיש מי שרוצה לדבר, שצריכים לעסוק באהבת חברים לצורך השפעה, היינו שכולם יעבדו לטובת הזולת, כולם מתלוצצים וצוחקים מזה. ונראה בעיניהם כמין ליצנות. וזו היא ישיבת חילוניים. ועל זה אמרו ״וחסד לאומים חטאת, כי כל טובו דעובדים לגרמייהו דעובדין״. וחברה כזו מרחקת את האדם מהקדושה. ומשליכים את האדם לעולם הליצנות. וזה הוא האיסור של ״מושב לצים״.

ועל חברות כאלו אמרו חז״ל ״פזר לרשעים, טוב להם וטוב לעולם״. היינו, שיותר טוב שאינם מתקיימים. אבל בצדיקים להיפך ״כנס לצדיקים, טוב להם וטוב לעולם״.

ומהו פירושו ״צדיקים״, היינו שרוצים לקיים את הכלל של ״ואהבת לרעך כמוך״, שכל כוונתו הוא לצאת מאהבה עצמית ולקבל על עצמו טבע אחר, שהוא אהבת הזולת. אבל הגם שזוהי מצוה שצריכים לקיים, והאדם יכול להכריח את עצמו בעל כורחך, אבל אהבה, זהו דבר המסור ללב, אבל הלב מצד הטבע לא מסכים לזה, אם כן, מה האדם יכול לעשות, בכדי שיגע להלב דבר אהבת הזולת.

על זה ניתן לנו לקיים את התרי״ב מצות, שבסגולתן יכול לבוא לידי הרגשה בלב. אבל כיון שזהו נגד הטבע, אז הרגשה כזו היא חלק קטן, שתהיה לה היכולת לקיים אהבת חברים בפועל, אף על פי שיש לו צורך לזה. לכן צריכים עכשיו לראות עצות, שיוכל לקיים בפועל.

והנה העצה לזה, שהאדם יוכל להגדיל את כוחו בהכלל שלו ״ואהבת לרעך״. והוא על ידי אהבת חברים. אם כל אחד נכלל ובטל לחבירו, הרי אז נעשה גוש אחד, שכל חלקי הקטנים, שרוצים באהבת הזולת, מחבר לכח כלל, שנכלל מהרבה חלקים. וכשיש לו כח גדול, אז יש בכוחו להוציא לפועל את אהבת הזולת.

ואז הוא יכול להגיע לאהבת ה׳. אבל זה בתנאי שכל אחד מתבטל להשני. מה שאם כן כשהוא נפרד מחבירו, אין הוא יכול לקבל מחבירו את חלקו, מה שהוא צריך לקבל. אלא, שכל אחד צריך לומר, שהוא אפס נגד חבירו.

וזה דומה, כשכותבים מספרים, כשכותבים מתחילה 1 ואח״כ אפס, זהו פי עשר, 10. וכשכותבים מתחילה שני אפסים, אז הוא פי מאה, 100. היינו,

שחבירו הוא מספר אחד, והאפס אחריו, הוא נחשב שמקבל מחבירו פי עשר. ואם הוא אומר, שהוא שני אפסים נגד חבירו, הוא מקבל מחבירו פי מאה.

מה שאם כן להיפך, שהוא אומר, שחבירו הוא אפס והוא אחד, אז הוא פחות מחבירו פי עשרה, 0.1. ואם הוא יכול לומר, שהוא אחד, ויש לו שני חברים, שהם שני אפסים נגדו. אז נבחן חלק ממאה נגדם, היינו שהוא 0.100. נמצא, לפי כמה אפסים שיש לו מהחברים, כך קומתו מתקטנת.

ומכל מקום, אפילו לאחר שיש לו הכח הזה, שיכול לקיים אהבת הזולת בפועל, ותועלת עצמו הוא מרגיש לדבר רע בשבילו, מכל מקום אל תאמין בעצמך, וצריך להיות לו יראה, אולי באמצע עבודה יפול לתוך אהבה עצמית. דהיינו, אם יתנו לו תענוג יותר גדול, מכפי שהוא רגיל לקבל, הגם שעל תענוגים קטנים, הוא כבר יכול לעשות בעמ"נ להשפיע, ומוכן לוותר עליהם, אבל מתענוגים גדולים הוא חי בפחד.

וזה נקרא "יראה". וזה השער לקבל את אור האמונה, הנקרא "השראת השכינה", כמו שכתוב בהסולם "לפי ערך היראה, כן הוא משיג את בחינת האמונה".

לכן צריכים לזכור, שענין "ואהבת לרעך כמוך", צריכים לקיים אותו מטעם מצוה, שה' צוה לעסוק באהבת חברים. ורבי עקיבא הוא רק מפרש, מה שה' צוה את המצוה הזו, שהיה בכוונתו לעשות ממצוה זו כלל, שעל ידי זה יוכלו לקיים כל המצות, מטעם ציווי ה', ולא מטעם תועלת עצמו.

היינו, לא שהמצות יביא לנו להרחיב את הרצון לקבל שבנו. זאת אומרת, שעל ידי קיום המצות אז האדם יקבל תמורת זה הרבה שכר. אלא להיפך, שעל ידי קיום המצות נגיע להשכר, שאנו נוכל לבטל את אהבה עצמית שלנו, ולהגיע לאהבת הזולת. ולאח"כ לאהבת ה'.

ובזה נבין מה שאמרו חז"ל על פסוק "ושמתם, הוא לשון "סם". זכה, הוא סם החיים. לא זכה, הוא סם המות". היינו כנ"ל "לא זכה", הוא עוסק בתורה ומצות, בכדי שאהבה עצמית יתרבה, והגוף ירכוש קנינים תמורת עבודתו. "זכה", אז מתבטלת את אהבה עצמית שלו. היינו, שמכוון, שיקבל שכר, שהוא, שיהיה לו הכח לאהבת הזולת, שעל ידי זה הוא יגיע לאהבת הבורא, שכל חשקו יהיה רק להשפיע נחת רוח להבורא.

מועדים

סליחות

שמע קולנו ..... א (1)
הכנה לסליחות מהו ..... ז (7)

שמע קולנו

מאמר נ"ח, תשמ"ה

אנו אומרים בסליחות "שמע קולנו ה' אלקינו, חוס ורחם עלינו, וקבל ברחמים וברצון את תפלתנו". ובתחנון של יום שני וחמישי אנו אומרים "חוסה ה' עלינו ברחמיך, ואל תתנו ביד אכזרים. למה יאמרו הגויים, איה נא אלקיהם. קולנו תשמע ותחון ואל תטשנו ביד אויבנו למחות את שמנו. ובכל זאת שמך לא שכחנו. נא אל תשכחנו".

יש להבין את מה שמסיים "ובכל זאת שמך לא שכחנו. נא אל תשכחנו". משמע שזה הטעם, שאנו מבקשים, שה' יעזור לנו, מטעם שאומר "ובכל זאת שמך לא שכחנו". איזה טעם וסיבה הוא בזה ש"שמך לא שכחנו". שבשביל זה אנו אומרים "נא אל תשכחנו".

ובכדי להבין את הנ"ל, צריכים לדעת, מי הם הגויים, ששואלים שאלת כפירה רחמנא לצלן. כי אנו אומרים "למה יאמרו הגוים, איה נא אלקיהם". וגם להבין, מה שאנו אומרים לה' "ואל תתנו ביד אכזרים". מי הם "האכזרים". ועוד, שמשמע אם לא היה אנו נמסרים בידי אכזרים בגלות, לא היה נורא כל כך, ולא היינו צריכים להתפלל להוציא אותנו מהגלות של גויים.

ונבאר את זה על פי דרכנו. היות שאנחנו נולדנו אחרי הצמצום וההסתר, ורק הרצון לקבל לתועלת עצמו מגולה אצלנו, שזה נותן לנו להבין, שלא כדאי לעבוד, אלא רק לתועלת עצמו. ועל ידי זה שאנו משועבדים לתועלת עצמו, אנו מרוחקים מה'. כידוע, שענין קירוב וריחוק הכוונה על שנוי צורה והשתוות הצורה.

ומשום זה, בזמן שהאדם משוקע באהבה עצמית, הוא נפרד מחיי החיים. וממילא הוא לא יכול להרגיש את טעם של תורה ומצות. כי רק בזמן שהוא מאמין, שהוא מקיים את מצות הבורא, ולא לתועלת עצמו, אז הוא יכול להיות דבוק בנותן התורה. והיות שה' מקור החיים, אז האדם

מרגיש את טעם החיים. ואז התורה נקראת אצלו "**תורת חיים**". ואז הוא מה שכתוב "כי הוא חייכם ואורך ימיכם".

אבל בזמן הפירוד, הכל חושך אצלו. הגם שחז"ל אמרו "לעולם יעסוק אדם בתו"מ שלא לשמה, ומתוך שלא לשמה יבוא לשמה". אבל גם בזה יש הרבה תנאים. קודם כל הוא צריך, שיהיה לו צורך לבוא לשמה. כי האדם חושב "מה אני מפסיד, שאני עוסק שלא לשמה, שבשביל זה, אני צריך לזכור תמיד, את הסיבה, מה שאני לומד לשמה, היא לא בשביל שאני אקבל שכר גשמי או רוחני. אלא הסיבה, שאני לומד שלא לשמה, היא מטעם, שעל ידי זה אני אזכה להגיע למדרגת לשמה".

אז מתעוררת אצלו השאלה "וכי לדבר שלא חסר לי, אני צריך לתת יגיעה". כי הגוף בא אליו ואומר לו "מה אני ארויח, בזה שאתה רוצה לעבוד בעל מנת להשפיע, הנקרא "לשמה". שאם אני אתן יגיעה בשלא לשמה, אז אני אקבל דבר חשוב, הנקרא "לשמה".

ובאמת הוא להיפך. אם הוא אומר להגוף שלו "תעסוק בתו"מ שלא לשמה, שזו היא סיבה, שעל ידה תגיע לשמה". אז בטח הגוף מפריע לו, אם זוהי מטרתו, בכדי להגיע לשמה. והוא מביא להאדם הרבה תירוצים, שלא יוכל לעבוד את העבודה דשלא לשמה.

ויכול להיות שמזה נמשך, שאלו אנשים, שלומדים שלא לשמה, על המטרה שזה יביא להם להגיע לשמה, הגוף מפריע להם, ולא נותן להם לעסוק אפילו שלא לשמה. כי הגוף מפחד "אולי האדם יגיע לשמה".

מה שאין כן לאלו סוג אנשים, שלא לומדים על הכוונה בכדי להגיע לשמה, זאת אומרת, שהם עוסקים בתורה ומצות, משום שהקב"ה צוה לנו לקיים את התו"מ שלו, תמורת זה נקבל שכר בעולם הבא, אבל אין מכוונים בעת הלימוד התורה, ש"אני לומד בכדי שאני אצא מאהבה עצמית, ואני אוכל לקיים תו"מ בעל מנת להשפיע". ולפי זה יוצא, היות שהוא לא הולך נגד הגוף, היינו נגד אהבה עצמית, משום זה אין הגוף מתנגד כל כך לקיים תו"מ. כי דעתו של הגוף, שהוא ישאר הכל ברשות שלו, היינו באהבה עצמית.

מה שאין כן באלו אנשים, שמכוונים בעת התעסקותם בתורה ומצות, שהם רוצים על ידיהם לזכות לשמה. לכן גם שלא לשמה קשה להם לקיים. כי הגוף מפחד, אולי הוא יפסיד את כל אהבה עצמית, ויעשה הכל לשם שמים, ולא ישאיר בידי הגוף שום דבר. נמצא, שיש הבדל גם בשלא לשמה

עצמה. זאת אומרת, בהכוונה עצמה דשלא לשמה. שאם הכוונה להשאר בתוך השלא לשמה ולא ילך הלאה, היינו להגיע לשמה, אז האדם יכול להיות מתמיד בלימוד התורה, כי אין לו התנגדות אמיתית מצד הגוף.

מה שאם כן אם האדם מכוון בעת התעסקותו בשלא לשמה, שעל ידי זה יגיע לשמה, שזה נגד דעתו של הגוף, אמת הוא שעדיין עוסק בשלא לשמה, אבל היות שהמטרה היא להגיע לשמה, לכן על כל תנועה ותנועה הגוף מתנגד ונותן הפרעות על כל דבר קטן.

זאת אומרת, שאלו אנשים, שהם לא הולכים על המטרה "בכדי להגיע לשמה", כשמסתכלים על ההפרעות, שאומרים האנשים, שכן הולכים על דרך להגיע לשמה, צוחקים מהם. ואומרים עליהם, שאינם מבינים אותם, שעל כל דבר קטן הם חושבים, שזהו הר גבוה. וכל דבר קטן נעשה נגדם למחסום גדול. וצריכים התגברות גדולה על כל תנועה ותנועה. והם לא מבינים אותם, ואומרים אליהם "תסתכלו בעצמכם על דרך שלכם, איך שהיא דרך לא מוצלחת. ואנחנו, ברוך ה', לומדים ומתפללים, ואין שום שליטה להגוף, שתהיה לו יכולת להפריע אותנו מלעסוק בתורה ומצות. ואתם, עם הדרך שלכם, אתם בעצמכם אומרים, שכל דבר קטן, שאתם עושים, אתם אומרים, כאילו כבשתם הר גבוה".

ואפשר לדמות זה למה שאמרו חז"ל (סוכה נ"ב.) "לעתיד לבוא מביאו הקב"ה ליצר הרע, ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים. צדיקים, נדמה להם כהר גבוה. ורשעים, נדמה להם כחוט השערה". והגם שם מדברים מלעתיד לבוא, אבל דוגמא יכולים לקבל משם. היינו לפרש כאן, שאלו, שהכוונה לבוא לשמה, הם בבחינת "צדיקים", כי המטרה שלהם היא להיות צדיק, שפירושו, שכל כוונתו היא רק לשם שמים. ואצלם נחשב היצר הרע להר גבוה, כנ"ל.

ולאלו, שאין להם המטרה להגיע לשמה, היינו לצאת מאהבה עצמית, הם בבחינת "רשע", מטעם שהרע הנקרא "מקבל על מנת לקבל", נשאר אצלם. שהם בעצמם אומרים, שלא רוצים לצאת מאהבה עצמית. ואצלם, היצר הרע נדמה להם כחוט השערה, כנ"ל.

וזה דומה בערך, להמעשה, שמספרים על הרבי בונים זצ"ל, ששאלו אותו בעיר דאנציג במדינת גרמניה "מדוע היהודים בפולניה הם שקרנים והולכים במלבושים מלוכלכים, מה שאין כן היהודים בגרמניה הם אנשי אמת והולכים במלבושים נקיים".

ורבי בונים השיב, זהו כמו שאמר רבי פנחס בן יאיר (עבודה זרה, כ״א:) ״אמר רבי פנחס בן יאיר, תורה מביאה לידי זהירות, נקיות מביא לידי פרישות, יראת חטא מביא לידי קדושה״.

אי לזאת, כשבני גרמניה התחילו בנקיות, בא להם היצר הרע ואמר להם, אני לא אתן לכם ללכת לעסוק בנקיות, כי נקיות מביאה לשאר דברים, עד שמגיעים לקדושה. אם כן אתם רוצים, שאני אתן לכם להגיע לקדושה. זה לא יהיה. ומה הם היו יכולים לעשות, היות שהם השתוקקו לנקיות. אז הם הבטיחו לו, שאם יעזוב להם מלהפריע מעבודת הנקיות, אז הם לא ילכו הלאה. ואין לו מה לפחד, שהם יגיעו לקדושה, כי הם אנשי אמת. ומשום זה אנשי גרמניה הם הולכים בנקיות, כי היצר הרע לא מפריע להם.

וכשראה היצר הרע, שאנשי פולניה עוסקים בנקיות, גם כן בא אליהם, ורצה להפריע להם, מטעם שהם יבואו לידי קדושה. והוא נגד זה. אז הם אמרו לו, לא נלך הלאה. אבל מה עשו. כשהוא הלך מהם, אז הם המשיכו הלאה, עד שהגיעו לידי קדושה. כיון שהיצר הרע ראה, שהם שקרנים, לכן תיכף הוא לוחם עמהם על הנקיות. לכן אנשי פולניה, היות שהם שקרנים, לכן קשה להם ללכת בנקיות.

באותו אופן יש להבין את ענין של אלו, העוסקים בשלא לשמה, ואומרים, שחז״ל הבטיחו לנו ״שמתוך שלא לשמה באים לשמה״. ולכן אין לנו להרבות יגיעות, בכדי להגיע לשמה. אלא סוף הכבוד לבוא. אם כן, מה שיש דעה, שצריכים לזכור תמיד, שכל מה שאנחנו עוסקים בתו״מ, הוא בכדי להגיע לשם שמים, וזה הוא השכר שלנו, ולזה אנו מצפים, אין לנו עסק עם דעות אלו.

אלא אנחנו נעסוק בשלא לשמה. וסוף הכבוד לבוא, כמו שהבטיחו לנו חז״ל, כנ״ל. ולכן אין היצר הרע בא להפריע להם מלעסוק שלא לשמה. כיון שהוא רואה, שאין להם בכלל השתוקקות להגיע לשמה. לכן הוא לא מפריע להם, כנ״ל במעשה של רבי בונים זצ״ל.

מה שאין כן באלו אנשים, שיש להם תשוקה להגיע לשמה. היצר הרע רואה, מה שעוסקים שלא לשמה, הוא מטעם שאין עצה, אלא מוכרחים להתחיל בשלא לשמה, כמו שאמרו חז״ל ״שלא יעסוק בשלא לשמה, אלא מתוך שלא לשמה מגיעים לשמה״. והם יושבים ומצפים ״מתי אני כבר אגיע לשמה״.

כיון שהיצר הרע רואה, שהם עושים מאמצים, בכדי להגיע לשמה עם הסגולה שלא לשמה, לכן תיכף הוא בא אליהם, ועשה כל מיני פעולות, להפריע להם, בכדי שלא יגיעו לשמה. ולא נותן לעשות דבר קטן שלא לשמה, מטעם פחד, היות שהם עושים מאמצים להגיע לשמה, כנ"ל בתשובה של רבי בונים זצ"ל.

ולפי זה משמע, שגם בשלא לשמה יש שתי הבחנות:

א) שמטרתו בהשלא לשמה הוא בכדי להגיע לשמה. והוא תמיד בודק את עצמו, אם יש לו כבר איזו פסיעה בתוך העבודה שלו, שכבר התקרב מעל לבחינת לשמה. וכשהוא רואה, שהוא עוד לא זז כמלא נימא, אז הוא מצטער על זה, ועושה את עצמו, כאילו עוד לא התחיל כלל בעבודת ה'. כי המודד שלו בתורה ומצות הוא, כמה שהיה בידו לכוון לשם שמים. ומשום זה, כשהוא רואה, שאפילו דבר קטן הוא לא יכול לכוון לשמה, אז ההרגשה שלו היא כאילו עוד לא עשה שום מעשה בעבודת ה'. ומחזיק את עצמו, כאילו הוא כלי ריק שלא יצלח לכלום.

ואז הוא מתחיל לחשוב, מה יהיה התכלית שלו. הימים עוברים והוא לא יכול לצאת ממצבו, שבו הוא נמצא. אך ורק באהבה עצמית הוא כל חשקו. ועוד יותר גרוע מזה, שבכל יום, במקום שהוא היה צריך להסתכל על דברים, המפריעים לו בעבודה, כאילו הם "מה בכך", הוא מסתכל עליהם, כאילו הם "הר גבוה". ורואה תמיד מחסום גדול לפניו, שלא יכול להתגבר עליו.

ועל מצבים כאלו אמר אאמו"ר זצ"ל, **שדוקא במצבים האלו, הנקראים "מצבים של אחוריים", האדם מתקדם**. אבל זה לא ניתן להאדם לראות, אחרת זה יחשב לו בחינת פנים. כי בזמן שהאדם רואה, שהוא מתקדם, אז נחלש אצלו כח התפילה, כיון שהוא לא רואה, שהמצב תהיה כל כך רע. כי סוף כל סוף הוא מתקדם, נגיד צעדים קטנים. אז יקח עוד קצת זמן, אבל הוא הולך. מה שאין כן כשהוא רואה, שהוא הולך אחורה, אז כשהוא מתפלל, אז התפילה היא מעומק הלב, לפי שיעור היסורים, שהוא מרגיש ממצבו הרע.

ובזה תבין את מה שאנו אומרים בתחנון "חוסה ה' עלינו ברחמיך, ואל תתננו בידי אכזרים". וצריכים לדעת, מי המה האכזרים. אז צריכים לדעת, בזמן שמדברים מעבודת הפרט, אז האדם הוא כלל. היינו, שכולל בתוכו גם בחינות "אומות העולם". זאת אומרת, שיש לו התאוות והדעות של אומות העולם. והוא בגלות בידי "האומות העולם", שיש בו עצמו. וזה נקרא "ידי

אכזרים״. ואנו מבקשים מה׳ ״ואל תתננו בידי אכזרים״. ואכזר בגשמיות, הוא שעושה צרות לאדם בלי רחמנות, ולא איכפת לו, שגורם להשני יסורים.

כמו כן כאן בעבודת ה׳, שהאדם רוצה לקבל על עצמו עול מלכות שמים, באים הדעות של ״האומות העולם״ שבו. ומענים אותו עם הלשון הרע, מה שהוא שומע מהם. והוא צריך להלחם עמהם. והם יותר חזקים ממנו. והוא נכנע בפניהם, ומוכרח לשמוע בקולם.

וזה גורם לו צער ויסורים, כמו שכתוב ״ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו, ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה, וישמע אלקים את נאקתם״. הרי אנו רואים, שהיסורים מה שהאדם סובל מהיצר הרע, זוהי סיבה, שיהיה לו מקום תפילה. נמצא לפי זה, דוקא בזמן שיש לו מלחמת היצר, והוא חושב, שהוא לא יכול להתקדם, דוקא כאן יש לו מקום התקדמות.

והוא זצ״ל אמר, שאין אדם מסוגל להעריך את החשיבות של הזמן, שיש לו מגע רציני עם הבורא יתברך. היוצא מזה, שהאדם מרגיש, שהוא נמצא בידי אכזרים, ואין להאומות העולם שבקרבו שום רחמנות עליו, ועיקר אכזריות שלהם, שהם שואלים לו, כמו שכתוב ״למה יאמרו הגויים, איה נא אלקיהם״, שזו שאלה של כפירה, שרוצים למחות את שם ישראל ממנו, כמו שכתוב ״ואל תטשנו ביד אויבנו למחות את שמנו״.

נמצא, שעיקר מה שהם רוצים, הוא לעקור את אמונת ישראל בה׳. ובטענות כאלו הם מפרידים אותו מה׳, שלא יכול להתקשר לה׳, להדבק בחיי החיים, ולהרגיש טעם בחיים הרוחניים. לכן הוא אומר, הגם שהוא שומע כל יום את רוח הכפירה שלהם, כמו שכתוב, ״למה יאמרו הגויים, איה נא אלקיהם״, ״אבל שמך לא שכחנו״, שאני עוד זוכר את הכתובת, לאן לפנות.

זאת אומרת, הגם שה׳ לבד נשאר בנו, ולא מה שיש בהשֶם. כי הם גורמים לנו, שהשֶם ישאר לנו, שֶם יבש בלי שום טעם, אבל מכל מקום, על כל פנים ״שמך לא שכחנו״. לכן אנו מבקשים ״נא אל תשכחנו״. היינו, שהוא יתן לנו כח התקרבות אליו, בכדי שנוכל להשיג, מה שנכלל בהשם הקדוש.

הכנה לסליחות מהו

מאמר ל״ו, תשמ״ו

ידוע, לכל דבר שרוצים, צריכים להכין את האמצעים, להשיג את הדבר. לפי זה מה האדם צריך להכין, בכדי שיקבל סליחות. בגשמיות אנו רואים, שאין אדם אומר להשני ״סליחה״, אלא אם כן שעשה לו משהו, שעל ידי זה השני נפגע, בכסף, או בכבודו, או ביסורי הגוף, שגרם לו איזה חבלה וכדומה. אז שייך לומר, שחבירו יבקש ממנו סליחה, שיסלח לו על החטא שעשה לו. וכאן יש להבחין ב׳ דברים:

א) אם לא עשה לו שום דבר ומבקש ממנו סליחה, השני מסתכל עליו כמו על אדם שאיננו שפוי בדעתו. נצייר לעצמנו, אם אנו רואים אדם הולך ברחוב, ואומר לכל אחד ״סליחה, סליחה״, מה היינו אומרים עליו, בטח שהוא משוגע, כי ״סליחה״ שייך לומר רק על איזו עבירה.

ב) אם אדם עשה להשני הפסד גדול מאוד, והוא מבקש ממנו סליחה, כעל דבר קטן שעשה לו, בטח שלא יקבל את מבוקשו, כי הוא עשה נגדו עבירה גדולה, ומבקש ממנו סליחה, כאילו הוא עשה דבר קטן. בטח שדבר זה אינו בא בחשבון, שיסלח לו. אלא האדם מודד את שיעור הפגיעה, שעשה בחבירו, בשיעור זה הוא עושה את האמצעים, שחבירו יסכים לסלוח לו.

וזה אנו רואים בסדר הנהגה בגשמיות, איך האדם מתנהג בענין הסליחה שבין אדם לחבירו. ומבין אדם לחבירו, אנו צריכים ללמוד אותו סדר בין אדם למקום. זאת אומרת, כשהאדם הולך לבקש סליחה מאת ה׳, שיסלח לו על עוונותיו, גם כן נוהגות ב׳ בחינות הנ״ל.

א) שלא שייך לומר סליחה על הלא דבר, רק על מה שפגע בהשני. אחרת הוא נראה כאדם בלתי נורמלי. או שמתלוצץ מהשני, בזה שהוא מבקש ממנו סליחה.

ב) שסדר הביקוש של הסליחה, הוא לפי ערך שפגע בהשני. אי לזאת, כשהאדם בא לבקש מה׳, שיסלח לו על מה שחטא כנגדו, ופגם בכבודו יתברך, אז האדם צריך לחשוב מחשבות, בענין מה שחטא להבורא. היות אם האדם לא מרגיש שום חטא, ומבקש סליחה, הרי כאילו הוא מתלוצץ, וצועק, ובוכה, ומבקש מהבורא סליחה, בו בעת שהוא לא מרגיש בעצמו שפגע משהו בכבוד המלך.

והסיבה מה שאין האדם מרגיש את חטאיו, הוא כמו שאמרו חז"ל (יומא פ"ו:) "עבר אדם עבירה ושנה בה, נעשה לו כהיתר". ומזה נמשכת הסיבה, מה שאין האדם מרגיש את חטאיו, בזמן שהוא הולך לבקש סליחה מה'.

נמצא, לפי הבחנה ב', היינו להבחין בגדלות החטא, יש צורך שהאדם צריך מקודם לתת דין וחשבון על גודל הפגם, מה שפגם בכבוד המלך. אחרת לא שייך לומר "סליחה". רק שהאדם צריך להשתדל, עד כמה שאפשר, שיוכל לתת את הביקוש, שימחול לו על עוונותיו, כפי מה שחטא, שיהיה משקל שוה.

והנה חז"ל אמרו (סוכה נ"ב), שאצל הרשעים נדמה להם החטאים כחוט השערה, ולצדיקים נדמה להם כהר גבוה. ונתעוררת השאלה, הדמיון הזה מהו. היינו, אמרו "נדמה להם". אבל מהו האמת.

והענין הוא, כי בזמן שהאדם לא משים לב למי הוא חטא, ואינו מרגיש את חשיבות וגדלות הבורא, והוא בחסרון אמונה, אז, כשמתחיל לחשוב "הלא גם אני יהודי". והיות כעת הוא חודש אלול, ומנהג ישראל הוא בכל הדורות, כיון שהוא חודש של רחמים, וכל מי שבשם ישראל יכונה, ידוע שעכשיו הוא הזמן לבקש מה', שימחול על חטאת בית ישראל, וגם תוקעין שופר, בכדי שהלב של האדם יכניס לעצמו הרהור תשובה על החטאים, אז האדם מאמין, שבטח שגם הוא חטא, וצריך לבקש סליחה מה'.

אבל כמה השיעור של הפגם שפגם בהמלך. הרגשה זו אין בידי האדם להרגיש. אלא כפי שיעור אמונתו בגדלות ה', ובשיעור זה הוא יכול לשער בעצמו גודל הפגם שעשה עם חטאיו. אי לזאת, כל אלה שהולכים לומר ולבקש סליחה, בלי שום הכנה על מה שהם מבקשים סליחה, אין זה אלא כמו מי שמבקש ממי שהוא סליחה, אף על פי שהוא עשה נגדו דברים רעים, שעל זה צריכה להיות חרטה אמיתית, על מה שהוא עשה. והוא מבקש סליחה, כאילו חטא נגדו בדבר של מה בכך. וממילא אין הדבר של ביקוש סליחה ענין ערך של ממש, כמו שצריך להיות על חטא ממש.

ובהאמור יוצא, שמטרם שהאדם הולך לבקש סליחה, צריך מקודם לתת לעצמו חשבון נפש על עיקר החטא. ואח"כ הוא יכול להסתכל על החטאים, שנגרמו על ידי עיקר החטא. והאדם צריך לדעת, שעיקר החטא, במה שהאדם פוגם, שמסיבה זו נמשכו כל החטאים, הוא שאין האדם

משתדל, שיהיה לו אמונה בקביעות. ורק אם יש לו אמונה חלקית, כבר הוא מסתפק בזה.

וזהו כמו שכתוב בהקדמה לתע"ס (אות י"ד), שאם היה לו אמונה בקביעות, אמונה הזו לא היתה נותנת לו לחטוא. זאת אומרת, שהוא מבקש סליחה מה', היות שהוא רואה הסיבה האמיתית לכל החטאים, היא בזה, שחסרה לו אמונה בקביעות. אי לזאת, הוא מבקש מה', שיתן לו את הכח הזה, היינו שתהיה לו האפשרות, שתמיד יהיה נקבע בלבו את האמונה. וממילא הוא לא יבוא לעשות חטאים ולפגוע בכבוד ה'. היות, כיון שאין לו ההרגשה בגדלות ה', ומשום שאין הוא יודע איך להעריך את הכבוד שמים, ולא לפגוע בו.

אי לזאת, הוא מבקש סליחה מה', שיעזור לו, שיתן לו כח לקבל על עצמו את עול מלכות שמים למעלה מהדעת. היינו, שיהיה לו כח התגברות, ולהתחזק באמונת ה'. וידע, איך להתנהג בין אדם למקום עם קצת יראת הכבוד.

זאת אומרת, כשהאדם יתן חשבון לעצמו, אז הוא יראה, שרק דבר אחד חסר לו. היינו, לעשות חשבון נפש, מה ההבדל בין יהודי לנכרי, אשר עבור זה אנו עושים ברכה בכל יום "ברוך אתה ה' שלא עשני גוי". ואין האדם נותן תשומת לב במה שאומר "שלא עשני גוי". היינו, שהוא לא מסתכל על עצמו, במה הוא ישראל ולא גוי. שצריכים לדעת, כי עיקר ההבחן הוא באמונה, שישראל מאמין בה', והגוי אין לו אמונה בה'.

ולאחר שכבר יודע את ההבחן הזה, הוא צריך לבדוק עצמו, מהו שיעורו באמונת ה'. היינו כנ"ל בהקדמה לתע"ס (אות י"ד) עד כמה הוא מוכן לוותר לטובת אמונתו בה'. ואז תהיה לו היכולת לראות את האמת. שפירושו, אם הוא מוכן לעשות מעשים אך ורק לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו. או רק בשיעורים קטנים הוא מוכן לעשות לשם שמים. היינו, שחס ושלום לא יפגום באהבה עצמית, אחרת אין בכוחו לעשות שום דבר.

נמצא לפי זה, שאז הוא המקום, שיכול לראות האמת, את שיעורו האמיתי באמונת ה'. ומזה הוא יכול לראות כל החטאים, הנובעים הוא רק מסיבה זו. ועל ידי זה הוא יקבל הכנה והכשרה, בזמן שהולך לבקש מה', שיסלח לו על עוונותיו. אז יוכל לשער את שיעורו האמיתי של הפגם, היינו במה שהוא פגם בכבודו של המלך, וידע מה לבקש מה', היינו על איזה חטאים שחטא. והוא צריך לתקן אותם, בכדי שלא יחטא עוד הפעם.

ובהאמור נבין מה שכתוב בפרשת נצבים (שישי) "כי המצוה הזו, אשר אנכי מצוך היום, לא נפלאת הוא ממך ולא רחוקה היא, לא בשמים היא, ולא מעבר לים היא, כי קרוב אליך הדבר מאוד, בפיך ובלבבך לעשותו".

ולשון "כי המצוה הזאת", לאיזה מצוה הוא מתכוון. וכמו כן יש להבין, מהו הפירוש "לא נפלאת הוא ממך". והענין הוא כנ"ל, שעיקר המצוה היא מצות אמונה, היינו להאמין בה'. ואח"כ יכולים לקיים מצוותיו. ובמצות האמונה, כאן באים כל המקטרגים וכל ההפרעות. והגוף מתחיל להקשות הרבה קושיות, בין שהגוף בעצמו שואל. וכמו כן מה שהגוף שומע שאלות על האמונה מאנשים אחרים.

והם באים להאדם, בזמן שהאדם רוצה לקבל על עצמו עול מלכות שמים "כשור לעול וכחמור למשא", היינו הכל למעלה מהדעת. פתאום נעשה הגוף פיקח, ומתחיל לחקור חקירות. ושאלות "מי ומה". ובשום אופן לא נותן לו לקבל עליו את מצות האמונה. והקושיות של הגוף הם כל כך חזקות, עד שאין האדם מסוגל לתת לו תירוצים על שאלותיו. ואז בא האדם במבוכה, שאין לו כח להתגבר על טענותיו הצודקות, לפי השכל שהוא שואל. והשאלות של הגוף הוא ממש פלאי.

על זה בא הכתוב ואומר לנו "כי המצוה הזאת", היינו מצות אמונה, "לא נפלאת הוא ממך". היינו, שאין אתה צריך לתת תשובות להגוף על שאלותיו, מה שהוא שואל תוך הדעת, כי מצוה האמונה היא דוקא נבנית על למעלה מהשכל. היינו, שאין השכל החיצוני, שניתן לאדם, יכול להשיגה. ועל כן אין אתה צריך לתת לו תשובות על השאלות הפלאות שלו.

כי האדם צריך להאמין, שכל השאלות, מה שהגוף שואל, איננו באות בכדי שתתרץ אותם. אלא להיפך, השאלות האלו באו לאדם, בכדי שיהיה לו מקום, להאמין בלמעלה מהדעת. אחרת, אם הגוף היה מבין, עם השכל שלו, את זה שהאדם רוצה לעבוד לשם שמים, היה זה בתוך הדעת. והיה נקרא זה "ידיעה" ולא אמונה. כי דוקא במקום שאין שכל האדם מגיע להשיג, שם, אם עושה משהו, הרי זה רק על בסיס אמונה.

ובהאמור יוצא, שאין האדם צריך להיות בעל כשרון גדול, בכדי שתהיה לו היכולת לענות להגוף על שאלותיו. כי כל התשובות הוא למעלה מהדעת, הנקרא "אמונה". וזה נקרא "כי לא בשמים הוא, ולא מעבר לים", שצריכים לעשות תחבולות גדולות. אלא בתכלית הפשיטות. וזה נקרא "בפיך ובלבבך לעשותו". היינו רק רצון שיהיה בהלב, יכולים להתגבר.

אבל ענין של "למעלה מהדעת" צריך ביאור. היות שיש שם להבחין הרבה הבחנות. ואאמו"ר זצ"ל אמר, שלמעלה מהדעת נקרא, שהאדם צריך לצייר לעצמו, איך הוא היה מקיים תורה ומצות, באם הדעת שלו היה מחייב אותו, שכדאי לעסוק בתורה ומצות. דהיינו, אילו הוא היה מרגיש את הטעם של כל מצוה ומצוה, את הטעם שיש בה.

כי האדם צריך להאמין, כי כמו שיש בתענוגים גשמיים, למשל בתענוגים של אכילה, או שתיה, או כבוד, וכדומה, שאנו רואים, שבכל דבר יש טעם אחר, כמו כן אנו צריכים להאמין, שיש בכל מצוה ומצוה טעם מיוחד. ולפי זה, אם הוא היה טועם את שנוי הטעמים בעת התעסקותו בתו"מ, איזה התלהבות וחיות היה מרגיש בעת עבודתו. כי הדעת היה מחייבתו, שיעשה לעצמו תמונה בעבודה, מה שמתאים לעובד ה'. והיה מסתכל על כל הדברים, שהיו רוצים להפריע אותו מעבודתו, שהיו דומים בעיניו כקליפת השום, שאין כדאי להסתכל עליהם.

ולפי הציור הנ"ל, שהוא מצייר לעצמו בתוך הדעת, אותו צורה הוא צריך לעשות למעלה מהדעת. היינו, שהגם שאין לו שום הרגשה, שיהיה משהו, שהדעת יחייבו, ומכל מקום הוא עובד, בדיוק כאילו היה לו דעת חזקה והרגשה חזקה. ובזמן שהוא עושה כך, זה נקרא שהוא "עובד למעלה מהדעת".

אולם, כל זמן שהוא מרגיש, שאילו היה לו דעת, היה עובד ה' ביתר חשק ויותר התמדה, נמצא, שהוא עובד עדיין בתוך הדעת. היות שיש עדיין הפרש בין דעת ולמעלה מהדעת. ודוקא בזמן שאין לו הפרש, זה נקרא "למעלה מהדעת".

ראש השנה

מהו למעלה מהדעת, בעבודה ..... יג (13)
מהו "הנסתרות לה' אלקינו" בעבודה ..... כ (20)

מהו למעלה מהדעת, בעבודה

מאמר ו', תשמ"ט

הנה כתוב בתפלת מוסף דראש השנה "כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו ה' צבאות, אני ראשון ואני אחרון, ומבלעדי אין אלקים". ויש להבין, שכתוב "מלך ישראל", ולאומות העולם אינו מלך, הלא הוא מלך העולם.

והענין שאנו צריכים לדעת, כי כל מה שאנו מדברים מה', אין אנו מדברים מה' לגבי עצמו, כי על זה אמרו "לית מחשבה תפיסה ביה כלל וכלל". אלא כל התוארים, שאנו אומרים על ה', הוא מה שהנבראים השיגו אותו לפי השמות האלו, כמו שכתוב "ממעשיך הכרנוך".

לכן, הגם שהבורא הוא מלך העולם, כלומר שאפילו אין הנבראים רוצים להכיר במלכותו, אין הוא צריך שהם יסכימו, שהוא יהיה מלך עליהם. אלא הוא מושל בלי שאלת פיהם. ועושה, מה שהוא רוצה. ואין לאף אחד שום דעה בעולם, אלא הוא עושה מה שהוא רוצה. ואין הוא צריך להסכמת הנבראים, כמו שכתוב "אני מאמין באמונה שלמה, והוא **לבדו** עשה ועושה ויעשה לכל המעשים".

מכל מקום אין לשאול, אם כן, אם הוא מלך עלינו בלי שאלת פינו, אם כן למה אנו צריכים לקבל עלינו את עול מלכותו, הלא בין כך ובין כך הוא מושל עלינו. והתשובה היא כנ"ל, היינו שאנחנו צריכים לדעת את זה, שהוא מושל עלינו. ומטרם שהאדם מקבל על עצמו עול מלכות שמים בבחינת אמונה למעלה מהדעת. כלומר, שהדעת לא יכול להבין את זה.

כלומר, כי בתוך הדעת אין אדם רואה, שהנהגתו יתברך היא בבחינת טוב ומטיב. אלא כל אדם מרגיש חסרון בבחינת הנאה, שהוא נהנה בהחיים שלו. וכל אחד מבין, שאם באמת היה רואה, כי מה שהוא מתפלל ומבקש מה', הוא מקבל תיכף את מבוקשו, זה נקרא "בתוך הדעת". כלומר, שאין הוא צריך להאמין, שה' שומע תפלה, הלא הוא רואה בעיניו, שה' עזר לו.

מה שאין כן כשהוא מתפלל לה׳ כמה פעמים, ונדמה בעיניו, כי ה׳ אינו פונה לתפלתו, והוכחה לזה, כי לא קבל שום דבר על מה שהוא התפלל, אז האדם צריך להתחזק ולומר, שהוא מאמין, כמו שכתוב ״כי אתה שומע תפלת כל פה״. והיות שזהו נגד הדעת, כי ההגיון מראה לו, כי חס ושלום אין ה׳ פונה אליו. וכשהוא מתגבר ואומר, מה שהשכל ודעת מחייב אותו להבין, הוא אומר ״אני לא מסתכל, אלא אני מאמין באמונת חכמים, שאמרו לנו, כי ה׳ כן שומע תפלת כל פה״, זה נקרא ״אמונה למעלה מהדעת״.

ועל ידי קבלת עול מלכות שמים באופן זה, זוכים אח״כ לבחינת ״ואהבת את ה׳ אלקיך בכל לבבך״, ולידי השתוות הצורה, הנקרא ״כלים דהשפעה״, שבכלים האלו הבורא משפיע את הטוב ועונג, מה שהיה ברצונו לתת.

ובהאמור אנו מבינים, את מה שאנו צריכים להשיג, על ידי זה שאנחנו ממליכים עלינו את ה׳. כי מזה אנו מקבלים כלים, שנוכל להנות מהבורא. לכן מה שהבורא עושה, בזמן שאין לנו קשר עמו, הוא לא נותן לנו כלום, כלומר שאין אנו יכולים להנות מדבר שאינו נמצא בנו. זאת אומרת, שאין אנו יכולים להנות מהבורא.

רק משיעור שהאדם מאמין בהבורא, אז שייך לומר, שהוא מקבל מהבורא. אולם מי שחס ושלום אינו מאמין בהבורא, איך הוא יכול לקבל ממנו. אלא כפי שיעור האמונה בו יתברך, בשיעור הזה האדם יכול לקבל ממנו, מה שהוא רוצה לתת להנבראים.

אולם בכדי להגיע לדרגת קבלת עול מלכות שמים, זוהי עבודה גדולה:

א) שהאדם צריך לדעת, אם אין לו אמונה בה׳, איך הוא יכול לבקש משהו מה׳.

ב) מה יתן לו בזה שיהיה לו יראת שמים. כלומר לתועלת מי הוא צריך לקבל על עצמו מלכות שמים. היינו האם זה לתועלת עצמו או לתועלת הבורא. ואם נגיד שזהו לתועלת הבורא, נשאלת השאלה, מה יתן זה להבורא, אם אנחנו נאמין בו, שהוא מלך. מה זה מוסיף עליו. במלך בשר ודם, אנו מבינים, שהוא צריך לכבוד. מה שאין כן הבורא. האם הוא צריך שהנבראים יכבדו אותו, והוא נצרך לנבראיו חס ושלום.

וזה כמו שכתוב בהקדמת ספר הזהר (דף קפ״ה, ובהסולם אות קצ״א) ״אלא יראה דאיהי עקרא, דהיינו שיירא מהשם יתברך, משום שהוא גדול ומושל בכל. הוא גדול, משום שהוא השורש, שממנו מתפשטים כל העולמות. וגדלותו מתראה על מעשיו. והוא מושל בכל, משום שכל העולמות שברא, הן

העליונים והן התחתונים, נחשבים לפניו כלא כלום, שאינם מוסיפים משהו על מהותו יתברך". זאת אומרת, שכל הנבראים אין מוסיפים לו שום דבר עליו.

אם כן בגלל מה אנו צריכים לעבוד הכל לשם שמים, כמו שכתוב "כל מעשיך יהיו לשם שמים ולא לתועלת עצמו". הלא הבורא לא מקבל מזה שאנו עובדים בשבילו כלום, כנ"ל, היות שהוא אינו בעל חסרון. אם כן לשם מה אנו צריכים לעבוד בעל מנת להשפיע.

אלא שזהו רק לטובת הנבראים, שעל ידי זה הם ינצלו מבחינת שינוי צורה מהבורא, אלא שיזכו לבחינת השתוות הצורה, שזה מכונה "מה הוא רחום אף אתה רחום". ולא שהוא צריך שיעבדו בשבילו חס ושלום, כאילו הוא נצרך לכבוד הנבראים, אלא זה שיעבדו לתועלת הבורא, הנקרא "אך ורק לשם שמים", מזה יצמח תועלת להנבראים, שהם יהנו. וזה נקרא, שהצמצום וההסתר היה בכדי להוציא לאור שלימות פעולותיו. כלומר שהנבראים יוכלו להנות ולא ירגישו שום בושה, שזהו ענין של השתוות הצורה ודביקות בה'.

ובזה נבין מה ששאלנו, שכתוב "מלך ישראל". וכי לאומות העולם אינו מלך חס ושלום. והתשובה היא, כי בדרך העבודה כל אדם הוא עולם מלא, כמו שכתוב בזהר הקדוש. לכן האדם כלול מן אומות העולם, ומבחינת ישראל. אם כן יהיה הפירוש "מלך ישראל", הוא בזמן שהאדם מקבל על עצמו מלכות שמים, הוא נקרא "מלך ישראל".

כלומר "ישראל" נקרא **ישר - אל**, היינו שהאדם אומר, שהוא מלך שלו. כלומר, שאינו אומר, מה שהקב"ה הוא מלך העולם, מצדו, היינו בלי שהנבראים מקבלים מלכותו על עצמם מדעתם. אלא "מלך ישראל" נקרא, מה שהאדם מקבל על עצמו עול מלכות שמים מדעתו.

מה שאין כן "אומות העולם" נקרא, שהוא מולך עליהם שלא מדעתם. כלומר, שהקב"ה מלך העולם, אף על פי שאין הם יודעים כלל מענין אמונה בה', ולא רוצים אפילו לחשוב מענין מלכות שמים.

זה נקרא, שה' הוא מלך על האומות העולם. כלומר שהוא מולך עליהם, ועושה מה שהוא רוצה בלי ידיעתם, שהוא העושה ויעשה לכל המעשים. לכן בזמן שכתוב "מלך ישראל", הכוונה היא על אלו, שקבלו עליהם עול מלכות שמים מדעתם ורצונם. זה נקרא "מלך ישראל".

וזהו כמו שכתוב (אבות ג' כ') "ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו". "מדעתו" פירושו בחינת מלך ישראל. "שלא מדעתו" היינו אומות העולם, שהוא מולך עליהם, אף על פי שהאדם אין לו דעת, אפילו לתת מחשבה על ענין אמונה, בחינה זו של האדם נקראת "אומות העולם שישנו באדם".

ובהאמור יהיה הפירוש "כה אמר ה', מלך ישראל", שלאלו אנשים, שכבר קבלו עליהם עול מלכותו יתברך, אומר "וגואלו ה' צבאות". כלומר, שהם מרגישים, שה' גאל אותם מיד "אומות העולם", ששליטתם היא בבחינת "מוחא" ו"ליבא". שפירושו **מוחא**, זה שהאומות העולם אומרים, שרק מה שהדעת מחייב, זה הוא אמת. מה שאם כן להאמין למעלה מהדעת, הם לא נותנים רשות לאדם, שילך בדרך הזה.

וכמו כן **ליבא** פירושו, שהם לא נותנים להאדם לצאת מאהבה עצמית. אלא שהם אומרים, מה שהלב רוצה ומרגיש, שזהו לטובת עצמו, את המעשים האלה הם נותנים רשות לעשות. מה שאין כן אם האדם רוצה לעבוד בעל מנת להשפיע, הם עומדים בכל תוקף, ואין כח ביד אדם לצאת משליטתם. אלא ה' בעצמו הוא גואל אותו מיד שליטתם.

וזה שכתוב, "מלך ישראל וגואלו". היינו, לאחר שקיבלו עליהם את מלכות שמים, שנקרא "מלך ישראל", אז השיגו, שה' הוא "גואלו". כלומר, שרק ה' גאל אותם מיד שליטת הרע, והם בעצמם, לא היה כח לזה.

ועל דרך הנ"ל יש לפרש מה שכתוב "ה' צבאות". השם הזה מורה לנו, כמו שפירש אאמו"ר זצ"ל, שאמר **צבאות** הם שני מילים **צא - ובא**. שפירושו **צבא** הם אנשי מלחמה. זאת אומרת, אלו אנשים שהולכים כל יום להלחם עם יצר הרע, הם נקראים "צבא". לכן לאחר שזכו לבחינת גאולה, היינו לאחר שכבשו את היצר הרע, ויצאו משליטת הרע, והסדר העבודה שלהם היו בדרך עליות וירידות, זה נקרא "צבאות". כלומר, פעם יצאו משליטתם, ואח"כ שוב באו תחת שליטתם, שהשם של עליות וירידות נקרא "צבאות".

ובשעת עבודה, שהאדם צריך לומר, "אם אין אני לי מי לי", חושבים אז במצב העבודה, שהם עושים בעצמם את העליות וירידות. כלומר, שהם אנשי מלחמה, הנקרא "צבא", "גיבורי חיל". מה שאין כן אח"כ, בזמן שנגאלו, אז הם השיגו, **שה' צבאות**. כלומר, כל העליות וירידות, שהיו להם, ה' עשה זה.

היינו, אפילו הירידות גם כן בא מה'. שסתם אין האדם מקבל עליות וירידות כל כך הרבה פעמים. אלא שה' סיבב אותם את כל אלו יציאות.

שאפשר לפרש "יציאה" היינו "יציאה מקדושה". ו"בא" "ביאתם להקדושה". הכל עשה ה'. לכן אחר הגאולה ה' נקרא "ה' צבאות". ומי הוא. "מלך ישראל וגואלו", היינו כנ"ל.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב "ועלו מושיעים בהר ציון, לשפוט את הר עשו". ש"הר" פירושו הרהורים, שהם מחשבות, שמביאים לבחינת "ציון", שהוא מלשון "יציאות". "הר ציון" יהיה הפירוש ההרהורים והמחשבות, שמביאים לאדם ירידות. היינו, שמוציא עצמו מחוץ לקדושה. ההרהורים האלו, יתגלה אח"כ, שמהם "עלו המושיעים", "לשפוט את הר עשו".

הנה "הר עשו" פירושו המחשבות והרהורים, השייכים לעשו הרשע. "לשפוט" היינו לכבוש ולהכניע את ההרהורים של עשו הרשע. ויהיה הפירוש "ועלו מושיעים", מי הם שהושיעם לכבוש את הר עשו. זהו "הר ציון". היינו המחשבות, שגרמו להם ליציאה מהקדושה. הם בעצמם, היינו הירידות, עזרו להכניע את הר עשו.

וזה כמו שכתוב "ממכה עצמה מתקן רטיה". זה שהיו להם ירידות, שזה נקרא "מכה", היות שיצא אז מהקדושה ונפל לרשות דס"א. ומזה עצמו יצא רק טוב. וכמו כן זה נקרא, כמו שכתוב "מוריד שאול ויעל". שמזה שהאדם רואה, שהוא יותר גרוע מכל הכלל כולו, לכן הוא עושה מה שיכול. ולא נח, עד שהוא רואה, שה' מוציאו וגואל אותו משליטת עשו הרשע. וזה שכתוב "ועלו מושיעים בהר ציון, לשפוט את הר עשו".

וזה שכתוב "והיתה לה' המלוכה". שמשמע, שדוקא אז והיתה לה' המלוכה. היינו בזמן הגאולה, כמו שכתוב "מלך ישראל וגואלו", ומלפני זה אין חס ושלום המלוכה לה'. אלא מי מושל בעולם.

ויש לפרש, ידוע שלמלכות ישנם ב' שמות:

א) ציון,
ב) ירושלים.

ובדרך עבודה יש לומר, ש"ציון" נקרא בזמן שעוד אינה מגולה בבחינתה עצמה. שזה נקרא, מלכות, שהיא פנימי. כלומר, שעוד לא ניכר להנבראים, שמלכות היא השולטת בעולם, ואין שום כח אחר בעולם, אלא ה' הוא המלך. ובחינה זו עדיין נעלמת אצל הנבראים. ובחינה זו מלכות נקראת "ציון", כנ"ל, שפירושו הוא, היציאות מהקדושה.

והאדם חושב, שהס"א שולטת אז עליו. והוא מטעם, שהוא מרגיש אז, שאין לו שום צורך לרוחניות. זאת אומרת, שהאמונה בגדלות ה' היא

בהסתרה. ולפעמים הוא בא לידי יציאה מהעבודה, עד כדי כך, שהוא שוכח בכלל, שישנו ענין של עבודת ה׳. שזה נקרא ״שנפל ממצבו״, שהיה עובד בהתלהבות, וחשב, שמהיום והלאה כבר הוא ישאר בעבודת הקודש בקביעות.

ופתאום הוא רואה, לאחר כמה זמן, שהוא בכלל יצא מהקדושה. כלומר, שאין הוא זוכר את נקודת האפס. כלומר, שאין הוא מסוגל לזכור את הרגע, שיצא מהקדושה ונפל לעולם הגשמי. וזהו מטעם, כי בזמן הנפילה האדם נמצא מחוסר הכרה, ואינו זוכר שום דבר. כמו בגשמיות, כשהאדם נופל ממקום גבוה, אינו זוכר שנפל. רק לאחר ההתאוששות הוא רואה שהוא נמצא בבית חולים, כמו כן בסדר העבודה.

וזהו בחינת ״ציון״. כלומר, בזמן הגאולה, שאז הוא רואה את מלכות שמים בגלוי, שהוא משיג, שה׳ גאל אותו מיד עשו הרשע. אז המלכות נקראת ״ירושלים״, ששליטתה היא בגלוי. אז הזמן לראות, שגם כל אלה הירידות היו מהמלך. כלומר, שכל ההרהורים והמחשבות זרות שהיו להם, לא היה שום כח אחר, אלא ה׳ שלח להם. כלומר, שגם הירידות שלח להם ה׳, שעל ידם יהיה להם הצורך לעזרת ה׳.

נמצא, שהר ציון כנ״ל, ש״עלו מושיעים לשפוט את הר עשו״, אומרים עכשיו, שהר ציון היה גם כן בחינת מלכות, הנקרא ״ציון״. היינו, שכוחה היתה בהעלמה. והיא עזרה לשפוט את ״הר עשו״. היינו, שכבשו את בחינת עשו הרשע. כלומר, שנתקנו את בחינת עשו. ועכשיו הם משיגים, שאין שום כח אחר בעולם.

וזה שכתוב ״והיתה לה׳ המלוכה״. כלומר, שעכשיו הם רואים, שגם אז היתה לה׳ המלוכה. ולאו דוקא עכשיו. אלא היתה גם מלפני זה, כי אין עוד מלבדו. ועכשיו, שזכו לבחינת גאולה, הם משיגים, שכך היה מלפני כן.

אולם שגם בזמן ההסתר צריכים להאמין, שהכל עושה הקב״ה. וזהו בבחינת למעלה מהדעת. מה שאם כן עתה, הם משיגים, שכך הוא. אמנם אחר זה צריכים לבוא לבחינת גמר התיקון, שזה נקרא בחינת ״לעתיד לבוא״. שאז ״יהיה ה׳ למלך על כל הארץ״, פירוש, אפילו על אומות העולם, שפירושו, שה׳ יהיה מגולה גם באומות העולם. כמו שכתוב ״כי כולם ידעו אותי מגדלם ועד קטנם״.

וזה נקרא ״ה׳ מלך על כל הארץ״. כלומר, שגם לפני גמר התיקון ה׳ הוא המלך על כל הארץ. אלא כנ״ל, שזה נקרא ״שלא מדעתו״. כלומר, שהם לא

יודעים את זה, שה׳ הוא המנהיג של העולם. כמו שכתוב (בתפלת שחרית, בקריאת שמע דקרבנות) ״ומי בכל מעשה ידיך בעליונים או בתחתונים, שיאמר לך, מה תעשה ומה תפעל״. שרק הוא עושה הכל, ואין כח אחר בעולם חוץ ממנו.

אולם זה שייך לעם ישראל, שהם מאמינים בה׳, אצלם שייך לומר, שה׳ הוא המלך. היינו מדעתם, שגם הם יודעים, שה׳ מולך עליהם. ולא דוקא שה׳ יודע בעצמו, שהוא המלך. שזה נקרא ״שלא מדעתו״, כנ״ל. אלא הם קבלו עליהם עול מלכות שמים בבחינת אמונה למעלה מהדעת, ונחשב אצלם כאילו זה היה בתוך הדעת.

וזה נקרא ״מדעתם״. כלומר, שענין אמונה למעלה מהדעת בעבודה, פירושה, שצריכים להאמין, אף על פי שהשכל לא רואה שהוא כך, ויש לו כמה הוכחות שאינו כך, כמו שהוא רוצה להאמין, זה נקרא, אמונה למעלה מהדעת. היינו, שהוא אומר, שהוא מאמין, כאילו היה רואה זה בתוך הדעת. זה נקרא ״אמונה למעלה מהדעת״ בעבודה.

כלומר, שזוהי עבודה גדולה, שהאדם יקבל על עצמו זה, הוא נגד הדעת. זאת אומרת, שאין הגוף מסכים לזה, מכל מקום הוא מקבל על עצמו, כאילו זה היה בתוך הדעת. ולאמונה כזאת צריכים עזרה מה׳. לכן על האמונה בצורה כזו, האדם צריך להתפלל, שיתן לו כח, שיהיה דומה אליו, כאילו השיג זה בתוך הדעת. כלומר, אין להאדם להתפלל לה׳, שיתן לו להבין הכל בתוך הדעת. אלא שיתפלל לה׳, שיתן לו כח לקבל את האמונה למעלה מהדעת, כאילו שזה היה בתוך הדעת.

אולם מקודם זה הוא צריך להאמין באמונת חכמים, שכך הוא רצון הבורא, שנקבל עלינו את אמונת ה׳ בלמעלה מהדעת. וכאן, בסדר הזה, מתחיל עליות וירידות. לפעמים הוא מחוזק בהאמונה. ולפעמים הוא נופל ממדרגתו, ואז הוא צריך להאמין, בזמן שהוא מתפלל לה׳, שיעזור לו, והוא לא רואה, שקבל את העזרה הנחוצה לו. גם אז עליו להאמין באמונה למעלה מהדעת, שהכל בא מה׳. ויחד עם זה להגיד ״אם אין אני לי מי ליי״. ואז הוא בא לבחינת ״הר ציון״. ואז באים לבחינת ״הר עשו״. שכל העבודה היא אז, מטרם שזוכים לבחינת גאולה, לצאת משליטתם.

ואז באים לידיעת העבודה, שכתוב ״כה אמר ה׳, מלך ישראל וגואלו, ה׳ צבאות, אני ראשון ואני אחרון, ומבלעדי אין אלקים, והיתה לה׳ המלוכה, והיה ה׳ למלך על כל הארץ״. כמו שכתוב ״וכל בני בשר יקראו בשמך,

להפנות אליך כל רשעי ארץ, יכירו וידעו כל יושבי תבל״. כלומר שאז כולם ידעו, שהקב״ה הוא המלך. ולפני זה רק עם ישראל יודעים, שהוא המלך.

מהו ״הנסתרות לה׳ אלקינו״ בעבודה

מאמר מ״ה, תש״ן

ידוע, שיש בקיום תו״מ בחינת **מעשה** ובחינת **כוונה**. ״מעשה״ נקרא, שהאדם צריך לקיים תו״מ בכל פרטיה ודקדוקיה, ותמורת זה האדם צריך להאמין, שיקבל שכר. וזהו כמו שאומר הרמב״ם בסוף ״הלכות תשובה״ וזה לשונו ״לפיכך כשמלמדין את הקטנים, ואת הנשים, וכלל עמי הארץ, אין מלמדין אותן, אלא לעבוד מיראה, וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן, ויתחכמו חכמה יתירה, מגלים להם רז זה מעט מעט״.

נמצא, שהם מסתכלים על המעשה מצות, שהוא לטובת העוסקים בהם. וזה נקרא ״**חלק הנגלה שבעבודה**״. כלומר, שהאדם יכול לראות את המעשים שלו, אם הם בסדר. וגם אדם אחר, כשהוא מסתכל עליו, איך שהוא מקיים את התו״מ, גם יכול לראות. זה נקרא ״**חלק הנגלה**״, היות שהמעשים שהאדם עושה, הם מגולים לעצמו וגם לאחרים.

מה שאם כן בחינת כוונה. היינו לכוון, שהמעשים האלו יהיו לשם שמים, את הכוונה אין האדם רואה את האמת. ויכול לרמאות את עצמו, שאין האדם מסוגל לראות את האמת. כי ״אין אדם רואה חוב לעצמו״. נמצא, שענין הכוונה נקרא ״**חלק הנסתר**״. כלומר שנסתר מהאדם עצמו, שאינו יכול לדעת את האמת. ובפרט שנסתרת הכוונה מחבירו, שאין האדם יכול לראות את מה שחבירו מכוון בעת עשיית המצות. לכן נקרא זה ״**חלק הנסתר בעבודה**״.

ובהאמור, שבעבודה יש לנו להבחין **חלק הנגלה, שנקרא ״מעשים״**, ״**חלק הנסתר, שנקרא ״כוונה לשם שמים״**, יש להבחין בין **עבודת הכלל** ל**עבודת הפרט**. שבעבודת הכלל, האדם רואה שיש לו התקדמות. היינו, שכל פעם הוא רוכש יותר תורה, יותר מצות, וממילא יש לו חומרי דלק לעבודה,

וממילא הוא נמצא תמיד בשמחה. והוא לא יכול להבין, מדוע אין כל אנשים מתחברים לתו״מ, כי הוא מרגיש טעם בתורה ועבודה.

והטעם הזה מאיר להכלל מבחינת אור מקיף, וזה נקרא ״דומם דקדושה״. היינו כמו בגשמיות, כל הצמחים יוצאים מהדומם, כמו כן בעבודה, כל בחינת ״צומח״ בעבודה, בא מבחינת ״דומם דקדושה״. ובלי ״דומם״ אין ״צומח״. ואור מקיף הזה מאיר בהכלל, אם הם מקבלים על עצמם עול תו״מ.

והעיקר, שאין להם כוונות, שיהיו לנגד ״הגוף״, הנקרא ״תועלת עצמו״, משום שעם הכלל צריכים ללמוד, כמו שאומר הרמב״ם ״היינו, בכדי לקבל שכר״. ובשיעור שמאמינים בשכר ועונש, כבר יש להם חומרי דלק ללכת בעבודה בשמחה וחשק.

מה שאם כן בו בזמן שהאדם רוצה ללכת בדרך לזכות לבחינת בעל מנת להשפיע, שזהו נגד טבע הגוף, אז הגוף תיכף מתחיל להתנגד להדרך שלו. ואז לא מספיקה לו בחינת האמונה, שהיתה מאירה לו מבחינת אור מקיף. אלא הוא רואה אז, שחסרה לו אמונה בגדלות ה׳, שיהיה לו כח התגברות על השאלות של הגוף.

ואז מתחיל סדר של עליות וירידות. והאדם חושב אז, שהוא אינו ראוי להיות עובד ה׳ על הכוונה, שיוכל לעשות הכל לשם שמים. והוא רואה זה, שכל פעם באים לו מחשבות זרות, שאין בידו להתגבר עליהם.

אולם לפי מה שאמר אאמו״ר זצ״ל ״אנו צריכים להאמין, שהבורא שולח לנו את המחשבות האלו. וזהו בכדי שעל ידי זה אנחנו נקבל רצון להתפלל אליו, בשיעור שיהא זה מעומק הלב״, כמו שכתוב במאמר ״אלהים אחרים״, משנת תש״ה. אם כן מוטל עלינו רק להרבות בתפלה לה׳, שהוא יתן לנו את הרצון להשפיע, ואין אנו מסוגלים להשיג את הרצון הזה בכח עצמנו. ואנו צריכים רק לעשות עצות על ב׳ אופנים:

א) לעשות עצות, איך שנרגיש כי חסר לנו רק הכח דלהשפיע.
ב) שנבקש ממנו, שיתן לנו את הכח הזה. וזה נקרא בשם ״תרי״ג עיטין״, היינו ״תרי״ג עצות״, איך להגיע שיהיה לנו כלי, המכונה ״חסרון״, ומילוי הנקרא ״אור״.

היינו, מה שהבורא נותן את הרצון להשפיע, שזה נקרא ״כל אשר בידך ובכוחך לעשות עשה״. אז הבורא נותן לו את הטבע השני, הנקרא ״רצון

להשפיע". ורק לאחר זה שמשיגים את הרצון להשפיע, יכולים להגיע לזכות לבחינת תרי"ג פקודין, שזהו האור המלובש בתרי"ג מצות.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב "הנסתרות לה' אלקינו". היינו חלק הכוונה, שהוא לכוון, שכל מעשיו יהיו לשם שמים, זה שייך להבורא. כלומר, שאין זה בידי אדם להשיג את הכח הזה מעצמו. לכן האדם צריך לדעת, כשהוא רואה שאי אפשר להגיע אף פעם שיהיה בידו כח לעשות לשם שמים, אז האדם רוצה לברוח מהמערכה. כי הוא רואה, שאף פעם לא יגיע לזה. לכן אומר הכתוב "הנסתרות לה' אלקינו". זאת אומרת, את החלק הנסתר, היינו הכוונה דלהשפיע, אין זה בידי אדם, אלא ביד ה', לתת את הטבע השני, הנקרא "רצון להשפיע". וזה שכתוב "הנסתרות" זה שייך לה' אלקינו, שהוא יתן זה.

אולם בזמן שהאדם זוכה לרצון להשפיע, אין לו להתפלל שהרצון לקבל ימות. כי אז, אם הרצון לקבל ימות, אז אין האדם יכול לראות את השפלות של הרצון לקבל. ונמצא, שהרצון לקבל שיש לו, ימות בלי תשובה. והאדם רוצה, שהרצון לקבל יחזור בתשובה. כי בזה האדם לוקח את הנקמה בהרצון לקבל.

היינו, שהאדם רואה, איך שהרצון לקבל מוכרח לעבוד כרצונו של הרצון להשפיע, ש"תשובה" נקרא, **שהרצון לקבל נכנע להרצון להשפיע,** והרצון לקבל מוכרח לעבוד עכשיו בצורה של מקבל בעל מנת להשפיע. מה שאם כן אם הרצון לקבל ימות מטרם שהאדם יכול להכניעו, שיהיה מקבל בעל מנת להשפיע, נמצא, שהאדם לא תיקן את הרצון לקבל.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (תהילים נ"ט, י"א) "אלקי חסדי יקדמני".

ופירש רש"י "יקדים לי עזרתי", קודם שישלוט בי יד שונאי. "יראני בשרריי", מה שאני תאב לראות. "אל תהרגם", שאין זו נקמה הנכרת. "פן ישכחו עמי" כי כל המתים משתכחים. "הניעמו בחילך והורידמו", אלא הניעמו מנכסיהון, שיהיו עניים. והיא נקמה שתזכר לאורך ימים.

ויש להבין, את מי קילל דוד כל כך, ואמר לה', שלא להרוג את שונאיו, אלא שישאירם בחיים, ויהיו עניים. מה שאם כן אם יהרגם, הם לא יסבלו. לכן הוא מבקש, שה' ישאירם בחיים ויהיו עניים. רק באופן הזה יהיה בידו לקבל נקמה מהם, מזה שהורידם משליטתם, כמו שכתוב "והורידם".

איך מפרשים הענין הזה בעבודה. יש להבין קודם כל, מי הוא דוד. וידוע ש״דוד״ נקרא מלכות, שהיא מלכות שמים. שמלכות דקדושה היא הרצון להשפיע, והלעומתה היא הרצון לקבל לעצמו, שזה נקרא ״סטרא אחרא״, שהיא ההיפוך דקדושה, והיא השונא דקדושה, כמו שכתוב ״צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו״, פירושו, שהרצון לקבל רוצה להרוג את הרצון להשפיע.

אז דוד, שהוא המרכבה למלכות דקדושה, התפלל, שהשונא שלו, שהוא הרצון לקבל, והוא רוצה להרוג את הרצון להשפיע, שהוא קדושה, שהבורא יקדים את ישועתו, בכדי שהרצון לקבל, היינו השונא, לא תוכל לשלוט עליו. וזה שכתוב ״אלקי חסדו יקדמני״.

היינו שהבורא יקדים לעשות לי חסד. היינו שהרצון להשפיע, הנקרא ״חסד״, שהוא ישלוט על הרצון לקבל.

אולם ״אל תהרגם״, שאין זו נקמה הנכרת. ״פן ישכחו עמי״, כי כל המתים משתכחים. ״הניעמו בחילך והורידמו״, אלא הניעמו מנכסיהון, שיהיו עניים״. והיא נקמה שתזכור לאורך ימים.

ולהבין הקללות האלו בדרך עבודה, יש לפרש, שהוא קילל את השונא, היינו הרצון לקבל לעצמו, שלא ימות. זאת אומרת, אם יתבטל הרצון לקבל, נמצא, שאין הרצון לקבל רואה את השליטה של הרצון להשפיע. כלומר, ״הנקמה״ נקרא, שהשני רואה איך שהוא מוכרח להיות נכנע תחתון. וכאן הכוונה, שעיקר שלימות היא **המתקת הדינים**, שזה נקרא בשם ״גבורות משמחות״.

לכן, אם הרצון לקבל יתבטל, ורק הרצון להשפיע הוא יהיה השולט, אין זה שלימות המטרה. וזה מטעם, שמטרת הבריאה היתה, בכדי להטיב לנבראיו, ולא שהנבראים ישפיעו להבורא הנאה ותענוג. כידוע, שענין מה שהנבראים צריכים להשפיע נחת רוח ליוצרו, הוא רק תיקון לצורך הנבראים. אם כן אין כאן נקמה נכרת, היות שהרצון לקבל אינו נכנע להרצון להשפיע, מסיבת שהרצון לקבל כבר אינו במציאות.

מה שאין כן כשהרצון לקבל חי, והוא מוכרח לקבל שליטתו של הרצון להשפיע, זה נקרא ״נקמה נכרת״. היינו שניכר לכל, שהרצון לקבל הוא עתה משמש רק בזכותו, היינו בזה שקיבל על עצמו את הרצון להשפיע. וזה נקרא בשם ״מקבל בעל מנת להשפיע״. היינו, שקיבל את מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, ויחד עם זה הוא בדביקות ה׳, שכוונתו היא, שרוצה

להשפיע נחת רוח ליוצרו. והוא מרגיש אז, מה הוא יכול לתת להבורא, שהוא יהנה. והוא רואה, שרק מזה, שהוא יקבל מהבורא טוב ועונג, מזה יש הנאה להבורא, כי זאת היתה מטרת הבריאה.

ובהאמור יש להבין ענין המתקת הגבורות. שענין גבורות פירושו **התגברות**, שזה שייך בעיקר בזמן שהאדם עוסק ומשמש עם כלים דקבלה. שבדרך כלל לומדים, שהמעשים פועלים על הכוונה. לכן בזמן שהוא משמש בכלים דקבלה, ורוצה לכוון בכוונה הפוכה מהמעשה, היינו להשפיע, אז צריכים להתגברות יתירה, שבדרך כלל גבורות נקראות "דינים", מטעם שעל הכלי קבלה נעשה צמצום ודין, שאסור להשתמש עמהם בלי הכוונה דעל מנת להשפיע.

לכן בזמן שהאדם מונח תחת שליטת הרצון לקבל, הרצונות האלו גורמים לו מצב של מרירות. והוא רוצה להפטר מהם. ותמיד הוא חושב, איך אפשר להפטר מהם. והם מנקרים את ראשו. ואם היה בידו להרוג אותם, שיתעלמו מהאופק, כמה מאושר הוא היה אז.

וזהו מה שאומר דוד "אל תהרגם פן ישכחו עמי, הניעמו בחילך והורידמו".

שפירוש "הניעמו", הניעם ממקום למקום. והורידם ממעלת עושרם, שיהיו עניים. כלומר, שלא יקבלו כלום לתוך הכלי קבלה שלהם, אלא שיהיו עניים בלי שום שפע. והנקמה שלו תהיה, שהרצון לקבל יכנע, ויקבל על עצמו את השליטה בעל מנת להשפיע. והקללה שלו תהיה, שכולם יכנסו לתוך הקדושה, הנקראת "קבלה בעל מנת להשפיע". וזה נקרא "גבורות ממותקות".

וזה ענין של ראש השנה, הנקרא "ימים נוראים", כמו שאומר האר"י הקדוש, שראש השנה הוא ענין בנין המלכות, הנקראת "מידת הדין". ו"מלכות" נקראת, שכל העולם הולכים לפי בחינתה, היות שמלכות נקראת "כנסת ישראל", שבה כלולים כל השישים רבוא נשמות ישראל. שכל עבודת של ראש השנה היא לקבלת עול מלכות. לכן אנו מתפללים "מלוך על כל העולם כולו בכבודך".

כלומר, שהמלכות שצריכים לקבל ולהמליך עלינו את מלכותו יתברך, שלא תהיה לה צורה של שכינתא בעפרא, אלא צורה של כבוד. לכן אנו מתפללים בראש השנה "וכן תן כבוד לעמך". היינו, שאנו מבקשים, שה' יתן לנו, שנרגיש בחינת כבוד שמים. היות שראש השנה היא בחינת מלכות

שמים, שהיא בבחינת שכינתא בעפרא. לכן ראש השנה הוא הזמן, שאנו צריכים לבקש מה׳, שנרגיש את הכבוד שמים, כלומר שמלכות שמים תהיה בכבוד אצלנו.

והיות בזמן שאנו רוצים לבקש את המלכות שמים, שתהיה מגולה על כל העולם, היינו שתהיה ״מלוא כל הארץ כבודו״, מורגש בכל העולם, כמו שכתוב ״ויאתיו כל לעבדיך״. ותפלה זו נוהגת הן בכלל והן בפרט. זאת אומרת, היות ש״האדם הוא עולם קטן״, אם כן הוא נכלל מכל העולם. שאז אנו מבקשים, שלא תישאר בתוך הגוף שלנו שום בחינת רצון לעבוד בשביל תועלת עצמו. והן בכלל העולם, היינו שיהיה ״מלוא הארץ דעה את ה׳״. ועל דרך זו נוהג כל התפלות של ראש השנה, הן תפלות כלליות.

וסדר התקיעות הן גם כן על סדר העבודה, שהוא בג׳ קוים. כלומר, כשמתחילים בעבודת ה׳, מתחילים מבחינת קו אחד. כי ענין ״ימין״ ו״שמאל״ יכולים לדבר רק בזמן, שיש לנו ב׳ קוים. וקו אחד נקרא ״**שלמות**״, שזה נקרא, ש**מתחילים** מבחינת המעשה. כלומר, האדם צריך לומר, היות שכתוב ״**היום** הזה ה׳ אלקיך מצוך״. ודרשו חז״ל ״**כל יום** יהיה בעינך **כחדשים**, כאילו **היום** נצטווית עליהם״. נמצא, שכל יום הוא התחלה מחדש. לכן כשמתחיל בקו אחד, הוא צריך להיות בשמחה מזה שיש לו זכיה לקיים תורת ה׳.

ואח״כ הוא עובר לבחינת כוונה. היינו לעשות בקורת, עד כמה שיש לו צורך לעשות הכל שיהיה לשם שמים. ואז מתחילה העבודה אמיתית. כי אז הוא רואה, שאין לו אף אבר אחד, שירצה לעשות משהו לשם שמים. זה כבר נקרא ״קו שמאל״. כמאמר חז״ל ״שמאל דוחה״, היינו שהוא רואה, עד כמה שהוא מרוחק מה׳. והוא צריך להאמין, שה׳ דחה אותו, מטעם שעל ידי זה הוא יתאמץ לתת כוחות יותר גדולים.

ואח״כ הוא חוזר לקו אחד, הנקרא ״שלימות״. אבל עתה, כבר הקו אחד נקרא ״קו ימין״, מסיבת שהקו שמאל גורע את הקו אחד להיות ימין. ואח״כ האדם זוכה לקו אמצעי, הנקרא ״הקב״ה נותן את הנשמה״.

יום כיפור

מהו ענין יסורים בעבודה ..... כז (27)

מהו ענין יסורים בעבודה

מאמר כ״ז, תשמ״ט

הנה ביום כפור בתפלת ״שמונה עשרה״ (״אלקי, עד שלא נוצרתי״), אנו אומרים ״ומה שחטאתי לפניך, מחוק ברחמיך הרבים, אבל לא ע״י יסורים״. ויש להבין, איך כשאנו מתפללים, שאנו רוצים, שימחוק את חטאתינו, אנו מתנים לפניו תנאים, אחרת אין אנו רוצים חס ושלום, שימחוק את חטאתינו. אם כן, מה התנאי ״אבל לא על ידי יסורים״.

הזהר הקדוש (בחקתי דף י״ג, ובהסולם אות מ״ב) אומר ״רבי יוסי פתח, מוסר ה׳ בני, אל תמאס, ואל תקוץ בתוכחתו. כמה אהובים הם ישראל, שהקב״ה רצה להוכיחם ולהנהיגם בדרך הישר, ומתוך אהבתו אליו. נמצא, השרביט שלו תמיד בידו, להנהיגו בדרך הישר, שלא יסור ימין ושמאל. ומי שהקב״ה אינו אוהב אותו, ושונא אותו, מעביר ממנו תוכחה. ואת עשו שנאתי, ומשום זה העברתי ממנו השרביט, העברתי ממנו התוכחה, כדי שלא אתן לו חלק בי, נפשי קצה בו. אבל אתם, אהבתי אתכם ודאי, ואל תקוץ בתוכחתו. מהו, ואל תקוץ. היינו, אל תקוצו בו, כמי שבורח מפני הקוצים. כי אלו המלכים המשעבדים את ישראל, הם כקוצים בגופו״.

ויש להבין, הלא השכל והדעת שלנו מחייב, שהקב״ה צריך להחזיק את השרביט בשביל הגויים, שהם עושים מעשים נגד ה׳. ולעם ישראל, שהוא אוהב אותם, צריך להיות כמו שכתוב ״על כל פשעים תכסה אהבה״. ולמה דוקא לישראל, שהוא אוהב אותם, הוא מייסר אותם בשרביט.

וכמו כן יש להבין מה שמפרש ״ואל תקוץ בתוכחתו״. שזהו כמו קוצים בגופו של אדם, זה שהמלכים משעבדים את ישראל. והוא אומר ״אל תקוצו״, היינו, שאל יברחו מהקוצים, היינו מזה שהמלכים משעבדים אותם. היתכן שרק מפני שאוהב אותם, הוא אומר להם, שאל יברחו מהקוצים של המלכים.

ועוד יש להבין במה שכתוב "ואת עשו שנאתי". לכן העביר ממנו את התוכחה, "כדי שלא אתן חלק בי". משמע, כאילו אם כן יתן לו תוכחה, אז יהיה לו חלק בהקב"ה. ומהו הקשר זה לזה, כאילו היסורים גורמים, שיהיה להם חלק בה'.

ויש לדעת, כשמדברים בעניני עבודה, צריכים לדעת, שהן ישראל והן עשו מדברים באנשים שמקיימים תו"מ. ולא מדברים מאומות העולם, ולא מחילוניים, אלא הכל המדובר הוא באנשים, שיש להם אמונה ומקיימים תו"מ. אם כן מהו ההבדל בין בחינת "ישראל" שבאדם, לבחינת "עשו" שבאדם.

ולפי הכלל, שבענין קיום תו"מ יש להבחין גם בעניני הכוונה, היינו אם הקיום של תו"מ הוא בכדי לקבל שכר בעולם הזה או בעולם הבא, או כוונתו הוא בעל מנת להשפיע ולא לקבל כלום. שבחינת "ישראל" הכוונה היא **ישר - אל**, שהוא לא רוצה שום תמורה חזרה, אלא הכל יהיה **ישר לה'**, זה נקרא בחינת "ישראל" שבאדם, בעבודה.

מה שאין כן אם הוא רוצה שכר תמורת הקיום של תו"מ, זה נקרא בחינת "עשו". שפירושו, ש"עשו" נקרא בחינת "עשו". כלומר, שעשה רשות לעצמו, והוא רוצה, שהקב"ה ימלא את רשותו. ולא רוצה לבטל את רשותו, שזה נקרא **ישר - אל**. היינו, שמבטל את רשותו ורוצה להבטל אליו, שזה נקרא "ישר לאל", וזהו הוא כל מגמתו. זה, הוא לא רוצה. ומשום זה מבחינים ב' בחינות בעבודת האדם: "בעל מנת לקבל פרס" או "שלא על מנת לקבל פרס".

ויש לזכור, שענין עבודת האדם בעל מנת להשפיע, היינו שהוא רוצה בדביקות ה', שם מתחיל בהאדם סדר של עליות וירידות. כלומר, בזמן שהאדם מרכז כל מה שהוא עושה בעבודה, שהוא יקבל תמורת זה שכר, אז כשהוא מאמין בשכר ועונש, אין הרצון לקבל שלו, שיש לו מצד הטבע, מתנגד לקבל תענוגים יותר גדולים.

אולם בזמן שהאדם רוצה ללכת בדרך שלא לקבל שכר, והיות שזהו נגד הטבע, אז מתחילה המלחמה האמיתית עם היצר הרע, היות שהאדם רוצה להעביר את היצר הרע מהעולם, שרק כאן הוא מציאותו. וענין מה שהרצון לקבל נקרא בשם "יצר הרע" הוא, היות שהוא מצייר לנו הדרך, שעם ישראל רוצה ללכת בה, הוא רע. כלומר זה שהאדם רוצה לבטל את רשותו ולהבטל אל ה', הוא טוען, שהאדם הזה מאבד עצמו לדעת. אלא מה נקרא

"טוב", אם האדם ידרוש מה', שרשותו של האדם יתרחב ויתמלא בכל החסרונותיו, ולא שהאדם יעבוד בשביל ה'.

היינו שהיצר הרע שואל את האדם, איפה השכל שלך, שאתה עובד ביגיעה רבה בתו"מ, ומה השכר שלך יהיה. כמו שאמרו חז"ל "המאור שבה מחזירו למוטב". שפירושו, היות שהרע אינו רוצה להבטל לה', אלא הרע שבאדם רוצה בקיומו של האדם, אז מיעצים להאדם, שאם הוא יתיגע בתו"מ, על ידי זה יזכה לשכר, היינו שבלי תו"מ לא יכולים לקבל שכר גדול כזה. ורק בסגולת תו"מ יכולים להגיע לשכר גדול כזה, היינו שהאדם יתבטל לה', ולא יהיה ניכר את רשותו של האדם, אלא הכל לוקח ה'.

ועל שכר כזה צועק היצר הרע "הרי אתה מאבד את כל ישותך לדעת. היינו, אתה עושה פעולות כאלו, שעל ידיהם אתה תתבטל ממציאותך. וכי בגלל זה צריכים לעבוד, ולתת יגיעה על זה". נמצא, שהיצר הרע מצייר לו ציורים רעים על סדר עבודתו.

וזה נקרא "יסורים". היינו, שהאדם רוצה ללכת בדרך האמת, להגיע לדביקות ה', הנקרא "השתוות הצורה". וכשבא לו אלו השאלות, הוא מקבל ירידה, היינו שלא יכול להתגבר על אלו הטענות שלו. וזה מתבטא תיכף, הן במוחא והן בליבא. והאדם הזה, שהוא מתאושש מהירידה, ומתחיל אז לחשוב מהמצב, שבו הוא נמצא, אז הוא סובל יסורים, מזה שהוא מרוחק מה'.

ולאחר שהוא זוכה שוב לבחינת עליה ברוחניות, ומתחיל לחשוב, שמהיום ואילך אני כבר יהיה חזק ומחוסן נגד הדיבורים של המלכים של אומות העולם, שמדברים נגד ה', שפירושו, לאו דוקא שאומרים, שאינו כדאי לעסוק בתו"מ, אלא שאומרים, שלא כדאי לעבוד על השכר הזה, שיאבד את עצמותו עצמו. וכמו כן, שכל היגיעה הוא רוצה, שתהיה עבור הקב"ה, וכלום לא לתועלת עצמו.

וזה גורם להאדם יסורים גדולים. והם כמו קוצים בגופו של אדם, שרוצה לברוח מהמצב, שבו הוא נמצא. היות שהוא אומר "בטח אני לא ראוי לעבודה כזו, אחרת לא הייתי מקבל ירידות". נמצא, שהיסורים האלו, מה שהוא שומע מהם, שלא כדאי בשבילו לעבוד על כוונה זו, אם כן יש כאן ב' דברים:

א) הטענות של המלכים, המשעבדים את ישראל עם הדיבורים שלהם. היינו, שהאדם נופל תחת שליטתם של המלכים, שהם משעבדים את האדם,

שהוא לא יכול לעבוד אלא רק לתועלת עצמו, כי היסורים של ציור הרע, מה שהיצר הרע מצייר לו. כל המלכים של כל אומות העולם נקראים בשם כללי "יצר הרע". וכל מלך ומלך יש לו דעת בפני עצמו, ואומר להאדם "תלך בדרך שלי, אני אתן לך תענוג בעבודה". זאת אומרת, שכל המלכים אומרים דבר אחד, היינו שטוב בשבילך שתעבוד לתועלת עצמך ולא לתועלת ה'.

נמצא, שהיסורים, מה שהאדם רואה, שאין הוא מסוגל לעבוד לתועלת ה', היסורים האלו גורמים, שהוא רוצה לברוח מהמערכה. שהיסורים האלו נותנים לו להבין, שהעבודה הזו היא לא בשבילך, כי לדרך הזו צריכים יחידי סגולה, שהם אנשים מורמים מעם, ולא סתם עמך יכול לגשת לעבודה זו, הנקרא "לעבוד על הכוונה בעל מנת להשפיע".

ועוד יותר גרוע מזה, הוא מה שיצר הרע בא אליו בלבוש של מלאך קדוש, ואומר לו "הרי אתה רואה, שהצדק אתי. תסתכל קצת אחורה, איך אתה היית עוסק בתו"מ במרץ רב, ואיך שהתפלות שהתפללת היו בהתלהבות. ואם תשאל, מדוע היה בעבר כך, אז בטח כמו שאני אומר, היות שעבדת לתועלת עצמך, היינו בכדי לקבל שכר, היה לך כח עבודה. אם כן, מהי התועלת, שאתה כל פעם מתגבר, ואתה רואה, שאתה חוזר להירידות, שזה נקרא "פרוץ מרובה על העומד", כלומר שהירידות הם יותר גדולים מהעליות".

ועוד אומר לו היצר הרע, בזמן שהוא מתלבש בלבוש של מלאך קדוש, "הלא אז היית מתקדם בעבודה, ובכל יום ויום רכשת רכוש של קדושה בתו"מ. ועל זה אתה מזלזל. ואתה אומר, שאתה רוצה לעסוק רק לשם שמים. הלא אתה רואה, שבעבודה זו אתה הולך אחורה, שיש לך ירידות. היינו, הרע שלך נעשה יותר רע עכשיו. מה שאם כן כשאתה הלכת בקיום תו"מ בבחינת המעשה לעבודה, הלא הצלחת יותר. שאתה בעצמך ראית, איך שהתקדמת. מה שאם כן עכשיו, איזה מרץ ואיזו התלהבות יש לך בעבודה". "אם כן", אומר לו, "לך מדרך הזו".

נמצא, שעל ידי הדיבורים של יצר הרע, שהוא הכלל של כל המלכים של אומות העולם, המשעבדים את ישראל, דוקרים את גופים של אלו העובדים, שרוצים לעבוד בעל מנת להשפיע. ובאמת נשאלת השאלה, למה מגיע לאלו אנשים, שרוצים ללכת בדרך האמת, להגיע לדביקות ה' ולהבטל אליו, יסורים כאלו. היינו ירידות, עד כדי כך, שהם לא יכולים לסבול את היסורים ורוצים לברוח מהמערכה.

ואלו אנשים, שהם עובדים על מנת לקבל פרס, אין להם ענין של יסורים, שירגישו שהם רחוקים מעבודת ה'. אלא שמרגישים, שהם הולכים ומתקדמים בכל יום. ובטח בזמן שרואים את ההתקדמות, יש כח לעבודה. והם לא מרגישים בכלל, שיש להם ירידות. אלא לפעמים מתקדמים הרבה, ולפעמים מתקדמים לאט. אבל לא אחורה חס ושלום.

והתשובה היא, כי בזמן שאין האדם מרגיש חסרון וקלקול בעבודה, אין לו מה לתקן. אי לזאת, הם אלו אנשים, שאינם מסוגלים לעבוד רק בבחינת המעשה, ועל המעשי המצות אין מה להוסיף ואין מה לגרוע, כמו שכתוב "לא תוסיף ולא תגרע".

ולהיות שעדיין אין להם שום צורך על הכוונה, שענין הכוונה הוא להגיע להשתוות הצורה, הנקרא "על מנת להשפיע". וממילא אין הם רוצים להדבק בו. כלומר, שאין להם שום הבנה בענין לעבוד שלא על מנת לקבל פרס. ולהם אין הקב"ה נותן יסורים, שהוא ענין הרגשת הריחוק מהבורא, שיבקשו, שהבורא יקרב אותם.

וזה כמו שכותב הרמב"ם, ש"לנשים, קטנים, וכלל עמי הארץ מלמדין אותם לעבוד בעל מנת לקבל שכר", כי הם לא יבינו אחרת. אלא, "עד שתרבה דעתן, ויתחכמו חכמה יתירה, מגלין להם רז זה", שצריכים לעבוד לשמה, שהוא בעל מנת להשפיע.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מדוע ישראל, שהם אהובי ה', ה' נותן להם יסורים. ולא עוד, אלא שאומר להם "היות שאני אוהב אתכם, לכן אני רוצה מכם, שאל תקוצו בהקוצים. כי אלו המלכים, המשעבדים את ישראל, הם כקוצים בגופו".

וזה שכתוב "ואל תקוץ בתוכחתו", שפירוש, שלא יברחו מהמערכה. ולהגיד שעבודה זו של על מנת להשפיע הוא לא בשבילכם. שפירושו, כי מי שהקב"ה אוהב, הכוונה לבחינת ישראל, שהוא רוצה להבטל "ישר - אל" להקב"ה. והרצון לקבל, שיש בהאדם, את זה האדם רוצה, שה' יתן לו כח להכניע אותו, שהוא יתבטל לה'.

אלא שאין האדם יכול להתגבר על הרצון לקבל, היות שהרצון לקבל נותן לו להבין, שעיקר, מה שהאדם צריך לעבוד ולתת יגיעה, הוא לצורך, שיהיה בידו למלא את אהבת עצמו. והיות שהאדם רוצה להיפך, לבטל אהבת עצמו, ושיהיה בידו לעבוד רק מה ששייך לאהבת ה', כלומר שאין האדם רוצה לעבוד לתועלת עצמו, אלא לתועלת ה', היינו ממה שה' נהנה.

שהאדם אומר, שאין לו סיפוק, בזה שיהיה לו כח לא לעבוד לתועלת עצמו. כמו שיש הרבה מתחכמים, שאומרים, שזהו שלימות האדם, אם הוא לא עובד לתועלת עצמו. והוא אומר, שלא בשביל זה ברא ה' את הנבראים, שלא יהנו. אלא מטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו. לכן גם הנבראים צריכים לעבוד בהשתוות הצורה, היינו שכל חשקם יהיה להטיב להבורא.

נמצא, מי שאומר, שמטרת האדם להגיע לשלימות, הוא רק שלא יעבוד בשבילו, שרק זה הוא מטרת האדם, שבשביל מטרה זו הוא נברא, אין זה אמת. אלא האדם צריך תמיד לבדוק עצמו, אם הוא עובד לתועלת ה'. כלומר, שה' יהנה. זאת אומרת, שהוא רוצה להחליף את אהבת עצמו, ולהגיע לאהבת ה'. כי רק על ידי זה הנבראים יגיעו להמטרה, שבשבילה נבראו, המכונה "להטיב לנבראיו".

לכן אלו אנשים, שרוצים להגיע לאהבת ה', הגם שעדיין המדרגה הזו רחוקה מהם, והם רוצים על כל פנים להגיע לזה, כבר נקראים, אוהבי ה'. כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל על פסוק "יהיב חכמתא לחכימין". ושאל "יהיב חכמתא לטפשין", היה צריך לומר. היות, כיון שהם כבר חכמים, מהו שנותן להם חכמה. ומאין היה להם חכמה, מטרם שה' נתן להם. רק אח"כ, בזמן שכבר היה להם חכמה.

ואמר, שהפירוש של "חכימין" הוא, כי מי שרוצה להיות חכם, הגם שעדיין אין לו חכמה, אלא שיש לו רצון לחכמה, כבר נקרא "חכם", על שם המטרה שלו. לכן, מי שרוצה להיות חכם, הוא צריך להאמין, שה' יתן לו חכמה.

ועל דרך זה יש לפרש, כי מי שרוצה להיות אוהב ה', אלו כבר נקראים "אוהבי ה'". לכן ה' רוצה לתת להם אהבה, היינו ביטול אהבה עצמית, ושיזכו לאהבת ה'. ולהם אומר הזהר הקדוש, שה' מחזיק בידו השרביט, להנהיגו בדרך הישר. כלומר, שאלו היסורים, שהם סובלים מהירידות, שהם מקבלים, אז הם צריכים להאמין, שזה בא מה'. כלומר, שאלו המחשבות זרות, שהם מקבלים, שזה אצלם כקוצים בגופם, ה' שולח להם הירידות האלו.

והגם שהאדם מבין, שיותר טוב היה, אם ה' היה שולח יותר עליות, והירידות האלו למה לי. כלומר, מהי התועלת מזה. ועל זה באה התשובה, שזה נקרא "שרביט בידו של הקב"ה, להנהיגו בדרך הישר". כי אחרת, אם

האדם ישאר במצב של העליה, אז האדם יחשוב, שכבר הגיע לשלימותו, וישאר במצב השפלות שלו, כי לא ירגיש שום חסרון, שיהיה צורך לתקנו.

לכן ה׳ מראה לו את שפלותו, ומראה לו, עד כמה שהוא כבר חשב, שהוא איש מרים מעם, שאין לו מחשבות כל כך שפלות, כמו שיש לאנשים אחרים. פתאום הוא רואה, שיש לו מחשבות יותר גרועות מאנשים, שעובדים בבחינת הכלל, הנקראים ״עובדים בעל מנת לקבל שכר״.

והוא אומר, שהוא רוצה לעבוד רק לשם שמים, ולא לתועלת עצמו. ובטח שהוא עומד במדרגה יותר גבוהה מהם. ופתאום הוא רואה, שהוא יותר שפל מהם. נמצא, שעל ידי היסורים, שהוא מרגיש, זה גורם לו, שיצטרך לבקש מה׳, שיקרבהו באמת. לכן זה שייך דוקא לאלו אנשים, שהם בבחינת ישראל. היינו כנ״ל, שרוצים להיות בחינת ״ישראל״. ובכדי שלא יכשלו בסדר עבודה, לכן הוא שולח להם את הירידות האלו. וזה נקרא, ש״מחזיק את השרביט בידו, להנהיגם בדרך הישר״. ש״דרך הישר״ נקראת דרך, ההולך ישר להיכל המלך.

מה שאם כן אלו אנשים, שהם רק בבחינת ״עשו״, שהיא בחינת מעשה לבד בלי הכוונה, שהמעשים יבואו לבחינת ביטול את תועלת עצמו. ואין הוא רוצה לעשות מעשים, שהם לתועלת ה׳. אלא שהם מסתפקים רק בבחינת המעשה, בלי כוונה שזה יבואו להם לדביקות ה׳. ולא חושבים על ענין דביקות ה׳, כמו שכתוב ״ולדבקה בו״. להם ״אין הקב״ה מחזיק בידו את השרביט להוכיחם״.

וזה שאומר ״ואת עשו שנאתי, ומשום זה העברתי ממנו השרביט, העברתי ממנו התוכחה, כדי שלא אתן חלק בי״. שפירושו, ״שאני לא רוצה, שיהיה לו דביקות בי״. וזהו שאומר ״נפשי קצה בו״, שפירושו ״היות שכל עבודתם היא רק עבור תועלת עצמם, לכן נפשי קצה בו, ואני לא אתן לו חלק בי. כלומר, שאני לא אתן לו יסורים, שעל ידם יגיעו להדבק בי. כי היות שאין להם חפץ בי, לכן אין לי חפץ באלו, שהם בבחינת עשו. היינו, שמרגישים עצמם לשלימים. ש״עשו״ פירושו, שכבר עשה את שלו, והוא חושב את עצמו לאיש שלם״.

ומה האדם יכול לעשות, שלא יצטרך לבוא לידי ירידה, הנקראת ״יסורים״, בזה שהוא מרגיש, שהוא מרוחק מה׳. היות שכל ענין יסורים, הוא בכדי שהאדם לא ישאר בדרגה הנמוכה, משום שהוא יהיה מסתפק במועט, כי האדם יחשוב שכבר זכה לדרגה ברוחניות. לכן ההכרח הוא,

להוריד את האדם מטה בחשיבות. כלומר, שהוא רואה בעצמו, איך שהוא בעל חסרון. אז הוא יודע לבקש מה׳, שיעזור לו, להוציאו משפלותו.

אם כן, איך אפשר להיות מציאות, שלא יצטרך ליפול למצב של שפלות. העצה לזה היא, אם האדם בעצמו עושה חשבון לעצמו, ורואה על ידי מחשבה ורצון, איך שהוא עדיין מרוחק מדביקות ה׳. זאת אומרת, שגם בזמן עליה הוא עושה חשבון לעצמו, ומתחיל להרגיש את חסרונותיו, אז ממילא הוא לא צריך ליפול ממצבו, היינו שיתנו לו מחשבות שפלות, עד שהוא מרגיש, שהוא במצב של חסרונות.

אלא אפילו בזמן עליה, הוא כבר מתחיל לחפש עצות, איך לעלות בדרגה. אז ממילא לא צריכים לתת לו מלמעלה ירידות. מטעם שהוא בעצמו מתחיל לחפש עצות, עוד מטרם שנפל לשפלות. ונדמה עכשיו, שהמצב, שבו הוא נמצא, שהוא מלא חסרונות. ובזה הוא יכול לפטור עצמו, שלא צריך, שיתנו לו ירידות מלמעלה. אבל בדרך כלל הסדר הוא, שבזמן עליה, אין האדם רוצה לחפש בעצמו חסרונות. לכן מוכרחים לתת לו מלמעלה ירידות.

ובזה יש לפרש, מה שאמרו חז״ל (שבת קנ״ב) ״אדלא אבידנא בחישנא״. פירוש, זקן שהולך שחוח, ומסתכל תמיד לארץ, כאילו מחפש דבר. ואומר, אדלא אבידנא (שלא נאבד ממני דבר), אפילו הכי בחישנא, אני מחפש. שיש לפרש ״זקן, זה שקנה חכמה״. היינו, שהוא ״חכם, הרואה את הנולד״. היות שהוא יכול לבוא לידי ירידה, כדי שירכוש כלים ריקים, שיהיה אפשרות לה׳, שמלא אותם. אחרת הוא ישאר במצב השפלות, מסיבת שלא מרגיש, שהוא בעל חסרון. ואז, בזמן שנאבד לו מצב של העליה, הוא מתחיל לחפש עצות, איך לעלות שוב ברוחניות.

לכן מי שהוא זקן, היינו ״חכם הרואה את הנולד״, הוא מתחיל לחפש, איך לעלות ברוחניות, עוד מטרם שנאבד לו מצב של העליה. ומתחיל אז לעשות את כל העצות, איך שיש איזה אופן, שיוכל לעלות במעלות הרוחניות. וזהו על ידי שמתחיל לחפש חסרונות, במצב שבו הוא קיים. ואז כבר אין צורך, שיזרקו אותו למטה בחשיבות, שימצא ויראה בעצמו חסרונות, היות שהוא בעצמו כבר מחפש חסרונות, בכדי שיהיו לו כלים ריקים, שה׳ ימלא חסרונותיו.

והעצה הכי טובה בזמן העליה היא, שהאדם מרגיש, שיש עכשיו מצב של רוחניות, והוא רוצה למצוא חסרונות, אז האדם צריך לעיין בתורה, ולמצוא את הקשר, שיש בין התורה להאדם, שמזה יהיה לו לקחת דעת, איך לעבוד

את ה׳, כמו שכתוב ״גם נפש בלי דעת לא טוב״. וכמו שכתוב ״וחננן מאתך חכמה בינה ודעת״. ואז ממילא הוא יראה את החסרון שבו, וכבר יהיו לו כלים ריקים. ומזה הוא ינצל, שלא יבוא לידי ירידה ממש.

ועתה נבאר את השאלה, מדוע כשאנו מתפללים לה׳, שימחוק לנו את חטאתינו, אנו מתנים לפני הקב״ה תנאים, ואומרים ״אבל לא על ידי יסורים״, הכוונה היא ״אבל לא על ידי ירידות״. **כי בזמן שאנחנו נמצאים בזמן הירידה, אז אנחנו נפרדים ממנו יתברך**, כי בזמן הירידה, אז הכל בבחינת השפלות, המכונה ״שכינתא בעפרא״.

נמצא, שבגלל שאנו צריכים להרגיש את שפלותנו, אנו גורמים שגם השכינה היא בגלות, כמו שאנו מתרחקים מארץ הקדושה. הכוונה, הרצון דקדושה, שאין לנו. אלא בזמן הירידה אנו מקבלים רצון של ״ארץ העמים״. ועל ידי זה אנו משפילים את הקדושה. ומשום זה אנו מבקשים, שהוא יעזור לנו למחוק את חטאתינו, ונוכל לכנס לקדושה.

אבל שזה לא יבוא על ידי יסורים, הנקרא ״ירידות״, שהירידות האלו מביאים לידי השפלת הקדושה, שזה מכונה ״שכינתא בעפרא״ או ״שכינתא בגלותא״. על יסורים אלו אנו מתפללים שלא יבוא, היות שאנו גורמים את השפלת הקדושה.

הנה חז״ל (ברכות דף ה׳) אומרים ״רבי יוחנן חלש. עאל לגביה רבי חנינא. אמר ליה, חביבין עליך יסורין. אמר ליה, לא הן ולא שכרן״. וכולם מקשין על זה, הרי היו הרבה צדיקים, שקבלו עליהם יסורים. ואיך אמר רבי יוחנן ״לא הן ולא שכרן״.

ופירש על זה אאמו״ר זצ״ל, ואמר, שהם התווכחו על ענין גלות השכינה, שמתעכבת, בסיבת, שעוד לא נתקנו כל הניצוצים דקדושה, שירדו בהקליפות. לכן, הגם שיהיה שכר, היינו שכל מה שירד בין הקליפות, תחזור לקדושה, וזהו שכר גדול מאוד, שהכל יתוקן, אבל בינתיים, עד שיתוקן הכל, נמצא השכינה בגלות, שכולם משפילים אותה, ומגביהים את השפחה, היינו הקליפה. וזהו הצער השכינה, הוא לא יכול לסבול. ועל זה אמר ״לא הן ולא שכרן״.

רואים אנו, מהו יסורים בעבודה. היינו, שהם סובלים מזה, שבשבילם השכינה מוכרחת להיות בשפלות. ובכדי להבין זה, צריכים לעיין במאמר ״ענין שכינתא בגלות״ (ספר ״שמעתי״, מאמר א׳, שנת תש״ד), שכתוב שם, שבזמן שהאדם מצטער על מה שהוא מרוחק מה׳, היינו שהוא נמצא בתוך

הרצון לקבל רק לתועלת עצמו, כדוגמת בעלי חי, שזה לא מתאים לבחינת "אדם", הוא צריך לכוון את היסורים, שהם לא בשביל שהוא רוצה להיות אדם, שזה הוא היסורים שלו, אלא על צער השכינה.

והוא נותן על זה משל. לאדם שיש לו כאב באיזה אבר פרטי, והכאב מורגש בעקר בלב ומוח, שהוא כללות האדם. כמו כן האדם פרטי הוא חלק מהשכינה, הנקראת "כנסת ישראל". ועיקר הכאב הוא אצלה. ועל זה יש להצטער. וזה נקרא "יסורים בעבודה".

חנוכה

"מעוז צור ישועתי" ..... לז (37)
בענין נר חנוכה .....מא (41)
מהם הכוחות, שצריכים בעבודה ..... מז (47)
"נעשה נס לשושנים" ..... נד (54)
מהו, שנר חנוכה מניחה בשמאל, בעבודה ..... סג (63)
הנרות הללו קדש ..... ע (70)
מהו "מסרת גבורים ביד חלשים" בעבודה ..... עו (76)

"מעוז צור ישועתי"

מאמר ל"ב, תשמ"ה

בשיר של חנוכה אנו אומרים "מעוז צור ישועתי, לך נאה לשבח, תיכון בית תפילתי, ושם תודה נזבח". השיר מתחיל בדברי שבח, כמו שכתוב "לך נאה לשבח". ואח"כ מתחיל בדברי תפילה, כמו שכתוב "תיכון בית תפלתי". ואח"כ שוב בדברי תודה ושבח, כמו שכתוב "ושם תודה נזבח".

נמצא, שיש כאן ג' דברים, בדומה לסדר התפילה:

א) הג' ראשונות של שמונה עשרה הן שבח והודאה,
ב) והג' אמצעיות הן של בקשות,
ג) והג' אחרונות הן שוב של שבח והודאה.

הנה אנו מתחילים בהווה, כמו שכתוב "לך נאה לשבח". היינו אנו מודים ומשבחים אותך על הטובות שקבלנו ממך. וזה הוא כמו שאמרו חז"ל "לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל" (ברכות ל"ב).

והטעם הוא, כי מי שמאמין שהקב"ה הוא רחום וחנון, ויש לו רצון להטיב לבריות, אז יש מקום לתפילה. לכן מוכרחים מקודם לסדר שבחו של הקב"ה. זאת אומרת, שהאדם בעצמו צריך לסדר שבחו של מקום. אין הכוונה שהקב"ה יראה, שהאדם משבח אותו. כי אין הקב"ה נצרך לבריות. אלא שהאדם בעצמו הוא יראה את שבחו של הקב"ה. ואח"כ הוא יכול לבקש ממנו, שיעזור גם לו, כיון שמדרכו להטיב לנבראיו.

לכן, לאחר שאמר "לך נאה לשבח", באה אז התפלה, שאומרים "תיכון בית תפלתי". ומהו "בית תפלתי". פירושו הוא, כמו שכתוב "והביאותים אל הר קדשי, ושמחתים בבית תפלתי". "הר קדשי", הר מלשון הרהורים.

היינו, שיביא להם מחשבות של קדושה, שכל ההרהורים שלהם יהיו רק מקדושה.

"ושמחתים בבית תפלתי", זהו לבו של אדם, שיהיה שם מקום להשראת השכינה. כי השכינה נקראת "תפלה", כידוע שמלכות נקראת "תפלה", כמו שכתוב "ואני תפלה". ולאחר ש"תיכון בית תפלתי", אח"כ "ושם תודה נזבח". נמצא, שמקודם הוא שבח, ואח"כ תפלה, ואח"כ עוד הפעם תודה ושבח, כדוגמת סדר התפלה, שבסוף גומרים עם שבח והודיה.

אבל מה האדם יכול לעשות, שהוא רוצה להתחיל בשבח ולבו סגור, ומרגיש מלא חסרונות, ואינו יכול לפתוח את פיו לומר שיר ושבחה. אז העצה היא ללכת למעלה מהדעת, ולומר, שהכל "חסדים מכוסים". היינו שיאמר, שהכל הוא חסד, רק שמכוסה ממנו, מסיבת שהוא עוד לא מוכשר לראות את הטוב והעונג, מה שהבורא הכין לבריותיו.

ולאחר שסידר את שבחו של מקום, היינו שהוא מאמין למעלה מהדעת, שהכל הוא טוב וחסד, אז הוא צריך להתפלל, שה' יתקן את לבו, שיהיה "בית תפלתי", שפירושו, שיתגלה שם החסדי ה', שזה נקרא "חסדים מגולים". ואז "ושם תודה נזבח". זאת אומרת, שיתן תודה על מה שזכה לזבוח את הכלי קבלה. וזה נקרא "ושם תודה, נזבח", היינו על מה שזכה לזבוח את הרצון לקבל שלו, ובמקומה בא רצון להשפיע, שזה נקרא "מקום המקדש".

אבל העיקר הוא, שהאדם צריך ראשית כל, שיהיה לו רצון לזבח את הרצון לקבל. והיות שהרצון לקבל הוא כל עיקרו של הנברא, לכן הנברא אוהב אותו, וקשה לו מאוד, שיבין שצריכים לבטלו, אחרת אי אפשר לזכות לשום דבר רוחני. והנה בגשמיות אנו רואים, שיש לאדם רצון וחסרון, מה שנוגע לו, הבאה מצד פנימיות גופו. ויש רצון, שאדם רוכש אותו מצד חיצוניותו, היינו מבחינתו עצמו. זאת אומרת, אם לא היו אנשים מבחוץ, שיולידו לו את החסרון הזה, אז האדם לא היה אף פעם מרגיש, שחסר לו זה. רק אנשים מבחוץ הם מולידים לו את החסרון הזה.

למשל אדם מצד עצמו, אפילו שאין בסביבתו אנשים אחרים, יש לו מצד עצמו חסרון לאכילה, ושתיה, ושינה, וכדומה. אבל אם יש אנשים בסביבתו, אז יש ענין של בושה, מה שאחרים מחייבים אותו. הוא מוכרח לאכול ולשתות, מה שאנשים מבחוץ מחייבים אותו. וכן ענין זה ניכר בעיקר בהלבשה, שאדם בבית הוא הולך מלובש במה שנח לו. מה שאם כן כשהולך

בין אנשים, הוא מוכרח ללכת מלובש כפי שאחרים מבינים. ואין לו בחירה, מטעם שענין בושה מחייב אותו ללכת לפי טעמם.

כן אותו ענין ברוחניות. יש לאדם רצון פנימי לרוחניות מצד עצמו. זאת אומרת, אפילו כשהוא יהיה יחידי, ואין לו שום אנשים מבחוץ, שיתפעל מהם, לקבל מהם איזה רצון, אלא מצד עצמו קבל התעוררות וחושק להיות עובד ה'. אבל הרצון שיש לו מצד עצמו, בטח שהוא לא כל כך גדול, שלא יצטרך להגדיל את הרצון הזה, שיכול לפעול עמו, בכדי להשיג את המטרה הרוחנית. אי לזאת יש עצה, כמו בגשמיות, היינו להגדיל את הרצון הזה על ידי אנשים שמבחוץ, שהם מחייבים אותו ללכת לפי טעמם ורוחם.

וזהו ע"י זה שהוא מתחבר לאנשים, שהוא רואה, שיש גם להם צורך לרוחניות. והרצון שיש לאלו אנשים שמבחוץ, הם מולידים לו גם רצון, שע"י זה הוא מקבל רצון גדול לרוחניות. זאת אומרת, חוץ מהרצון שיש לו מפנימיותו עצמו, הוא מקבל רצון על רוחניות, מה שהם מולידים לו. ואז הוא משיג רצון גדול, שיוכל לבוא להמטרה.

וזה ענין של **אהבת חברים**, שכל אחד מהחברה, חוץ מזה שיש לו רצון מצד עצמו, הוא רוכש רצון מהחברים. וזה הוא נכס גדול, שאי אפשר להשיג, רק ע"י אהבת חברים. אבל מאוד צריכים להיזהר, שלא לכנס לחברים, שאין להם רצון לבדוק את עצמם, את היסוד של עבודה שלהם, אם הבסיס הוא להשפיע או לקבל. וכן לראות, אם הם עושים מעשים, בכדי להגיע לדרך האמת, שהיא הדרך רק להשפיע.

כי רק בקבוצה כזאת מסוגלים להכניס לתוך החברים רצון להשפיע. זאת אומרת, שכל אחד מקבל בחינת חסרון מהחברים, היינו שחסר לו את הכח דלהשפיע. ובכל מקום שהוא הולך, הוא מחפש בשבע עינים, אולי ימצא באיזה מקום, מי שיכול לתת לו את הכח דלהשפיע. לכן כשבא לאיזו קבוצה, שכולם צמאים לכח דלהשפיע, אז כולם מקבלים אחד מהשני את הכח הזה. וזה נקרא, שמקבל כח מבחוץ, בנוסף על כח הקטן שלו מצד פנימיות עצמותו.

וכנגד זה יש כח מבחוץ, שאסור לקבל ממנו שום סיוע, אף על פי שהכח הזה, שהוא יכול לקבל מבחוץ, יתן לו חומרי דלק לעבודה. ועל הכח הזה צריכים מאוד להיזהר, שלא לקבלו. וצריכים שמירה יתירה, מטעם שהגוף נוטה דוקא לקבל כח לעבודה מאנשים מבחוץ. והוא בא לאדם, כשהוא שומע, כשאומרים עליו, למשל, שהוא איש בעל מדות, או תלמיד חכם, או

איש בעל יראת שמים. או שאומרים עליו, שהוא איש מבקש את האמת. ובזמן שהאדם שומע אלו הדברים, אז הדברים האלו, שהוא שומע, שמחשיבים את עבודתו, זה נותן לו כח לעבודה, היות שמקבל כבוד עבור עבודתו.

ואז הוא לא צריך לבחינת אמונה למעלה מהדעת ולכח השפעה, שה׳ יעזור לו, שזה יהיה החומרי דלק שלו. אלא הוא מקבל חומרי דלק מהחיצונים. היינו, החיצונים מחייבים אותו לעסוק בתורה ומצות. וזה ענין של הצנע לכת, שאחד מהטעמים הוא, בכדי שלא תהיה יניקה להחיצונים. לכן האדם צריך ללכת בהצנע לכת, כמו שכתוב ״והצנע לכת עם ה׳ אלקיך״.

כי ״החיצונים״ פירושו אנשים, שהם מחוץ ממנו. הם יונקים מעבודתו, בזה, שאח״כ, היינו לאחר שהוא שומע שמכבדים אותו, כבר הוא לומד עבור החיצונים ולא בשביל ה׳. כי הוא כבר לא נצרך, שה׳ יקרב אותו לעבודתו. כי עכשיו הוא בעל עבודה, מטעם שאנשים מבחוץ נותנים לו חומרי דלק, שילמד ויעבוד בשבילם, היינו בשביל, שהם מחייבים אותו שיעבוד. ולא ה׳ מחייב אותו, שיעבוד בשבילו. אלא אחרים מחייבים אותו לעבוד בשבילם. היינו, בכדי שהם יתנו לו כבוד, וכדומה.

ונמצא, שזה דומה, שהוא עובד בשביל ״**אל זר**״. זאת אומרת, שהם מצווים אותו לעבוד עם תמורת הכבוד וכדומה, שהם יתנו לו תמורת זה, שהוא יעסוק בתורה ומצות. פירוש הדבר, במקרה שהם לא ידעו מעבודתו, והוא לא רואה, שיש מי שהוא רואה ועוסק בתורה, אז אין לו מי שיחייב אותו עבודה. וזה נקרא ״אחיזת החיצונים״. ומשום זה האדם צריך לעבוד בהצנע לכת.

אולם בזה שהוא עובד בהצנע לכת, עוד לא מספיק. הגם שזה נכון, שעכשיו רק הבורא הוא המחייב אותו לעבוד עבודת הקודש. אבל צריך להיות עוד דבר, היינו שהאדם צריך לעבוד שלא בעל מנת לקבל פרס. וזהו ענין אחר לגמרי, מטעם שזהו נגד הטבע שלנו. כי האדם נברא בטבע, הנקרא ״רצון לקבל״. והוא צריך עכשיו לעבוד רק בעבודה דלהשפיע, ולא לקבל לעצמו כלום.

ולזה צריכים לחפש חברה, שכל אחד מהם הוא בדעה כזאת, שצריכים לעבוד להשפיע. וכח הזה הוא כח קטן אצל אדם. לכן הוא צריך לחפש אנשים, שגם הם מחפשים כוחות כאלו. וע״י התחברותם יחד, אז כל אחד

יכול לקבל כח מהשני, שרק זה חסר לו. והי׳ ישלח עזרה ממרום, שנוכל ללכת בדרך של השפעה.

בענין נר חנוכה

מאמר ט׳, תשמ״ו

במסכת שבת (כ״ג, ע״ב) כתוב ״אמר רבא, פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה, נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. ופירש רש״י, נר ביתו בשבת, והוא עני ואין לו כדי לקנות שמן לשני נרות. שלום ביתו, והכי אמרינן לקמן, ותזנח משלום נפשי. זו הדלקת הנרות בשבת, שבני ביתו מצטערין לישב בחושך״.

אבל נר חנוכה אינו לשלום ביתו, כי אסור להשתמש לאורו, כמו שאומרים לאחר הדלקת הנרות של חנוקה ״הנרות הללו קדש הם, ואין לנו רשות להשתמש בהם, אלא לראותם בלבד״. ויש להבין:

א) הוא נותן טעם, למה נר שבת קודם לנר חנוכה, הוא משום שלום בית. הדבר הזה דורש הסבר. וכי זו היא סיבה מספקת לבטל מצות נר חנוכה, שהוא כל כך חשוב מחמת קדושה שיש בהם. עד כדי כך, שאמרו חז״ל, שאסור להשתמש לאורן, כנ״ל שאנו אומרים ״הנרות הללו קודש הם, ואין לנו רשות להשתמש בהם, אלא לראותם בלבד״. ומטעם שלום בית, שהוא ענין גשמי, מבטלים את המצוה הזאת.

ב) בכלל צריכים להבין, מהו הקשר בין נר של שבת לשלום בית, שלומדים זה מפסוק ״ותזנח משלום נפשי״. זו הדלקת הנרות בשבת.

ובכדי להבין את הנ״ל, צריכים מקודם לבאר את ג׳ ענינים הנ״ל:

א) מהו שבת.

ב) מהו שלום בית.

ג) מהו חנוכה.

הנה שבת, אמרו חז״ל, שהיא מעין עולם הבא (ברכות נ״ז). וכמו שכתוב בתפלת ערבית דשבת ״אתה קדשת את יום השביעי לשמך, תכלית מעשה שמים וארץ״, שענין תכלית משמע, שהוא המטרה, שבשבילה נברא השמים והארץ.

וידוע שענין מטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, שפירושו, שהנבראים יקבלו טוב ועונג. וזה נקרא "תכלית הבריאה". ומה ישנו לפני התכלית, הוא זמן העבודה. ולפי הנ"ל מתעוררת השאלה, אם המטרה היא להטיב, העבודה זו למה לי.

אלא התירוץ ידוע, כי בכדי שלא תהיה בחינת נהמא דכסופא, ניתנה לנו עבודה, שהיא מכונה "תיקון הבריאה", שפירושו, שע"י התיקון הזה נוכל לקבל את הטוב והעונג. כי כבר תהיה לנו בחינת השתוות הצורה להבורא, מבחינת שהנבראים רוצים להשפיע להבורא, כמו שהבורא רוצה להשפיע להנבראים. נמצא, שבזה שעובד בעמ"נ להשפיע, כבר אין מקום לנהמא דכסופא.

ולפי זה יוצא, **שענין העבודה, מה שניתן לנו, הוא נאמר על תיקון הבריאה ולא על המטרה, כי המטרה היא להנות ולא לעבוד**. אלא מה שאנו צריכים לתיקון, אין הכוונה על התענוג, כי זה נותן הבורא מצד המטרה. אלא בכדי שהטוב והעונג, שנקבל, יהיה להם השלימות, וזוהי השלימות, הוא שנוכל לקבל את הטוב ולא נרגיש אי נעימות, זה ניתן לעבוד, כי העבודה היא בזה, שאנו צריכים להחליף את הכלים שלנו, שקבלנו מצד הטבע, ולהשיג כלים אחרים, הנקראים "כלים דהשפעה". ובזמן שמקבלים את הטוב והעונג בכלים דהשפעה, אין כבר מקום לאי נעימות בעת קבלת השפע.

והנה הב' בחינות שביארנו בענין מטרת הבריאה, שתגיע לשלימותה, מוסבר לנו בשני מצבים:

א) הסדר של תיקון הבריאה הוא, שאנחנו עובדים בתורה ומצות בעמ"נ להשפיע, הוא נבחן, שאנחנו משתמשים בכלים דהשפעה. זאת אומרת, היות שיש מעשים ויש כוונות, לכן במצב הזה אנו משתמשים במעשים דלהשפיע, שהוא בחינת תורה ומצות, שהמעשים האלו נבחנים, שהוא עוסק בבחינת "מהו רחום אף אתה רחום".

היינו, שהאדם רוצה להשפיע להבורא, כדוגמת שהבורא רוצה להשפיע להנבראים. לכן אם הוא עושה מעשים כדוגמת הבורא, היינו שהולך בדרכיו, לכן האדם רוצה, שה' ישלם לו שכר תמורת עבודתו להנבראים. אבל כאן יש גם עבודה דכוונה, שהיא לכוון, שהכוונה תהיה דומה להמעשה.

כי יש לפעמים, הגם שהמעשה הוא, מה שעוסק בנתינה, אבל הכוונה היא אחרת. זאת אומרת, הסיבה, מה שהוא נותן, היא בעמ"נ לקבל אח"כ תמורה. וזה נקרא בשם "**שלא לשמה**".

ומשום זה יש עבודה רבה, אם האדם רוצה לעשות מעשה של נתינה. והסיבה, שמחייבו לעסוק בנתינה, היא, שיש לו סיבה, שהיא גורמת לו לתת ולא לקבל. דהיינו, שהסדר העולם הוא, למי שאוהבים, מתעורר בלבו רצון לתת להאוהב. כי בזה היא מתבטאת האהבה שלו אליו.

או לאדם חשוב, גם כן מתעוררת בלב האדם, שיגלה לו את האהבה, מזה שנותן לו מתנה. וזה נקרא "פיו ולבו שוים", שפירושו, שהמעשה והכוונה הם שוים, ואין בלבו כוונה אחרת מהמעשה, שהוא נותן, משום שהסיבה היא בכוונה דלהשפיע. וזה נקרא "**לשמה**".

ומצב הב', שהוא מטרת הבריאה, מוסבר לנו, שאז אנו יכולים להשתמש בכלי קבלה. זאת אומרת, שאנחנו עוסקים בקבלת תענוגים. אבל הסיבה מה, שאנו רוצים לקבל תענוגים, היא לא מטעם למלאות את רצוננו, שאנו משתוקקים לתענוגים, ומשום זה אנו רוצים עכשיו לקבל תענוגים, אלא שיש כאן סיבה אחרת לגמרי, היינו ההיפך מהמעשה שלנו.

היות שאנו משתוקקים להשפיע להבורא, ובשביל עצמנו אין אנו רוצים לקבל לתוך הרצון לקבל שלנו, מטעם שדבר זה גורם לנו בחינת פירוד מהבורא. אבל מה אנו יכולים לתת להבורא, שהוא יהנה מזה. ומה מותר לומר, כביכול, שזה חסר לו. רק דבר אחד אפשר לומר, היות שברא את הבריאה, בכדי להטיב לנבראיו, לכן אנו רוצים לקבל את הטוב והעונג, מטעם שאנו רוצים למלאות את רצונו, שהוא להטיב.

ועתה נוכל לפרש את השאלה "מהי חנוכה". כפי שהסברנו את מצב הא', הוא עבודה דתיקון הבריאה, שהוא בכדי להשיג את הכלים דהשפעה, שעמהם יכולים להגיע אח"כ למטרת הבריאה. זה יכולים לכנות בשם "רוחניות", כי לא רוצה לעשות שום מעשה עבור עצמו. אלא הכל לשם ה', כמו שאמרו חז"ל "עולה, היינו קורבן עולה, הוא כולה לה', הכל רוחני".

הנה הנס של חנוכה היה על ענין רוחניות, כמו שאנו אומרים (בברכה "ועל הנסים") "כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל, להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך. ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם".

ולפי שהסברנו יוצא, "רוחניות" נקראת שמשתמשים בכלים דהשפעה. וענין שליטת היונים מתבטאת שלא נתנו לעשות שום דבר, השייך לכלים דהשפעה, משום ששם היתה גם שליטה על מעשה התורה ומצות. וזה היה בחיצוניות. ומכל שכן בפנימיות המחשבה, היו שולטים על המחשבה, שלא

תהיה להם יכולת לכוון משהו לשם שמים, אלא רצו שעם ישראל יהיו משוקעים באהבה עצמית, שע"י זה יהיו נפרדים מה'. וכל מחשבותיהם של הס"א אינו אלא להרחיק אותם מה'. וההתרחקות ופרוד באים רק ע"י שינוי צורה, כידוע שהוא אהבה עצמית.

ואאמו"ר זצ"ל אמר, על מה ששאלו חז"ל (שבת כ"א ע"ב) מאי חנוכה. ופירש, שהתשובה היא **חנו - כה**, שהכוונה היא ש"חנו - כה". זאת אומרת, **כ"ה** בכסלו לא היתה גמר המלחמה, אלא היתה רק חניה בלבד. כדמיון שהצבא רוצה לעשות התקפה חדשה וחזקה, אז נותנים להצבא לנוח, בכדי שיתאספו כוחות חדשים, ויוכלו להמשיך את המלחמה. ואמר, שיש טפשים, היות שקבלו פקודה לא ללכת קדימה לארץ השונא, אלא לנוח, אז הם חושבים, שכבר גמרו את המלחמה, שאין עוד מה לנצח את השונא.

נמצא לפי הנ"ל, שענין החנוכה אינו עוד שלימות המטרה, אלא זוהי רק בחינת תיקון הבריאה, שבזה נתקנו הכלים דהשפעה, שפירושו הוא, מעשים של השפעה. ומשום זה אסור להשתמש לאורו של חנוכה, כי שימוש הוא מעשה של קבלה, והנס היה רק על מעשים דהשפעה, שיוכלו לעשות אותם, ולכוון בעמ"נ להשפיע, שזה נקרא "לשמה".

וזה היה נס, שיצאו משליטה של היונים, והיו יכולים ללכת בבחינת אמונה למעלה מהדעת. מה שאם כן קליפת היונים היו שולטים על ישראל, שלא לעשות שום מעשה, אם הוא לא יודע בשביל מה, ובשביל איזו תועלת יביאו הפעולה הזו. ובפרט לכוון הכל בבחינת אמונה למעלה מהדעת.

ולפי מה שהסברנו, יוצא, שנר חנוכה, הגם שהוא מרמז על נס רוחני, שהוא, שעם ישראל יצאו לחרות משליטתם של היונים, אבל זה היה רק חצי דבר. היינו, שרק כלים דהשפעה נתקנו ע"י נס דחנוכה. וזה נקרא בחינת "תיקון הבריאה", אבל עוד לא מטרת הבריאה.

מה שאם כן שבת, שהיא "מעין עולם הבא", שהיא בחינת "תכלית שמים וארץ", כנ"ל, שהיא נקראת "מטרת הבריאה". שפירושו של תכלית הוא סוף המטרה. זאת אומרת, מה שיתגלה בגמר התיקון מאיר מעין זה בשבת.

לכן בשבת הוא הזמן של קבלת התענוג, היינו שמשתמשים עם כלים דקבלה, ורק צריכים לכוון בעמ"נ להשפיע. שזה נקרא, שכל באי העולם צריכים להגיע לידי דרגה זו, כמו שכתוב "כי לא ידח ממנו נידח", אלא כולם יבואו לשלימות המטרה, היינו לקבל. אבל שיהיה בעמ"נ להשפיע.

ועתה נבאר את מה ששאלנו, מהו הקשר שבת עם שלום בית. ידוע, ש"בית" נקראת מלכות, שהיא המקבלת את השפע עליון בכלים דקבלה בעמ"נ להשפיע. אולם יש הרבה שמות למלכות. והשם "בית" מראה על שלימות, כמו שכתוב בהסולם (נח, דף פ"ח, אות רמ"ט) "וצריך שתדע, שבשעה שהאדם הוא בכל השלימות, נבחן ליושב בית, שמילת בית רומזת על הנוקבא דז"א המאירה במוחין דג"ר, בסוד הכתוב, בחכמה יבנה בית. ולפיכך אותם המקבלים ממנה נבחנים ליושבי בית. אמנם בעת שהאדם צריך לתיקונים, כי אינו בשלימות, הרי הוא צריך לשמירה, שלא יתאחזו בו החיצונים להחטיאו. ועל כן הוא מוכרח לצאת מן הבית, כי אסור לו לקבל מוחין הגבוהים הללו, מפחד שלא ינקו ממנו החיצונים. ומחוייב לצאת לדרך ה', דהיינו לקבל תיקונים, הצריכים אליו. ומותר לו בעת הזה לקבל מוחין מבחינת הזווג ז"א ולאה, כי להיותם בחינת אור החסדים המכוסים מחכמה, אין מהם שום יניקה לחיצונים. ומוחין הללו מכונים **אכסניא**, כי הם מיועדים בשביל עוברי דרכים. ולפיכך, אף על פי שנח צדיק תמים היה, מכל מקום הוא מדמה אותה לאורח עובר דרך".

הרי אנו רואים, שיש להבחין בסדר העבודה ב' הבחנות:

א) מצב, שנקרא "בית".
ב) מצב, שנקרא "אורח עובר".

היות שבזמן שהאדם אינו עוד בשלימות, והוא צריך לצאת להיות במצב של עוברי דרך, שהיא דרך ה', בכדי לקבל תיקונים, שע"י הוא יבוא להשלימות, לכן נקראים אלו אנשים בשם, עוברי דרכים, שעדיין הם באמצע הדרך ועוד לא הגיעו להמטרה, שהם צריכים להגיע.

והגם שהם צדיקים, כדוגמת נח, שהיה צדיק תמים, מכל מקום הוא עדיין בעל חסרון, משום שהוא תיקן רק כלים דהשפעה, המכונים "כלים רוחניים". וזהו כנ"ל, שזה מכונה בשם "תיקון הבריאה", כי היכולת שלו היא, שהוא כבר יכול להשפיע בעמ"נ להשפיע. שזה נקרא "בחינת לשמה".

ובזה מובן, מהו בא לרמז **נר חנו - כה** כנ"ל, הוא רק חניה לבד ולא גמר עבודה. ומשום זה נר חנוכה אסור להשתמש לאורה, משום שהנס היה על כלים רוחניים, כנ"ל. ובכלים דהשפעה לא שייך שישתמש לקבל הנאה מהאור. ולכן הוא "לראותם בלבד".

מה שאם כן נר שבת, ששבת היא בחינת "תכלית שמים וארץ", שהוא "מעין עולם הבא", שזהו נקרא "מטרת הבריאה", שהיא להטיב לנבראיו,

שהם יקבלו טוב ועונג. לכן אור זה מקובל בכלים דקבלה, המכונים "מקבל בעמ"נ להשפיע". זאת אומרת, שהם משמשים בכלים דקבלה.

וזה נקרא בחינת "בית", בסוד "בחכמה יבנה בית". שמלכות, שהיא שורש הנשמות, הנקראת "כנסת ישראל", המקבלת שפע בשביל הנשמות. ובזמן שהתחתונים ראויים לקבל את אור החכמה, נקרא זה "מוחין דשבת", היינו מוחין דחכמה. ומוחין דחכמה הוא האור של מטרת הבריאה. היוצא מזה, שנר חנוכה ונר שבת הם מרמזים על שתי בחינות, שאינן דומות זו לזו.

ועתה נבאר מה ששאלנו, מהו ענין שלום בית לשבת, שבשביל זה אמרו חז"ל "הוא קודם לנר חנוכה". הנה ספירת היסוד נקראת "שלום בית", משום שהיא המשפיעה למלכות, היות שמלכות היא השורש של הנשמות. וכשמלכות היא בבחינת נקודה, שפירושו, שאינה מאירה רק בבחינת נקודה קטנה, אין אז להנשמות את השפע, הצריך להם. וזה נקרא "שכינתא בגלותא". ואז קליפות גוברות ורוצות לשלוט על הדברים שבקדושה, ויש עבודה גדולה להתחתונים, ומזה נעשתה המחלוקת בין הקדושה להטומאה.

וכשבא היסוד דגדלות, שהוא המשפיע השפע עליון להמלכות, היינו שמשפיע לה את האור החכמה, נעשה אז "שלום בית". כמו שכתוב "ברצות ה' דרכי איש, גם אויביו ישלים עמו". ולכן נקרא יסוד "שלום", משום שהוא עושה "שלום בית", שאז נתבטלו הכוחות דקליפה, כמו שכתוב "כד עיל שבתא איהי, ואתפרשת מס"א, וכלהון מתעטרין בנשמתין חדתין" ("כגוונא", בערבית של שבת).

נמצא, ש"בית" שהיא מלכות, כשמקבלת השפע דשבת, נעשה שלום, שאז כל הדינין מתעברין ממנה. לכן נר שבת, הוא מרמז על השפע של גמר התקון. מה שאם כן נר חנוכה, מראה על האור שמשיגים באמצע עבודה, שהוא בכדי שנוכל להמשיך ולגמור את העבודה. ולכן נר שבת נקרא "שלום בית", על שם השפע, המגיע מיסוד למלכות.

מהם הכוחות, שצריכים בעבודה

מאמר י״א, תשמ״ט

חז״ל אמרו (מגילה ו׳ ע״ב) וזה לשונם ״ואמר רבי יצחק, אם יאמר לך אדם, יגעתי ולא מצאתי, אל תאמין. לא יגעתי ומצאתי, אל תאמין. יגעתי ומצאתי, תאמין״. ויש להבין, מהו ענין של ״תאמין״. וכי מדברים כאן באנשים שאומרים שקר. הלא כאן מדברים מאנשים שעוסקים בתורה, ובטח שהם אנשים כשרים. מדוע יש לחשוב שהם משקרים. אם כן, מהו הענין שאומר ״תאמין״ או ״לא תאמין״.

ובכדי להבין זה, צריכים מקודם לדעת מהו יגיעה. וכבר דברנו מזה הרבה פעמים, כי **יגיעה נקרא, בזמן שהאדם צריך לעשות מעשים שהם נגד הטבע**. כלומר, היות שאנו נולדנו עם רצון לקבל לעצמו, ומסיבת שתהיה בחינת דביקות והשתוות הצורה, כי דוקא ע״י זה יש מציאות שיקבלו טוב ועונג, ולא תהיה בחינת בושה, לכן נעשה תיקון, שצריכים לעשות הכל בעל מנת להשפיע. אחרת אנו נמצאים בחלל פנוי ריקן מאור, שזה נקרא ״העלם והסתר״, שלא מרגישים שום קדושה בעת שעוסקים באהבה עצמית.

לכן בעת שמתחילים לעבוד בעל מנת להשפיע, שזה נגד הטבע, זה נקרא ״יגיעה״, מטעם שהגוף מתנגד לזה. היות שכל תנועה, שהגוף לא רואה שזה יהיה לתועלת עצמו, הוא מתנגד בכל תוקף. וצריכים כוחות גדולים להתגבר עליו. וכאן מתחילה עיקר העבודה, שעליה אמרו ״יגעתי״ או ״לא יגעתי״.

ועל זה שאלנו, איך שייך לומר, שאם יבואו אנשים ויאמרו ״לא יגעתי ומצאתי, אל תאמין״. הלא מדברים מאנשים שכבר זכו לבחינת ״מצאתי״. ובודאי אנשים אלו הם אנשים כשרים. ולא שייך לומר, שהם חס ושלום משקרים. אם כן מה שייך לומר ״אל תאמין״ להם, כאילו הם משקרים חס ושלום. אלא האמת הוא, שהם כן נתנו יגיעה. אם כן מדוע הם אומרים שלא נתנו יגיעה, שאומרים ״לא יגעתי ומצאתי״.

והתשובה היא כנ״ל, כי בזמן שהאדם מתחיל להכנס בעבודה דלהשפיע, אז הגוף מתחיל להתנגד. והאדם מתחיל לעשות את הסגולות של תו״מ, בכדי שיהיה לו כח להתגבר על הרע שבו. והסיוע מה שהוא צריך לקבל מתו״מ, הוא רואה את ההיפך. שמה שחשב, שכל פעם הוא ילך צעד קדימה, וירגיש שלא כדאי לעבוד בשביל אהבה עצמית, והוא חושב, שכבר הגיע הזמן, שהרע יהיה נכנע אליו, והוא מאמין, שבטח הרגשה זו נתנו לו מלמעלה, ובטח שמהיום ואילך כבר לא יהיה לו שום חיבור עם הרע.

ופתאום הוא רואה, שהוא נמצא שוב בתכלית השפלות. שהוא משוקע באהבה עצמית, ושוב מרגיש ההסתר וההעלם מהמטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו. והגם שהוא מאמין, שבכדי לזכות לזה צריכים מקודם לזכות לאהבת ה׳, והוא רואה רק איך שהוא אוהב את עצמו, ובנוגע להיבטל לה׳ ולומר, שאין שום רשות אחר בעולם, אלא הכל שייך להבורא, והתחתון לא עולה בשם, על זה אין האדם מסוגל להשלים.

לכן, בעת שבאה לו מחשבה של ביטול לה׳, הגוף עומד נגדו, ונותן לו להבין, איך אתה רוצה לבטל את עצמך לה׳, ושלא תהיה לך שום מציאות בפני עצמך, אלא שאין רק רשות היחיד של הבורא, ואין אתה רוצה לעלות בשם. הלא זה נגד הטבע, היות שהאדם, שכל זמן שהוא חי, הוא רוצה להתקיים ולהרגיש את ישותו. ואיך אומרים לו, שהוא צריך להיבטל לה׳, ולאבד את ישותו.

ואז אומר הגוף, שהוא לא מסכים לזה. וזה נקרא בחינת ״גלות״. היינו, ש״אומות העולם״ שבאדם שולטים על בחינת ״ישראל״ שבו. כידוע ש״ישראל״ פירושו **ישר - אל**. כלומר, שהאדם אינו רוצה להיות מציאות בפני עצמו, אלא הוא רוצה להיבטל **ישר לאל**. וכמו שהיה בגלות מצרים, שהמצרים היו שולטים על עם ישראל, ולא יכלו לצאת משליטתם, אלא כמו שכתוב ״אני ה׳ אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים״. זאת אומרת, שאין מציאות שהאדם בעצמו יהיה לו הכח להתגבר ולצאת משליטת הגוף, אלא הקב״ה בכבודו ובעצמו, הוא יכול לגאול אותם מהגלות הזה.

ועתה מתעוררת השאלה, אם האדם שהשקיע הרבה יגיעה, ועבר עליו מצבים של הרבה עליות והרבה ירידות, והרבה פעמים היה שהגיע לבחינת יאוש, כלומר שהוא בא לידי החלטה, שענין ״כל מעשיך יהיו לשם שמים״ זה אינו בשבילו, אלא זה שייך לאנשים בעלי כשרונות יוצא מהכלל ולבעלי כח, שהם אמיצי לב.

אבל הוא עצמו אינו מסוגל להגיע לזה. וכבר החליט, שהוא צריך לעזוב את המערכה הזו. ולאחר כן שוב קבל התעוררות מלמעלה, עד כדי כך, שכבר שכח על מה שהחליט קודם המצב של עכשיו. ואמר, שעכשיו אני רואה, שאני כבר על הסוס, שגם אני יכול להגיע לידי מצב של השפעה ולצאת מאהבה עצמית. פתאום עוד הפעם הוא ירד ממדרגתו.

וגם כן נוהג ענין השכחה. כלומר, שהוא כבר שכח מה שאמר לפני זה, שהוא כן מסוגל להגיע לעבודה דלהשפיע. ולא עלה על דעתו, שיהיה עוד זמן,

שיפול ממדרגתו. אלא היה בטוח, שעכשיו הוא יתקדם קדימה, ועכשיו הוא רואה, שזהו לא כמו שחשב, ומחשבות ומצבים כאלו הם אצלו בלי סוף.

ובהאמור יוצא, בזמן שהקב"ה בעצמו עוזרו, ומוציאו מן הגלות, הוא לא יודע מה להגיד, אלא הוא רואה, שמצד אחד, כל היגיעות שנתן, לא עשו שום פרי. אלא שהוא רואה בתוך הדעת, שאם הקב"ה לא היה עוזרו, הוא כבר היה עוזב את המערכה. כי הרבה פעמים היו לו מחשבות כאלה. אם כן, אין הוא יכול לומר "יגעתי ומצאתי". הלא הוא רואה, שעם היגיעה לא הרויח כלום. וזה שזכה לבחינת "מצאתי", היה רק מצד ישועת ה'. ולכן הוא בא ואומר "לא יגעתי ומצאתי". כלומר, שהיגיעה שנתן, היא לא מעלה ולא מורידה.

עתה נבין את השאלה, איך אנו חושדים בו, שהוא אומר שקר. ובהנ"ל הוא פשוט. הוא אומר מה שהוא רואה. והוא רואה, שכל היגיעה שלו לא עזרה לו כלום. לכן הוא טוען טענת אמת "לא יגעתי". כלומר, לענין השגת המטרה הוא לא עשה כלום. היינו, שמכל היגיעה שנתן, הוא נשאר במצב השפלות עוד יותר משפלות שהיה מרגיש בתחילת עבודה. היות בזמן שהתחיל בעבודה דלהשפיע, היה חושב, שיש לו קצת רע, ובודאי יהיה לו כח להתגבר עליו, ויהא בידו לעבוד בעבודה דלהשפיע, ולא לקבל לעצמו.

ומה הרויח מהעבודה ויגיעה שהשקיע. שהגיע לתכלית השפלות, שאין כמוהו. אם כן איך הוא יכול לומר "יגעתי ומצאתי". הלא היגיעה גרמה לו שישיג יותר רע, ולא שימצא את הקדושה, ויכנס בתוך הקדושה. אם כן הוא יודע, שטוען טענת אמת. היינו, שהיגיעה כלום לא שוה. אם כן בטח שהיגיעה אינה סיבה להשגת המציאה. לכן הוא אומר "לא יגעתי ומצאתי". ואינו אומר שקר לפי ראות עיניו.

ועתה יש לשאול, מדוע הם אומרים "אל תאמין". הלא הוא אומר אמת. אם כן מה אנו מוצאים בדבריו, דבר שאינו אמת, שבשביל סיבה זו אמרו חז"ל "אל תאמין".

אלא הענין הוא, שיש כלל "אין אור בלי כלי". כלומר, "אי אפשר להיות מילוי בלי חסרון". לכן כשהאדם נותן יגיעה, ומשקיע כוחות בכדי להגיע להיות משפיע לה', כל כמה שהשקיע כוחות, מתעורר אצלו יותר החסרון להמילוי. זאת אומרת, לפי שיעור שהוא מתייגע עצמו להגיע לדרגת להשפיע, הוא רואה, שהוא רחוק מזה.

ומי נותן לו להבין, שהוא רחוק מלהיות משפיע. זוהי העבודה בעצמה. וזה דומה לאדם שתפס גנב, והגנב רוצה לברוח ממנו. לכן אם האדם מחזיק את הגנב, ואין הגנב מראה הרבה התנגדות, אין האדם צריך לתת הרבה כוחות להחזיק את הגנב. ואם הגנב מתחיל להראות התנגדות יותר גדולה, אז גם האדם צריך לתת יותר כוחות, בכדי שהגנב לא יברח מתחת ידו. ואם הגנב מראה כוחות יותר גדולים מכפי שיש להאדם, והוא רואה, שעוד מעט הוא יברח ממנו, האדם מתחיל לצעוק לעזרה, וצועק "הצילו".

נמצא, מתי האדם צועק לעזרה, דוקא במקום שאין האדם יכול להציל את עצמו בכוחות עצמו, אז הוא מתחיל לצעוק "הצילו". מה שאין כן אם הגנב הוא ילד קטן, והאדם תפס אותו בידו, אין זה מדרך העולם, שיצעק "הצילו ותעזרו לי, שהילד הגנב לא יברח ממנו, כי אין לי כח להחזיק אותו, היות שהוא רוצה לברוח ממני".

שבטח כולם יצחקו ממנו, משום שאין מדרך העולם לבקש עזרה במקום, שהאדם בעצמו יכול לעשות את הדבר בלי שום עזרה מצד מישהו. וזהו מטעם, שסדר העולם הוא, ש"אין מילוי בלי חסרון". לכן, היות שאין לו צורך וחסרון לעזרה, לכן כשמבקש עזרה בלי צורך, כולם צוחקים ממנו, משום שאין זה בסדר תיקון הבריאה.

ומזה נובע, בזמן שהאדם לא נצרך לבריות, ושיש לו פרנסה, והוא מבקש עזרה ותמיכה שיעזרו לו לפרנסתו, מי שרואה הוא צוחק ממנו, אף על פי שהוא עומד ומבקש עזרה. ואנו רואים, שבשיעור שהוא עומד ומתחנן, שירחמו עליו, האנשים שמכירים אותו, שהוא לא בעל חסרון, צוחקים ממנו ולא נותנים לו כלום.

ובהאמור נבין, מדוע כשהוא אומר "לא יגעתי ומצאתי", אמרו חז"ל "אל תאמין". וכפי שהסברנו, הוא טוען טענת אמת, כנ"ל. אלא כמו שהסברנו, ש"לא נותנים מילוי בלי חסרון". ולכן האדם מוכרח לעבוד ולהשקיע יגיעה, ולעשות כל הסגולות, בכדי שיבוא לדרגת, שכל מעשיך יהיו לשם שמים. **וכפי היגיעה שהכניס בעבודה, בשיעור הזה הוא נעשה יותר נצרך להבורא, שיעזור לו**. ואז, כשיש לו כלי, היינו צורך שה' יעזור לו, היינו שהוא לא רואה שום עצה, שיהיו לו האפשרות להגיע לדרגת השפעה, אז הוא הזמן, שהוא מקבל עזרה מלמעלה.

ולפי זה יוצא ששניהם אמת, הוא מוכרח לומר "לא יגעתי". כלומר, שאין היגיעה שלו שוה משהו, כי הוא רואה, שלא הרויח מהיגיעה שנתן,

אלא להיפך. זאת אומרת, שעל ידי היגיעה שנתן, הוא בא לידי הכרה, שהיגיעה לא שוה כלום. כלומר, שלא יכולים לקנות עם היגיעה שום דבר. וזה הוא רואה בתוך הדעת. ולא שייך כאן להאמין למעלה מהדעת, שהיגיעה לא עזר לו, רק ה׳ עזר לו. היות הוא רואה זה בעין.

ואז שייך לומר ״לא יגעתי ומצאתי״. לכן הוא אומר לכל, שהיגיעה כלום לא שוה. והוא אומר אמת לפי דעתו. ועליו אמרו חז״ל ״אל תאמין שלא יגע״. וזהו מטעם, ש״אין אור בלי כלי, אין מילוי בלי חסרון״. **לכן צריכים את היגיעה, שזה מרבה לו חסרון, כל פעם שיהא נצרך להבורא, שיעזור לו,** עד שמקבל חסרון אמיתי, שהקב״ה יודע מהו השלמת חסרון, שיהא ראוי למילוי. ואז הקב״ה נותן לו המילוי.

נמצא לפי זה, אם אין האדם נותן יגיעה, אין מקום שהקב״ה יתן לו מילוי. הרי אנו רואים, שהיגיעה כן יש לה ערך, עד כדי כך, שבלי יגיעה אין מקום למציאה, כנ״ל ״כי אין מילוי בלי חסרון״. לכן אמרו ״לא יגעתי ומצאתי, אל תאמין״. אלא מוכרח להיות יגיעה, שזה נותן לנו הצורך לישועת ה׳.

לכן כשהאדם בא ואומר ״יגעתי ולא מצאתי״, אמרו ״אל תאמין״. כלומר, אם באמת האדם התייגע, וקבל צורך, שה׳ יתן לו המילוי, בטח הקב״ה היה נותן לו המילוי. אלא בטח שלא התייגע כל צרכו, שיהא מספיק לקבל מילוי. ומתי הוא הצורך בשלימות. זה ה׳ יודע. לכן מוטל על האדם להרבות ביגיעה, ולא לברוח מהמערכה, עד שה׳ יעזור לו.

ובזה יובן את השאלה ששאלנו, לאיזה כוחות האדם נצרך, בכדי שיוכל להגיע להדרגה ״שכל מעשיך יהיו לשם שמים״. האם האדם צריך להיות בעל כשרון גדול, ובעל רצון תקיף, ואמיץ לב, וכדומה, כלומר שצריכים, שיהיה בעל כח גדול בכל הדברים, שנמצאים בין אנשים, שהם נקראים ״מרים מעם״. היות שכתוב ״יגעתי ומצאתי, תאמין״. אם כן משמע, שצריכים לכוחות גדולים.

ועל זה אמרו ״לא יגעתי ומצאתי, אל תאמין״. כלומר, ש**לא צריכים כוחות גדולים, ולא כשרונות גדולים, אלא רק רצון לבד, שיהא לו רצון להידבק בה׳**. אז ה׳ מקרב אותו בלי שום יגיעה וכוחות גדולים, כנ״ל, שהאדם, שזכה לבחינת ״מציאה״, הוא אומר ״לא יגעתי״. שהוא רואה, שכל היגיעה לא עולה בשם, שיהיה באדם כוחות הכי גדולים בעולם כולו, לא יעזור לו.

כי בכדי להגיע לדביקות ה׳ ולצאת משליטת האהבה עצמית, רק הבורא יכול להוציא אותו משליטת הכלי קבלה של האדם. כמו שכתוב ״אני ה׳ אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, להיות לכם לאלקים״. ושום כוחות שבאדם לא יעזור לזה.

ובזה יש לפרש את מה שכתוב (שיר ״מעוז צור ישועתי״) ״יוונים נקבצו עלי, אזי בימי חשמנים, ופרצו חומות מגדלי, וטימאו כל השמנים״. היות שענין היגיעה אנו צריכים, בכדי לגלות את החסרון שבנו, ורק אח״כ יש מקום למלאות את החסרון, לכן, בכדי לדעת בדיוק מה שחסר לנו, זה יכולים לראות דוקא בזמן, שהאדם רוצה להתקרב לקדושה, כלומר לעשות את ״כל מעשיך יהיו לשם שמים״, שזה נקרא בחינת ״חשמונאים״, שתפקידם היה להוציא את הקדושה משליטת הקליפות, הנקראים ״יוונים״.

ודוקא בזמן שהאדם רוצה להתקרב לקדושה, שהוא ע״י האמונה למעלה מהדעת, אז מתגלה אצל האדם את ״הדיעות של היוונים״, שהיא קליפה נגד האמונה. ואז רואים, שכל ״היוונים״, שמטרם שהתחיל בעבודה דלהשפיע, ״היוונים״ לא היו מגולים באדם, והאדם היה חושב, שיש לו אמונה מספקת בה׳, ויש לו כח לקיים תו״מ, ולא חסר לו אלא להרבות בתו״מ.

מה שאם כן בזמן שרוצה להיות בחינת ״חשמונאי״, היינו שרק הקדושה ישלוט בעולם, אז ״היוונים״, שהיא הקליפה לעומת האמונה, מתגלה כל פעם ביותר תוקף, ודוקא רוצה לפרוץ את ״חומת מגדלי״, שהאמונה היא ״החומה״, שכל הגדלות תלוי בשיעור האמונה, שיש להאדם בה׳. כמו שכתוב בזה״ק על הכתוב ״נודע בשערים בעלה״, שכל אחד ואחד לפי מה שמשער בלביה. שענין אמונה בה׳, כל אחד ואחד יש לו שיעור אחר באמונת ה״. וכמו שכתוב בהקדמה לתע״ס (אות י״ד).

ובהאמור נבין ״מתי נפרצו חומות מגדלי״, כלומר שראו שאין להם אמונה, זאת אומרת, שלא יכולים ללכת למעלה מהדעת. דוקא בזמן שרצו לכנס בהעבודה שהוא כולו להשפיע לה׳, אז ״היוונים נקבצו עלי״, והתחילו לבוא מחשבות של ״היוונים״, שלא נתנו ללכת, אלא רק מה שהשכל מחייב, אם כדאי לעשות.

מה שאם כן מה שהוא נגד השכל, הם עומדים בתוקף ולא נותנים לזוז אף משהו. ואז מתחילה היגיעה. היינו דוקא בזמן שמתחילים ללכת בעבודה

דלהשפיע, שרק אז רואים, שאין האדם יכול לעשות משהו נגד הטבע שלו, שהוא הרצון לקבל לעצמו.

לכן כשהקב"ה עשה להם נס, היינו שהוא עזר להם, אז כולם ראו, שכל העבודה לא עשה להם כלום, כלומר שכל עבודה היתה בחינם, כי לא היו יכולים לכבוש אותם, כמו שכתוב ("ועל הניסים") "מסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים".

היינו, שמדרך הטבע והשכל, אין שום מציאות, שיכלו לנצח. היות ששם היו חלשים ומעטים. אם כן הם ראו בתוך הדעת, שה' עזר להם. וזה בא ללמדנו, שכשה' עוזר, לא שייך לומר, שדוקא לאדם גיבור הוא יכול לעזור. מה שאם כן לאדם חלש, אינו יכול לעזור לו.

ובהאמור אנו יכולים לראות, איזה כוחות גדולים ומידות טובות צריכים להמצא בהאדם, שה' יעזור לו, שיוכל להתקרב אליו יתברך. ועל דרך עבודה יש לפרש "מסרת גבורים ביד חלשים". היינו, המחשבות החזקות והרצוניות החזקות של היוונים שבאדם, ביד ישראל שבאדם, שהם חלשים במחשבות, שהם אינם בעלי כשרונות.

ושיהיו בעלי רצון חזק, שיוכלו להתגבר על הרצונות של אומות העולם שבאדם, זה אין להם. ומכל מקום אתה מסרת הגבורים האלו ביד חלשים. וזה נקרא "נס", היות שאין זה בידי אדם מצד הטבע, שיוכל להתגבר עליהם.

וזה בא ללמדנו, שאין האדם יכול לומר, שהוא לא מוכשר להיות עובד ה' בעל מנת להשפיע. כי הוא רואה, שאין לו כל התנאים, שיהיה מוכשר לזה. לכן מראים לנו, שאין האדם מוכשר להתגבר על הטבע, אפילו שהאדם יהיה גבור שבגבורים. אלא ה' הוא הנותן את העזרה, כנ"ל שאמרו "לא יגעתי ומצאתי, אל תאמין". זאת אומרת, שהמציאה, היינו למצוא את הכלים דהשפעה, זה נותן הקב"ה.

וזהו כמו שכתוב (תהילים ל"ג) "אין המלך נושע ברב חיל, גבור לא ינצל ברב כח, הנה עין ה' אל יראיו, המייחלים לחסדו, להציל ממות נפשם". שפירושו "הנה עין ה'", כלומר שה' מסתכל לאלו אנשים "המייחלים לחסדו", כלומר, שמצפים שהקב"ה יתן להם מידת החסד, שפירושו, שיתן להם את הכלים דהשפעה.

"נעשה נס לשושנים"

מאמר ז', תשמ"ז

בפיוט של חנוכה אנו אומרים "יוונים, וכו', ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים, בני בינה, ימי שמונה קבעו שיר ורננים". המפרשים שואלים, מדוע עשו שמונה ימי חנוכה. הלא על לילה אחד היה להם שמן. והנס היה, שהדליק עוד שבעה ימים. אם כן היו צריכים לקבוע לפי הנס רק שבעה ימים.

ותירצו, היות שנשאר בלילה הראשון, ממה שהיה צריך שמן עבור לילה הראשון, וממילא גם בלילה הראשון היה נס, שלא נדלק כל השמן, אלא נגיד חלק מהשמן נשרף, והשאר נשאר לעוד שבעה ימים.

זאת אומרת, מה שמצאו את הפך שמן, שהיה חתום בחותמו של כהן גדול, זה לא נכנס בגדר נס, הגם שהיה נס, שהיונים לא ראו את הפך שמן. היות שהוא חושב **הנס, מה שלא היה בטבע, והדבר שנעשה למעלה מהטבע** נחשב לנס. היות שהפך שמן היה בעולם, אלא שהם לא ראו.

מה שאם כן השמן. השיעור, שצריכים להדלקת לילה אחד, היה דולק רק חלק מהשמן, על החלק הקטן, שנתברך ודלק יותר, זה לא היה בהטבע. היינו, שלא נמצא שמן לפי הטבע, שידליק יותר מן המשוער. נמצא, ממה שנשאר מלילה הראשון, שלא נשרף כל השמן, זה נקרא "נס", היות שזה לא היה בעולם.

ועל דרך העבודה יש לפרש ענין היוונים, וענין הפך שמן, וענין ח' ימי חנוכה, שקבעו דוקא לח' ימים. היינו, מהו הרמז של שמונה ימים. זאת אומרת, מדוע לא היה ט' ימים או עשרה ימים, רק לשמונה ימים היה הנס. על הדרך הפשט מתרצים, מובא בשם רוקח, הטעם, שנמשך הנס ח' ימים ולא יותר, מפני שמקום הזיתים שמשם מביאין השמן, היה מהלך ד' ימים וחוזרים בד' ימים, הרי ח' ימים. וזאת התשובה, למה לא נתפשט הנס יותר משמונה ימים.

ידוע שהעבודה שלנו, מה שאנו צריכים להשתדל בכל מיני אופנים, הוא רק להגיע לידי השתוות הצורה, המכונה "דביקות", כי רק אז יכולים לבוא למטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, לידי גלוי.

מה שאם כן לפני שהנבראים משיגים את הכלים דהשתוות הצורה, אין מטרת הבריאה יכולה להיות בהתגלות לעין כל, אלא שהיא בהסתרה. ורק אנו צריכים להאמין, שהיא על הכוונה דלהטיב.

ומה שנגלה לעין כל, הוא בסתירה להטוב. היות שכל אחד ואחד מרגיש תמיד חסרון בטעם החיים שלו, וחי תמיד בתערומות על ההשגחה העליונה, וקשה לו לומר, שהוא נהנה מהחיים שלו, ולהגיד כל היום "ברוך השם". היינו, אני אתן לך "תודה רבה", על מה שאתה נוהג עמי במדת טוב ומטיב.

אלא האדם נמצא תמיד בהחיים שלו מלאים חסרונות ומכאובים. ותמיד הוא רואה, שאין טעם בהחיים שלו, בעת שהוא מתחיל לחשוב על מטרת החיים. היינו, מהם הרווחים, שהוא מרוויח, בעת שהוא סובל את מלחמת החיים.

זאת אומרת, שרק בעת שהוא טועם קצת תענוג, אז התענוג משכר אותו. ומאבד את השכל והדעת שלו, ושוכח לחשוב על תכלית החיים. אבל בו בזמן שהתענוג, שבו היה שקוע, מסתלק ממנו, לכמה סיבות, ומיד הוא בא לחשוב מחשבות של תכלית החיים.

כי **רק בזמן שאין להאדם ממה לפרנס את גופו, שיהיו לו מזונות, היינו ברגע שאין הוא מרגיש הנאה, תיכף הוא מתחיל לחשוב על מטרת החיים**. היינו, שהאדם שואל את עצמו, מה הטעם בחיים שלי. לאיזה צורך נולדתי בעולם. וכי הבריאה היתה, שיבראו נבראים, שיסבלו יסורים ומכאובים בעולם.

המצב הזה, שהאדם מתחיל לעשות חשבון הנפש על מטרת החיים, מהו ובשביל מהו, זה נקרא, שהאדם מרים ראשו מזרם החיים. שבו נמצאים כל הנבראים, ואין להם זמן לחשוב על מה שהם. אלא הולכים עם הזרם, שהמים הולכים שם. ואין אף אחד, שיהיה באפשרותו לראות את הסוף. היינו, לאן הזרם החיים הולך. ורק הוא, מטעם שחוסר התענוג גורם לו להגביה את ראשו למעלה, בכדי להסתכל על המטרת החיים.

אז הוא רואה ושומע, כמו כרוז מלמעלה, שאומר לו, שהעולם נברא על הכוונה "להטיב לנבראיו". אלא בכדי לטעום את טעם ההטבה הזו, אומרים לו מפי ספרים ומפי סופרים, שיש תנאים, בכדי להגיע להטוב הזה, המכונה "מטרת הבריאה". והתנאים האלו, מה שהבורא דורש, שיקיימו מקודם, אחרת אין הוא רוצה לתת להם את הטוב והעונג.

אבל אין זה מטעם, שהוא נצרך להתנאים האלו, היינו שזהו לטובת הבורא, מה שהבורא דורש מהאדם, ובלי שהנבראים יקיימו התנאים, אין הוא רוצה לתת להם. כדוגמת בשר ודם, אם רוצים, שהמוכר יתן ללקוח

משהו, אז המוכר מתנה עם הלקוח תנאים, שאם הוא יקיים התנאים, אז המוכר מסכים לתת. והתנאים הם לטובת המוכר.

מה שאם כן הבורא, חס ושלום אינו בעל חסרון, שיהיה נצרך להתחתונים, שיקיימו את התנאים, הדרושים מהם, כמו שכתוב "ואם יצדק מה יתן לך". אלא התנאים האלו, מה שהבורא מציג בפניהם, הם לטובת האדם.

וזה יכולים להבין, שזה דומה, מי שאומר לחבירו "אני רוצה לתת הרבה כסף וזהב, אבל אני רוצה ממך תנאי, אחרת אתה לא תקבל ממני שום דבר". אז חבירו שואל "מה אתה דורש ממני, שאני אתן לך, ואח"כ אתה תיתן לי את הכסף וזהב". אז הוא אומר לו "תביא לי שקים גדולים וקטנים, שהשקים האלו אתה תוכל למלאות בכסף וזהב. אבל דע לך, שמצידי אין שום הגבלה, כמה שתיקח. אלא כל רבוי הכסף והזהב תלוי בהגבלה שלך. היינו, כמה כלים שאתה תביא לי, אני אמלא אותם, לא פחות ולא יותר. וזהו בדיוק. וזה התנאי, שאני מציג בפניך". ובטח כאן אין שום ספק, שהתנאים, מה שחבירו דורש ממנו, הם לא לטובת הנותן, אלא הכל לטובת המקבל.

וכאן, בעבודת ה', שהאדם צריך לקיים את הדרישות, מה שהבורא דורש, הם רק לטובת האדם. אבל האדם חושב, שזהו לטובת הבורא. והיות שהאדם נברא עם רצון לקבל, שאינו יכול להבין שום דבר שצריכים לעשות, אם אין הוא רואה שזהו לתועלת עצמו. וכאן אומרים לו, שהבורא רוצה, שנעבוד בשבילו, ולא לתועלת עצמו. ומשום זה הגוף מתנגד לעבודות כאלו. וזוהי העבודה שלנו, היינו זה שאנו צריכים ללכת נגד הטבע שלנו, זה נקרא "עבודה".

מה שאם כן בזמן שהאדם עובד ומרגיש את השכר, מה שהוא מקבל מהעבודה, שהיא לתועלת עצמו, אין האדם מרגיש, שזה יהא נקרא "עבודה", היינו שהוא רוצה להפטר מהעבודה. כי גם זה יש בטבע של האדם, שלא רוצה לאכול לחם חסד, היות שהשורש שלנו הוא, שאינו מקבל ובעל חסרון.

משום זה, בזמן שהאדם מרגיש, שהוא מקבל בלי תמורה איזה דבר, נוהג שם ענין של "נהמא דכסופא", ומתבייש לקבל. ומשום זה, אין האדם מתרעם על מה שהוא צריך לעבוד, אלא האדם יכול להצטער על מה שנותנים לו פחות משכורת, מכפי שהוא חושב שהוא שוה.

נמצא, שזה לא נקרא "עבודה", אם האדם יודע, שיקבל תמורה עבור עבודתו. מה שאם כן בעבודת ה' כן נקראת "עבודה", שהוא מטעם, שדורשים ממנו, שיעבוד בלי שום תמורה, שזה נקרא "לעבוד שלא על מנת לקבל פרס". וזה אינו בהטבע שלנו. אי לזאת, זה נקרא "עבודה". ומשום זה הגוף מתנגד לעבודות כאלו, ויש תמיד תערומת על הבורא, מדוע נתן לנו עבודה כל כך קשה, שאנו צריכים לעבוד נגד הטבע שלנו.

ובהאמור, מה חסר לנו, שנוכל לעבוד את עבודה דעמ"נ להשפיע. הוא דבר אחד, שאם אנחנו נאמין, אף על פי שאין אנחנו רואים זה על המקום, היות שהגוף מראה לנו אחרת מהאמת, לכן אם אנחנו נשתדל להאמין, זה שאנו עובדים בעמ"נ להשפיע, זהו לטובתינו, היינו שאנחנו צריכים להשקים האלו, כנ"ל בהמשל, שהשקים, שאנו מכינים, זהו כל הכלים שלנו לקבלת הטוב והעונג.

נמצא, שכל העשיה, שהיא על הכוונה דלהשפיע, עשינו חלק מהכלי, הראוי לקבלת השפע. וכל עשיה ועשיה מצטרפת לחשבון שלם, עד שיהיה לנו כלי שלם, המתאים לקבלת האור. אבל זה קשה להאמין, ולומר לעצמנו, ממש זהו שנותן, זהו הכלי קבלה שלנו לקבל בתוכו ההנאה ותענוג, שישנם במטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

ובהאמור יכולים לפרש את ענין שליטת היוונים, שהוא ההיפך מדרך היהדות. שענין יוונים הוא, שצריכים ללכת רק בתוך השכל, הן במוחא והן בליבא. ומובן מאליו, שבזמן שעם ישראל היו רוצים ללכת למעלה מהדעת, ולא להסתכל על מה שהשכל החיצוני מחייב, לא היו יכולים.

וזה נקרא, **מלחמת היוונים**. שאז מתחילה העבודה האמיתית, הנקראת, שעם ישראל רוצים ללכת ולעלות על המסילה, ההולכת לדביקות ה'. והדרך הזו נקראת "אמונה למעלה מהדעת". והיוונים רוצים לשלוט על הגוף, שלא יוותר על שום דבר, אם הדעת אינו מסכים לזה. ופעם זה גובר, ופעם זה גובר. וזה גורם באדם ענין של עליות וירידות.

וזהו הסיבה והגורם, היינו הדעת. זאת אומרת, לאחר שהאדם החליט, שצריכים ללכת באמונה למעלה מדעת, וע"י זה באה לו התעוררות מלמעלה, ומתחיל להרגיש טעם בעבודת ה', אז מטבע של אדם, היות שהוא אוהב את המנוחה, ומשום זה הוא אומר "ב"ה, עכשיו אין אני צריך לעבוד עם עצמי, ולקבל את עבודת ה' בבחינת אמונה, אלא כבר יש לי עכשיו הרגשה טובה,

וכבר הדעת שלי מסכים לקבל על עצמו לעסוק בתורה ומצות, היות שאני מרגיש עכשיו נייחא דרוחא״.

ומקבל את ההתעוררות זו בתור בסיס ויסוד לעבודת ה׳. היינו היסוד של הטעם, מה שהוא מרגיש עכשיו, על זה הוא בונה את כל היהדות שלו. ולפי זה יוצא, שעכשיו הוא פוגם באמונה. ואומר ״חבל שלא באה לי ההתעוררות הזאת תיכף, כשהתחלתי בהעבודה. ולא הייתי צריך ללכת למעלה מהדעת, היינו נגד דעת הגוף. אלא הייתי צריך להאמין, במה שמקובל מפי ספרים ומפי סופרים, שצריכים לקבל עול מלכות שמים, אף על פי שהגוף לא מסכים, שזהו דבר טוב בשבילי. ולהאמין, שרק במצב הזה, שאין הגוף מסכים, זהו בשבילי הדרך הטובה ביותר״.

היינו, שהוא מאמין למעלה מהדעת, שרק הדרך של עבודה במוחא וליבא זוהי הדרך הטובה בשבילו. היינו, שאז הוא יגיע להאושר שלו, ממה שהכין הבורא בשבילו. ולהאמין לזה קשה מאוד. מה שאם כן עכשיו, אין הוא צריך להאמין, שהוא כך. אלא הוא מרגיש, שבאמת הקיום של תורה ומצות יביאו לו אושר. היות שמרגיש, שהוא כך. ואין הוא צריך להאמין על זה.

נמצא, שזו היא הסיבה האמיתית, שגורמת לו אח״כ ירידה. מטעם, שהיסוד שלו בנוי על בסיס של הנאה, ולא על בסיס של השפעה. ואם ישאר הוא עם בסיס הזה, אף פעם לא יגיע לידי דביקות עם הבורא, משום שכל מה שהוא יוסיף ללכת בדרך זה, יפול הכל להקליפות של הרצון לקבל לעצמו.

ואאמו״ר זצ״ל אמר, שבזמן שבא לאדם טעם והרגש מלמעלה, שמתחיל גם הגוף לומר, שכדאי לעסוק בתורה ועבודה, אז הוא צריך להיזהר, ולומר, שאין הוא לוקח את הטעם והרגשה זו לבסיס ויסוד ״שמשום זה החלטתי, שכדאי עכשיו לעבוד, משום שהדעת מסכים לעבודה זו, משום ההנאה שיש לי״.

אלא הוא צריך לומר ״עכשיו אני רואה, שהדרך הזו, שהיא למעלה מהדעת, היא דרך אמיתית. היות שאני רואה, שע״י זה זכיתי עכשיו למציאת חן בעיני הבורא, שהוא מקרב אותי. ומשום זה יש לי עכשיו גם הקדושה חן בעיני. ואני מרגיש את החשיבות של הקדושה, שכדאי לעבוד רק לטובת ה׳. ומשום זה מה עלי לעשות עכשיו, להתחזק וללכת רק בדרך הזו, הנקראת ״אמונה למעלה מהדעת״, שע״י זה אני אזכה לדביקות ה׳ בקביעות״.

ובהאמור יוצא, שדוקא ע"י זה שזכו לקצת טעם בעבודה, מזה לקחו תמיכה על דרך האמונה. נמצא, שהבסיס של האמונה מתחזק ע"י הנאה ותענוג, שמרגיש עתה בהעבודה.

ועכשיו נבאר ענין נס של חנוכה, שנצחו את היוונים. היינו, שזכו לבחינת אמונה, והרגישו טעם בעבודה זו, ולא הלכו אז לקחת את ההנאה והתענוג לבסיס ויסוד לעבוד בתוך הדעת, שזהו בחינת "יוונים". אלא להיפך, שאמרו, שזה שזכו לטעם בעבודה, זה עדות, שדרך האמונה היא הדרך האמיתית, ולא כדעת היוונים.

ואם היו הולכים כדרך היוונים, היינו שהנאה והתענוג יהיה להם מכאן ולהלאה לבסיס ויסוד, שזה יהיה להם לתמיכה, לסמוך את העבודה, תיכף היו יורדים ממדרגתם, כנ"ל. שזו הסיבה העיקרית, שהאדם מקבל ירידה ממצבו. שהיא לטובתו, בכדי שלא יפול לקליפת היוונים. נמצא, שהירידה זו היא תיקון גדול, אחרת כל מה שהוא מוסיף והולך, הוא בונה רק קליפת יוונים.

אי לזאת, כשבאים למצב הזה, הנקרא "עליה", אז יש שני דרכים:

א) לומר, שעכשיו הוא כבר משוחרר מעול האמונה. היינו, שעד עכשיו הוא סבל מזה, כי כל פעם שהיה צריך לקבל על עצמו את עול מלכות שמים, היה תמיד הגוף מתנגד לזה.

למשל, כשהאדם צריך לקום לפנות בוקר ללכת להשעורים הקבועים שלו, תיכף כשהוא פותח את העינים שלו ורוצה לקום, תיכף על המקום בא אליו הגוף ושואל "הלא אתה נהנה מהמנוחה, ואתה שוכב עכשיו על המיטה, ואתה צריך לוותר על התענוג הזה".

בטח זה יכול להיות על דרך המסחר. היינו, שמוותרים על תענוג של כסף, בכדי להשיג דבר שיביא לו הנאה היותר נחוצה לו. היינו, שישיג הנאה יותר גדולה מכסף. כידוע, שכל המעלות של התענוגים נמדדים לפי ערך ההצטרכות. למשל, אדם אוהב מנוחה, אבל מוותר על המנוחה בשביל כסף. אדם אוהב כסף, אבל הוא מוותר על זה בשביל אכילה ושתיה, וכדומה. אדם אוהב לאכול ולשתות, אבל הוא מוותר לפעמים, אם הוא יודע, שזה יזיק לבריאותו. נמצא, שמוותר על אכילה ושתיה, בכדי להשיג בריאות, וכו'.

ומשום זה שואל אז הגוף לאדם, בזמן שהוא רוצה לקום לעבודת ה' לפנות בוקר, ואומר לו "מה אתה חושב, שאתה תרויח עכשיו, אם אתה מוותר עכשיו על המנוחה". וכשהוא אומר לו "אני רוצה לזכות לעולם הבא

ע״י זה שאני אקיים מצות המלך״, אז הגוף אומר לו ״טוב, יש לך זמן לקום בבוקר, כמו כל האנשים, ולשם מה אתה ממהר לקום יותר מוקדם מאחרים, כי כל היום יש לך זמן לקיים תורה ומצות״.

אז האדם אומר להגוף שלו ״תדע לך, כי יש כלל העולם, המכונה ״עמך״. ויש אנשים, שהם לא הולכים עם הזרם של הכלל, אלא רוצים להיות יוצא מהכלל, היינו שרוצים לזכות להמטרה, שבשבילה נבראו, שזה נקרא ״דביקות בה״״, ״תורה לשמה״. וחז״ל אמרו, שלזה יכולים לזכות ע״י לימוד התורה אחר חצות, כמבואר בזה״ק. וכן הדבר הזה מקובל בין אלה, שרוצים משהו לזכות בחיים שלהם״.

אז בא הגוף עם טענות חזקות, ואומר לו ״אתה צודק, אם זה היה כדבריך, שיש לך מטרה גבוהה בחיים שלך, ואתה דורש ממני, שאני אסייע לך בתפקידך. אבל אתה רואה, כמה עבודה ויגיעה רבה השקעת בעבודה זו, בכדי להגיע לעבוד לשמה.

ואתה רואה, שלא זזת כמלוא נימא. היינו, שיהיה לך עכשיו יותר רצון לעבוד בעבודה דלהשפיע. ואם אתה תעשה חשבון צדק, אתה תראה להיפך, שהלכת אחורנית עשר מעלות. היינו, שיש לך כעת רצון לקבל יותר גדול, מכפי שהיה לך מטרם שנכנסת בעבודה דלהשפיע.

אם כן אתה רואה, שאין אתה יוצא מהכלל, אלא אתה כמו הכלל כולו. ואי לזאת, יותר תהנה מהמנוחה, שאתה שוכב עכשיו במיטה. ואל תגיד לי שטויות, שאתה יותר טוב משאר אנשים״.

ובטענות כאלו, שהם טענות אמיתיות, היינו שמצד השכל הוא עושה חשבון, מאה אחוז הוא צודק, ואין מה להשיב לו. ואז לא תמיד הוא מצליח להתגבר עם האמונה למעלה מהדעת, ולומר להגוף ״אף על פי שאתה צודק עם הטענות שלך, שההגיון מחייב ללכת כפי דבריך, אבל אני הולך למעלה מהדעת״.

וזו היא עבודה גדולה, שהאדם סובל אז יסורי הגוף, איך שהגוף דוקר אותו עם הלשון הרע שלו, על מה שהוא מדבר על עבודה שלמעלה מהדעת. ומשום זה כשבאה אליו מלמעלה קצת התעוררות, ומתחיל קצת להרגיש טעם בתו״מ, בזמן הזה כשהוא מרגיש קצת עליה.

הוא אומר ״ב״ה עכשיו כבר אני לא צריך ללכת בדרך האמונה למעלה מהדעת, אלא שהדעת מחייב גם כן שכדאי לקיים תו״מ״. ומיד כשפוגם

באמונה, היינו שאומר "עכשיו אני משוחרר מעול האמונה", זוהי הסיבה שמקבל תיכף ירידה ממצבו, מסיבת שפגם באמונה.

ב) ודרך הב' היא, לומר "עכשיו אני רואה, שדרך האמיתית היא, ללכת למעלה מהדעת, ולא לקבל יסוד, מזה שמרגיש עכשיו הנאה ותענוג, שבשביל זה אני מקבל עלי מהיום והלאה לעסוק בתו"מ. אלא אני רוצה לעבוד בלי שום יסוד של הנאה ותענוג. כי עיקר הוא להגיע לעבוד לעשות נחת רוח להבורא. ואל כן איך אני יכול לעשות יסוד של הנאה ותענוג, ועל זה אני אבנה את היהדות שלי. אלא מה עלי לעשות, בעת שאני מרגיש טעם בעבודה".

אז הוא צריך לומר כנ"ל, כדברי האאמו"ר זצ"ל, **שהוא יכול לקבל את הרגשתו הנעימה, לא בתור יסוד, אלא בתור עדות**. היינו לומר "עכשיו אני רואה שהדרך שלמעלה מהדעת, היא הדרך אמיתית, מה שהקב"ה רוצה שיעבדו אותו. והעדות לזה היא, במה שאני רואה, שהוא קירב אותי, בזה שהסיר את ההסתרה שלו מעלי, וזכיתי להרגיש את טובו וחסדו, שהוא רוצה לתת להנבראים טוב ועונג, כי זוהי מטרת הבריאה.

אבל, בכדי שלא יגיע ע"י זה, שאנו נקבל ממנו טוב ועונג בחינת פירוד, היות שקבלת התענוג היא בשנוי צורה ממנו יתברך, ומשום זה עשה צמצום והסתר. מה שאם כן כשאנו הולכים בדרך האמונה למעלה מהדעת, אין להגוף שום נגיעה, אלא להיפך, שהגוף מתנגד לעבודה שלמעלה מהדעת. ועתה, שאני הלכתי למעלה מהדעת, הסיר ממני קצת את ההסתר שלו. אם כן, מהיום והלאה אני אתחזק יותר ויותר, רק ללכת בדרך אמונה למעלה מהדעת".

וע"י זה הוא לא יפול ברשות קבלה עצמית, המכונה "פירוד מהקדושה", אלא אדרבה, שעכשיו הוא יתחיל לעבוד בכח יותר גדול עם בחינת מוחא וליבא. וממילא הקב"ה לא יזרוק אותו שוב לשאול תחתיות, המכונה "מקבל בעמ"נ לקבל", אלא הוא ישאר במצבו של עליה.

אלא אדרבה, הוא יעלה בדרגה של התגלות יותר גדולה, מסיבת שהוא לא פוגם באמונה, שזהו השמירה, שהאדם לא יפול לכלי קבלה.

נמצא לפי זה, שיש לו במצב העליה שתי דרכים. ואיך האדם יכול לנצח, ללכת בדרך של עם ישראל ולא בדרך היוונים, שנותנים להבין, שבתוך הדעת הם יהיו עובדים יותר גדולים, משום שהדעת מסכים לדרך הזו יותר מדרך האמונה.

ואאמו"ר זצ"ל פירש את הריב, שהיה בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט (לך לך, שלישי). ואמר, ש"מקנה" נקרא רכוש, שהרכוש של אברם היה רק בחינת אמונה, שזה פירוש מלת **אב - רם**, שבחינת **אב** שבשמים, היא בבחינת **רם**, למעלה מהדעת. ו"רועי" פירושו, שהיה מפרנס רק את רכוש האמונה שלו. היינו, שהיה מחפש פרנסה תמיד, איך שיוכל לפרנס את האמונה, שיהיה לה כח ועצמה, ולא להיכשל בבחינת הדעת.

מה שאין כן רועי מקנה לוט. ש"לוט", מפרש הזה"ק, מלשון דאיתלטיא, היינו קללה. פירוש, ש"רועי מקנה לוט", שהיו מפרנסים את רכוש של ידיעה וקבלה, שמזה אי אפשר שתהיה ברכה, רק קללה, מטעם שזה ההיפך מהשפעה. והברכה שורה דוקא במקום שעוסקים בהשפעה.

היינו כנ"ל, שכלים, שיכולים לקבל עמהם שפע עליון, הם דוקא כלים שנותנים. בהכלים האלו יכולים לקבל. מה שאם כן בכלים שרוצים לקבל, אין השפע העליון נכנס שמה, מטעם הופכיות הצורה.

ובהאמור נבין את שתי הדרכים, שיש להאדם, בזמן שקבל קצת עליה ברוחניות. אבל עם מה יכולים להכריע לצד הטוב, הנקרא בחינת "אמונה", היינו שיהיה בחינת "רועי מקנה אברהם", כנ"ל.

ואאמו"ר זצ"ל אמר בשם הבעש"ט זצ"ל, כשיש לאדם לעשות שני דברים, והם הפוכים זה לזה, ואינו יודע להכריע ביניהם, העצה היא, להסתכל על מה שיש לו יותר יגיעה, את זה הוא יבחר עבורו. משום, שבמקום שיש יגיעה, היינו שהגוף לא מסכים, בטח זוהי קדושה. ובזה יזדרז, ולקבל על עצמו לעשות. נמצא, שגם כאן יש לו שני דרכים:

א) דרך אמונה
ב) דרך ידיעה.

ויבחר לעצמו את דרך האמונה, היות שאין הגוף מסכים לזה, משום שזה לקדושה, היינו לרצון להשפיע. והגוף רוצה דוקא ההיפך מזה. אי לזאת, יוצא, מהו המכריע, זה שהגוף דוחה, ונבחן אצל הגוף לדבר מותר ומיותר. היינו, שאין לו צורך בזה, ואינו יודע בשביל מה צריכים את זה בכלל. ולכן הוא רוצה תמיד להפטר מזה, שהוא ענין האמונה, כנ"ל.

ובהאמור יוצא, הנס, שבא לאדם, שיכול להכריע לצד הקדושה, הוא לא דבר שבשכל, אלא דוקא מדבר, שהוא מיותר להגוף, שהוא היגיעה, שהגוף מואס בזה, וחשב את כל ענין היגיעה לדבר מיותר. **ודוקא מזה הנותר, היינו**

מה שהאדם משאיר ואינו רוצה וחושק, מכאן היה לו הנס, שהוא נשאר בקדושה.

וזהו הפירוש "מנותר קנקנים נעשה נס לשושנים". כי "קנקן" פירוש, כמו שכתוב "שרבי מאיר היה מטהר את השרץ בק"ן טעמים", שפירוש, שבכל דבר יש סברה לכאן, וסברה להיפך. ובמה יכולים לברר. הוא, מנותר. היינו, מדבר המיותר להגוף, מה שהוא לא מחשיב אותה למאומה. וזוהי בחינת אמונה למעלה מהדעת, שרק מזה יכולים להינצל מלנפול ברשת הקליפות.

וזהו ענין **פך השמן**, שמצאו, שהיה חתום בחותמו של כהן גדול. "כהן" נקרא חסד" "גדול" נקרא חסד, שנעשה לחכמה, היינו שפע דמין החסדים, הנקרא בחינת "כהן", שכהן הוא מדת החסד, שהחסד מראה על האמונה למעלה מהדעת. שזהו ענין, שאברהם, שהוא מידת החסד, הוא אב האמונה.

ובחינת אמונה אין היוונים יכולים לראות, מטעם שהם רואים רק עד הדעת, ולא למעלה מהדעת. ומשום זה, בה בעת שהם הלכו למעלה מהדעת, כבר אין היוונים יכולים לשלוט. וזהו ענין, שהיונים לא ראו את פך השמן.

וענין הנס, שהיה מאיר ח' ימים, זהו רמז, שהיה מאיר בחינת חסדים שבבינה. שמבינה עד המלכות יש שמונה ספירות. אבל חכמה דחכמה לא היה מאיר. ולכן קבעו לשמונה ימים, היות שהיה מאיר רק מבחינת שמונה. וזה שכתוב "בני בינה ימי שמונה, קבעו שיר ורננים".

מהו, שנר חנוכה מניחה בשמאל, בעבודה

מאמר י"א, תש"ן

חז"ל (בשבת, דף כ"ב) אמרו "שנר חנוכה משמאל, כדי שתהא נר חנוכה משמאל, ומזוזה מימין". ופירש רש"י, מזוזה, קי"ל דבימין, דכתיב, ביתך דרך ביאתך, וכי עקר אינש כרעה דימינא, עקר ברישא" (שהאדם מתחיל ללכת, הוא מתחיל ברגל ימין).

בספר "שער הכוונות" (דף שכ"ו), אומר שם "אבל ענין חנוכה ופורים הוא באופן אחר, כי תרויהו אינון **בהוד**. ואף על פי שבתפלת שחרית בחול

ביארנו, דיעקב הוא בנצח, ומלכות היא בהוד. וכפי זה החול הוא קדוש יותר מחנוכה ופורים, אשר תרויהו אינון בהוד. אבל הענין הוא, לפי שאז מקבלת הארותיה ע״י עצמה, שלא ע״י בעלה. כי הנה בחול יעקב יונק הארתו וחלק הארה שלה מן הנצח ומן ההוד. ואח״כ נותן לה הארתה, ונמשך מן ההוד על ידו. אבל עתה בחנוכה ופורים, היא יונקת חלק הארותיה מן ההוד עצמה, שלא ע״י בעלה״.

ויש להבין בענין עבודה, מהו הענין שהמזוזה היא בימין, ונר חנוכה בשמאל. מה בא זה ללמדנו. וכמו כן יש להבין, לפי מה שכתוב בספר ״שער הכוונות״, שחנוכה ופורים הם שניהם בחינה אחת, כמו שכתוב, ששניהם, היינו הן חנוכה והן פורים, שניהם הם בחינה אחת, הנמשכים מבחינת **הוד**.

מדוע שניהם יונקים משורש אחד, אם בפורים יש ענין שמחה ומשתה, שהאדם מחויב לאכול סעודת פורים, מה שאם כן בחנוכה אמרו חז״ל ״הנרות הללו קודש הם, ואין לנו רשות להשתמש בהם״.

ידוע בענין עבודה לומדים, ש**אדם אחד כולל כל העולם כולו**. זאת אומרת, שענין **ישראל וע׳ אומות נמצאים באדם אחד**. כלומר, שהאדם נכלל מכל המדות רעות, הנמצאים בע׳ אומות. כידוע, שענין אומות העולם נמשכים מן הלעומת דשבע מדות דקדושה, בסוד ״זה לעומת זה עשה אלקים״. וכל מדה כלולה מעשר.

וזהו הענין של הע׳ אומות. היינו בזמן שהע׳ אומות שולטים באדם על בחינת ישראל, זה נקרא, שעם ישראל הם בגלות תחת שליטת העמים. כלומר, שהרצונות והתשוקות שולטים על בחינת ישראל שבו, ואין לבחינת ישראל שום אפשרות לעבוד לתועלת ה׳, כי אם רק לתועלת עצמו.

ולפי השכל והדעת, אין שום מציאות להבין, איך תהיה פעם אפשרות להשתחרר מן שליטת אומות העולם שבקרבו. היות עד כמה שהאדם השקיע עבודה, בכדי לצאת משליטתם, וזהו ללא הצלחה, אלא להיפך, שכל פעם הוא רואה יותר, שזהו בלתי אפשרי לצאת מהגלות שלהם. לכן אנו צריכים תמיד לזכור את ענין יציאת מצרים, כמו שכתוב ״למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים״. היינו, להאמין מה שכתוב ״אני ה׳ אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, להיות לכם לאלקים״.

זאת אומרת, כמו שה׳ הוציא אז את עם ישראל משליטת מצרים, וזכו לבחינת ״להיות לכם לאלקים״, כמו כן גם אותנו יכול להוציא משליטת ע׳ אומות, ולזכות לבחינת ״להיות לכם לאלקים״.

ואין להאדם לומר, שהוא יותר גרוע, מאלו אנשים שהיו במצרים. שרק אלו, היה בידו של הקב"ה כח להוציא מתחת שליטתם. מה שאם כן האדם, בזמן שהוא רואה את שפלותו, הוא בא אז לידי יאוש, ואומר, שבטח הוא יותר גרוע, מאלו שהיו במצרים.

על זה צריכים להאמין לדברי הארי"י הקדוש, שאומר, שעם ישראל לפני יציאת מצרים היו כבר במ"ט שערי טומאה, עד שנגלה עליהם הקב"ה, וגאלם. נמצא מזה, שאפילו האדם רואה, שהוא בתכלית השפלות, לא לברוח מהמערכה, ולהאמין שה' יוציא אותו מהגלות, מה שהוא נמצא בין אומות העולם.

ובהאמור אנו רואים, שכל הבסיס נבנה רק על האמונה, שרק ע"י אמונה יכולים לצאת מהגלות. ולא להתחשב עם הדעת שלנו, הגם שעיקר האדם נמדד לפי דעת, שיש לו. אבל זה שהאדם יש לו **דעת, לראות את מצבו האמיתי**, זה נותן לו מקום ללכת למעלה מהדעת. כלומר, **שלמעלה מהדעת אין האדם מסוגל ללכת בלי עזרת ה'**. מה שאם כן אם הוא רואה, שמצד השכל הוא יכול ללכת קדימה, אין נצרך לעזרתו יתברך.

ועיקר, מה שרוצים מהאדם, שהוא יבוא לשלימותו, היינו שיזכה לבחינת נרנח"י דנשמה. וזה בא דוקא ע"י זה שהאדם נצרך להבורא, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר, מסייעין אותו". ואומר הזה"ק "במה מסייעין. בנשמתא קדישא, כד אתיליד יהיבנן ליה נפש מסטרא דבעירי דכיו, זכה יתיר יהיבין ליה".

לכן דבר גדול הוא, בזה שהאדם הוא נצרך להבורא, שיעזור לו. כי ישועתו יתברך הוא בזה, שנותנים לו כוחות יותר גדולים מלמעלה. וע"י זה שמקבל כל פעם כח חדש, היינו בחינת נשמה חדשה, עד שבסופו של דבר הוא יקבל כל בחינת נרנח"י, השייכים לשורש נשמתו. נמצא, **נס נקרא, מה שאינו בידי אדם, שישיג את הדבר.** כלומר, שבידי אדם אין הדבר באפשרות להשיג, אלא שצריך להיות נס מן השמים, שרק באופן כזה נקרא "נס".

לכן, כשהאדם בא במצב, שהוא שכבר יש לו הכרת הרע, שאין זה באפשרותו לצאת משליטת אומות העולם שיש בו, ובחינת ישראל שבו היא בגלות תחתם, ואינו רואה שום מציאות, שתהיה באפשרותו לצאת משליטתם, לכן כשהקב"ה עוזר להם, ומוציא אותם מרשות האומות העולם, ונהפוך הוא, שעם ישראל שולט עליהם, זה נקרא "נס".

וזה נקרא, כמו שהיה בארץ מצרים, אשר ה' הוציא אותם מארץ מצרים. שפירושו, שה' הוציא אותם מתחת סבלות מצרים. והנס הזה, האדם צריך להאמין, שכמו שהיה ביציאת מצרים, כן כל אחד ואחד, שהולך בעבודת ה', הוא צריך להאמין, שה' יוציא אותו. כי זה ממש נס, שיהא מציאות לצאת משליטת אהבה עצמית, ולדאוג רק מה ששייך לתועלת ה'.

וכשהאדם מגיע לבחינה זו, נבחן, שהאדם הזה כבר הגיע לבחינת "לשמה". זאת אומרת, שכבר זכה לבחינת אמונה בה', וכבר יש לו הכח לעבוד לתועלת ה'. וזה נקרא "לשמה". וזה נקרא בחינת "ימין", שהאדם עוסק בדרך להשפיע לה'. היינו, שכל, מה שהוא עושה, יהיה לתועלת ה'. כלומר, שהוא רוצה לעשות חסד לה', היינו להשפיע נחת רוח לה'.

אולם צריכים לדעת, שזה שהאדם רוצה לעשות הכל לתועלת הבורא, זה נקרא רק "תיקון הבריאה" ולא "מטרת הבריאה". כי מטרת הבריאה היא, שהאדם יקבל טוב ועונג בכלים דקבלה. אלא, שצריכים לתת על הכלים דקבלה בחינת תיקון, המכונה "בעל מנת להשפיע".

והשפע של מטרת הבריאה נקרא בשם "חכמה", שהוא אור החיים, בסוד "והחכמה **תחיה** בעליה". ואור החכמה נקרא "שמאל", מטעם שכל דבר הצריך תיקון נקרא "שמאל", בסוד "יד כהה, שתשש כוחה כנקבה", שזה מכונה "שמאל".

ומהו התיקון, שצריכים לתת על אור החכמה. הוא בחינת ימין, המכונה "חסדים". כלומר, לאחר שכבר זכה לבחינת מטרת הבריאה, שהיא הטוב והעונג, המכונה בשם "חכמה", כנ"ל, צריכים עוד הפעם להמשיך אור דחסדים, היינו השפע, שבא בכלים דהשפעה. מטעם שאמרנו, כי ניתן לנו את העבודה בתורה ומצות בבחינת "נעשה ונשמע". היינו, שעל ידי זה שאנו נעשה ונקיים תו"מ בבחינת המעשה, נזכה לבוא גם לבחינת נשמע.

כלומר, שהאדם צריך לקיים תו"מ אפילו בדרך כפיה. ואין צורך לחכות, מתי שיהיה לו רצון וחשק לקיים תו"מ, אז הוא יקיים. אלא שהאדם צריך להתגבר ולקיים בבחינת עשיה לבד. אלא שהעשיה יביא לו אח"כ בחינת שמיעה, היינו שישמע אח"כ את החשיבות, שיש בתו"מ. זאת אומרת, שיזכה להטוב ועונג, שישנו בתו"מ. וזה ענין שאמרו ישראל "נעשה ונשמע". לכן בבחינת הימין, הנקרא שעוסק בחסד, היינו בכלים

דהשפעה, זהו שמירה, שהאדם, יהיה בידו לעשות הכל לתועלת ה׳, ולא לתועלת עצמו.

ובהאמור יוצא, היות שלפי הכלל ״נעשה ונשמע״, היא שהמעשה משפיע על הכוונה, כנ״ל, על כרחך נמצא, שבזמן שהאדם מקבל מלמעלה בחינת חכמה, אז המעשה, צריך לעשות, שהכוונה תהיה כמו המעשה. נמצא, שהמעשה של קבלה משפיע על הכוונה, שתהיה גם כן בעל מנת לקבל. אם כן, אפילו בעת מעשה, שהמשיך את אור החכמה על הכוונה דלהשפיע, ומכל מקום מתוך הכלל ״נעשה ונשמע״, הוא מוכרח לקבל השפעה מהמעשה.

ולכן צריכים שמירה, היינו להמשיך בחינת לבוש, שילבישו את אור החכמה, ששם נוהג ״נעשה״. ״נעשה״, הוא המעשה דלהשפיע. ונזכה גם שהכוונה גם תהיה בעל מנת דלהשפיע. וגם ״נשמע״ שתהא הכוונה גם כן בבחינת השפעה, כמו המעשה. וזה ישמור על הכלי קבלה, שהוא מקבל את אור החכמה, שיוכל להחזיק את הכוונה דלהשפיע, בעת קבלת הטוב והעונג, ושיהיה אצלו בבחינת מקבל בעל מנת להשפיע.

ובהאמור יש לפרש את ענין המזוזה, שצריכה להיות בימין. היות שהמזוזה, היא בחינת שמירה, ששומרת על האדם, לכן יש רמז, שהמזוזה בימין. כלומר, שענין שמירה שייך לימין, שהוא בחינת חסד, שהכלים דחסד הם בחינת ימין, שאינם צריכים תיקון, כנ״ל. מה שאם כן בחינת חכמה נקראת ״שמאל״, משום שחכמה באה בכלים דקבלה, ועל כלים דקבלה צריכים שמירה, כנ״ל.

וזה שמפרש רש״י דכתיב ״ביתך, דרך ביאתך״, שהאדם מתחיל ללכת, מתחיל בימין. שיש לפרש, תחילת ביאת האדם לעבוד עבודת הקודש, מתחילים בימין. היא הכוונה בכלים דהשפעה, שיהיו בעל מנת להשפיע. ואח״כ מתחילים ללכת בשמאל, היינו לתקן כלים דקבלה, שיהיו בעל מנת להשפיע.

וזה שכתוב, שכמו שהאדם מתחיל ללכת בגשמיות, הוא מתחיל ברגל ימין תחילה, זה מראה לנו על רוחניות, היינו שתחילת ביאת האדם בעבודת ה׳, הוא צריך להתחיל בימין, היינו בבחינת השלימות. כלומר, כל מה שהוא עושה בעבודה, הוא צריך לתת תודה לה׳, בזה שנתן לו קצת מחשבה ורצון לעבוד בעבודת הקודש, שהוא על כל פנים יש לו קצת אחיזה בבחינת תורה ומצות, בבחינת המעשה.

ואין לו עדיין אז לחשוב על בחינת הכוונה, כי גם בכוונה יש להבין בב׳ אופנים:

א) הכוונה היא מי הוא המחייב לעסוק בתורה ומצות. הסביבה, שבה הוא נמצא. היות שכל החברים עוסקים בתו״מ, וכולם מתפללים ומקיימים את שיעורי התורה, שיש בבית הכנסת, וכדומה. או זה שהוא מקיים תו״מ, הוא עושה רק משום שהבורא צווה לנו לקיים את התורה ומצות. והוא מאמין באמונת חכמים את כל מה שהם אמרו. ועל סמך זה הוא מקיים תו״מ.

ב) הכוונה על התמורה, מה לקבל עבור קיום תו״מ. יש, שהם מצפים לקבל שכר תמורת עבודתם. כמו שכתוב בזה״ק, שיש ג׳ אופנים, היינו ג׳ סיבות, שבשבילם עוסקים בתו״מ:

א) כדי לקבל שכר בעולם הזה,
ב) כדי לקבל שכר בעולם הבא,
ג) שלא לקבל פרס, אלא מטעם גדלות ה׳, שהוא מטעם ש״איהו רב ושליט״.

לכן תחילת ביאת האדם לעבוד בתו״מ, הוא בכדי לקבל שכר. וגם בזה אמרנו, שיש להבחין ב׳ בחינות:

א) לפעמים אדם עוד לא חזק בבחינת אמונה, שיעבוד בשביל הקב״ה, שיתן לו שכר, היות מתחת סף הכרה חסר לו אמונה, שיהיה בידו לעשות מעשים טובים. אולם מחמת החברים, שהוא לא רוצה להיות מבוזה בעיניהם, אז האדם עובד. לא שה׳ מחייב אותו לעשות מעשים טובים, אלא מחמת בושה של החברים הוא עושה. ובודאי האדם חושב זה לשפלות גמור, היינו שהחברים מחייבים אותו לעבוד ולא ה׳.

אולם גם בזה אסור לזלזל. כלומר, שגם על מעשים כאלו האדם צריך לתת תודה לה׳, בזה שהבורא נתן כח להחברים, שיחייבו אותו לעשות מעשים כפי רצונם, שזה נקרא, שהקב״ה משגיח עליו בבחינת הסתר. כלומר, שהקב״ה מסתיר עצמו בלבוש של חברים, שמחייב אותו לעשות מעשים טובים.

וזה יש לפרש מה שאמרו חז״ל (אבות, פרק שלישי, כ׳) ״ונפרעין מן האדם מדעתו, ושלא מדעתו״. **מדעתו**, יהיה הפירוש, האדם מדעתו הוא רוצה לקיים תו״מ. היינו, שהאדם אומר, זה שהוא עושה מעשים טובים, זהו לדעת ה׳, היינו ה׳ מחייב אותו. ונפרעין ממנו **שלא מדעת**, יהיה הפירוש, שהאדם עושה מעשים טובים, וזהו שלא מדעת האדם, הוא זה שמקיים

תו"מ של הקב"ה. כי הוא חושב, שהוא מקיים תו"מ של החברים, היינו שהחברים מחייבים אותו.

וזה נקרא "שלא מדעת האדם" הוא מקיים את רצון ה', הגם שהוא חושב, שהוא מקיים את הרצון של החברים. ואם הוא מאמין בזה, היינו שלא מדעתו הוא עושה רצון ה', כלומר אילו היה יודע, לא היה מקיים, כי הוא חושב, שהוא מקיים רק רצון של החברים, זה נקרא "**הסתרת פנים**". היינו, שהקב"ה מסתיר עצמו בלבושים של החברים, ובאופן כזה הוא עושה רצון ה'.

ב) ואם הוא נותן תודה לה', על זה שהקב"ה נתן לו עזרה דרך ההסתרה. כלומר, שיש לו עתה בחירה, לומר שהוא עובד מטעם החברים, ואין לו שום מגע עם ה'. או שהוא מאמין, שה' הסתיר את עצמו דרך לבוש של החברים, וע"י זה הוא עוסק בתו"מ, ואם הוא בוחר ואומר, שרק ה' עזר לו, שיהיה בידו לעשות מעשים טובים, ע"י זה שה' התלבש בלבוש של החברים, ונותן תודה על זה לה', דבר זה גורם לו עליה גדולה, **לזכות לגלוי פנים של ה'**. היינו, ה' נותן לו מחשבה ורצון לעשות רצון ה', מחמת שיש לו עכשיו איזו הארה מלמעלה, בזה שהוא הכריע למעלה מהדעת. לכן ה' עזר לו, שעל ידי אחוריים הוא זוכה אח"כ לבחינת פנים של הקב"ה, היינו שזוכה לבחינת "נפרעין ממנו מדעתו".

ובהאמור יוצא, שענין מזוזה, שהיא בחינת שמירה, היא בחינת ימין, הנקרא "חסדים", שהוא בזמן שהולכים בבחינת משפיע בעל מנת להשפיע, שזוהי בחינת תיקון הבריאה, כנ"ל. מה שאם כן חנוכה ופורים, אומר האר"י הקדוש, ששניהם הם בחינת הוד, שהוד הוא בחינת שמאל, שזה מרמז לנו על מטרת הבריאה, שצריכים תיקונים. היינו, שיוכלו לקבל על דרך התיקון את הטוב והעונג, המרומז בהשפע, הנקראת "חכמה". לכן חנוכה היא בשמאל, להראות על אור החכמה.

אולם בחנוכה היתה רק בחינת **חנו - כה**, שזהו כמו שפירש אאמו"ר זצ"ל, ששם היתה רק חניה, ולא גמר מלחמה. כלומר, שהיה מאיר אור החמה, הנקרא "שמאל", אבל היה חסר שמה את הלבוש, שהוא השמירה על החכמה, הבא בכלים דקבלה, שבכלים דקבלה יש אחיזה לס"א, והיה שם אור דחסדים, הנקרא "ימין".

לכן היה הנס רק על רוחניות. כלומר, מבחינת האור דמטרת הבריאה, היה מאיר. אבל לא יכולים להשתמש בו, מחוסר הלבוש דחסדים, כיון שאסור להשתמש בו. זה נקרא, בחינת רוחניות, שעוד לא נתגשם הדבר,

שיוכלו להשתמש עמו. לכן כתוב, שבנרות של חנוכה אסור להשתמש, אלא לראותם בלבד, מטעם שחסר הלבוש, כנ"ל.

מה שאם כן הפורים, כן היה להם הלבוש, הנקרא "חסדים", כמו שכתוב (בתע"ס סוף חלק ט"ו) "לכן שם כבר התגשם הדבר, היינו שהיו יכולים להשתמש עם האור החכמה על מנת להשפיע. לכן בפורים הוא משתה ושמחה".

הנרות הללו קדש

מאמר י"ב, תשנ"א

אאמו"ר זצ"ל אמר על מה שכתוב "הנרות הללו קדש הם, ואין לנו רשות להשתמש בהם, אלא לראותם בלבד", שצריכים לדעת ההבדל בין נס חנוכה לנס של פורים. כי בחנוכה היתה הגזרה רק על רוחניות, שמנעו מעם ישראל לקיים את המצות. והנס היה, שבזמן שגברו החשמונאים, כן היו יכולים לקיים את המצות. והיות לרוחניות אין כלים, כי "כלים" נקראים דוקא כלי קבלה, שזה נקרא "בריאה יש מאין", שהוא הרצון לקבל. לכן בא הרמז לזה "הנרות הללו קדש הם, ואין לנו רשות להשתמש בהם".

מה שאם כן הנס של פורים. היתה הגזרה גם על הגופים, כמו שכתוב "להשמיד להרג ולאבד, וכו'" (אסתר ג', י"ג). נמצא, שהנס היה על הגופים. ו"גופים" נקראים כלים לקבל. לכן בפורים כתוב "שמחה ומשתה ויום טוב", שענין משתה כבר שייך להגוף. ובחנוכה ניתן לנו הנס "רק לראותם בלבד, ואין לנו רשות להשתמש בהם".

וזה שחז"ל אמרו **חנוכה**, **חנו - כה**. ושאל, מהו הרמז של "חנו". ואמר, שענין "חנו" הוא פירושו, חניה. ואמר על זה משל, היות הרבה פעמים באמצע המלחמה נותנים חופש לאיזה פלוגת חיילים, והם הולכים הביתה, בכדי שיהיה להם אח"כ כח להיות חיילים אמיצים. ואח"כ לאחר החניה חוזרים לשדה המלחמה. ויש טפשים, שהם חושבים, מדוע ניתן להם חופש ללכת הביתה, בטח שהמלחמה נגמרה. לכן כבר לא צריכים אותם.

מה שאם כן הפקחים שבהם מבינים, זה שנתנו להם חופש, הוא מטעם לנוח, הוא בכדי שיקבלו כוחות חדשים, שיוכלו להלחם עם השונא. לכן הם מבינים, שהמנוחה הוא בכדי לקבל כח להלחם.

כמו כן כאן, בחנוכה היתה רק גאולה על הרוחניות, כי הגזרה היתה רק על רוחניות, כמו שכתוב (על הניסים) "כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל, להשכיחם תורתיך ולהעבירם מחוקי רצונך, ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, וכו'".

נמצא, שהגאולה היתה רק על רוחניות. וענין "רוחניות" בעבודה נקרא כלים דהשפעה, המכונה "אור דחסדים", המתלבש בכלים דהשפעה. אבל כאן, כשזוכים רק לכלים דהשפעה, הוא רק חצי עבודה, היינו חצי מלחמה. זאת אומרת, האדם צריך לזכות, שגם הכלים דקבלה יכנסו לקדושה, היינו שישמש עמהם על הכוונה דלהשפיע.

ולאחר שגם כלים דקבלה נכנסו לקדושה, אז נקרא, שכבר יש לו כלים לקבל. ואז נקרא דרגה זו **המתקת הגבורות**. כלומר, לפני שהשיג את הכלים דקבלה, שיהיו בעל מנת להשפיע, לא היה יכול להשתמש עם האור שנתגלה על כלים דהשפעה. שכלים דהשפעה פירושו, שהאדם נותן משהו, ותמורת הנתינה אין האדם רוצה שום דבר, מטעם שהוא מאמין, שהוא משמש מלך גדול. לכן הוא שמח, בזה שהוא זכה לשמש מלך גדול.

מה שאם כן כשהוא משמש עם כלים דקבלה, היינו שהוא לוקח תענוגים מהבורא, והיות שע"י הקבלה הוא נעשה נפרד מהבורא, מסיבת שינוי צורה, לכן נקרא הכלי קבלה האלו "גבורות מרים". מפני שמר לו מחמת התרחקות מהבורא. כי פירוש של גבורות הוא, היות שיש באדם ב' מיני כלים:

אחד נקרא "חסד", היינו שהוא נותן,

ואחד נקרא "גבורה", זהו מה שהוא מקבל. ונקרא גבורה, שיש כאן ענין של התגברות, שלא לקבל. ואם כן יקבל, הוא יהיה מרוחק מה'. והמצב הזה מר לו. לכן, כשהוא יכול לתת על הרצון לקבל הכוונה דעל מנת להשפיע, נמצא, הגבורות הקודמות, שאם הוא היה משמש עם הכלי קבלה, היה מר לו, מסיבת שינוי צורה.

ועכשיו נמתקו, היינו עתה, שמשמש עם הכלי קבלה, הוא מרגיש מתיקות, היות שכוונתו הוא בעל מנת להשפיע. וזהו כבר בחינת השתוות

הצורה. לכן עתה הוא יכול להנות מהם. כי בקבלה באופן כזה, בעל מנת להשפיע, אין כאן שום מר, אלא הכל טוב.

הנה אנו אומרים (בשיר של "מעוז צור ישועתי") "יונים נקבצו עלי, אזי בימי חשמנים. ופרצו חומת מגדלי". הנה "יונים" נקראים אלו אנשים שהולכים בתוך הדעת. כלומר, שאין ביכלתם לעשות משהו אם זהו נגד הדעת. ואז היתה שליטת היונים, היינו השליטה הזו היתה שולטת על עם ישראל.

והשליטה זו מכונה "מלכות יון הרשעה", שמתפקידם הוא "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך". כלומר, השליטה שהוא ללכת דוקא בתוך הדעת, זה גורם לפרוץ את החומה, שהוא שומר את המגדל. שפירושו של "מגדל" הוא, שיש באדם בחינת שיעור מסוים בגדלות ה'. ו"החומה" זו נקראת אמונה למעלה מהדעת, שדוקא ע"י האמונה למעלה מהדעת הוא יכול לבוא לידי הרגשת גדלות ה'. וכמו כן לצייר לעצמו גדלות ה'.

ובזמן שיש לאדם הרגשה בגדלות ה', אז האדם דומה "כמו נר בפני אבוקה", שהוא בטל אליו. אבל היונים, היינו השליטה שבתוך הדעת, שלא נתנו ללכת למעלה מהדעת, זה נקרא ש"פרצו חומת מגדלי". היינו בחינת אמונה למעלה מהדעת, שזהו חומה, שבתוך החומה הזו יכולים לבנות מגדלים, היינו להשיג גדלות ה', שזה נקרא "מגדל". כלומר, שדוקא ע"י אמונה למעלה מהדעת זוכים לדעת דקדושה.

נמצא, גדלותו של אדם, שהוא זוכה להרגשת גדלות ה', בא דוקא ע"י זה, שהאדם משפיל עצמו, היינו שמשפיל את הדעת שלו. ואז הוא יכול לזכות לגדלות ה', הנקרא "דעת דקדושה".

ובזה יש לפרש מה שכתוב ("ויתן לך" למוצאי שבת) "אמר רבי יוחנן, בכל מקום שאתה מוצא גדלותו של הקדוש ברוך הוא, שם אתה מוצא ענותנותו, וכו'". בטח יש בזה פירוש יותר פשוט. אולם כשאנו מדברים בדרך העבודה, יש להבין מה שכתוב, שאנו מוצאים את ענותנותו של הקב"ה, שהוא ענו. ויש להבין, מה שייך לומר אצל הבורא מידת ענוות. כי משמע, שפלות. ואיך שייך לומר אצל הבורא מדה זו. ובדרך כלל כתוב "ה' מלך גאות לבש".

ויש לפרש, שהכוונה היא על האדם. כלומר, כל מקום שאדם זוכה לגדלותו יתברך, להשיג משהו מגדלות ה', "שם אתה מוצא את ענותנותו" של אדם. שלפי גדלות ה', שהאדם זוכה, בשיעור כזה האדם רואה את שפלותו.

זאת אומרת, שדוקא בזמן שהאדם הולך למעלה מהדעת, אז באה לו הדעת, ורוצה להפריע לו. ומתחיל להתוכח עמו. והאדם רואה אז, שאין לו מה להשיב. אז האדם רואה את הרע שיש בו, שהוא צריך להתחזקות יתירה, שיהא בידו של אדם להנצל מהדעת של יצר הרע, הנקרא בחינת "יונים". ורואה אז, לפי הרע שמגולה אצלו, שאין עוד כל כך שפל כמוהו, מטעם שהרע מגולה אצלו יותר משאר אנשים. כנ"ל, כפי הטוב שהאדם עושה, אם האדם הולך בדרך האמת, שהוא רוצה לעשות הכל בעל מנת להשפיע.

נמצא, בזמן שהאדם זוכה לגדלות ה' אפילו משהו, האדם אינו יודע מדוע עזר לו ה' יותר משאר אנשים. כי הוא מרגיש, שהוא יותר גרוע מכל אנשים שבעולם. ואומר לעצמו, בטח אם שאר אנשים היו יודעים את דרך האמת, כפי שהוא מבין, בטח היו הם אנשי מעלה ולא כמוהו. נמצא, בזמן שהאדם מרגיש קצת גדלות ה', הוא בא לידי שפלות, מזה שה' עזר לשפל כמוהו. וזה שכתוב "בכל מקום שאתה מוצא גדלותו של הקב"ה, שם אתה מוצא ענותנותו".

לכן בזמן שהאדם אומר לה' "אתה נותן יד לפושעים, וימינך פשוטה לקבל שבים" (תפלת נעילה), שפירוש, בזמן שהאדם מבקש מה', שיקרב אותו, שזה נקרא "נותן יד להתפייסות, וימינך פשוטה לקבל שבים". היינו, שהאדם אומר לה', אני מרגיש את מצבי, איך שאני נמצא במצב של רשע ופושע יותר מכל העולם. וזה באה לו מסיבה שמלמעלה גילו לו את הרע, כנ"ל, שאין מגלים לאדם רע יותר מכפי טוב הנמצא בו.

כמו שפרשנו את מה שאמרו חז"ל "רשעים נדמה להם היצר הרע כחוט השערה, וצדיקים כהר גבוה". ולכאורה היה הדבר צריך להיות להיפך. הרשעים, שלא יכולים להתגבר על יצר הרע, אז הם צריכים לומר, שהיצר הרע כהר גבוה. מה שאם כן הצדיקים, שכן היה להם כח התגברות, היה צריך להיות היצר הרע בעיניהם כחוט השערה.

והתשובה היא כנ"ל, שאין מראים לאדם את הרע שבו, אלא לפי ערך הטוב שנמצא בו. מטעם, כדי שיהא הטוב ורע מאוזן. לכן צדיקים, שיש להם הרבה עליות וירידות, כל הירידות הן מצד היצר הרע. לכן מהרבה ירידות נעשה "הר גבוה". ומילת "הר" יש לפרש **הרהורים**. זאת אומרת, מכל הרהור, שהאדם מהרהר אחרי מדתו של הקב"ה, שאינו מאמין בהשגחתו יתברך, שהוא טוב ומטיב, זה נקרא "הרהור רע".

לכן אצל צדיקים היצר הרע הוא נעשה הר גבוה. מה שאם כן אצל רשעים, שאין להם עליות וירידות, מטעם שאי אפשר לקבל ירידה מטרם שהאדם עולה, כמו שבארנו בענין חלום יעקב, שכתוב "והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו", שהיה צריך לומר מקודם "יורדים" ואח"כ "עולים".

אלא בבחינת עבודה, כל אנשים באו לעולם הזה בתור לקיים שליחות של הבורא. ו"מלאך נקרא שליח". לכן מקודם צריך לעלות בדרגת עבודה, שמרגישים קצת התקרבות ה'. ואח"כ אפשר להיות ירידות. לכן רשעים, שאין להם עליות, ממילא אין להם ירידות. ובאמת למה אין הם עולים. זהו מטעם, שהיצר הרע מפריע להם לעלות. לכן הם נשארים בהיצר הרע שאינו אלא כחוט השערה.

לכן צדיקים, שיש להם הצורה אמיתית של הרע, לכן בזמן שה' עוזר להם, הם מרגישים את שפלותם, שהבורא קירב אותם. וזה נקרא כמו שכתוב "מאשפות ירום אביון". שפירוש, שהאדם אומר, בזמן שהייתי נמצא באשפה, ונהנתי ממה שכל בעלי חי לוקחים את מזונותיהם, היינו מאשפה. וזה שכתוב "במקום גדלותו של הקב"ה, אתה מוצא את ענותנותו".

אולם יש לפרש זה, כנ"ל, שאין להאדם לומר עתה, שכבר זכיתי לבחינת גדלות ה', כבר אין אני זקוק לבחינת אמונה למעלה מהדעת, היות שכבר יש לי על מה לבנות את העבודה שלי, על בסיס שזכיתי עכשיו לגדלות ה'.

אלא כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שהאדם צריך להיות זהיר, בזמן שהוא זוכה לאיזו התקרבות מצד ה'. שאל יאמר, שעתה הוא יודע, שכדאי לעבוד עבודת הקודש, בגלל שהוא מרגיש עכשיו טעם בעבודה. אלא האדם צריך לומר, עתה אני רואה, שכדאי לעבוד למעלה מהדעת, כי דוקא ע"י זה שאני רוצה ללכת למעלה מהדעת, ה' נותן לי קצת התקרבות אליו.

לכן הוא מקבל ההתקרבות הזו בתור סימן, שהוא הולך בדרך האמת. לכן הוא מקבל עתה, שמהיום והלאה לא ירצה לקבל שום עבודה בתוך הדעת, אלא הכל למעלה מהדעת. נמצא, שאין הוא לוקח התקרבות ה' בתור בסיס, שעל זה הוא אומר, שכדאי להיות עובד ה', היות שיש לי כבר בסיס. אלא להיפך, שמהיום והלאה הוא יעבוד רק למעלה מהדעת.

וזה שכתוב "במקום גדלות של הקב"ה, אתה מוצא את ענותנותו". כלומר, במקום גדלותו, היינו במקום שהאדם משיג קצת גדלות ה', שם אתה צריך למצוא את ענותנותו. כלומר, ששם **במקום שהאדם מוצא את**

גדלותו של הקדוש ברוך הוא, האדם צריך למצוא את ענותנותו של האדם, שהיא בחינת אמונה למעלה מהדעת, הנקראת "שפלות", "ענוה".

היות שבחינת אמונה היא בחינה שהיא למטה מחשיבות. לכן אמונה נקראת בחינת "מטה". זאת אומרת, שבזמן שהאדם מוצא גדלות ה', האדם צריך לחפש ולמצוא מקום לעבוד בבחינת אמונה, ולא בבחינת מה שהוא מצא מקום גדלות ה'.

היות שהאדם צריך לומר, זה שזכה קצת למצוא מקום לגדלות ה', הוא מטעם, שהלך מקודם בבחינת אמונה, שנקראת בחינת "מטה", בחינת "שפלות". לכן הוא ממשיך ללכת בדרך הזו, שהיא אמונה למעלה מהדעת. היות שהוא רואה, שדרך זו היא דרך אמת, והוכחה לזה שדוקא ע"י הכנה זו ה' מקרב אותו אליו.

וזה שכתוב "יונים נקבצו עלי, וכו', ופרצו חומת מגדלי". שענינו הוא, שהאדם צריך לשמור את החומה הזו, הנקראת "אמונה בה' למעלה מהדעת". כלומר, שאין לאדם לחכות עד שהוא יבין שכדאי ללמוד, וכמו כן שכדאי להתפלל, וכדומה. אלא שלא יסתכל על מה שהדעת מיעץ לו. אלא הוא צריך ללכת לפי שהתורה מחייבת את האדם. כן האדם צריך להתנהג. ורק על דרך זו, שזה נקרא "כניעה ללא תנאי", האדם יכול לזכות לדעת דקדושה.

והעיקר הוא התפלה. היינו, שהאדם צריך להתפלל לה', שיעזור לו ללכת למעלה מהדעת. כלומר, שהעבודה צריכה להיות בשמחה, כאילו כבר זכה לדעת דקדושה. ובאיזו שמחה היתה אז עבודתו, כמו כן הוא צריך לבקש מה', שיתן לו את הכח הזה, שיהיה בידו ללכת למעלה מדעתו של הגוף.

כלומר, אף על פי שהגוף לא מסכים לעבודה זו בעל מנת להשפיע, רק הוא מבקש מה', שיהא בידו לעבוד בשמחה, כמו שמתאים למי שמשמש מלך גדול. ואין הוא מבקש מה', שיראה גדלות ה', ואז הוא יעבוד בשמחה. אלא הוא רוצה, שה' יתן לו שמחה בעבודה דלמעלה מהדעת, שיהיה חשוב אצל האדם, כאילו כבר יש לו דעת.

מהו "מסרת גבורים ביד חלשים" בעבודה

מאמר י"ג, תשנ"א

הנה סדר העבודה. בזמן שהאדם רוצה לעשות הכל לשם שמים, היינו שהמעשים שלו יהיו בעל מנת להשפיע, ולא לקבל שכר, היות שזהו נגד הטבע, מטעם שהאדם נברא ברצון לקבל לתועלת עצמו, לכן ניתן לנו עבודה, לצאת מאהבה עצמית ולעבוד רק להשפיע לטובת ה'.

ובכדי שנוכל לעבוד עבודה זו, היינו לצאת משליטת אהבה עצמית, ניתן לנו מצוה של "ואהבת לרעך כמוך", כמו שאומר רבי עקיבא, שזה "כלל גדול בתורה". וכמו שמפורש בספר "מתן תורה", שבסגולה זו נצא משליטת הרצון לקבל לעצמו, ונוכל לעבוד לתועלת ה'. ובענין "ואהבת לרעך כמוך" יש לפרש ב' פירושים:

א) כפשוטו בין אדם לחבירו,

ב) בין אדם למקום, כמאמר חז"ל (מדרש רבא, יתרו, כ"ז, א') "רעך ורע אביך אל תעזוב". רעך זה הקב"ה, כמו שכתוב "למען אחי ורעי", שמפרשים, זה הקב"ה, שקרא אותם "אחים" ו"רעים". נמצא, שענין "ואהבת לרעך כמוך", הכוונה היא **"להגיע לאהוב את ה' כמוך"**. נמצא, שיש ב' בחינות "ואהבת לרעך כמוך":

א) צריכים לומר, בתור סגולה. כלומר, מה שצריכים לאהוב את חבירו, הוא רק שעל ידו נוכל להגיע גם כן לאהוב את ה', כמובא בספר "מתן תורה". לכן, כמו באהבת חברים, האדם כשרוצה להתדבק עם חברים, הוא בוחר לעצמו עם מי להתחבר. היינו, שהאדם בורר לעצמו חברים, הוא מחפש חברים, שיהיו בהם מעלות טובות.

כמו כן האדם, כשרוצה לאהוב את ה', האדם צריך להשתדל לראות את הגדלות וחשיבות של ה'. וזה מעורר באדם אהבת ה'. ואם אין האדם מסוגל לראות את גדלות וחשיבות הבורא, מטעם שהרע שבאדם מראה לשון הרע על הבורא, אז האדם צריך להתפלל לה', שה' יעזור לו, שיהיה בידו כח להתגבר, ולומר למעלה מהדעת "אני רוצה להאמין בגדלות וחשיבות ה', כדי שאני אוכל לאהוב אותו", כמו שכתוב "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך". זאת אומרת, **אהבת חברים היא אמצעי, שעל ידה יכולים להגיע להמטרה, שהיא אהבת ה'.**

ובזה יש לפרש מה שאמרו חז"ל "טוב תורה עם דרך ארץ, שיגיעת שניהם משכחת עוון". כלומר, בזה שהאדם מתייגע בדרך ארץ, שהוא ענין עבודה בין אדם לחבירו, זוהי סגולה, שיכול לבוא לאהבת ה', הנקרא בחינת "תורה". שעיקר התורה היא, שע"י התורה מתחברים ל"הנותן התורה". שעל זה אמרו חז"ל "אמר הקב"ה, בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין". כלומר, שע"י התורה, שהיא בחינת תבלין, זוכים לבחינת דביקות בה', שזהו נקרא "מחזירו למוטב".

וזהו "ע"י יגיעת שניהם משכחת עוון". היינו ע"י יגיעה בין אדם לחבירו ובין אדם למקום, שהיא ע"י יגיעה בתורה, "משכח עוון". כלומר, העוון של עץ הדעת, שמזה נמשכות העוונות, מתתקן על ידי שניהם.

הנה הכתוב אומר (תהילים ל"ג, "רננו צדיקים") "הנה עין ה' אל יראיו, למייחלים לחסדו, להציל ממות נפשם, ולהחיותם ברעב". ויש להבין, מהו "עין ה' אל יראיו" דוקא. הלא עיני ה' משוטטות בכל. ויש להאמין, שה' משגיח על כל העולם בהשגחה פרטית, בבחינת "טוב ומטיב", ולאו דוקא אל יראיו.

ויש לפרש זה, שאין אנו מדברים מה', אלא מבחינת "ממעשיך הכרנוך". כלומר, שדוקא ה"יראיו", הם המרגישים שעין ה' משגיח על כל העולם. היינו, שרק אלו שהם יראי ה', משיגים שה' משגיח על העולם בבחינת השגחה פרטית, בבחינת טוב ומטיב. מה שאינו כן אצל כלל העולם, שעליהם שורה בחינת הסתר פנים על ההשגחה, שאינם יכולים להשיג את השגחתו יתברך, שהיא בבחינת טוב ומטיב.

וזהו כמו שכתוב בהקדמת ספר הזהר (דף קל"ח) "וכל עוד שהמקבלים לא באו לידי השלמה, שיוכלו לקבל שלימות הטבתו, שחשב עלינו במחשבת הבריאה, מוכרחה ההנהגה להיות בדרך טוב ורע".

היינו, שכל זמן שהכלי קבלה שלנו מלוכלכים עוד בקבלה עצמית, אי אפשר לראות את ההשגחה בבחינת טוב ומטיב. אלא כנ"ל, היינו מי יכול לראות את עין ה', שהשגחתו יתברך היא בבחינת טוב ומטיב, רק אלה שהם "המייחלים לחסדו". כי "חסדו" פירושו, שהם מייחלים לקבל מידת החסד מה', היינו שהם מייחלים לקבל מה' מידת השפעה, הנקראת "השתוות הצורה", המכונה "דבקות בה'".

לכן כשהם זוכים למידת השפעה, כבר הכלי קבלה שלהם אינם מלוכלכים. אז הם זוכים ל"עין ה'", היינו להרגיש שהשגחתו יתברך היא

בבחינת טוב ומטיב. מה שאם כן לאנשים שאינם מייחלים להשיג את מידת החסד, היינו לכלים דהשפעה, הם נמצאים תחת שליטת טוב ורע.

אולם למי הבורא נותן את החסד, הנקרא "כלים דהשפעה", שהוא טבע שני. לא לכולם. כלומר, שיש הרבה אנשים, שמייחלים לחסדו, היינו שהבורא יתן להם את מידת החסד. אולם לאלה אנשים, שהם חושבים, שענין החסד הוא רק לבחינת תוספות, זאת אומרת, הם מחזיקים את עצמם לשלמים, אלא הם צריכים את מידת החסד, שהבורא יתן להם, שזה יהיה אצלם בחינת תוספות טובה, לאלו אנשים אין הבורא נותן להם את החסד, הנקרא "כלים דהשפעה".

וזהו מטעם, שמלמעלה נותנים רק לאלו שיש להם כלים להמילוי. זאת אומרת, אם אין חסרון אמיתי, אין באפשרות למלאות. אלא דוקא מתי אפשר למלאות את החסרון. שהאדם אינו מבקש מותרות, אלא הכרחיות, אז האדם מקבל, כי מותרות לא נקרא "חסרון".

וזה שכתוב "עין ה' אל יראיו, למייחלים לחסדו". באיזה אנשים מדברים, שמייחלים לחסדו. כלומר, לאיזה צורך הם מייחלים, שה' יתן להם את מידת החסד. זהו דוקא באלו אנשים, שמרגישים, שצריכים את מידת החסד, בכדי "להציל ממות נפשם".

היינו דוקא באלו אנשים שרוצים להגיע לדביקות ה', היינו להיות דבוקים בחיי החיים. אחרת, אם אין להם דביקות, הם מרגישים עצמם, שהם בחינת "מתים", כמו שאמרו חז"ל "רשעים בחייהם נקראים מתים", לכן הם מבקשים מהבורא שיציל אותם ממות, כי שינוי צורה מפריד אותם מחיי החיים.

מה שאם כן דביקות ה' הוא בחינת חיים, כמו שכתוב "ואתם, הדבקים בה' אלקיכם, חיים כולכם היום". נמצא, מה שהם מבקשים את מידת החסד, הוא מטעם, שלא רוצים להיות בחינת "רשעים בחייהם נקראים מתים". להם הבורא נותן את מידת החסד, היינו כלים דהשפעה.

וזה שכתוב "להציל ממות נפשם". היינו כנ"ל, זה שהוא מבקש מה' שיתן לו את מידת החסד, הוא מטעם "להציל ממות נפשם", זה נקרא "חסרון", שהוא כלי שיכול לקבל מילוי. מה שאם כן אלו אנשים, שהם צריכים לעזרת ה' מטעם מותרות, אין להם כלים אמיתיים, היינו חסרון אמיתי, שה' יתן להם את הכלים, מטעם "להציל ממות נפשם", אלא מטעם מותרות.

לכן הם נשארים עם הכלי קבלה, שהם דואגים רק לתועלת עצמם. והם אינם מרגישים, שיש להם כלים מלוכלכים, שאי אפשר לכנס לתוך הכלים האלו קדושה, כי קדושה ותועלת עצמו הם שני הפוכים זה לזה.

ובהאמור יוצא, שרק אלה שהם מבינים, שאם אין הם מסוגלים לעשות מעשים להשפיע, הם נפרדים מחיי החיים, והם מבקשים מה׳, שיתן להם את הכח דלהשפיע, שזהו טבע שני, כמו שאמר אאמו״ר זצ״ל, שכמו שהטבע הראשון, שהוא הרצון לקבל, נתן הבורא, כמו כן אי אפשר לשנות את הטבע הראשון לטבע שני, אלא זה יכול רק הבורא בעצמו.

וכמו שהיה ביציאת מצרים, שה׳ בעצמו הוציא אותם משליטת פרעה מלך מצרים, כמו שאמרו חז״ל (ב״הגדה של פסח״) ״ויוציאנו ה׳ ממצרים, לא על ידי מלאך, ולא ע״י שרף, ולא ע״י שליח, אלא הקב״ה בכבודו ובעצמו״.

אולם מתי האדם מקבל את העזרה, שה׳ יוציא אותו משליטת מצרים, שהוא הרצון לקבל לעצמו. זהו דוקא בזמן שיש להאדם חסרון אמיתי כנ״ל, ולא מותרות. לכן, אם האדם רוצה להגיע לדביקות ה׳, אז האדם מקבל עזרה על בחינת חסרון. היינו, שירגיש, שהוא בעל חסרון. כלומר, לא שחסר לו איזו שלימות, אלא שחסרים לו חיים, מחמת שהרע שבו הוא במידה מרובה. לכן מודיעים לו מלמעלה, שהוא חוטא. כמו שכתוב בזה״ק, על מה שנאמר ״או הודע אליו חטאתו״. ושואל ״מי הודע לו״. ומשיב ״הקב״ה הודע אליו, שהוא חטא״.

שהפירוש הוא, שהקב״ה מראה לו את האמת, איך שהוא מרוחק מה׳, וממש חסרים לו חיים דקדושה. נמצא, שהאדם מבקש אז מה׳, שיעזור לו, ושיתן לו את הרצון להשפיע, מטעם שחסרים לו חיים. ואז, היות שכבר יש לו חסרון אמיתי, אז הקב״ה נותן לו את הרצון להשפיע, שהוא בחינת טבע שני.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (ב״ועל הניסים״) ״ואתה ברחמיך הרבים מסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, וטמאים ביד טהורים״, שזה בא להודיענו, שמטרם שהאדם בא לידי מצב, שהוא רואה, איך שהוא חלש, ורואה, איך שהרע אצלו כל כך מרובה, שאין לו שום אפשרות להתגבר, ואיך שהוא טמא, אי אפשר לקבל מילוי מלמעלה, כי עדיין אין לו כלי שלם, שיוכל לקבל את המילוי, השייך לחסרון הכלי.

וזה שכתוב ״כי אתם המעט מכל העמים״, שפירושו כנ״ל, היינו ״לא מרובכם מכל העמים חשק ה׳ בכם ויבחר בכם״, היות ״כי אתם המעט מכל

העמים". היינו, שהאדם רואה, שהוא יותר גרוע מכל העולם. ודוקא במצב של שפלות, ה' בוחר בכם, והוציא אתכם משליטת מצרים, כמו שכתוב "אני ה' אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, להיות לכם לאלקים".

הנה כתוב (במזמור שיר חנוכה) "ארוממך ה' כי דליתני, ולא שמחת אויבי ליי". ויש להבין, מי הם האויבים של דוד, שדוד אמר "ולא שמחת אויבי". ויש לפרש, כי ידוע ש"דוד" נקרא בחינת מלכות, היינו מלכות שמים, שהנבראים צריכים לקבל על עצמם עול מלכות שמים על הכוונה שלא על מנת לקבל פרס, אלא "בגין דאיהו רב ושליט", ולא לשם תועלת עצמו.

ולדבר זה כל העולם מתנגדים, ושונאים לעשות הכל לשם שמים ולא לתועלת עצמם. לכן היות שקדושה היא כולו להשפיע, היינו לתועלת ה', כמו שכתוב "קדושים תהיו, כי קדוש אני ה'". כלומר, כמו שהבורא הוא רק משפיע להנבראים, כמו כן הנבראים צריכים להשפיע לה', כי זה נקרא "השתוות הצורה", שהיא בחינת דביקות בה'.

נמצא, כל אלו שהם רוצים לעבוד רק לתועלת עצמם ולא לשם שמים, הם נקראים "אויבי ה'", היינו אויבי מלכות שמים. והם נקראים בזה "אויבי דוד". וזה שאומר דוד "ולא שמחת אויבי ליי". ובדרך כלל יש לנו לדבר רק מב' בחינות:

א) הבורא,

ב) הנבראים.

היינו, הבורא ברא את הנבראים בכדי לתת להם טוב ועונג, כמו שכתוב "רצונו להטיב לנבראיו". ואדם הראשון קודם החטא, היתה לו שלימות של בחינת הנשמה שלו, שהיה לו אז בחינת נר"ן מבי"ע, וגם נר"ן מאצילות. רק אחר החטא, היה לו הסתלקות הנר"ן שלו, ולא נשאר רק בבחינת נפש לבד.

ואז היה צריך לעשות תשובה, היינו להעלות כל הכלים שלו, שנפלו להקליפות, ושוב לחברם עם הקדושה, שהוא לחזור ולהידבק בו יתברך בבחינת בעל מנת להשפיע, שזה נקרא "תשובה", כמו שכתוב בזה"ק "תשוב ה' לגבי ו'".

פירוש של ה' היא בחינת מלכות, שענינה מקבל בעל מנת לקבל, וממנה נמשכות כל הנשמות. לכן מלכות נקראת "כנסת ישראל", שהיא כוללת כל הנשמות. ועל מלכות זו ניתן תיקון, לתקן אותה בעל מנת להשפיע. ועבודה זו נתנה להנבראים, שע"י זה שעוסקים בתורה ומצות בעל מנת להשפיע,

גורמים בזה, כל אחד ואחד בשורש נשמתו, במלכות דאצילות, שתהיה בעל מנת להשפיע, שע"י זה גורמים יחוד למעלה, הנקרא "יחוד קוב"ה ושכינתיה". היינו בחינת מלכות, הנקראת "שכינה", עם ז"א, הנקרא "ו' דהוי"ה". שזהו פירוש "תשובה", מה שזה"ק אומר "תשוב ה' לגבי ו'".

ובאופן כללי יש להבחין ג' בחינות, הנקראות בשם **אחד, יחיד, ומיוחד**. וכמו שכתוב (תע"ס חלק א', דף י"ד אות א') "**אחד** מורה שהוא בהשואה אחת. **יחיד** מורה על הנמשך הימנו, שגם אלה הריבויים המה אצלו בצורת יחיד, כמו עצמותו יתברך. **ומיוחד** מורה, הגם שהוא פועל ריבוי הפעולות, אמנם כח אחד פועל כל אלה, וכולן חוזרות ושבות ומתייחדות בצורת יחיד".

שפירושו **אחד**, שהוא בהשואה אחת, כלומר שברא את הבריאה על רצון **אחד**, שהוא להטיב לנבראיו. **ויחיד** פירושו, הגם שאנו רואים, שיש ריבוי פעולות, היינו טוב ורע, היינו שנראה חס ושלום כפועל טוב ופועל רע, אז נקרא **יחיד**, היינו משום שלכל פעולותיו המשונות יש להם תוצאה יחידה, להטיב. ונמצא, שהוא **יחיד** בכל פעולה ופעולה, ואינו משתנה בכל פעולותיו המשונות. כלומר שעל כל פעולה רוכבת עליה צורת **יחיד**, שהוא רק להטיב.

והאדם צריך להאמין בזה. זאת אומרת, אף על פי שהאדם מרגיש, שלפי הרגשתו הפעולה הזו, שהוא מאמין, שזה בא מהבורא, והיא פעולה לא טובה, מכל מקום הוא צריך להאמין, שעל הפעולה זו יגרום לו, שיוכל להשיג את הטוב. וזוהי עבודת האדם, להאמין בזה שהוא כך, אף על פי שהוא לא מבין את זה. ולתת תודה להבורא על זה.

וזהו כמו שאמרו חז"ל "האדם צריך לברך על הרע, כמו שמברכים על הטוב". כלומר, שהאדם צריך להאמין, שזהו לטובתו, אחרת הבורא לא היה נותן לו להרגיש את המצבים האלה, מטעם שרצונו יתברך הוא, שרוצה להטיב לנבראים, כי זו היתה מחשבת הבריאה.

ומיוחד נקרא, בזמן שהאדם כבר זכה לראות, איך שכל ריבוי יחידים כבר קבלו צורת **יחיד**, כלומר שזכה לראות, איך שעל כל רע כבר קיבל את הטוב השייך לבחינתו. וענין **מיוחד** זוכה האדם להשיג רק לאחר שתיקן את הכלים שלו, שיהיו בעל מנת להשפיע. אז האדם זוכה למטרת הבריאה, שהיא כולו טוב.

וזה שכתוב "מזמור שיר חנוכת הבית לדוד". שענין "חנוכת הבית" הכוונה על בית המקדש, שבבחינת עבודה, **לבו של אדם צריך להיות בית**

מקדש לה', כמו שכתוב "ועשו לי מקדש, ושכנתי בתוכם". שהאדם צריך לזכות להשראת השכינה, כמו שאמרו חז"ל "רחמנא ליבא בעי", שפירושו, שרק לבו של אדם צריך הבורא, בכדי לתת לו את מה שרוצה לתת לו.

ובזמן שהאדם כבר זכה לבחינת **מיוחד**, אז הוא רואה שזכה לבנין בית המקדש. ועל זה אמר דוד "ארוממך ה', כי דליתני ולא שמחת אויבי לי". היינו, שכל האויבים הם הרצונות של קבלה עצמית, שהם היו המפריעים דקדושה, שה' הציל אותו מכל האויבים, וזכה להכנס לקדושה. וזה שכתוב "ה' העלית מן שאול נפשי, חייתני מירדי בור".

אנו אומרים (ב"עזרת אבותינו") "אתה הוא ראשון, ואתה הוא אחרון, ומבלעדיך אין לנו מלך גואל ומושיע". וכמו כן אנו אומרים "אתה הוא עד שלא נברא העולם, אתה הוא משנברא העולם, אתה הוא בעולם הזה, ואתה הוא לעולם הבא". ובפשטות אנו מבינים, שאנו מדברים מגדלות ה'. אולם בדרך עבודה מה בא זה להשמיענו.

ידוע, שסדר עבודה הוא, שהאדם צריך לתקן את הכלי קבלה שלו, שיהיה בידו כח לעשות הכל להשפיע. והאדם צריך לתת כוחות, ויעשה את כל מה שיש בידו לעשות. ואז הוא בא לידי החלטה, שבלי עזרת ה' אין שום מציאות לצאת משליטת הרצון לקבל לעצמו, שזה נקרא "גאולה". היינו, שיוצא מגלות מצרים, היינו משליטת הרצון לקבל.

והגאולה, כולם מבינים, שזה שייך לה', היות שהאדם רואה, שאין שום אפשרות לצאת מהגלות מכח עצמו. אולם יש לשאול, מאיפה הוא יודע, שלצאת מהגלות של הרצון לקבל תלוי רק בה', ואין זה בידי אדם.

התשובה היא, היות שכבר עשה לפי דעתו, מה שביכולתו לעשות, ולא זז מאומה מהרצון לקבל שלו. אלא להיפך, הוא רואה, שמעת שהתחיל לעבוד את העבודה, בכדי להגיע לדרגת "שכל מעשיו יהיו לשם שמים", הוא רואה עכשיו ממש אחרת, שהוא הלך אחורה.

כלומר, שהוא רואה, איך שעתה הוא משוקע באהבה עצמית יותר מתמיד. ומטעם זה, האדם, כשזכה לגאולה, היינו לצאת מהגלות הזו, הוא אומר, שרק הבורא יכול להוציא את עם ישראל ממצרים, כלומר שהגאולה שייכת להבורא.

מה שאם כן להכנס בתוך הגלות, היינו להיות נכנע לשליטת הרצון לקבל, בטח זה שייך להאדם. כלומר, שהאדם אשם בזה, שהוא לא יכול להתגבר על הרצון לקבל לעצמו. נמצא, שהאדם בעצמו נכנס לגלות.

על זה בא הכתוב להשמיענו, שלא כך הוא, כמו שהאדם מבין. והגם שהאדם צריך לומר "אם אין אני לי מי לי", כלומר, שהכל תלוי בידי בחירת האדם, מכל מקום האדם צריך להאמין, שהכל הוא בהשגחה, היינו שהכל תלוי בה'. ועל זה נאמר "אתה הוא עד שלא נברא העולם". שענין "עולם" ידוע שהוא מלשון "העלם והסתר". ויש לדעת, שבענין הגלות יש להבחין ב' בחינות:

א) שהאדם לא מרגיש שיש העלם והסתר,

ב) שהאדם מרגיש, שהוא נמצא במצב של העלם והסתר.

וזה שכתוב "אתה הוא עד שלא נברא העולם". כלומר, זה שאין האדם מרגיש, שהוא נמצא במצב של העלם, זה ה' עשה. וזהו לטובת האדם, היות שמטרם שהאדם מסוגל לתקן את הרע שבקרבו, יש תיקון, שלא לראות את הרע. נמצא, שה' עשה את המצב של טרם ביאת האדם לתוך ההעלם והסתר.

וזה שכתוב "אתה הוא עד שלא נברא העולם". היינו, עד שנברא ההעלם. ואח"כ האדם בא לידי מצב של העלם והסתר. ולמצב הזה האדם בא דוקא לפי ערך התגברותו בתו"מ, בעל מנת להגיע לדרגת "שכל מעשיו יהיו בעל מנת להשפיע".

וזה שכתוב "אתה הוא משנברא העולם". כלומר, זה שהאדם בא לבחינת העלם והסתר, זה בא ממך. וזה שכתוב "אתה הוא משנברא העולם". ולאחר שהוא כבר בגלות, אז באה הגאולה. וזה "אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון".

פורים

מהו שקוראים פרשת זכור לפני פורים, בעבודה ..... פה (85)
פורים, שהמצוה עד דלא ידע ..... צב (92)

מהו שקוראים פרשת זכור לפני פורים, בעבודה

מאמר כ"א, תשנ"א

הכתוב אומר "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך, בצאתכם ממצרים, אשר קרך בדרך. תמחה את זכר עמלק מתחת השמים, לא תשכח".

ויש להבין, מהו הענין שצריכים לזכור "מה שעשה לנו עמלק", בכדי לקיים "תמחה את זכר עמלק". כלומר, שמשמע, באם לא זוכרים מה שעשה לנו, לא יכולים למחוק. אלא דוקא בדיוק כמה שיש לנו ממנו זכר, את זה יכולים למחוק, ולא יותר. ויש להבין, בעבודה מהו שאומר "תמחה את זכר עמלק". ואם אין לנו זכר, לא יכולים למחוק. לכן ניתנה לנו מקודם מצוה "זכור את אשר עשה לך עמלק", ואח"כ, שכבר יש לנו בחינת "זכר עמלק", אז יכולים לקיים מצות "מחיקת עמלק".

הנה ידוע, ש"אין אור בלי כלי, אין מילוי בלי חסרון". לכן אין אדם מסוגל לעשות שום דבר, אם אין לו צורך לאותו דבר. אם כן, איך אפשר לקיים מחיית עמלק, אם אין לו צורך למחקו. כלומר, שהאדם לא יודע מה זה עמלק, ובשביל מה צריכים לעשות פעולה של מחיית עמלק. לכן צריכים מקודם לדעת, מה זה עמלק. ולדעת, איזה צרות הוא עשה לנו. ואח"כ, בשיעור שאנו מבינים, שהוא עושה לנו צרות, בשיעור זה אדם מוכן לקיים "תמחה זכר עמלק".

כלומר, לפי מה שהאדם זוכר, איזה צרות שהוא עשה לו, בשיעור זה האדם מוכן למחות אותו. היינו, בדיוק לפי מה שהוא זוכר, שהוא עשה לו רע, בשיעור זה הוא רוצה להעבירו מן העולם. ואם האדם אינו זוכר, שהוא עשה לו צרות רבות, אין לו צורך למחותו. ובשיעור זה שהוא זוכר, הוא יכול למחותו, ולא יותר.

נמצא, שאי אפשר לקיים מחיית עמלק, רק בשיעור שהוא זוכר את הצרות, שהוא עשה לו. לכן ההכנה למחיית עמלק צריכה להיות, שהאדם צריך לדעת מהו עמלק. היינו, מהו תפקידו של עמלק נגד עם ישראל. על זה אומר הכתוב "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים, אשר קרך בדרך".

ובשיעור שהאדם מרגיש את כל "אשר עשה לך עמלק", בשיעור זה האדם יכול לקיים "תמחה זכר עמלק". זאת אומרת, באם האדם לא זוכר, שעמלק עשה לו רע, ממילא אין לו מה למחוק אותו. זאת אומרת, כשהאדם עשה חשבון לנפשו, ורוצה לראות, מי הוא השונא של האדם, וגורם לו רק רע, הוא הרצון לקבל לתועלת עצמו, והוא נקרא "יצר הרע", מסיבת שהוא מפריע לאדם, שיהיה בידו להגיע לקבל את הטוב ועונג, מה שהבורא רוצה לתת לו.

לכן כשהאדם מתבונן בזה, בשיעור שהוא מרגיש, שהרצון לקבל הוא השונא שלו, בשיעור ההכנה לזה לידע ולהרגיש את היסורים מה שהוא גרם לו. רק בשיעור זה האדם מוכן לבערו מן העולם. וזה שכתוב "תמחה זכר עמלק". כלומר, שזה מרמז לנו לדעת, שאין אנו יכולים למחוק, רק בשיעור שאנו זוכרים, מהו שיעור הרע, שהוא עשה לנו.

ובהאמור נבין, מהו הטעם, שפרשת "זכור" קוראים לפני פורים. קודם כל צריכים להבין מהו פורים בעבודה. הנה ענין חשיבות של פורים מובא בדברי האר"י (בתע"ס, חלק ט"ו, דף א - תתי"ג) "וזה סוד מה שכתוב, וזכרם לא יסוף מזרעם. כי אותה ההארה היא בימי הפורים שבכל שנה ושנה. לכן לעתיד לבוא, כל המועדים יתבטלו, חוץ ממגילת אסתר. והטעם הוא, כי לעולם לא היה נס גדול כזה, לא בשבתות ולא ביום טוב, להתקיים הארה זו. ובבחינה זו יש יתרון גדול אל פורים על כל שאר הימים, אפילו בשבתות ויום טוב".

ובפירוש "אור פנימי" מפרש שם, שענין האור הזה, שהיה בימי פורים, יכול להאיר רק בגמר התיקון ולא לפני זה. והאור הזה נקרא "אור של מטרת הבריאה". פירוש, אור החכמה המתלבש בכלים דקבלה. היינו, שהוא רוצה לקבל את הטוב ועונג, מה שיש שמה, שזה באה מכח מטרת הבריאה. והאור הזה של מטרת הבריאה, הנקרא "אור החכמה", אינו יכול להאיר בלי לבוש, שהוא מתלבש באור תיקון הבריאה, הנקרא "אור דחסדים". ולפני גמר התיקון אור החכמה הזו, הנקרא "גדלות דחכמה", אינו יכול להאיר ביחד עם אור דחסדים.

ואז היה נס, מחמת דברי הצומות וזעקתם, שהמשיכו גם אור דחסדים. ואז אור החכמה היה יכול להתלבש בתוך אור דחסדים, וזה נקרא, שהיה נס, בזה שהיה מאיר האור עוד לפני גמר התיקון, היות שמצד הטבע האור הזה יכול להאיר רק בגמר התיקון, שזה נקרא "לעתיד לבוא". והיה נס, שהיה מאיר עוד מטרם גמר התיקון. לכן אמרו חז"ל "כל המועדים יתבטלו חוץ ממגילת אסתר", היות האור של פורים הוא האור שיאיר לעתיד לבוא.

כתוב (שבת, דף פ"ח) "ויתייצבו בתחתית ההר. מלמד, שכפה עליהם הר כגיגית. ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה, מוטב. ואם לאו, שם תהא קבורתכם. אמר רבא, אף על פי כן הדור קיבלוה בימי אחשורוש, דכתיב, קיימו מה שקבלו כבר".

רואים אנו מכאן את חשיבות של פורים, שקבלו את התורה ברצון, מה שאם כן עד אז לא היה אלא על דרך הכפיה. ובזה יש לפרש מה ששאלנו, מהו ענין של פרשת "זכור" לפני פורים. וזהו הטעם, שאין אור בלי כלי. לכן צריכים מקודם לזכור מה שעשה עמלק, שבעבודה נקרא ***"עמלק"*** היצר הרע, ולזכור, מה שעשה צרות לעם ישראל. ואח"כ, שיש לנו כלי, היינו חסרון, יש מקום לתפלה, כמו שהיה אז "דברי צומות וזעקתם", ואח"כ זכו לבחינת "קיימו וקבלו ברצון, מחמת אהבת הנס".

ובהאמור יוצא, שאנו צריכים לעשות הכנה לפורים. צריכים לומר, שההכנה היא הצורך והכלי לקבלת האור. זאת אומרת, בהרגשת החסרון יכולים לקבל את המילוי. וכמו שיש ששת ימי המעשה, ואח"כ יכולים לבוא לבחינת שבת, והוא על דרך שאמרו חז"ל "מי שלא טרח בערב שבת, מה יאכל בשבת", שרק מתי שיש ששת ימי המעשה, ואח"כ כשבאה שבת, באה מנוחה.

לכן מי שעושה מלאכה בשבת, הוא נקרא "מחלל שבת". היינו שהוא חילל את המנוחה. כמו כן ההכנה לפורים, היא גם כן הרגשת הרע של המן, שהוא רוצה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, מנער ועד זקן, טף, ונשים, ביום אחד.

לכן האדם צריך לתת תשומת לב לבחינת המן שבלבו. איך שהוא רוצה להשמיד כל דבר ששייך לקדושה, היינו כל מה שיכול לצאת מאיזה דבר, שהוא בחינת קדושה, לא חשוב השיעור שבדבר, אפילו דבר הכי קטן, הוא רוצה להשמיד את זה. והוא מצטער על זה, שאין כוח בידו, להתגבר על מחשבת המן, מה שהוא רוצה להשמיד את כל היהודים.

שיש לפרש "כל היהודים", היינו אפילו כל שהוא, שיש שייכות לבחינת לשם שמים, הוא רוצה לאבד. וזה נקרא בחינת "הכרת הרע", שהוא בחינת כלי וחסרון. ואח"כ יכולים לקבל על זה מילוי, הנקרא בחינת "אור", הבא למלאות את החסרון שיש בהכלי. לכן אח"כ זכו ישראל אז לבחינת "ונהפוך הוא", אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם, וזכו לקבל התורה בבחינת "קבלו ברצון ולא בכפיה", כנ"ל.

ועיקר הנס הוא, אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם. כלומר, בזמן שבחינת היהודים שבלבו של האדם שולטים, אזי ממילא עבודת ה' יכולה ברצון ולא בכפיה. נמצא, עיקר הנס הוא בזמן, שהיה במצב, שהמן היה שולט, היה רוצה להשמיד את כל בחינת היהודים. מה שאינו כן כאשר היהודים שולטים בלבו של אדם, אז יכול להיות "קיימו וקבלו ברצון ולא בכפיה".

וזהו על דרך שאמרו חז"ל "לא נבנית צור אלא מחורבנה של ירושלים, וכן להיפך, כשזה קם, זה נופל". לכן עיקר עבודת האדם היא, שיתפלל לה', שיתן לו את הרצון להשפיע, שזהו עיקר התפלה, כמו שכתוב "הבא לטהר מסייעין אותו". והוא, שה' יתן לו את הרצון להשפיע. וזה הוא עיקר הנס. וזה מכונה "טבע שני", שזה הוא בידו של הקב"ה לתת לו טבע שני.

לכן קוראים פרשת "זכור" לפני פורים. אולם לפני פרשת "זכור" קוראים פרשת "שקלים". וזה באה לרמז בעבודה, דענין שקלים הוא כמו שאומר הזה"ק, "כי שקלים הוא ענין אבן למשקל בה". כי האדם צריך לשקול את סדר עבודתו, לראות אם היא לשם שמים או לא. זאת אומרת, שאי אפשר להגיע למחיית עמלק, מטרם שיודעים את כח הרע שבו, איך שהוא גורם את כל ההתרחקות מה'.

לכן בזמן ששוקלים את העבודה, בכדי לראות אם הם בסדר או לא, אז יכולים להגיע לידי הכרת הרע. ואז השיעור שמרגישים את הרע ולא יכולים להתגבר עליו, כלומר שמה שרואים לא יכולים להתגבר עליו, זה עוד לא נקרא "הכרת הרע". אלא הכוונה היא, שהוא רואה את ההפסדות, מה שהרע גורם לו. והוא רוצה להפטר מהרע, ואינו יכול. זה נקרא "הכרת הרע", היינו הרגשת הרע. כלומר, הוא רואה את ההפסדות, מה שהרע גורם לו. זה נקרא "הכרת הרע".

והרגשה זו באה לו להאדם על ידי יגיעה בתו"מ. שהמאור שבתורה מביא לו הרגשה, איך שהמצב שבו הוא נמצא, הוא רע מאוד, מסיבת שזה

גורם להיות רחוק מקדושה. מה שאם כן אם אינו מרגיש, שזה שהוא משוקע באהבה עצמית, זה גורם לו רע, זה נקרא הכרת הרע. ודוקא על ידי תו״מ, שהוא משתדל להשיג על ידם סיוע לעבודה, אז התורה מגלה לו את הרע שבו.

והסיוע הראשון שהוא מקבל, הוא הכרת הרע. כלומר, להכיר שהרע, היינו הרצון לקבל לעצמו, הוא דבר רע ומזיק לרוחניות. נמצא, שפירושו של הכרת הרע הוא, להכיר שהרע, היינו הרצון לקבל, הוא המזיק להאדם. ובזמן שהאדם מרגיש, שהוא מזיק, אז האדם מסוגל לתת תפלה מעומק הלב.

אולם יש להבין, בגלל מה צריכה להיות התפלה מעומק הלב. התשובה היא, היות שאין האדם יכול להרגיש טעם אמיתי בשום דבר, אם אין לו השתוקקות לזה. לכן רוצים מלמעלה, כשהאדם מבקש משהו, שימלאו בקשתו, צריך להיות חסרון אמיתי. זה נקרא ״תפלה מעומק הלב״. שפירושו הוא, כידוע, **הלב נקרא רצון**.

לכן כשהאדם מתפלל, שיתנו לו איזה מילוי, מוכרח להיות לו חסרון להמילוי. לכן, אם יש בלבו של אדם עוד רצון, זהו סימן, שאין לו רצון גדול, היות שהרצון שלו מתחלק לב׳ רצונות. נמצא, ששניהם אינם גדולים. מה שאם כן שאין לו אלא רצון אחד בלב, זה נקרא, שמה שהוא מבקש, הוא מעומק הלב. כלומר, שאין לו שום רצון באמצע. שיכול להיות, שיש לו רצון אחד ללמוד תורה, אבל יש לו גם רצון לחיות במנוחה ולא להתאמץ, גם זה נקרא ב׳ רצונות. וכבר לא נקרא, זה שהוא רוצה ללמוד תורה, רצון אחד, היות שהוא רוצה להנות גם ממנוחה.

לכן קוראים פרשת ״שקלים״ לפני פרשת ״זכור״, היות שמקודם צריכים לדעת, שרצון לקבל נקרא ״רע ומזיק״, ואח״כ יכולים לומר ״זכור את אשר עשה לך עמלק״. היינו, שהשליט את הרצון לקבל על עם ישראל, הן בבחינת מוחא והן בבחינת ליבא. והיות שיודעים, שהוא עשה מעשה רע, אז יש רצון למחוק את עמלק.

ויש לדעת, שבסדר העבודה יש להבחין כמה בחינות:

א) שבזמן שהאדם מתחיל להכנס בעבודה של קיום תו״מ, הוא אינו מרגיש עצמו לבעל חסרון, היות שהוא יודע בעצמו, שפחות או יותר הוא שומר תורה ומצות. אם כן אינן לו שום סיבה, שנגיד שיש לו רע חס ושלום.

ב) שהוא מתחיל לעשות בקורת על המעשים שלו, הוא מתחיל להרגיש בעצמו, שיש לו רע, והוא רשע. אבל לא רשע גמור, היות שהוא רואה, שיש אנשים יותר גרועים ממנו. לכן הוא נקרא "רשע שאינו גמור".

ג) בזמן שהוא רוצה לעבוד בעמ"נ להשפיע, אז הוא רואה, איך שהוא רחוק מעבודה זו. ולכן בא אליו הרשע ושואל "שאלת מי ומה". ואז הוא בא לידי מצב, שהוא רואה, שהוא בבחינת "רשע גמור" הן במוחא והן בליבא.

ד) בזמן שהוא בא במצב עליה, הוא כבר חושב עצמו, שהוא צדיק, כלומר שהוא ישאר במצב של עליה לעולמים. ואח"כ באה לו ירידה, הוא רואה, שהוא רשע. אם כן הוא לא יודע מה להגיד על עצמו. אם להגיד שהוא רשע גמור, הלא הוא רואה, שיש לו עליות, שאז הוא נראה בעיני עצמו, שהוא כבר צדיק. ואם להגיד, שהוא צדיק, הלא הוא רואה, שבזמן ירידה הוא רשע.

והיות שהאדם קרוב אצל עצמו, לכן הוא מקבל שוחד מהגוף, שהוא אוהב אותו, ואומר, שבאמת הוא צדיק, אלא שהוא "צדיק שאינו גמור". כלומר, היות שהגוף יהנה יותר מזה שהוא יצדיק עצמו, לכן הוא אומר על עצמו, שהוא "צדיק שאינו גמור". היות שיש לו ירידות, שאז הוא נמצא במצב של רשע. ואינו אומר שהוא "רשע", מסיבת הירידה, מטעם הנ"ל, שהוא מקבל שוחד מהגוף. לכן בוחר יותר לומר, שהוא "צדיק, רק שאינו גמור". כמו שכתוב (שופטים פ"ר) "כי שוחד יעוור עיני חכמים, ויסלף דברי צדיקים".

ויכולים לראות דוגמא לזה מדרך העולם. הלא אנו רואים, שמדרך העולם, שיש הרבה אנשים שקונים פיס בכדי לזכות בגורל, שכל אחד ואחד חושב בעצמו, שהוא יזכה בגורל בסכום כסף גדול. הגם שבפיס יכול להיות מליון משתתפים, ורק אחד מהם זוכה בפיס, מכל מקום כל אדם המשתתף בהפיס, הוא אומר, שיכול להיות, שהוא יזכה בהפיס. לכן הוא קונה פיס. זאת אומרת, הגם שזה הוא ספק, מכל מקום הוא חושב, שיכול להיות, שהוא יזכה.

ולעומת זה אנו רואים, שכל אלו המשתתפים בקנית הפיס, כשהם רוצים לנסוע במכונה לאיזה מקום, ובדרך כלל אנו רואים, שאחד ממליון קורה תאונת דרכים, ויש חס ושלום פצועים, אותו האדם שקנה פיס, הוא לא חושש, אולי יקרה לו חס ושלום איזו תאונה, ולא אומר, כמו בזמן שהוא הולך לקנות פיס, שיכול להיות, שיקרה לו תאונה חס ושלום.

והטעם הוא כנ"ל, היות שאדם הוא קרוב לגבי עצמו, ואינו יכול לראות דבר רע לעצמו. אלא אם יש דבר רע, בטח זה יגיע לאחרים, ולא הוא. הגם אצל קניית הפיס, הוא חושב מספק הוא יזכה בהפיס. מה שאם כן בתאונת דרכים, לזה איש אחר יזכה בהתאונה חס ושלום, ולא הוא, הגם מאיזו חכמה הוא קובע, שיש הבדל בין פיס לתאונה. אלא כנ"ל, כי "השוחד יעוור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים".

לכן כשהאדם רואה, שבזמן שיש לו עליות וירידות, האדם אומר, שבאמת הוא צדיק, אם כן מדוע יש לו ירידות, שאז, בזמן הירידה, הוא רואה, שהוא רשע. לכן הוא אומר על עצמו, שהוא צדיק, אלא שאינו גמור.

ה) בזמן שהוא כבר זכה לאמונה בקביעות, וכבר יכול לכוון את עבודתו בעל מנת להשפיע, אבל רק בכלים דהשפעה, שזה יכולים לכנות בשם, שכבר יש לו אהבת ה', אלא רק עם יצר הטוב לבד, מה שאם כן בכלים דקבלה, שזה שייך ליצר הרע, הם עדיין מחוץ לקדושה.

ו) שהוא בא לבחינת "בעל תשובה", היינו שכבר זכה לבחינת אהבת ה' בב' יצריך, כמו שכתוב "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, היינו בשתי יצריך, ביצר טוב וביצר הרע". שזה נקרא "בעל תשובה". שפירושו, שגם הרע שבו, שהם כלים דקבלה, נכנסו בקדושה, שיכול לעבוד עמהם בעל מנת להשפיע. לכן אמרו חז"ל, "במקום שבעלי תשובה עומדין, אין צדיקים יכולים לעמוד בה". שהפירוש הוא, שצדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד בקדושה, כלומר שאין הצדיקים גמורים יכולים להשתמש עם הכלים של יצר הרע, שהם כלים דקבלה לתועלת עצמו, שיתוקנו, שיהיו בקדושה, היינו שיהיו עבודתם לתועלת ה'.

נמצא, שהכל הולך לפי סדר המדרגה, מן הקל אל הכבד. לכן סדר העבודה הוא, שמתחילים בשלא לשמה, ואח"כ מגיעים לשמה. ועל דרך זה יש לפרש, מה שאמרו חז"ל על מה שכתוב "קיימו וקבלו. קיימו, מה שקבלו כבר". כלומר, שעד כאן היה באונס, כמו שכתוב "ויתייצבו בתחתית ההר", שדרשו, "שכפה עליהם הר כגיגית. ואמר, אם תקבלו את התורה מוטב, ואם לאו, שם תהא קבורתכם".

נמצא, שעד כאן היה בכפיה, ועתה בפורים קבלו ברצון. וזה נקרא "סדר עבודה", היינו שתחילת עבודת האדם צריכה להיות בכפיה. כלומר, שהאדם מצד הטבע, כשהוא רוצה לעבוד לשם שמים, הגוף שלו מתנגד לזה. זאת אומרת, שבאמת מתחילים בשלא לשמה, ששם אין כל כך התנגדות מצד הגוף, כי ברגע שהוא מאמין, שיקבל שכר עבור ויתורים של תענוגים קטנים,

ויקבל תמורת זה תענוגים גדולים, זאת אומרת, שהוא מבטיח להגוף שיקבל תמורת עבודתו בתו"מ, שכר יותר גדול לתועלת עצמו, הלא אין זה נגד הטבע. לכן באמת זוהי התחלה ראשונה.

אבל אח"כ, כשהוא מתחיל בעבודה דלהשפיע, אז הגוף מתנגד לזה, מטעם שזהו נגד הטבע, שבו הוא נולד, שהוא, לחשוב רק לתועלת עצמו. אז העבודה היא בכפיה. כלומר, שאסור לו להסתכל על הגוף, האם הוא מסכים לעבוד לתועלת ה'. אלא שהאדם צריך לעשות הכל בדרך הכפיה, אפילו אם הגוף לא מסכים.

והכפיה הזו שהאדם עושה, נבחנת לבחינת "תפלה". היות שהאדם רוצה לקיים "ואהבת את ה' אלקיך". והוא רואה, שאין לו אהבת ה'. שיש כלל, במקום שיש אהבה, אין מקום לכפיה. אלא דוקא במקום שאין אהבה, והאדם רוצה לעבוד עבור מי שאין לו אהבה אליו, הוא יכול לעבוד בשבילו.

אם כן יש לשאול, אם אין לאדם אהבת ה', מדוע הוא עובד בשבילו. היינו, למה האדם צריך לעשות על דרך הכפיה. התשובה היא, היות שניתן לנו בחינת אמונה, שהאדם צריך להאמין, שע"י הכפיה, שהוא כופף עצמו, והוא באמת רוצה לאהוב את ה', זוהי תפלה. וע"י זה הוא יזכה לבחינת "קבלו ברצון, מחמת אהבת הנס". היינו שה' נתן להם את הטבע השני, שהוא רצון להשפיע. וממילא זכו לאהבת ה', וקבלו הכל ברצון.

פורים, שהמצוה עד דלא ידע

מאמר י"א, תשמ"ז

חז"ל (במגילה ז') אמרו "מחוייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין "ארור המן" ל"ברוך מרדכי". אולם אי אפשר להגיע לבחינת עד דלא ידע, מטרם שהוא נמצא בבחינת ידע. ואחר זה אפשר לומר, שצריכים להגיע למדרגה יותר גדולה, הנקראת "דלא ידע". ובודאי שזוהי מדרגה יותר גדולה מבחינת ידע. כי זה ניתן לנו לקיים רק בפורים ולא כל השנה, כמו שאמרו חז"ל "מחוייב אינש", ולא כל השנה, ולפי זה צריכים להבין, מהו הענין "ידע" ו"לא ידע".

וכמו כן יש להבין את החיוב שיש מדאורייתא לקרוא פרשת זכור. וכתב המ"א (או"ח סימן תרפ"ה) "ונראה לי ליישב מנהג העולם, דאטו מי כתיב בתורה, שיקראו דוקא בשבת זה, אלא שהחכמים תקנו בשבת זה, הואיל ושכיחי רבים בבית הכנסת, וסמוך לפורים, כדי לסמוך מעשה עמלק למעשה המן".

זאת אומרת, שענין "זכור את אשר עשה לך עמלק" נוהג תמיד, אלא שתקנו לקוראו בשבת לפני פורים, כדי לסמוך מעשה עמלק למעשה המן. וגם טעם זה של הסמיכות של "זכור" לפורים, מה בא זה ללמדנו בבחינת עבודה. וכדי להבין את כל הנ"ל, צריכים להקדים ולהבין מקודם את ענין מטרת הבריאה. ומזה נדע מה זה "ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", ומה זה "לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי".

ידוע, דמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו. ובכדי שההטבה שהבורא נותן, שתהיה בה שלימות, היינו שלא ירגישו בעת קבלת הטוב בחינת אי נעימות, והטעם הוא, שיש כלל, שכל ענף רוצה להדמות לשורשו. והיות שהשורש הנבראים הוא רצונו לתת להנבראים, זה גורם בזמן שהנבראים מקבלים ממנו יתברך, הם מרגישים בחינת בושה, מטעם שזה הוא להיפך מהשורש.

ומשום זה נעשה תיקון, המכונה בחינת "צמצום והסתר" על הכלי קבלה המקורי, שהוא, כמו שנבראה מלכתחילה, שהוא מקבל בעמ"נ לקבל, ונעשה ע"י תיקון. כלומר, שבכלי זו, כבר יש עליה שליטה, מתיקון הצמצום, שאין השפע העליון בא לכלי, הנקראת "רצון לקבל". והכלים האלו מסוג זה נשארו במצב, הנקרא "חלל פנוי בלי אור". והיא נשארה בחושך.

ורק בזמן שיכולים על כלי זו, הנקראת "מקבל", לעשות כוונה בעמ"נ להשפיע. זאת אומרת, אף על פי שיש לו רצון והשתוקקות גדולה לקבל את הטוב, מכל מקום, אם הוא לא בטוח בעצמו, מה שיקבל מה', אם לא יהיה מחמת מצוה, שהיא מטעם שהבורא רוצה לתת, כנ"ל רצונו להטיב לנבראיו, הוא מוכן לוותר על ההנאה, שמקבל מה'. אלא זה שהוא כן רוצה לקבל הנאה ותענוג, הוא רק מחמת מטרת הבריאה.

ובהאמור נוכל עכשיו לדעת ההבחן בין ארור המן לברוך מרדכי. כי מדרך מרדכי הצדיק הוא רק לעבוד בעמ"נ להשפיע לה', שזה נקרא בחינת "משפיע". וע"י דרך זו יכולים אח"כ להגיע למדרגת השלימות, שהוא בא לידי מדרגה, שכבר הוא יכול לומר להבורא "אני רוצה, שתיתן

לי הנאה ותענוג, משום שאני רוצה לקיים, את מה שאתה רוצה לתת להנבראים טוב ועונג, ואני מוכן עכשיו לקבל את הטוב והעונג, מטעם שאני יודע בעצמי, שאין אני רוצה זה מטעם אהבה עצמית, אלא מטעם להשפיע״.

ועכשיו, עם הכוונה בעמ״נ להשפיע, קבלת מתנת המלך היא בשלימות. היינו, שאין שם בחינת בושה. היות שהקבלה היא מטעם רצונו לסייע להבורא, שתתגלה מטרת הבריאה, שכולם ידעו, שהמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו.

והיות שחז״ל אמרו (קדושין מ׳, ע״ב) ״עשה מצוה אחת, אשריו, שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות״, משום זה, היות שהוא במצב, שאין הוא דואג לאהבה עצמית, אלא לטובת הזולת, נמצא, שבזה שהוא רוצה לקבל את הטוב ועונג מאת הבורא, הוא רוצה לקיים אהבת הזולת, בין אדם למקום, ובין אדם לחבירו.

וזהו כמו שכתוב בזהר (הקדמת ספר הזהר דף ע״ט, ובהסולם אות ס״ז) ״ולומר לציון **עמי** אתה. אל תקרא עמי אתה עם ע׳ פתוחה (פתח), אלא **עמי** אתה עם ע׳ חרוקה (חיריק), שפירושו, להיות שותף עמי. אשרי הם העמלים בתורה״.

והגם ששם מיירי בין אדם למקום, אבל ענין דרש של שותף יכולים לפרש בין אדם לחבירו גם כן. היות שמזה יצא אח״כ, שגם העולם כולו יקבלו את הכף זכות. נמצא, שעשה טובה בין אדם לחבירו, בזה שגרם להעולם כולו, שיגיעו לקבל הטוב והעונג, במה שישנו במטרת הבריאה.

נמצא, שהוא נעשה שותף להקב״ה, בזה שעל ידו יהיה הסיוע, שכולם יבואו אח״כ לקבל מטרת הבריאה. נמצא, שהוא נעשה שותף עם הקב״ה, כמו שכתוב ״אני התחלתי את הבריאה, בזה שרוצה לתת טוב ועונג, וישראל הם משתדלים, שהמטרה תצא לפועל, בזה שעושים כלים, שיהיו מוכשרים לקבל את השפע העליון בלי שום פגם, הנקרא ״נהמא דכסופא״.

אלא אפילו בעת שמקבלים את הטוב ועונג, לא יפסידו את הדביקות, הנקרא ״השתוות הצורה״. כי זו היתה סיבת הצמצום״. וזה נקרא, שהוא יודע את הדרך של מרדכי. שהיא דרך, שמביאה ברכה לעולם כולו, כנ״ל ״זכה, מכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות״, וזה נקרא ״ברוך מרדכי״.

מה שאם כן דרך של המן היא, שלא להסתכל על תיקון הצמצום, שנעשה על הכלי קבלה. אלא הוא אומר "היות שהבורא ברא את העולם להטיב לנבראיו. ואנו רואים, שיש בהטבע שלנו רצון לקבל הנאה ותענוג. ולשם מה ברא הבורא את הרצון הזה. בשביל שלא להשתמש עמו. אלא ברא בנו רצון וחשק לקבל תענוג, ואמר, שלא להשתמש עמו, אלא לסבול צער ויסורים על ידו.

נמצא לפי זה, שהוא דרך הפכי. אומרים, שברא את העולם להטיב לנבראיו. ובזה שמרדכי הצדיק אומר, שלא להשתמש עם הרצון הזה, נמצא, שברא את העולם להרע לנבראיו. ובטח היה יותר טוב, שלא לברוא בכלל את הרצון לקבל הנאה ותענוג, מלברוא רצון וחשק לקבל הנאה, ואח"כ אמר, שלא להשתמש עמו, אלא לסגף את עצמו ולהישאר ריקן מהתענוג.

אי לזאת, איך יכולים להסכים לדרך של מרדכי, ולומר, שאסור להשתמש עם הכלים, שרוצים להנות. הלא זהו הכלי אמיתי, שברא הקב"ה. הלא על זה גם מרדכי מודה, היינו שהקב"ה ברא בעולם את הרצון לקבל הנאה ותענוג. אם כן המן טוען, שהדרך של מרדכי אינה דרך אמת.

ובעיקר, שיש לו הרבה תומכים בדרך שלו, וכל העולם אומרים, שהדרך האמיתית בעולם, היא כמו שהמן אומר. וזהו כמו שכתוב (מגילת אסתר, ג') "וכל עבדי המלך, אשר בשער המלך, כורעים ומשתחווים להמן, כי כן צוה לו המלך". משמע, שהמן נתן להם להבין, כי כן צוה המלך. יהיה הפירוש, כי המן טען, היות שהמלך, היינו הקב"ה, ברא את הרצון לקבל, בטח הוא רוצה, שאנחנו נקבל ולהנות. וכל עבדי המלך היו כורעים, היינו שנכנעו לדעתו של המן, כנ"ל, מטעם שהוא בא בטענה, הלא הרצון לקבל הזה, מה שמרדכי אומר, שלא להשתמש עמו, אינו נכון, כי הבורא לא בראו לבטלה, אלא שישתמשו עמו. אבל מרדכי אמר "לא", כמו שכתוב "ומרדכי לא יכרע ולא ישתחווה". וזה שכתוב "ויאמרו עבדי המלך, אשר בשער המלך, למרדכי, מדוע אתה עובר מצות המלך".

ואמר על זה אאמו"ר זצ"ל, שפירושו, שעבדי המלך היו אומרים למרדכי, הלא המן אומר לנו, מה שהוא הולך בדרך שלו, ולא בדרך של מרדכי, כי זוהי דרך האמיתית. שזהו פירושו, ששאלו את מרדכי, מדוע אתה עובר את מצות המלך. הכוונה על הקב"ה, שהמן היה אומר, כי כן צוה לו המלך, היינו מלך מלכי המלכים.

ופירוש הדבר יהיה כנ״ל, מטעם שהרצון לקבל ולחשוק לאהבה עצמית, זה מלך מלכי המלכים, ברא כח זה בנבראים, לכן כל העולם תומכים בדעתו ובשכלו של המן. ודעתו של המן נכתבה בתורה. כמו שאמרו חז״ל (חולין קל״ט ע״ב) ״המן, מן התורה מנין. המן, העץ אשר צויתיך לבלתי אכל ממנו אכלת״. שענין אכילת עץ הדעת מבואר בהקדמה לפנים מאירות.

ומבואר שם (אות י״ח), שאדם הראשון היה נפרד לגמרי מהס״א ״וכבר נתבאר שאדם הראשון לא היה כלל בבנינו צורת גדלות הקבלה, הנמשך מחלל הפנוי, אלא כולו נמשך ממערכת הקדושה, שענינים להשפיע״. וכמו שכתוב בזהר (קדושים) ״דאדם הראשון לא הווה ליה מהאי עלמא כלום. ועל כן נאסר לו עץ העצה״ד, כמו שרשו וכל מערכת הקדושה, שהמה נפרדים מהס״א, משום שינוי הצורה שלהם. נמצא, שענין המן, הוא להכניס את השימוש עם הרצון לקבל הגדול בעמ״נ לקבל, כי זה היה כל עצת הנחש.

עוד כתוב שם ״שאמר לנחש, אשר אלקים אכל מעץ הזה, וברא את העולם. כלומר, שהסתכל על זה בבחינת סוף מעשה במחשבה תחילה, ועל כן ברא את העולם״. וזהו כנ״ל, שהנחש טען, שענין אכילת עץ הדעת, הוא צוה אלקים. ולמה צוה ה׳ לאדם הראשון שלא לאכול. על זה נתן לו הנחש, לאדם וחוה, תירוץ יפה. ובעיקר, הוא בא לקיים צוה ה׳, בזה שהוא מייעץ אותם לאכול מעץ הדעת. וזהו הענין כאן במגלת אסתר, שכתוב ״וכל עבדי המלך אשר בשער המלך, כורעים ומשתחוים להמן״. והוא מטעם כי כן צוה לו המלך.

ובזה נבין מה זה ״ארור המן״, שפירושו יהיה, שהדרך של המן היא דרך ארורה, היינו דרך של קללה. וזהו כמו שכתוב (בראשית ג׳) ״ויאמר ה׳ אלקים אל הנחש, כי עשית זאת. ארור אתה מכל הבהמה, אל האישה אמר, הרבה ארבה עצבונך. ולאדם אמר, ותאכל מן העץ, ארורה האדמה בעבורך״.

ובהאמור מבינים, שהאדם צריך להגיע למדרגת ״ידע״. כלומר, מהו ההבדל הגדול מבין ״ארור המן״ ל״ברוך מרדכי״, שהוא ההבדל בין חיים למות. כי הדרך של מרדכי מביאה חיים, וזוכים להידבק בחיי החיים. מה שאם כן דרך של המן, הוא כבר יודע, שזהו מביא קללה בעולם, שכל המיתה בעולם גרם ״המן העץ, אשר צויתיך לבלתי אכול״.

ועל זה אומר הכתוב ״ארורה״. וענין זה נוהג עד גמר התיקון, שיש לזהר, שלא יפול בדרך של המן. ובגמר התיקון יהיה כבר כל הרצון לקבל

מתוקן בעמ״נ להשפיע, שאז בלע המות לנצח. וכמו שאומר הזה״ק ״עתיד ס״ם להיות מלאך קדוש בגמר התיקון״.

ובהאמור נבין את ענין סמיכות ״מחית עמלק״, שקוראים ״זכור את אשר עשה לך עמלק״. כי דוקא בזמן שיודעים את מה שעמלק גרם לנו, שהיא בחינת מיתה, שגרם לעולם, היינו בשליטתו, שלא ללכת בדרכי השפעה, להיות דבוקים בחיי החיים, אז משתדלים למחות אותו מעל פני האדמה. אחרת, שהאדם עוד לא הגיע למדרגת ״ידע, מה שעשה לנו המן ועמלק״, אין האדם משתוקק למחות אותו.

נמצא, שדוקא בזמן שהאדם הגיע למדרגת ״ידע בין ארור המן לברוך מרדכי״, יש מקום למחיית עמלק. ומשום זה, לפני פורים, שאז הזמן שצריכים להגיע למדרגת ״עד דלא ידע״, צריכים להגיע לדרגת ״ידע״. ורק אז יכולים למחות את עמלק. זאת אומרת, בזמן שאדם רוצה לקיים ״תמחה את זכר עמלק״, זהו סימן שכבר זכה לבחינת ידע. אחרת אין האדם מסוגל לבוא לידי מחיית עמלק. אלא הוא עדיין משוקע בקליפת עמלק, ולא רוצה לקיים ״תמחה את זכר עמלק״.

ועתה נבאר את ענין, מהו שאמרו חז״ל ״חייב אינש לבסומא בפוריא, עד דלא יבין בין ארור המן לברוך מרדכי״. ששאלנו, מהו הגדלות בזה, שרק בפורים יכולים לעשות דבר כזה, היינו ״עד דלא ידע״. הנה האר״י הקדוש אומר (תע״ס, חלק ט״ו, אות ר״כ) ״לכן לעתיד לבוא כל המועדים יתבטלו חוץ ממגלת אסתר. והטעם הוא, כי לעולם לא היה נס גדול כזה, לא בשבתות, ולא ביו״ט, להתקיים הארה זו, אף אחר הסתלקות המוחין מן הנקבה, אלא בימי הפורים בלבד, ובבחינה זו יש יתרון גדול אל פורים על כל שאר הימים, אפילו בשבתות ויו״ט״.

ובפירוש ״אור פנימי״ שם מפרש, כי לפני גמר התיקון אי אפשר לתקן כל אלו הניצוצין והכלים שנשברו, אלא רק הרפ״ח ניצוצין מן הש״ך ניצוצין יכולים לברר, שיכנס להקדושה. וגם זה יתברר לאט לאט. ונשאר ל״ב ניצוצין מכללות הניצוצין, שאסור לברר אותם. וזה נקרא בשם ״לב האבן״. ורק שע״י הברור של הרפ״ח ניצוצין, שיתבררו לגמרי, אז יתוקן מאליו גם לב האבן, בסוד ״והסירותי את לב האבן מבשרכם, ואתן לכם לב בשר. ואז יבולע המות לנצח, שכל הרע יתוקן לטוב, ואז חשיכה כאורה יאיר״.

והיות שאלו האורות של פורים הם בבחינת גמר התיקון, שרק ע״י הנס היו מאירים, אז ומשום זה, כל המועדות בטלים חוץ מפורים, שהם שייכים לבחינת גמר התיקון. ואז, שכל הרע יתוקן, ממילא אין הבדל בין ״ארור המן לברוך מרדכי״, וגם המן יתוקן לטוב.

פסח

מהו הברכה "שעשה לי נס במקום הזה" בעבודה ..... צט (99)
מדוע חג המצות נקרא "פסח" ..... קו (106)
הקשר בין פסח, למצה, מרור ..... קיד (114)
מהו שדוקא בליל פסח, שואלים ד' קשיות ..... קכה (125)
מהו, אם בלעו את המרור לא יצא, בעבודה ..... קלד (134)
מהו, כי אני הכבדתי את לבו, בעבודה ..... קמב (142)

מהו הברכה "שעשה לי נס במקום הזה" בעבודה

מאמר ט"ו, תשנ"א

חז"ל אמרו (ברכות נ"ד) "באדם שנעשה לו נס, שניצול מאריה. ואמר לו רבא, כל אימת דמטית להתם, בריך (שכל פעם שהוא יבוא למקום הזה, יברך) ברוך שעשה לי נס במקום הזה". ויש להבין זה בדרך העבודה, מה בא זה ללמדנו.

ידוע שמטרת הבריאה היתה, מטעם שרצונו להטיב לנבראיו. ולצורך זה ברא בהנבראים רצון וחשק לקבל הנאה ותענוג, אחרת, אם אין חסרון להתענוג, אין אדם יכול להנות. שכך אנו רואים בהטבע, שאם אין לאדם חסרון לאיזה דבר, אין האדם יכול להנות. כדוגמת, שאם האדם אינו רעב, אינו יכול להנות מאכילה, וכדומה. לכן אנו רואים ואומרים, שהבורא ברא כך בטבע שלנו רצון לקבל הנאה ותענוג.

ואין לשאול, למה ברא הבורא טבע כזה, מטעם שאמרו חז"ל (חגיגה י"א) "יכול ישאל אדם, קודם שנברא העולם. תלמוד לומר, למן היום אשר ברא אלקים אדם על הארץ". שפירושו, שלא יכולין לשאול שום דבר, מדוע כשברא העולם, ברא דוקא עם הטבע הזו, מה שאנו רואים. הלא היה יכול לברוא עם טבע אחר. על זה אין לשאול, אלא אנו לומדים בכל דבר מבחינת "ממעשיך הכרנוך", היינו מן המעשים שאנו רואים, אנו מתחילים ללמוד, ולא מקודם לכן.

וכמו כן, אנו רואים טבע שני, שהענף רוצה להדמות לשורשו. כלומר, כמו שהשורש הנבראים, שהוא הבורא, תכונתו היא להשפיע ולא לקבל, כמו כן האדם, בזמן שהוא צריך לאכול לחם חסד, הוא מתבייש, הנקרא בלשון

הזה"ק בשם "נהמא דכסופא". ולפי הטבע הזו היה יוצא, בזמן שהאדם היה מקבל מהבורא לכלי קבלה של האדם, שהוא בסתירה לתכונת הבורא, שהוא המשפיע, היה מרגיש אי נעימות. שבגלל זה נעשה תיקון, הנקרא "צמצום והסתר". כלומר, שכל זמן שאין להתחתון השתוות הצורה, הנקרא "רצון להשפיע", האדם מונח תחת העלם והסתר דקדושה. וגם על זה אין לשאול, מדוע עשה הקב"ה טבע של בושה, ומדוע עשה ענין שהענף רוצה להדמות לשורשו. והכל הוא מטעם הנ"ל, שאין לנו לשאול מטרם הבריאה.

הנה הכלי של הנבראים הוא הרצון לקבל תענוג. ומטרם שנברא הרצון לקבל, עוד אין לנו ממה לדבר. והכלי הזה אנו מייחסים להבורא, היינו שאין לנו לעבוד על הכלי הזה, אלא כל אדם שנברא, אם הוא לא קלקל את הכלי, אז הכלי הוא בשלמות. זאת אומרת, בכל מקום שהרצון לקבל רואה, שיש מקום, שיכולים לקבל משם תענוג, תיכף הוא רץ שמה.

מה שאם כן הכלי, הנקרא "רצון להשפיע", מטעם שהאדם רוצה בהשתוות הצורה. והיות שהכלי זה אנו מייחסים להנברא, היינו האדם צריך לעשות הכלי הזה, מטעם שהנברא רוצה בהשתוות הצורה, לכן מוטל על האדם לעשות את זה. וזהו כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל על מה שכתוב "אשר ברא אלקים לעשות". שפירושו "אשר ברא" הוא הכלי, הנקרא "רצון לקבל". "לעשות" זה שייך להנבראים, שהם צריכים לעשות את הכלי הנקרא "רצון להשפיע". וזה אינו מצד הטבע שברא הבורא. אלא הוא התחיל הבריאה מבחינת הרצון לקבל, ואתם, היינו הנבראים, צריכים לעשות את הרצון להשפיע. לכן כשהאדם צריך לעבוד בעל מנת להשפיע, זהו טבע אחרת ממה שהאדם נברא.

לכן כל מה שהאדם צריך לעבוד בעבודת ה', הוא לעשות את הכלי, שהיא פעולה הפוכה מהכלי שבה נבראה האדם. ובזמן שהאדם התחיל להכנס לעבודה דלהשפיע, אז עוד לא מרגיש עד כמה שהרצון לקבל שלו מפריע לו לעבודה דלהשפיע, וזהו תיקון, שהאדם לא יראה את האמת, את שיעור הרע שיש בו. כי בטח כשהוא יראה את הרע שבו, הוא יברח מהעבודה, ואפילו לא ירצה להתחיל בעבודה זו. לכן אומר הרמב"ם, שצריכים להרגיל את האדם בתחילה בשלא לשמה, עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה, אז מגלין להם את ענין דלשמה, הנקרא "בעל מנת להשפיע".

ויש לדעת, כי זה שהאדם נמצא תחת שליטת הרצון לקבל לעצמו, נקרא "גלות מצרים". כי בזמן שנכנסין לעבודה זו, מעט מעט מגלין לו מלמעלה

את גודל שליטת הרע שבו, על דרך שכתוב "וייאנחו בני ישראל מן העבודה", היינו שהעבודה דלהשפיע, שהתחילו לעבוד, ראו שאין ביכולתם לעבוד עבודה זו, כי המצרים היו שולטים עליהם. והם ראו אז, שאין ביכולתם לצאת מגלות מצרים, אלא הקב"ה יכול להוציאם. זהו נקרא "נס". **שכל דבר שאין האדם יכול לעשות מכח עצמו, אלא ע"י עזרה מלמעלה נקרא "נס"**. וזהו נס של יציאת מצרים.

ויש לדעת, כי בזמן שהאדם רוצה להגיע לידי דביקות בה', יש לו עליות וירידות. והסדר הוא, כי בזמן הירידה, שהאדם בא לידי מצב של יאוש, ולפעמים הוא בא לידי מצב של "תוהה על כל מה שהוא נתן יגיעה בחינם", שזה נקרא שהוא "תוהה על הראשונות", ורוצה לברוח בכלל מעבודת ה', ופתאום הוא מקבל התעוררות מלמעלה, ומקבל חיות ותשוקה לעבודה, ושוכח בכלל שהיתה לו פעם ירידה, אלא הוא שבע רצון מהעליה, אז **אין האדם מסוגל להנות מהעליה יותר מכפי שהיה מונח תחת שליטת הרע בירידה**.

יש לדעת, שענין גלות, מה שהאדם מרגיש, שהוא נמצא בגלות, זה נמדד לא לפי הגלות, אלא לפי הרגשת הרע והיסורים, שסובל מזה שנמצא בגלות. ואז, כשיש לו יסורים, בזה שהוא נמצא תחת שליטת המעבידים, שהוא מוכרח לעשות כל מה שהם דורשים ממנו, ואין לו שום זכות לבצע את מה שהוא רוצה, אלא הוא מוכרח לשמש ולהוציא לפועל את כל מה שהאומות העולם, הנמצאים בגופו של אדם, דורשים, ואין לו שום כח לבגוד בהם, **לפי שיעור המכאובים שהוא מרגיש ורוצה לברוח מהם, בשיעור הזה הוא יכול להנות מהגאולה**.

וכמו שאנו רואים, מה שכתוב אצל עבד עברי (משפטים, א') "כי תקנה עבד עברי, שש שנים יעבוד, ובשביעי יצא לחופשי חינם". ובטח שהעבד צריך להיות שמח, בזה שהוא יוצא לחירות, וכבר נמצא ברשות עצמו, ואין לו שום אדון עליו. מכל מקום אנו רואים, מה שהתורה אומרת "ואם אמר יאמר העבד, אהבתי את אדני, את אשתי, ואת בני, לא אצא חפשי". רואים אנו, שיש מציאות, שהאדם רוצה להישאר עבד. ויחד עם זה כתוב (דברים, ט"ז, י"ב) "וזכרת, כי עבד היית במצרים".

זאת אומרת, כי עבד הוא דבר רע, ומכל מקום יש לפעמים, שהאדם רוצה להישאר עבד. אם כן, מהו שכתוב "וזכרת, כי עבד היית במצרים". ומי אומר שלהיות עבד הוא כל כך רע. הלא יש אנשים שרוצים להיות עבד, כנ"ל, שהעבד אמר "אהבתי את אדני". אלא כנ"ל, שענין גלות, הוא לפי

שיעור היסורים והמכאובים, שמרגישים בהגלות. ובשיעור זה יכולים לקבל שמחה מהגאולה. וזהו כמו אור וכלי, כלומר שהיסורים שסובלים מאיזה דבר, הוא הכלי, שיכול לקבל אור, אם משחרר עצמו מהיסורים.

לכן בגלות מצרים, שהכתוב אומר "וזכרת, כי עבד היית במצרים", משמע שהעבד הוא כל כך רע, מטעם, היות ששם במצרים הרגישו עם ישראל יסורים. לכן אומר הכתוב "וזכרת", היינו שצריכים לזכור את היסורים שסובלו שם. אז יש מקום להיות בשמחה בגאולת מצרים.

ושם, במצרים, אומר הכתוב "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל, אשר מצרים מעבידים אותם, ואזכור את בריתי". נמצא, שבמצרים, כשהיו עבדים, כמו שכתוב "עבדים היינו לפרעה במצרים", היות שסבלו יסורים, וכן הוא אומר "וייאנחו בני ישראל מן העבודה", לכן ניתן לנו ענין מצות "זכירת מצרים", כמו שכתוב "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך".

ובהאמור יוצא, כפי הכלל "אין אור בלי כלי, אין מילוי בלי חסרון". לכן, הגם שאנחנו כבר יצאנו ממצרים, אבל אנחנו צריכים לשמוח בגאולת מצרים. לכן מוטל עלינו לזכור את גלות מצרים, היינו לזכור ולצייר, איך עם ישראל סבלו בגלות מצרים. אז יכולים להנות גם היום מגאולת מצרים.

אחרת אין אנו יכולים לשמוח בדבר גאולת מצרים, מטעם הנ"ל, ש**היסורים נקראים הכלים לקבל השמחה**. לכן אנו רואים בעבד עברי, שהוא לא רוצה לצאת לחופשי. ואין לשאול, איך יכול להיות מי שהוא, שלא רוצה לצאת לחופשה. התשובה היא כנ"ל, היות שאין הוא מרגיש יסורים, כשהוא עבד, ממילא לא רוצה לצאת לחופשי. כמו שמבואר הטעם, שאומר "אהבתי את אדני, את אשתי, ואת בני, לא אצא חפשי". מה שאם כן בגלות מצרים כתוב "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים", משום ששם סבלו יסורים, כמו שכתוב "וייאנחו בני ישראל מן העבודה".

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו בעבודה, שהאדם צריך לעשות "ברכה, במקום שנעשה לו נס". והענין כנ"ל, כי בזמן שהאדם מתחיל ללכת בעבודה דלהשפיע, אז האדם בא לידי מצבים של עליות וירידות. שענין עליה הוא, שהאדם, לאחר שהיה מונח תחת שליטת הרצון לקבל, שהיה משועבד למלאות כל משאלותיו שלו, והאדם היה רוצה להתגבר עליו ולא לשמוע בקולו, אבל הרצון לקבל היה יותר חזק ממנו, והאדם היה סובל יסורים, מזה שהוא מרוחק מה'.

ואח"כ הוא קבל התעוררות מלמעלה, והתחיל שוב להרגיש קצת התרוממות דקדושה. והאדם רוצה אז להיבטל אליו יתברך "כמו נר בפני אבוקה", והאדם נהנה אז מהמצב של העליה. אולם אין האדם מוכשר להוציא מן העליה התקדמות בעבודה, מסיבת שהוא לא מעריך את ההתקרבות, מה שקבל עתה מה', מטעם שחסר לו הכלים. היינו שבזמן העליה, הוא כבר שכח שהיתה לו פעם ירידה. כלומר, הגם שהוא מרגיש, שהוא עכשיו מקורב לה', והוא מעריך את זה, אבל תיכף על המקום הוא שוכח. וממילא כבר אין לו כלי, היינו חסרון, שיהיה בידו להעריך, על דרך שכתוב "כיתרון האור מתוך החושך". לכן אין לו התקדמות, כמו שצריכה להיות על ידי העליה.

לכן בזמן עליה, הוא צריך לזכור ולומר, שבמקום הזה, שיש לי עכשיו עליה, היתה לי ירידה, וה' הציל אותי, והעלה אותי משאול תחתיות, ויצאתי מבחינת מות, הנקרא "התרחקות מה'", וזכיתי בשיעור מה להתקרבות ה', שזה נקרא "להידבק בשיעור מה לחיי החיים".

ועל זה אדם צריך לתת ברכת תודה לה', שע"י זה שהוא נכנס עתה למצב, ששם היו לו יסורים, ועתה הוא ברוך השם במצב רוח של טוב ועונג, בזה שהבורא קירב אותו, אז השיג כלים חדשים של חסרון, שיכול למלאותם עם מצב של עליה, שבו הוא נמצא עכשיו.

נמצא, שהוא ממשיך אור של שמחה בכלים חדשים, שהשיג עתה ע"י שהוא מסתכל על הנס שהיה לו, שה' הציל אותו. לכן כשהוא מסתכל על היסורים, זהו כאילו עתה הוא המקבל את היסורים, ועתה הוא ממלא אותם עם תענוג.

נמצא, שע"י זה שהוא מצייר לעצמו את מצב של הירידה, זה גורם לו, שהעליה שקבל עכשיו, תתפשט בכלים חדשים, היינו לפי הכלל "אין אור בלי כלי". לכן בזמן העליה, שמתחיל לחשוב על המצב של הירידה שהיתה לו, היסורים של הירידה נבחנים לכלים, שבהם יכול להתפשט את אור של העליה.

וזה דומה למה שנאמר לעיל בענין גלות וגאולה. היינו, לפי ערך היסורים שמרגיש בגלות, כך יכולים להנות מן הגאולה. כלומר, ש**הגלות הם הכלים של הגאולה**. זאת אומרת, הגאולה אינה יכולה למלאות יותר מכפי הכלים שיש לה מן הגלות. וזהו שבעבודה, כשהאדם מצייר לעצמו את מצב הירידה,

זה נקרא מה שאמרו חז"ל, שהאדם צריך לעשות ברכה "ברוך, שעשה לי נס במקום הזה".

ובענין ציור היסורים יש הרבה אופנים. וניקח לדוגמא, אדם הרוצה לקום לפני בוקר, והוא הכין שעון המעורר. וכשהשעון מצלצל, והגוף לא רוצה לקום, והגוף מרגיש יסורים אם הוא יקום עתה מהמטה, ומכל מקום הוא מתגבר בעצלתיים ובא לבית הכנסת. וכשרואה, שיש אנשים שיושבים ולומדים, הוא מקבל אז רצון וחשק להשתתף בהשיעורים, ומקבל שמחה ומצב רוח מרומם, ואז הוא שוכח באיזה אופן הוא קם מהמיטה ובא לבית הכנסת. ואם האדם רוצה לקבל כלים חדשים, שישרה בהם שמחה, אז עליו לצייר לעצמו, באיזה אופן הוא קם מהמיטה, היינו באיזה חשק שהיה לו אז, ועכשיו איזה מצב רוח יש לו. אז הוא גם כן יכול לומר "ברוך, שעשה לי נס במקום הזה". היינו, איך שה' נתן לו עתה ההתקרבות אליו. ומזה הוא מקבל כלים חדשים, שתתפשט שם את השמחה, ממה שהבורא קרב אותו אליו, כנ"ל.

וכך האדם צריך להרגיל עצמו בכל דבר ודבר, לעשות השוואה בין זמן של יסורים לזמן תענוג, ולתת ברכה על הנס, שהוציא אותו מהיסורים למצב של תענוג. ובזה תהיה לו היכולת לתת תודה לה', ולקבל הנאה בכלים החדשים, ממה שנתווספו לו עכשיו, בזמן שהוא שוקל את הב' זמנים זה לזה. ומזה האדם יכול להתקדם בעבודה.

וזהו כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, **לא חשוב מה האדם מקבל מהבורא, אם זה דבר גדול או דבר קטן. אלא חשוב עד כמה שהאדם נותן תודה להבורא. בשיעור התודה שהאדם נותן, בשיעור זה מתגדלת הנתינה, מה שהבורא נתן.** לכן מוטל על האדם להיזהר לתת תודה רבה, היינו להעריך את מתנתו יתברך, בכדי שיוכל להתקרב להבורא. לכן כשהאדם מסתכל תמיד בזמן העליה, באיזה מצב הוא היה בזמן הירידה, כלומר איזו הרגשה היתה לו בזמן הירידה, כבר הוא יכול להבחין בבחינת "כיתרון האור מתוך החושך". וכבר יש לו כלים חדשים לקבל שמחה ולתת תודה לה'. וזה שכתוב, שהאדם צריך לברך "ברוך, שעשה לי נס במקום הזה", היינו במקום שנמצא עתה בזמן עליה, כי אי אפשר להיות עליה, אם לא היה מקודם מצב של ירידה.

אולם איך אפשר להיות ירידה, אם האדם לא היה מקודם בבחינת עליה, וירד ממנה. התשובה היא, כי בדרך כלל, כל אדם איך שהוא, הוא חושב שהוא בסדר. כלומר, שהאדם לא רואה, שהוא יותר גרוע משאר אנשים הנמצאים בסביבתו. לכן הוא הולך עם הזרם של כל העולם. היינו,

קצת לומדים, קצת מתפללים, וקצת עוסקים בצדקה ובגמילות חסדים, וכדומה. ועיקר דאגותיו של האדם הוא, איך להיות פרנסה בכבוד, ודירה וכלים נאים, וכדומה.

כי הוא מרגיש בעצמו, אם הוא עשה סדר לעצמו עם הבורא, כמה זמן שהוא צריך לעבוד בשבילו, ואם הוא קיים כל הסדרים, מה שהוא התחייב ברוחניות, הוא מרגיש עצמו לאדם השלם, וכבר מותר לו לדאוג לשפר את מצבו הגשמי. והאדם רואה תמיד, שעד כמה שהוא משתדל, שתהיה לו גשמיות בשלימות, הוא רואה תמיד, שהוא בחסרון כלפי אחרים. וזה נקרא, שהאדם נמצא במצב השלימות.

אולם בזמן שמתחיל בעבודה דלהשפיע, אז הוא בא לידי מצב של ירידה. כי הוא רואה, איך שהוא מרוחק מענין דלשם שמים. נמצא עתה, שירד מזמן הקודם, כשהיה מבין, שהוא צריך רק לשמור תו"מ, וענין הכוונה דעל מנת להשפיע, על זה לא היה עושה תשומת לב. ואח"כ הוא מקבל בחינת התעוררות מלמעלה, ומתחיל להיות בבחינת התבטלות אליו יתברך "כנר בפני אבוקה", ושוכח את המצב הירידה שהיה לו. ואז מוטל על האדם, כשהוא עתה, שהוא בזמן העליה, שיכול לומר "ברוך, שעשה לי נס במקום הזה". היינו שמקודם לכן הוא היה במצב, שאירע לו ענין של תאונת דרכים, עד שהוא נשאר בלי הכרה על חיים רוחניים. כלומר ששכח בכלל ענין שצריכים לעבוד בעל מנת להשפיע, ואח"כ ה' עזר לו, וקם לתחיה, היינו ששוב יש לו קשר עם הבורא. וע"י ציור זה הוא יכול לקבל כלים חדשים, שיהיה בידו לקבל שפע של שמחה, מזה שה' עזר לו.

אולם צריכים לדעת, שבזמן שהאדם מבקש מהבורא, שיקרב אותו לעבודתו, היינו שיעבוד עבודת הקודש לשם שמים, והאדם חושב, שהבורא לא שומע תפלתו, והוא כבר הרבה פעמים התפלל, וכאילו חס ושלום הבורא אינו שומע תפלתו, על זה אמר אאמו"ר זצ"ל, שהאדם צריך להאמין, זה שהוא מתפלל עתה לה', שאל יאמר שזה הוא התעורר מעצמו, לתת תפלה שה' יקרב אותו, אלא שמטרם שהאדם הלך להתפלל, ה' כבר ענה לו על התפלה. פירושו, שהאדם צריך להחשיב, זה שיכול עתה להתפלל לה', זה נקרא, שיש לו קשר עם ה', וזה הוא דבר חשוב מאוד, וצריך לקבל שמחה מזה שה' נתן לו רצון וחשק להתפלל אליו.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (מגילה כ"ט) "רבי שמעון בר יוחאי אומר, בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה, שבכל מקום שגלו שכינה עמהן". שיש לפרש, שענין "גלות ישראל" פירושו, שבחינת ישראל שבאדם

נתרחקה מהקב"ה. כלומר, שהאדם מרגיש יסורים, בזה שבחינת ישראל שבו, היינו הרצון של ישר - אל, כלומר זה שהאדם צריך לעשות הכל לשם שמים, הרצון הזה הוא בגלות, תחת שליטת הרצוניות של אומות העולם. ומצטער על זה.

ויש לשאול, מדוע דוקא עכשיו הוא מרגיש שהוא מרוחק מה', מה שאם כן לפני המצב הזה, האדם היה מרגיש, שהוא מרוחק מלקנות דירה יותר רחבה, או מרהיטים יותר יפים, וכדומה. ופתאום קבל יסורים מהתרחקות אחרת, היינו, שהוא רחוק מה'. והתשובה היא "שכינה עמהם", כלומר שהשכינה נתנה לו את ההרגשה זו, שהוא מרוחק מה'. וזהו כנ"ל, **מטרם שהאדם מתפלל לה', ה' נותן לו רצון וחשק להתפלל**.

מדוע חג המצות נקרא "פסח"

מאמר י"ג, תשמ"ז

העולם מקשים, מדוע יום טוב, המכונה בתורה "חג המצות", אנו קורין אותו "פסח" (קדושת לוי, בא). תירוץ, משום שכתוב "אני לדודי ודודי לי", היינו שאנו מספרים שבחו של הקב"ה, והקב"ה מספר שבח ישראל. ולזה בתורה נקרא, יום טוב זה בשם "חג המצות", כביכול ה' מספר שבח ישראל, היינו שישראל ואנו קורין היום טוב בשם "פסח", כמו שכתוב "ואמרתם זבח פסח הוא לה', אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים, בנגפו את המצרים, ואת בתינו הציל".

וכעין זה אנו מוצאים במלחמת מדין (מטות שני) "וידבר ה' אל משה לאמור, נקום נקמת בני ישראל מאת המדיינים, וידבר משה על העם לאמור, החלצו מאתכם אנשים לצבא, ויהיו על מדין, לתת נקמת ה' במדין". יש להבין, מדוע ה' אמר למשה, שמלחמת מדין היא נקמת בני ישראל, ומשה אמר להעם להיפך, ממה שאמר לו ה'. והוא אמר, שמלחמת מדין היא נקמת ה'. וגם זה יש לתרץ באותו אופן, שה' דיבר בשבח ישראל, שהוא נקמת בני ישראל, ומשה דיבר לישראל בשבח הקב"ה. ומשום זה שינה את הלשון ממה שאמר לו ה'.

אולם גם זה יש להבין, מהו הפירוש שהקב"ה מדבר בשבח ישראל, ועם ישראל מדבר בשבח של הקב"ה. וכי אנו מדברים מבני אדם, שהם בשר ודם, שכל אחד נותן כבוד להשני, וכי יעלה על דעתך, שהקב"ה צריך שיכבדו אותו. וכבר אמרתי על זה משל, לאדם שנכנס ללול של תרנגולים, והיות ששמע מה שאמרו חז"ל (שבת קי"ג ע"א) רבי יוחנן קרי למאניה מכבדותו (כלומר, כשאדם מתלבש בבדים נאים, מכבדים אותו). ומשום זה, כיון שהוא רוצה שהתרנגולים יכבדוהו, לכן הוא לובש לבושים יקרים. ובטח שמי שרואה אותו, שהוא עושה כך, יצחקו ממנו. וכי איזה כבוד יכולים לקבל מתרנגולים.

ולפי זה, איך אנו יכולים לומר, שהבורא רוצה שאנו נכבד אותו ונדבר בשבחו. ובטח הקב"ה אינו דומה אפילו להמשל שלנו, כי המרחק שיש בין אדם לתרנגול הוא רק מדרגה אחת, שהתרנגולים נקראים בעלי חי ואנו נקראים בחינת מדבר, אבל הכל גשמיות. אבל איזה מרחק יש בינינו לבין הבורא, שיהיה אפשרות לומר, שהבורא מתפעל מהשבח שלנו, שבשביל זה משה רבנו עליו השלום שינה את לשון הבורא, שאמר "נקום נקמת בני ישראל" ואמר "לישראל נקמת ה'".

ולהבין את הנ"ל, צריכים לזכור את מטרת הבריאה, כמו שאמרו חז"ל, שהיא להטיב לנבראיו. ובכדי שההטבה מה שהוא רוצה לתת לנבראים, תהיה בה שלימות, כלומר שלא תהיה בה בחינת בושה, נעשה תיקון, המכונה "העלם והסתר", שבזמן שהאדם עוד לא מסוגל לעשות את כל המעשים בעמ"נ להשפיע, ורק בזמן שהוא מתקן מעשיו, ויוצא מאהבה עצמית, בשיעור הזה יוצא מהחושך ונכנס להאור, שזה נקרא שיוצא מאפילה לאורה, כי אז כל קבלותיו הן רק משום שרוצה להשפיע תענוג להבורא, בזה שהוא עוזר לו, שיוכל להוציא לאור את מטרתו, שהוא הטבה בלי שום חסרונות, היינו מתנה בלי שום בושה בעת קבלת התענוג מהבורא.

ובזה נבין מה שהבורא מדבר בשבח ישראל. כלומר, שהבורא רוצה להטיב לנבראיו, לכן הוא מדבר בשבח ישראל, שהכוונה היא להטיב לישראל. ומזה נברא רצון לקבל בהנבראים, שרוצים לקבל בעמ"נ לקבל, שזה נקרא שרוצים לקבל מטעם אהבה עצמית, היות שהרצון לקבל, שהבורא ברא בנבראים, הם משתוקקים לקבל טוב, בכדי להרגיע את מחסורם, מה שההשתוקקות גורמת להם. זהו הסיבה שמקבלים. וזה מכונה "עמ"נ לקבל".

אבל מזה נמשך בחינת פירוד, מטעם שינוי הצורה, כידוע. ומשום זה עם ישראל מקבלים עליהם בחינת צמצום, שלא יקבלו טוב ועונג אף על פי שמתחשק להם, מכל מקום לא רוצים לקבל, אלא אם יודעים שיכולים לכוון קבלת התענוג בעמ"נ להשפיע. זאת אומרת, היות שרצונו יתברך הוא שרוצה לתת, ומשום זה הם מקבלים את הטוב. אבל מטעם תועלת עצמם הם מוותרים על התענוגים. נמצא, שעם ישראל מדבר בשבח של הקב"ה. כלומר, על רצונם של עצמם הם מוותרים, וכל ענינם הוא בשבח המלך, היינו מה שהמלך רוצה, הם מקיימים.

ומשום זה משה שינה במה שאמר הקב"ה "נקום נקמת ישראל", כי הקב"ה מה שאומר שישראל יעשו, הוא רק לטובת ישראל. אולם משה שינה במה שאמר לו הקב"ה. וזה לא נקרא, שינה מהמטרה להטיב לנבראיו, אלא שסיבת ה"שינה" היתה גם כן להטיב. וגם שלא מטעם, שאי אפשר שיהיה טובה לעם ישראל, שיקבלו טוב ועונג, אם אין הם מכוונים במעשיהם אך ורק לטובת ה', שזה נקרא, שכל מה שהם עושים הוא מטעם שבח ה', היינו מטעם יראת הרוממות, שהוא משום גדלות וחשיבות המלך.

אבל יש להבין ענין מה שמכנים שבח של ה' בשם "פסח", על שם שפסח הקב"ה. וכמו כן כתוב "ואכלתם אותו בחפזון, פסח הוא לה'". ופירש רש"י, הקרבן הוא קרוי פסח על שם הדילוג, והפסיחה שהקב"ה מדלג בתי ישראל מבין בתי מצרים, וקופץ ממצרי למצרי, וישראל אמצעי נמלט.

ויש להבין ענין הקפיצה והפסיחה בדרך עבודה. ידוע, שעיקר עבודה שלנו היא להגיע לידי דביקות בה', שהוא השתוות הצורה, שע"י זה מקבלים כלים שיהיו מתאימים לקבלת השפע. וידוע שהכלים שלנו באים משבירת הכלים. "שבירת הכלים" נקרא, שרוצים לשמש עם הכלי קבלה בעמ"נ לקבל, וזהו בחינת פירוד מה', שהיה בעולמות עליונים. וגם ע"י חטא דעץ הדעת, שנפלו הכלים לתוך הקליפות, ואנו צריכים להעלותם משום שאנו באים מהכלים שלהם. וע"י זה שאנו עובדים עם הרצון לקבל שלנו, הבאים משם בעמ"נ להשפיע, ע"י זה נתקנו כל פעם חלק מהכלים האלו, הנמצאים בקליפות, ומעלים אותם להקדושה, ע"י זה שאנו רוצים לשמש רק עם הכוונה בעמ"נ להשפיע נחת רוח להקב"ה.

ובכל פעם ופעם שבכל יום ויום, לאט לאט מתבררים חלקים מהקליפות, הנקראים "מקבל בעמ"נ לקבל". ומתקנים אותם, שיוכלו לשמש עמהם בעמ"נ להשפיע. והסדר הוא, שמעלים איזה חלק להקדושה, ואח"כ שוב יורדים למצב של קבלה, ושוכחים אפילו שיש ענין של השפעה. אבל אח"כ

שוב האדם מקבל עליה, ושוב לוקח את חלק של הרצון לקבל שבו, ומתגבר עליו, ושוב מתקן אותו בעמ"נ להשפיע. וחוזר חלילה כל פעם, עד שמקבל שיעור מסויים של קבלה, שקבל תיקון דהשפעה, שבשיעור הזה יהיה מקום להכנס בתוכו שפע עליון. והכלי הזה נעשה ע"י זה שמצטרפות כל העליות, שהיה לו, לכלי אחד, כמו שכתוב "פרוטה פרוטה מצטרפת לחשבון גדול" (סוטה ח').

ובזה יש לפרש מה ששאלנו על ענין פסח, שאמרו חז"ל, "אשר דילג ופסח ממצרי למצרי וישראל אמצעי נמלט". זאת אומרת, כל ירידה נקראת "מצרי", שפירושו, שמקבל הכל עבור אהבה עצמית. וישראל באמצע, היינו עליה, שהתגבר ועשה עכשיו הכל בעל מנת להשפיע ולא לתועלת עצמו. מצב הזה נקרא "ישראל". אולם אח"כ עוד הפעם הוא יורד. נמצא, שעוד הפעם הוא יורד לבחינת "מצרי". וכן חוזר חלילה. וישראל נמלט, היינו שנמלט מהמצריים ונכנס לבחינת ישראל.

ובכדי שיהיה לאדם כלי שלם, שיהיה מוכשר לקבל בתוכו שפע עליון, הקב"ה פוסח ממצרי למצרי, כלומר שהוא מקבל בחשבון רק את בחינת ישראל שיש בין מצרי למצרי, ומצרף אותם לחשבון גדול. וזה דומה כאילו אין שום הפסק בין ישראל לישראל. ודילג את המצרי, יהיה פירוש, כמו שאין המצרי במציאות, ומשום זה כל הישראלים מצטרפין לחשבון גדול, עד שיהיה לו כלי שלם.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב על שם, שפסח על בתי בני ישראל ורק המצרים נהרגו. וכמו שמפרש רש"י, שפסח, היינו שקופץ ממצרי למצרי וישראל אמצעי נמלט, שהכוונה, שכל המצרים נהרגו, ורק כל הישראלים שהיו באמצע בין מצרי למצרי, נשארו בחיים, יהיה הפשט, שכל הירידות שהיו בין העליות, נמחקו. וממילא לא נשאר רק עליות. וזה יוצא לנו, כאילו אף פעם לא היה להם ירידות, כיון שנמחקו, שזה יהיה פירושו שהמצרים נהרגו. ויש עכשיו מקום, שכל עליות שהיו להם, נתחברו, והיו למצב אחד. שיש הרבה בחינות של רצון לקבל שנתקן בעמ"נ להשפיע, וממילא היה כלי אחת שלימה לקבלת אור הגאולה, הנקרא "יציאת מצרים", שיצאו לחירות מגלות מצרים, שהיו משועבדים לאהבה עצמית, הנקרא "קליפת מצרים", כמו שכתוב "ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחירות עולם".

מה שאם כן אם הירידות היו נשארות, כבר יש הפסק בין עליה לעליה על ידי הירידה, שישנו באמצע. אמנם כשהירידות נעלמו מן האופק, יש

להסתכל רק על העליות, ואז כבר יש מקום לדבר מן כלי, שיהיה מוכשר לקבל את אור הגאולה.

אי משום זה יש לנו ללמוד, שאין להאדם להסתכל על הירידות, מה שהוא נופל תמיד ממצבו הרוחני, אלא יש לו להסתכל על העליות. ולכן כשהוא רואה, שנמצא במצב של שפלות, אסור לו להתייאש, אלא עליו מוטל להתגבר למעלה מהדעת, ושוב לעלות. ואין לו להסתכל על העבר, ולומר, היות שעד עכשיו חשבתי תמיד, שאני כבר הגעתי לידי הבנה, שלא כדאי להסתכל על אהבה עצמית, מכל מקום הוא רואה, שתיכף הוא מקבל ירידה. אם כן האדם שואל, מהו התועלת, שכל פעם אני עולה, אם אני מוכרח שוב ליפול, ומה אני מרויח בזה.

על זה באה התשובה "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ותעל שועתם אל ה'", היינו שהיתה אתערותא דלתתא, אז הרג ה' את המצרים, וממילא נשארו הישראלים והצטרפו לחשבון גדול, שכל העליות שהיו להם זה אחר זה, ומשום זה היה להם כלי גדול, לקבל לתוכם השפע.

ובהאמור יוצא, ששום מעשה טוב שיש להאדם אינו הולך לאיבוד. ומשום זה אין לומר מה מועיל לי העליות, באם תיכף אני מאבד אותם. זה נכון, אם היה בידו להחזיק אותם מכאן ולהבא ולא לרדת. ועל זה נאמר "מי יעלה בהר ה'". זהו בחינה אחת. ובחינת שניה היא "ומי יקום במקום קדשו". על זה באה התשובה "נקי כפים ובר לבב", שפירוש, מי שכבר זכה לידים נקיות, ואין בו אהבה עצמית, אלא כל כוונתו הוא רק להשפיע, ו"בר לבב" פירושו שלבו הוא עם ה', שהאמונה קבועה בלבו, אלו אנשים אין להם ירידה במדרגת השפלות, אלא בהם נוהג עליות וירידות הכל במדרגות הרוחניות. היות שיש להשיג מדרגות שלמות, הנקראים "נרנח"י דנפש" ו"נרנח"י דרוח". נמצא, שהעליות שלהם והירידות שלהם הכל הוא בהיכל המלך, ולא חס ושלום מחוץ להיכל המלך, אבל לא שזורקים אותם למטה למקום חושך וצלמות.

אולם יחד עם זה צריכים לדעת כנ"ל, ששום עליה לא הולכת לאיבוד, אלא "פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול". אי לזאת, האדם צריך להיות בשמחה, בזמן שמרגיש שהרוחניות יש לו חן בעיניו, ומצפה להתקרב לה' עד כמה שאפשר, ולזכיה גדולה תחשב בזה שפתאום באה לו התעוררות מלמעלה, ומתחיל להסתכל על אהבה עצמית כדבר מאוס, שלא כדאי לחיות בשביל זה, ורק לרוחניות הוא מתחיל להשתוקק.

אבל האדם צריך לדעת, שאל יגיד "מתי שיהיה לי התעוררות מלמעלה, אז אני אתחיל לעבוד בעבודת הקודש". אלא זה שהאדם זוכר, שיש רוחניות, ואפילו שאין לו חשק לזה, כבר על זה הוא צריך לתת תודה לה', עבור זה שהוא יודע שיש רוחניות בעולם, והגם שאין לו חשק לעבודה. וזה דומה למלך גדול, שבא לעיר ולא מספרים לכל האנשים, אלא רק לקומץ אנשים סיפרו, וגם לא לכולם נתנו רשות להיכנס אלא ליחידים, וגם צריכים השתדלות גדולה בין השרים, שיהיה להם רשיון ליכנס.

ולאדם הזה נתנו רק ידיעה שהמלך בא, אבל רשות כניסה לא נתנו לו. איך האדם הזה נותן תודה, לאלו שהודיעו לו. כמו כן כאן, שיש לו ידיעה, שיש מלך בעולם, אבל הוא עוד לא קבל רשות להכנס ולשמש את המלך. היינו, שיודע ומאמין בשיעור מה, שיש בורא עולם, אבל לעזוב את עבודה שלו ולעבוד לטובת המלך עוד לא קבל רשות מלמעלה, כלומר מלמעלה לא קבל רצון לעזוב את צרכי גשמיים ולעסוק ברוחניות. האדם הזה הוא צריך לשמוח עם הידיעה הזאת, היינו שיש קצת אמונה בה'. ואם האדם מחשיב את הידיעה הזאת, אף על פי שלא יכול להתגבר ולעסוק בעבודת ה', מכל מקום השמחה מזה שנזכר עכשיו, שיש מלך בעולם, יש בכוחו להרים אותו משפלותו ולהכניס אותו לעבודה, ולהיות לו רצון להתגבר על הגוף שלו. וזה דוקא אם האדם משים לבו ומחשיב את הידיעה הזו.

וזה נמשך מהשורש, מה שאמרו חז"ל "אין השכינה שורה, אלא מתוך שמחה של מצוה" (שבת ל'). זאת אומרת, מהשמחה שיש לו בעת עשיית המצוה, זה גורם לו דביקות עם הבורא, כנ"ל "ברוך מתדבק בברוך". כי שמחה היא תוצאה משלימות. והיות שהוא מעריך את הנותן, את חשיבותו וגדלותו, ויש כלל, באם הנותן מתנה הוא אדם חשוב, אפילו שהוא נותן דבר קטן, גם זה לדבר גדול יחשב. ומשום זה מהידיעה, שהוא מאמין שהודיעו לו מלמעלה שהמלך נמצא בעיר, הגם שלא נתנו לו רשות ליכנס ולשוחח עם המלך, מכל מקום על ידי זה שרואים שהוא מחשיב את ידיעת מציאות המלך, תיכף נותנים לו רשות לכנס ולשרת המלך, כי רואים שהוא מחשיב את המלך, כבר מתחשבים עמו ונותנים לו כח להתגבר על המחשבות ורצונות הגוף.

לפי זה יכולים לומר בזכות השמחה. כלומר, מהשמחה שהוא מתפעל מחשיבות המלך, נותנים לו מלמעלה הארה, ששורה על הכלי של שמחה, שהוא נתן מלמטה, מבחינת אתערותא דלתתא, זה גרם אתערותא דלעילא,

שנותנים לו רשות, כלומר נתנו לו רצון וחשק להתגבר על המחשבות של הגוף.

ובהאמור יוצא, שענין "פסח" נקרא על שם שהקב"ה דילג את בתי ישראל, ונשארו כל ישראל וישראל בחיים. כידוע שאין העדר ברוחניות, כי בחינה הכי קטנה שבישראל נשארה בחיים, ושום דבר אינו הולך לאיבוד. ומשום זה שהקב"ה הציל את ישראל, נקרא יום טוב זה בשם "פסח", על שם מעשיו של הקב"ה.

ומה ששאלנו בענין השבח, איך שייך לומר, שה' רוצה שישבחו אותו, וכי הוא מתפעל מהשבח של בשר ודם. על זה יש להשיב ב' תשובות:

א) מבחינת המטרה, שרצונו להטיב לנבראיו, כלומר כל מה שעם ישראל מקבלים הנאה ותענוג, הם מכוונים בעת קבלתם לשם שמים, שפירושו הוא, שהבורא יהנה מזה, משום שהוא רוצה שהנבראים יקבלו טוב ועונג, והיות שהם רוצים בהשתוות הצורה, לכן כל מה שהם עוסקים בתו"מ, הוא רק מטעם, שהם רוצים להשפיע לה', ולא מטעם תועלת עצמם. וזה נקרא, שעם ישראל מדברים בשבח הבורא, שמטעם גדלות וחשיבות המלך אנו משתדלים להשפיע לו נחת רוח.

והקב"ה מדבר בשבח ישראל, היינו שהוא רוצה לתת טוב ועונג, שזהו מטרת הבריאה. וגם רוצה שלא יהיה בחינת בושה בעת שמקבלים את הטוב והעונג. לכן הוא רוצה שיעבדו בעמ"נ להשפיע. ונמצא שהוא מדבר בשבחן של ישראל, יהיה הפירוש, שעם ישראל מוותרים על אהבה עצמית ורוצים לעבוד רק להשפיע.

לכן הוא מסתכל תמיד על השבח שלהם, כלומר הוא סופר את העבודות שלהם, מה שעוסקים בעמ"נ להשפיע, בכדי שיהיה לו מקום להשפיע שפע ולא יהיה שם שום פגם של בושה. ועל מה שהם עוסקים בעמ"נ לקבל, מזה הוא לא מדבר, את זה הוא רוצה למחוק מעל פני האדמה, כנ"ל בביאור את שם "פסח" על זה שפסח, היינו שהרג את המצרי, שהיה בין ישראל לישראל, והשאיר הישראל, שהיה באמצע. וממילא היה יכול להסתכל רק בשבח ישראל, היינו בחינת העליות שהיו להם, שזוהי שבח ישראל, כלומר, במה שעשו אז אתערותא דלתתא באפיית המצות.

ומשום זה נכתב בתורה את חג המצות ועם ישראל, היות שהבורא הסתכל בשבח ישראל באפיית מצות לתועלת ה', ועל השאר דברים לא הסתכל, כנ"ל שזה נקרא, ועל המצרי שהיה שם, הרג, כלומר שמחק אותו

כאילו אינו במציאות, שע"י זה הצטרפו כל בחינות ישראל למדרגה אחת גדולה, שכבר היה שלם, שיהיה כלי לקבלת השפע. זהו נקרא שעם ישראל קראו אותו יום טוב בשם "פסח".

ובהאמור נבין את טעם הב', שעם ישראל קראו אותו בשבח של הקב"ה. טעם הא' הוא, משום שרצונו להטיב לנבראיו, והם לא רוצים לקבל, מטעם אהבה עצמית, לכן הם מקבלים את הטוב והעונג, מטעם שהוא רוצה שנקבל. וזה נקרא "בעמ"נ להשפיע", וזה שבח ה'.

טעם ב' שמדברים בשבח הקב"ה, הוא מטעם שלא חשב את הירידות ורק הסתכל על העליות, שזה נקרא "ופסח", שכל העליות הוא לקח בחשבון, והירידות מחק אותם מעל פני האדמה. וזה השבח של פסח. וזה נקרא, שמדברים בשבח הקב"ה.

ויש להבין מה שכתוב "ואכלתם אותו בחפזון פסח הוא לה'". ומדוע נקרא פסח "חפזון". וכפי שפירש רש"י, הפסח נקרא "חפזון", משום שה' קפץ ופסח ממצרי למצרי, וישראל אמצעי נמלט. ואנו רואים, שענין דילוג את הקץ, פירושו, שמיהר את הקץ, כאילו שעדיין לא הגיע הזמן. והיות שמיהר עצמו, ועל זה נקרא פסח "חפזון". וכאילו היה צריך למהר, כדי שלא יתעוררו המצרים שהיו אצל הישראלים, והם עדיין לא הגיע הזמן שיתוקנו, לכן מיהר עצמו והציל מה שהיה יכול להציל. כלומר, שרק בחינת ישראל קבל אז תיקון, ולא המצריים. לכן נקרא זה "חפזון".

מה שאם כן בגמר התיקון כתוב (ישעיה נ"ב, י"ב) "כי לא בחפזון תצאו, ובמנוסה לא תלכון, כי הולך לפניכם ה' ומאספכם אלקי ישראל, הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאוד". האר"י הקדוש מפרש, שזה יהיה בגמר התיקון, שאז אפילו ס"מ יהיה מלאך קדוש, שגם לב האבן, שלפני גמר התיקון אסור לברר אותו, ונשאר בקליפות, גם הוא אז יתברר לקדושה. וזה ענין "טוב מאוד", "טוב" זה הוא מלאך החיים, "מאוד" זהו מלאך המות, שגם הוא יהיה מלאך קדוש, שזה מכונה "בלע המות לנצח". כך מפרש האר"י הקדוש.

ובאמור נוכל לפרש מה שכתוב "כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכון". לא כמו שהיה בארץ מצרים, שהגאולה היתה בחפזון, כנ"ל, שהיה קופץ ממצרי למצרי, וישראל באמצע נמלט. וזה היה מטעם, שהיה צריך למחוק את המצריים, ורק עם ישראל נשארו בחיים.

מה שאם כן בגמר התיקון, שגם בחינת המצרים יקבלו תיקון, אם כן לא צריך להיות בחפזון, כי לא צריכים לקפוץ ממצרי למצרי, וישראל באמצע הוא נשאר בקדושה, אלא כל המצרים יקבלו את תיקונם משלם. לכן לא צריך להיות חפזון, היינו קפיצה, אלא כל הבחינות שהיו בתוך הקליפות, יתוקנו אז, כמו שכתוב "והסירותי את לב האבן מבשרכם, ואתן לכם לב בשר".

אי לזאת, האדם צריך להיות בשמחה. וע"י השמחה הוא יכול לצאת ממצב השפלות, שהוא נמצא. ואם האדם ישאל, במה יש לו לשמוח, בזמן שהוא רואה, שהוא בשפלות, שאין לו שום רצון לעסוק בתורה ומצוה, אז צריך לקבל השמחה שלו מזה, שהוא יודע על כל פנים, שיש מלך בעולם. מידיעה זו לבד הוא יכול לשמוח, כמשל הנ"ל, שהודיעו לו שהמלך בא לעיר, וזה נותן לו כח לעלות.

הקשר בין פסח, למצה, מרור

מאמר י"ד, תשמ"ז

כתוב בהגדה, "זכר למקדש כהלל, כן עשה הלל בזמן שבית המקדש היה קיים, היה כורך פסח, מצה, ומרור, ואוכל ביחד, לקיים מה שנאמר, על מצות ומרורים יאכלהו".

וצריכים להבין זה על דרך העבודה. מה מרמז לנו הקשר שיש בין אלו שלושה דברים שהיה אוכל ביחד.

ובכדי להבין את ענין הקרבן פסח שהיה בזמן יציאת מצרים, שיצאו מתחת השעבוד, שהיו בגלות מצרים, צריכים מקודם להבין ענין גלות מצרים, ממה הם סבלו שם.

במרור, כתוב בהגדה, "מרור זה שאנו אוכלים על שום מה, על שמיררו המצרים את חיי אבותינו במצרים, שנאמר, "וימררו את חייהם בעבודה קשה, אשר עבדו בהם בפרך".

ויש להבין את ענין, "וימררו את חייהם בעבודה קשה", מהו בעבודת ה'. הנה ידוע, כי עבודת ה' היא כשעובדים לתועלת ה', שאנו זוכים להיות דבוק

בחיי החיים, ודוקא בזמן שעובדים להשפיע, אז הוא הזמן לקבל הטוב ועונג שברא ה׳, להטיב לנבראיו, כלומר שישועת ה׳ באה לכלים דהשפעה.

ובענין שהשפע בא לכלים דלהשפיע, יש להבחין בזה ב׳ הבחנות:

א) השפע בא בכדי לעשות כלים דהשפעה.

ב) האור בא לאחר שיש לו כבר כלים דהשפעה.

פירוש הדבר הוא, כי בזמן שהאדם רוצה ללכת על דרך להשפיע נחת רוח ליוצרו, ולא לתועלת עצמו, אז הגוף מתנגד בכל תוקף, ולא נותן לו לעשות שום פעולה, ולוקחו ממנו כל חומרי דלק שהיה לו משהו כח לעשות מעשים לשם שמים.

ובזמן שהאדם רואה את האמת כמו שהיא, היינו שרואה איך שהוא שקוע באהבה עצמית, ואין בו שום ניצוץ בגופו, שירשה לו לעשות משהו להשפיע, וכיון שבמצב הזה האדם כבר הגיע אל האמת, כלומר שבא לידי הכרת הרע, שאין לו אז שום עצה, שיהיה בידו כח לעזור לעצמו, אלא יש לו רק עצה אחת, שהיא לצעוק לה׳ שיעזור לו, כמו שכתוב, ״ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו, ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה״.

וזהו שאמרו, ״הבא לטהר מסייעין אותו, ושואל הזהר הקדוש, במה, והשיב בנשמתא קדישא״.

נמצא, שענין, ״וימררו את חייהם״, פירושו, שלא נתנו להם לעבוד בעמ״נ להשפיע, שזה מביא דביקות בחיי החיים, אלא קליפת מצרים ופרעה שלטו על בני ישראל עם השליטה של אהבה עצמית, שלא יוכלו לעשות משהו נגד רצונם של המצרים, וזו היתה הגלות, כלומר שרצו לצאת מהגלות הזו ולא עלה בידם.

ולפי זה יהיה הפירוש, מה שכתוב, ״ויאנחו בני ישראל מן העבודה״, מאיזה עבודה מדברים, הוי אומר מעבודת ה׳, שזה נקרא, עבודה קשה, היות שהיה קשה להם לעבוד בעמ״נ להשפיע, מטעם שהמצרים, ופרעה מלך מצרים, השפיעו להם מחשבות ורצונות שלהם. כלומר היות שקליפת מצרים הוא בעיקר אהבה עצמית, לכן המצרים שלטו על עם ישראל, שגם עם ישראל ילכו בדרך שלהם, הנקראת, אהבה עצמית, והיה קשה לישראל להתגבר על מחשבות האלו, וזהו שכתוב, ״ויאנחו בני ישראל מן העבודה״, כלומר בזמן שהלכו על דרך המצרים, שהיא בעמ״נ לקבל, הגוף היה נותן להם חומרי דלק, ולא היה קשה להם לעבוד עבודת ה׳, כידוע שהמצרים היו עובדי ה׳, כמו שכתבו חז״ל על מה שכתוב (בשלח תנחומא), ״ויקח שש

מאות רכב״, (ואם תשאל) מהיכן היה בהמות משל מצרים, הרי נאמר, ״וימת כל מקנה מצרים״, אלא מהירא את דבר ה׳, כמו שכתוב, ״הירא את דבר ה׳ מעבדי פרעה, הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים״, ואמרו מכאן, הירא דבר ה׳ יעשה תקלה לישראל.

ורש״י מביא מכאן, היה רבי שמעון אומר, ״כשר שבמצרים הרוג, טוב שבנחשים רצוץ את מוחו״. ובהאמור יוצא, שהעבודה הקשה שהיתה להם, עבודה בשדה, כי שדה נקרא, השכינה הקדושה, כידוע שמלכות נקרא, **שדה.**

והיה קשה להם לקבל על עצמם עול מלכות שמים בעמ״נ להשפיע, אלא שהמצרים היו רוצים שיעבדו את עבודת הקודש בעמ״נ לקבל, ונותנו להם להבין כי זה נקרא, ״הירא את דבר ה׳״.

אולם שמכאן, מבחינה זו היתה תקלה לישראל, היינו לבחינת ישר - אל, אלא הם היו רוצים שכל עשייתם יהיו אך ורק לתועלת עצמם, ומזה יצאה תקלה.

זאת אומרת, שהתקלה היתה בעיקר בזמן שהמצרים היו מדברים אל ישראל בשפת יראת שמים, ומשפה הזו יוצאות כל התקלות לישראל, מה שאם כן אם המצרים היו מדברים בשפת החילוניים, בטח שהיו עם ישראל בורחים מהשפעתם בעת שהיו באים אליהם עם המחשבות והרצונות שלהם.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (שמות), ״ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך״. ודרשו חז״ל, ב״פה - רך״, ויש להבין מהו, ״פה רך״, בעבודת ה׳.

אלא כנ״ל, שהמצרים דברו עם המחשבות והרצונות שצריכים לעבוד ה׳, אלא שיהיו בעמ״נ לקבל, שזה נקרא, פה - רך, כלומר שעל הכוונה דלקבל הגוף מסכים יותר לעבוד עבודת הקודש, ולא צריכים לכוון בעמ״נ להשפיע.

נמצא, עם הדיבורים האלו, גרמו לישראל שתהיה להם עבודה קשה בזמן קבלת עול מלכות שמים, ומשום זה כל אחד מישראל היה אומר, דעבודת הקודש בעמ״נ להשפיע הוא דבר קשה מאוד.

אי לזאת, המצרים היו משפיעים להם מחשבות שיותר כדאי לעבוד בעמ״נ לקבל, בדרך הזו הם יראו שכל יום ויום הם מתקדמים במעשים טובים, מה שאם כן בעבודה דבחינת ישראל, הם בעצמם רואים שזה קשה, והראיה לזה, שלא רואים שום התקדמות בעבודה.

נמצא, ש״פה - רך״, יהיה הפירוש, שיתנו לישראל להבין, שאם ילכו בדרך שלהם, זה הוא עבודה יותר קלה, וזה נקרא ״רך״, היינו שיותר קל יהיה להתקדם בעבודת הקודש.

ועם הטענות האלו היו המצרים ממררים את חייהם בעבודה קשה, שתמיד היו מסבירים לישראל, שעבודת ישראל נקרא, עבודה קשה, וזהו לא בשבילם.

"**בחומר**", כלומר שהמצרים הסבירו לישראל את חומרת דלהשפיע, מה שאם כן עבודת המצרים יהיו תמיד לבן, שלא ירגישו שום חושך בעבודה, אלא שהגוף יסכים לעבודה זו, וזה נקרא, "**בלבנים**", כלומר עבודת המצרים הם יהיו תמיד בבחינת לבנים, בלי כתם ולכלוך, אלא שיהיו תמיד שלמים, ועל ידי זה גורמו באמת שיהיה לישראל קשה לעבוד לשם שמים.

כלומר שהעבודה קשה נמשכה מזה, שהמצרים היו אומרים להם תמיד את ענין חומר שישנו בעבודה דלהשפיע, והלבנים שיש בעבודה זו, ויראת המצרים.

כנ"ל, שמהירא את ה' היתה נמשכת תקלה לישראל. היינו שמזה נמשכה להם את העבודה קשה בשדה, היינו בהמלכות שמים שרצו לקבל עליהם ולא יכלו.

ורבי שמעון אומר מכאן, מהירא את דבר ה', "כשר שבמצרים הרוג, טוב שבנחשים רצוץ את מוחו".

ויש לפרש דברי רבי שמעון, "כשר שבמצרים הרוג".

כלומר, מה שהמצרים אומרים שזה כשר, הרוג, משום שחז"ל אמרו, "הבא להורגך השכם להורגו", היינו מה שהמצרים אומרים לך שזה כשר, שהדרך הזו כשרה ללכת בה, תדע שהוא רוצה להרגך מחיים הרוחניים, לכן הרוג את המחשבות האלו.

"טוב שבנחשים רצוץ מוחו", יהיה הפירוש, אם הנחש שהוא הרע שבאדם, ומייעץ לך שדרך הזאת היא טובה בשבילך, ונותן לך להבין בהבנה גדולה ושכל בהיר, על דרך שהנחש בא אל חוה, אל תתווכח עמו, אלא רצוץ את מוחו, היינו את כל המוח השכלי שהוא מסביר, רצוץ את השכל הזה, זאת אומרת, שצריכים ללכת למעלה מהדעת.

ועתה נבאר את ענין מצה. ועל דרך עבודה יש לפרש, מילת "מצה" מלשון מריבה, "כי על מסה ומריבה, ועל ריב בני ישראל, ועל נסתם את ה', לאמור, היש ה' בקרבנו אם אין", (בשלח שביעי).

על מריבה אומר התרגום, "ומצותא על דניצו בני ישראל". נמצא, מצה מלשון מצותא, היינו שעם ישראל היה להם ריב עם ה', מדוע הוא עושה שיהיה כל כך קשה לעבוד בלהשפיע, ומדוע אף על פי שהם משתדלים לצאת

משליטת מצרים, מכל מקום לא די שלא מתקדמים, אלא שהם רואים הולכים אחורה ולא קדימה.

זאת אומרת, שהם טועמים טעם מרור בעבודה, זה גרם להם שיעשה ריב עם הבורא, שמריבה מכונה, בחינת מצה. וטענה כזו, אנו רואים, שעם ישראל היו מריבים עם משה על ענין זה, היינו ממה שראו, שבזמן שהתחילו לעבוד לשם ה׳, הם נעשו יותר גרועים, כמו שכתוב (שמות שביעי), ״ויאמרו אליהם, יראה ה׳ עליכם וישפוט, אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה״.

ואת הטענות האלו שאמרו אל משה, אמר משה אל ה׳, כמו שכתוב, ״וישב משה אל ה׳, ויאמר, אדני למה הרעת לעם הזה, למה זה שלחתני, ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך, הרע לעם הזה, והצל לא הצלת את עמך״.

שיש לפרש את הטענות שהיה להם אל משה, אשר אמרו, יראה וישפוט, פירושו, שהיה מריבים משה, היות שמשה אמר להם שיאמינו בה׳, אז הם יצאו משליטת הגוף, אשר בהגוף שולט פרעה מלך מצרים, שהוא מיצר להקדושה, והם התחילו בעבודת מוחא וליבא, וראו שהגוף שהוא בחינת פרעה, התחיל לשלוט עליהם, היינו שכל מה שהם רוצים לעשות בעבודת ה׳, הגוף מתנגד ביותר. אשר מטרם שהתחילו ללכת בדרך של משה, היה להם כוחות בעבודה, ועכשיו כל מה שהם עושים, הגוף ממאס בזה, וזה שכתוב אל משה, ״אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה״, כלומר הגוף שלנו ממאס את הרוח שלנו בעבודת ה׳, מזמן שהתחלנו בדרך דלהשפיע.

ואחר כך הלך משה אל ה׳ עם הטענות של ישראל, שהיו מריבים עם משה על מה שהביא אליהם את שליחות ה׳. כמו שכתוב, ״וישב משה אל ה׳, למה הרעת לעם הזה, למה זה שלחתני״, (כלומר מהו הטענות), ואמר, ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך, הרע לעם הזה, והצל לא הצלת״.

שפירוש, ״ומאז שבאתי אל בני ישראל״, להגופים שלהם, הנקראים, בחינת פרעה, ״לדבר בשמך״, היינו שכולם יתחילו לעבוד לשם שמים, זה שכתוב, ״בשמך״, בטח ההגיון מחייב, היות שכל אחד ואחד רוצה רק אמת, וכי יש טיפש בעולם שיהיה לו רצון ללכת בדרך שקר, אלא בטח כל אחד רוצה אמת, כדרך עולם הוא, שאם יודעים את מישהו מדבר שקר, אין אף אחד שירצה לשמוע בדברו.

וכאן היו אומרים, מדוע כשבא משה ואמר להם שילכו בדרך האמת, הגוף הנקרא, פרעה, מבאיש את רוחנו בעת כשאנו מתחילים בעבודה זאת.

ומשום זה היתה להם תרעומת על ה׳, מדוע הם נעשו עכשיו יותר גרועים, משהיה טרם ביאת משה אליהם בתור שליח ה׳, שהוא רוצה להוציא אותם מהגלות, ומדוע הם רואים עכשיו שהם נכנסים יותר בגלות, שפרעה שולט על הגופים ביתר כח, וביותר מחשבות שכליות, נותן לנו להבין בכל פעם עם טענה אחרת. אם כן לפי זה, היה יותר טוב את המצב של בני ישראל בעבודה מטרם ביאת משה אליהם בתור שליח מאת ה׳. אולם עכשיו הם רואים, שהגופים שלהם, שהם בחינת פרעה, שולט בשליטה גמורה על בני ישראל, כלומר במקום שהיה צריך להיות מצב רוח מרומם בעת שהם יודעים שהולכים בדרך האמת, ומה היה, להיפך, שבעיני הגוף הנקרא, פרעה, איזה רוח היה להם, כמו שכתוב, ״אשר הבאשתם את רוחנו בעיני פרעה״, שהגוף היה אומר להם, איזה מצב רוח יש בעבודה דלהשפיע.

והבאיש, פירושו, ריח רע, שלא יכולים לסבול את הריח. זאת אומרת, שלא יכולים לסבול את המצב רוח הזה, והיו רוצים לברוח כמו שבורחים מסרחון. זאת אומרת, במקום שהעבודה על דרך אמת צריך להביא מצב רוח מרומם, כלומר שהאדם ירצה להישאר במצב רוח זה בתמידיות, וכאן נעשה להיפך, דהיינו שמהעבודה דלהשפיע קבלו מצב רוח של סרחון, שפירושו, שרוצים לברוח ממצב רוח, שלא יכולים לסבול אותו אפילו רגע אחד. כנ״ל שאמרו אל משה, ״אשר הבאשתם את ריחנו״, ותערומות של ישראל הביא משה אל ה׳, ושאל משה, ״למה זה שלחתני״.

והשיב ה׳ אל משה, כמו שכתוב, ״ויאמר ה׳ אל משה, עתה תראה אשר אעשה לפרעה, כי ביד חזקה ישלחם״.

והתשובה היא, למה הוא עושה שהעבודה של להשפיע יהיה כל כך קשה, הוא מסיבת שאני רוצה שיתגלה את היד החזקה, כמו שכתוב, ״כי ביד חזקה ישלחם, וביד חזקה יגרשם מארצו״.

ובאיזה אופן מוכרחים יד חזקה, זהו הוא דוקא, שהשני מתנגד בכל תוקף, אז שייך לומר שצריכים להשתמש ביד חזקה, אבל לא שייך לומר, אם השני הוא איש חלש, שצריכים ללכת עמו ביד חזקה, זהו כמשל שאמר אאמו״ר זצ״ל, שהסדר הוא בעולם, ששני אנשים במחלוקת יש לפעמים שעוברים לתגרת ידיים, ומי שהוא רואה שאינו יכול להתגבר עליו, הוא לקח סכין כנגדו. והשני שהוא רואה שיש להשני סכין, הוא לוקח אקדוח, וכשהשני רואה שיש לו אקדוח, הוא לוקח רובה, וכו׳, עד שהשני לוקח נגדו מכונת יריה, ואם יש לו מכונת יריה, השני לוקח טנק, אבל אף פעם לא

שמענו, אם מי שלוקח מקל ורוצה להרביץ, שהשני יקח טנק, ולהילחם כנגד זה שלקח מקל.

כמו כן בעבודה, לא שייך לומר, שצריכים ללכת עם פרעה ביד חזקה, אם פרעה לא מראה התנגדות גדולה. והיות שה' היה רוצה לגלות לו כאן יד חזקה, לכן היה הקב"ה להכביד את לב פרעה, כמו שכתוב, "כי אני הכבדתי את לבו, ואת לב עבדיו, למען שתי אתתי אלה בקרבו".

אולם יש להבין הטעם, שכתוב, "שה' הכביד את לבו של פרעה", בשביל שה' היה רוצה לתת את האותות כדי שיתוודע שמו של הקב"ה, וכי ה' הוא בעל חסרון, חס ושלום, שזה חסר לו שידעו שהוא יכול לעשות אותות ומופתים, ועוד מה זה מרמז לנו בענין עבודה, שאנו צריכים לדעת זה לדורות.

ולפי מה שאמר אאמו"ר זצ"ל, על ענין השאלה מה ששאל אברהם לאחר שהקב"ה הבטיח לו, כמו שכתוב (לך לך, שישי), "ויאמר אליו, לתת לך את הארץ לרשתה. ויאמר, במה אדע כי אירשנה, ויאמר לאברם, ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה. ואחרי כן יצאו ברכוש גדול".

ושאל, מהי התשובה לשאלה מה שאברם שאל, במה אדע כי אירשנה. כלומר מהו הפירוש מה שהשיב לו ה'.

תשובה, "כי ידוע תדע כי גר יהיה זרעך, וענו אותם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול". ושאל, כי מהכתוב משמע שהיתה תשובה מספקת, כי לא שאל יותר אברם. ואנו רואים כי דרכו של אברם להתווכח עם ה', כמו שמצינו באנשי סדום, שה' אמר לאברם, "זעקת סדום ועמורה כי רבה".

וכאן שאמר לו, ידע תדע, משמע שקיבל את התשובה בקורת רוח.

ואמר, היות שאברהם ראה את גודל הירושה שהבטיח לבניו, אז חשב אברהם לפי הכלל, שאין אור בלי כלי, היינו אין מילוי בלי חסרון, והוא לא ראה שבני ישראל יצטרכו למדרגות והשגות כה גדולות בעולמות עליונים, ובשביל זה שאל להקב"ה, במה אדע כי אירשנה, הלא אין להם כלים וצורך להירושה הגדולה מה שאתה מראה לי שאתה תיתן לבני, הלא אין להם צורך.

ועל זה השיב לו הקב"ה, אני אתן להם צורך להאורות, כמו שאני אתן להם האורות. היינו **שה' יתן להם האור והכלי גם כן.** שאל תחשוב שרק

השפע אני משפיע, אלא אני משפיע להם, הן הצורך הנקרא, כלי, והן השפע הנקרא, מילוי וחסרון.

ועל ידי זה שעם ישראל יהיו בגלות מצרים ארבע מאות, שארבע שזהו מדרגה שלמה של ד׳ בחינות, שעל ידי זה שהם יהיו בגלות, בארץ לא להם, היינו שהמצרים ישפיעו לישראל רצון של קבלה עצמית, שרצון זה לא שייך לקדושה, שזה נקרא, ״ארץ״, מלשון רצון, וירצו לברוח מהרצון הזה, אז כשאני אעשה שלא יוכלו לצאת משליטה זו מכוחות עצמם, אלא שהם יראו, שרק הקב״ה יכול לעזור להם, ולא יהיה להם עצה אחרת, אלא לבקש עזרה ממני, וזהו כמו שאמרו חז״ל, ״הבא לטהר מסייעין אותו״, ואומר הזהר הקדוש, שהסיוע הוא שנותנים להם נשמה קדישא, ועל ידי ריבוי תפילות, שיבקשו מה׳ סיוע, יקבלו כל פעם מדרגה יותר גדולה, שעל ידי זה יהיה להם צורך לבקש מה׳, וזה יגרום להם לבקש מה׳, ולקבל מדרגה יותר גדולה. ולאחר זה תהיה לי האפשרות לתת להם הירושה.

נמצא, שהקב״ה בכוונה תחילה עושה שלא יוכלו להתגבר, בכדי שיהיה להם כלים.

נמצא, שהכבדת הלב שנעשה לפרעה, הוא בכדי שיהיה מקום לקבל צורך על האורות העליונים, מה שאם כן אם לא תהיה להם עבודה קשה, לא יהיה להם צורך לאורות הגדולים, כמשל הנ״ל.

כי מי שהולך להילחם עם השני, עם היד או עם מקל, אין להשני צורך לקבל נגדו טנק או תותח. ומשום זה, בכדי שיהיה לתחתונים צורך לקבל אורות גדולים, מוכרחים לעמוד כנגדם קליפות חזקות, ובכדי לשבור אותם, האדם מחויב להמשיך אורות גדולים, אחרת היה מסתפק במיעוט. נמצא, ששליטת פרעה גורם על ידי הכבדת לבו, שימשיכו אורות גדולים. ובזה נבין מה ששאלנו, וכי בשביל ״למען שתי אתתי״, היינו בכדי שיוודע בגויים, שה׳ יכול לעשות ניסים ונפלאות, בשביל זה, כלומר בכדי שיכבדו אותו, עשה הכבדת הלב. וכי הקב״ה בא בטרוניה לבריותיו, היינו שעושה דבר שלא רצון הנבראים, הלא כל מטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, וכאן יוצא דבר הפוך, כלומר שהוא עושה הכבדת הלב להנבראים, בכדי שכולם יראו את גדלותו, מה שהוא כל יכול.

ובהאמור נבין זה בפשיטות, היות כי ענין פרעה ומצרים, הכוונה על שליטתם של הרצון לקבל הנמצאים אצל הנבראים, ובכדי שהנבראים יצטרכו לקבל את המדרגות הגדולות שהקב״ה הוכן בעדם, וכנ״ל בדברי

זצ״ל, שעל ידי זה שלא תהיה להם אפשרות להתגבר על הרצון לקבל שלהם, ובהם תהיה התעוררות לדבקות ה׳, וזה הגיע להם בזכות האבות, שהקב״ה הבטיח להם, שהבנים שלהם יזכו להטוב והעונג מה שהוא ברא עבור הנבראים, לכן עשה הכבדת הלב, כדי שיהיה להם צורך לבקש מה׳, שהוא יעזור להם, והסיוע שלו בא, כנ״ל בדברי הזהר הקדוש, על ידי שישפיע להם נשמתא קדישא.

נמצא, שכל התגברות הם ממשיכים קצת הארה מלמעלה, שעל ידי זה בסופו של דבר יהיה להם כלים, היינו צורך להירושה שהבטיח הקב״ה לאבות. נמצא לפי זה, מה שכתוב, ״למען שתי אתתי אלה״, אין זה עבור טובת הבורא אלא לטובת הנבראים, שפירושו, שעל ידי הכבדת הלב שהוא עושה אצל פרעה, כלומר מה שהגוף נעשה כל פעם יותר בתקיפות, שלא נותן רשות להאדם לעשות מעשים בעמ״נ להשפיע, והיות שהאדם משתוקק לדבקות ה׳, לכן הוא מוכרח להשתדל לתת כל פעם כוחות יותר גדולים, אחרת לא יהיה בידו לנצח אותו, ובכדי לקבל כוחות יותר גדולים, אין שום עצה אלא להתפלל לה׳, שרק הוא יכול לתת לו את הכוחות המתאימים לכך.

והכוחות של ה׳ הוא כנ״ל: **מה שהקב״ה נותן לו כל פעם כח רוחני, הנקרא, בחינת נשמה, הנקרא, אור תורה**, זאת אומרת, שכל פעם לפי ההתגברות מה שהוא צריך להתגבר, הוא מקבל **״אותיות התורה״**, שזה נקרא, למען שתי אתתי אלה, היינו שבכדי שתתגלה אותיות התורה לגבי ישראל, הוא מוכרח לעשות להם צורך, וזה הענין שהקב״ה נותן הכבדת הלב לטובת הנבראים.

בהאמור נבין מה שאמרנו לעיל, שאנו צריכים שפע עליון עבור עשיית הכלים, כלומר שיהיה כלים מוכשרים לקבל אור עליון, והסיוע זו נקרא, שהאור בא לעשות כלים דקדושה, שירצו לעבוד בעמ״נ להשפיע. כנ״ל בבחינת, ״הבא לטהר מסייעין אותו״.

ולאחר שכבר השיג את הכלים שרוצים להשפיע לה׳, אז בא השפע, מטעם שפע, ולא בכדי לעשות כלים.

בבחינה זו, שיש לו רצון לה׳, כבר אינו צריך להכבדת הלב בכדי שיקבל את אור התורה, כי כפי הכלל, כשהאדם עובד לתועלת עצמו, אז באה לו מחשבה אחרת, שגם מכאן, היינו מתענוג זה הנקרא, תענוג המנוחה, גם מזה על תנח ידך. נמצא, שתענוג המנוחה גורם לו שאין לו צורך למדרגות יותר גבוהות, אלא הוא מסתפק במיעוט, ולכן היה הקב״ה צריך לתת

הכבדת לב, היינו שהוא רואה שאינו יכול לעשות שום דבר לה׳, כלומר שכל זמן שלא הכשיר את הכלים שלו בעמ״נ להשפיע, והוא עדיין נמצא באהבה עצמית, הם נותנים לו סיפוק במה שזכה קצת לעבוד לשם שמים, היות שהוא מרגיש בעצמו שהוא עובד לשם שמים, יש לו מזה סיפוק, ואין ביכולתו להשתוקק למדרגות יותר גבוהות, נמצא לפי זה, לא היה מקום להתגלות אותיות התורה. ומשום זה, שכל פעם שהוא מקבל איזה סיוע מלמעלה, ואח״כ הוא יורד מדרגתו ושוב רוצה להכנס לקדושה, הוא מוכרח לקבל עזרה מחדש, כמו שכתוב אצל פרעה, במכת ברד, ״וישלח פרעה ויקרא למשה, ה׳ הצדיק ואני ועמי הרשעים״, ואח״כ כתוב, ״בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו, למען שתי אתתי אלה בקרבו״.

והסדר הזה הוא נמשך עד שמתקן את הכלים שלו השייך למדרגתו, ואז מתחיל הסדר של ביאת האורות.

אולם בזמן שכבר זכה לכלים דקדושה, כנ״ל, שכל רצונו הוא להשפיע ליוצרו, אינו שייך לומר, עכשיו אני אומר שכבר נתתי לך הרבה ואני רוצה עכשיו לנוח קצת, היות שאני צריך לקבל עבור תועלת עצמי גם כן, אלא שמי שיש לו רק רצון להשפיע, לא צריכים לעשות לו הכבדת הלב, כמו בזמן שצריכים לעשות צורך בזמן שהוא עוסק בעשיית כלים דהשפעה, כנ״ל, משום שאין לו ענין זה, למי שכבר זכה לרצון להשפיע, אלא רוצה תמיד להשפיע לה׳.

ובהאמור נמצא, בזמן שיש לאדם רק רצון להשפיע, ורוצה לעשות נחת רוח להבורא, אז מתחיל לחשוב, מה חסר להבורא שהוא יכול לתת להבורא מה שאין לו, לכן הוא בא לידי החלטה, שאין להבורא שום חסרון, רק בזה שברא את העולם על הכוונה דלהטיב לנבראיו, שהנבראים יקבלו ממנו את הטוב והעונג, ומשום זה הוא הולך לבקש מה׳, שיתן לו את הטוב והעונג, כי זה אפשר לומר, שחסר לו, זה שהתחתונים יקבלו ממנו את האורות הגדולים שהוכן עבור הנבראים, ומזה יכולים לומר, שהבורא נהנה, מה שאם כן אם אין התחתונים מוכשרים לקבל את אור התורה, המכונה, אותיות התורה, כאילו יש חסרון למעלה, וזהו ענין שאמרו חז״ל (סנהדרין מ״ו), ״בזמן שאדם מצטער, שכינה מה לשון אומרת, קלני מראשי קלני מזרועי״. משמע מכאן, מתי יש נחת רוח למעלה, רק בזמן שיש להנבראים טוב ועונג.

ומשום זה אין אז מקום להכבדת לב, **אלא הזמן שצריכים לתת מלמעלה הכבדת לב, הוא רק לצורך עשיית כלים דהשפעה,** שיוכלו לקבל

טוב ועונג, וזה למען, "שתי אתתי", יש לפרש, הכוונה על אותיות, שאותיות נקראים, כלים, כלומר בכדי שיהיה לאדם צורך המכונה כלים, לזה צריכים הכבדת הלב, כמו שכתוב, "למען שתי אתתי אלה", מה שאם כן לאחר שכבר יש לו הכלים, אין עוד צורך להכבדת הלב.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו הקשר בין פסח מצה ומרור, כמו שעשה הלל בזמן שבית המקדש היה קיים, ואמר לקיים מה שנאמר, "על מצות ומרורים יאכלוהו".

ושאלנו, מה זה מרמז לנו בעבודת ה'.

ולפי הנ"ל יוצא, שעיקר מטרת העבודה היא להגיע לדבקות ה', היות מסיבת השינוי צורה שיש בנו, מכח הרצון לקבל שנטבע בנו, שעל ידי זה נתרחקו הנבראים מהבורא, וזהו העיקר מה שמוטל עלינו לתקן, אולם השאלה היא, איך מתקנים זה.

הלא השתוות הצורה הוא ענין להשפיע ולא לקבל, ואיך יכולים ללכת נגד הטבע, הלא הגוף יש לו טבע משלו. והתשובה היא, על ידי סגולת תורה ומצות.

אמנם אם היו הנבראים מקבלים כח השפעה בקלות, היו אז מסתפקים בזה, היות שכבר הם מרגישים שהם משפיעים, ולא היה להם שום צורך לגילוי אותיות התורה, כנ"ל, "למען שתי אתתי", שהקב"ה רוצה לגלות להם את התורה בבחינת שמותיו של הקב"ה, ומאין הם יקחו צורך לזה, היות לאחר שהתגברו על הרצון לקבל, ורוצים עכשיו להשפיע לה', וכבר יש להם דבקות, ומה חסר להם עוד, וכידוע, שאין אור בלי כלי, ואין מילוי בלי חסרון, ומה עשה הקב"ה, נתן הכבדת הלב, שלא יהא בכוחו של אדם להתגבר על הרע שלו מעצמו, אלא הוא לעזרה מה', כנ"ל, "הבא לטהר מסייעין אותו בנשמתא קדישא".

וענין "נשמתא", מובא בספר "פרי חכם" (חלק ב', דף ס"ה), "שיש בנשמה ה' בחינות הנקראות נרנח"י, ונרנח"י אנו מבחינים בהם ב' בחינות, א' אורות, ב' כלים. הכלים של נרנח"י משיגים על ידי קיום תרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן. והאורות דנרנח"י הם עצם התורה, והאור המלובש בתורה הוא סוד אין סוף. וזה לשונו, נמצא שהתורה והנשמה הם אחד, אבל קוב"ה, הוא סוד אין סוף המלובש באור תורה שיש בתר"ך מצות הנ"ל, שזה סוד שאמרו חז"ל, כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה, פירוש, שהקב"ה מהכולל והתר"ך שמות הם פרטים וחלקים, אשר פרטים אלו הם

לפי פסיעות ומדרגות של הנשמה, אשר אינה מקבלת אורה בפעם אחת, זולת בדרך מדרגה לאט לאט, בזה אחר זה״.

ומזה אנו רואים, שהבורא עשה שלא יוכל האדם בעצמו להתגבר על הרע, אלא יהא נצרך להבורא שיעזור לו, ויש מצב של בינתים, כלומר שזה גורם שהאדם טועם טעם מרור בעבודה, מסיבת שהגוף לא נותן לו לעשות מעשים דלהשפיע, וזה מביא לו, שיש לו ריב עם הבורא, מדוע ברא גוף שיהיה לו כל כך רע, עד שאין שום מקום שיוכל לצאת משליטת הרע, הנקרא, רצון לקבל לעצמו, כנ״ל, ומתי שנגמר כל הכלים שאדם צריך להשלמתו, שיהיה כלי להחזיק שם את הברכה, אז מתחיל להרגיש ישועת ה׳, כלומר שמרגיש בעצמו ההתקרבות ה׳.

ובזה נבין את הקשר שבין, מצה מרור לקרבן פסח, **היות שעל ידי מצה ומרור הוא משיג את הצורך האמיתי לאותיות התורה, כלומר, שרק על ידי מצה ומרור מתרקם באדם צורך לעזרת ה׳**, ועזרתו יתברך הוא על ידי הנשמה הנקרא, ״בחינת אורייתא וקוב״ה חד הוא״, כנ״ל, כמו שכתוב בספר ״פרי חכם״.

וכשיש לו צורך, אז הקב״ה מקרב את האדם, וזה נקרא, **קרבן פסח,** שהקב״ה פוסח על כל החסרונות שלו ומקרב אותו לזכות למטרת הבריאה.

מהו שדוקא בליל פסח, שואלים ד׳ קשיות

מאמר כ״ב, תשמ״ט

ההגיון מחייב, כמו שאנו רואים, מתי האדם שואל שאלות, בזמן שהוא נמצא בחסרון, הוא שואל שאלות, מדוע הוא צריך לסבול מזה שאין לו מה שהוא מבין שחסר לו. והוא בא בטענות ותביעות להבורא, ושואל, מדוע הוא צריך לסבול יסורים. אבל בזמן שהאדם נמצא במצב שיש לו כל טוב, איזו שאלות יש לשאול, בזמן שהוא מרגיש עצמו שהוא במצב החירות, שאין לו שעבוד משום דבר, שירגיש שדבר זה שאין לו יגרום לו צער, שיהיה לו מקום לשאול, מדוע.

אם כן יש להבין, מדוע דוקא בליל פסח, שהוא חג החירות, אנו שואלים שאלות. והם נקראים, ד׳ שאלות, היינו ד׳ פעמים למה. דוקא בזמן שלא חסר כלום. ולפי מה שאומר האר״י הקדוש, שליל פסח הוא יותר שלימות מבליל שבת, שאומר, בליל שבת יש עליה למלכות למוחין דנשמה, מה שאם כן בליל פסח יש עליה למלכות למוחין דחיה, כדוגמת יום שבת (ע״ש בשער הכוונות). אם כן יש להבין, למה דוקא בזמן השלימות שואלים שאלות. בטח שיש על זה הרבה תירוצים, ונפרש זה על דרך עבודה.

ידוע ענין עבודה שלנו בתורה ומצות, שניתן לנו, הוא בכדי שעל ידם נתקן את עצמנו, שנהיה ראויים לקבל טוב ועונג, כי בשביל זה נברא האדם. כידוע שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו. אלא בכדי שלא יהיה ענין של בושה בעת קבלת התענוגים, שזהו מסיבת שכל ענף רוצה להדמות לשורשו, והיות שהשורש הוא המשפיע לנבראים, כנ״ל, אם כן יש שינוי צורה בין המשפיע להמקבל. וזה גורם לנו ענין בושה.

לכן כדי לתקן זה, נעשה צמצום והסתר על ההשגחה העליונה. כלומר שנעשה מקום ע״י זה שנעשה צמצום והסתר, שממקום הזה אנו רחוקים כל כך מהבורא, שזה גורם לנו מיעוט הבנה בהשגחתו יתברך על בריותיו, כמו שכתוב בהקדמה לתע״ס (אות מ״ב, מ״ג), שאומר שם, שאם היתה השגחה גלויה, אשר למשל, כל האוכל דבר איסור יחנק תיכף על מקומו, וכל העושה מצוה, ימצא בה התענוג הנפלא, בדומה לתענוגות המצוינים ביותר שבעולם הזה הגשמי, כי אז מי פתי היה מהרהר אפילו לטעום דבר איסור, בשעה שהיה יודע שתיכף יאבד מחמתו את חייו, או להתמהמה על תענוג גדול גשמי, הבא לידו מבלי לקבלו. נמצא, שהצמצום וההסתר שנעשה, הוא בכדי לתקן את ענין הבושה, גורם לנו את כל היגיעות וההתרחקות מהבורא יתברך.

ובהאמור, שענין צמצום והסתר נעשה לטובת התחתון, אם כן אין מקום לשאול שאלות על ההשגחה, מדוע הבורא מתנהג עימנו בצורה זו כמו שנראה לעינינו, שאין אנו רואים את הטוב, ואנו סובלים גלות, ועניות, וכדומה, היינו שכל אחד ואחד יש לו טענות על הבורא, מדוע הוא מתנהג בהשגחה בלתי גלויה לעינינו, שזהו רק טוב. לכן אסור לדבר לשון הרע על השגחתו יתברך, איך שהוא מתנהג עם הנבראים. אלא אנו צריכים להאמין באמונה למעלה מהדעת, שממש כמו שנראה לעינינו, כך צריך להיות. ועל מה שאנו מרגישים, אנו צריכים ללכת בדרכי התורה, מה שהחכמים הורו לנו איך להתנהג בכל אלה ההרגשות שאנו מרגישים, ועליהם להגיד בדרך

אמונה למעלה מהדעת, שעינים להם ולא יראו, כמו שכתוב במאמר משנת תש"ג, ע"ש.

ואיסור לשון הרע ידוע, אלא שמקובל, שענין לשון הרע שהוא רע כל כך, הוא בין אדם לחבירו. ובאמת עיקר לשון הרע הוא בין אדם למקום, כמו שכתוב (שמות רבה פרק ג', י"ב), וזה לשונו, "תפש משה מעשה הנחש, שהוציא לשון הרע על בוראו, שנאמר, כי יודע אלקים, כי ביום אכלכם ממנו, ונפקחו עיניכם והייתם כאלקים, יודעי טוב ורע".

ובהאמור נבין, מהו כל החומר של לשון הרע יותר משאר דברים. היות שעיקר לשון הרע הוא מהנחש, שהוא דיבר לשון הרע על הבורא, ואמר לו, מה שהבורא צוה לך שלא לאכול מעץ הדעת, אלא שזה ישאר בהעלם והסתר, על זה אמר לו הנחש, שלא צריכים לשמוע מה שאמר לך, שצריך להישאר העץ הדעת נסתר מהתחתונים. אלא טענתו היתה שהכל צריך להיות בגלוי.

וזה היה ענין של לשון הרע של הנחש. נמצא, שדיבר על ההשגחה, מה שהבורא מתנהג עם הנבראים בהשגחה בלתי גלויה, זה לא בסדר. ובאמת שענין ההסתר הוא רק בכדי שיהיה היכולת להנבראים לקבל את הטוב ועונג בלי בושה. וזה יכול להיות רק ע"י זה שהנבראים יקבלו הכל לשם שמים, כלומר שכל ענין הקבלה יהיה בעל מנת להשפיע. נמצא, זה שהנחש דיבר לשון הרע, אין זה פרט, אלא דיבר על כל התיקון שנעשה על המלכות, בכדי שהתחתונים הנמשכים ממנה יוכלו להגיע לידי דביקות, הנקרא, השתוות הצורה, שבזה יהיה התיקון, שיוכלו לקבל את הטוב ועונג בלי שום אי נעימות, המכונה, בושה.

שבגלל תיקון הזה ניתן לנו תורה ומצות, שע"י יוכלו לצאת מאהבה עצמית, שהיא בחינת פירוד מה'. ויוכלו להגיע לידי השתוות הצורה, כמו שאמרו חז"ל, "בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין". ולפי לשון הרע שהנחש דיבר, שתהיה השגחה גלויה, שהכל יהיה מגולה. אפילו שה' אמר לו לאדם בפירוש, "מעץ הדעת לא תאכל", אלא בחינה זו צריכה להיות מכוסה, שרק בגמר התיקון תהיה היכולת להאיר בחינה זו, גם על זה אמר לו הנחש, שלא ישמע בקול ה'.

כלומר לא שה' עשה זה לטובת האדם, עשה שתהיה השגחת ה' לנבראים, שהבחינת טוב ומטיב תהיה בלתי גלויה, אלא מטעמים אחרים.

נמצא, שהלשון הרע של הנחש היה ענין כללי. כלומר שכל התיקונים שאנו צריכים לעשות בסגולת תורה ומצות, הוא אמר, שזה אינו לצורך האדם.

לכן איסור לשון הרע הוא כל כך דבר חמור מכל האיסורים, היות שהוא כלל של כל התורה כולה. זאת אומרת, עם הלשון הרע הזה, כל התיקונים שנעשו, אין מקום שיתקנו. לכן היות שבין אדם למקום הוא כל כך חמור, לכן האיסור בין אדם לחבירו גם כן הוא דבר חמור, כמו שדברנו בענין, "ואהבת לרעך כמוך", שאמר רבי עקיבא, שזה הוא כלל גדול בתורה.

נמצא, המדבר לשון הרע, הוא עושה פעולה הפוכה מהכלל של, "ואהבת לרעך כמוך". לכן לשון בין אדם לחבירו הוא גם כן כלל. לכן האיסור הוא כל כך חמור.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (סנהדרין ל"ח), וזה לשונו, "ואמר רב יהודה, אמר רב, אדם הראשון מין היה". ופירש רש"י, מין היה, נוטה לעבודה זרה. וזה קשה מאוד להבין, בזמן שאדם הראשון היה מדבר עם הקב"ה, ואיך יכול להיות מי שמדבר עם ה', יהיה מין, שיהיה נוטה לבו לעכו"ם. הלא הבורא דיבר עמו, ואיך אפשר שתהיה לו איזו טעות, עד כדי כך להיות לבו נטה לעכו"ם.

אלא כנ"ל, שהבורא אמר לו, שהעץ הדעת צריך להיות בהסתר, ואסור לגלותו לפני גמר התיקון. ובזמן שהנחש בא אליו ואמר, לא לשמוע בקול ה', במה שה' מסתיר ממנו, התענוג הגדול הזה הנמצא בעץ הדעת, ולקח ללבו את הלשון הרע של הנחש, זה נקרא, "מין היה".

וכמו שפירש רש"י, שלבו היה נוטה לעכו"ם, כלומר שלבו היה נוטה למה שאמר לו הנחש, שיותר טוב שתהיה הנהגת העולם בגלוי, כמו שיעץ לו הנחש. וזה נקרא, "מין", שלא מוצא חן בעיניו הנהגתו יתברך. זאת אומרת, שהוא חשב לפי עצת הנחש, שאם יהיה מגולה את העץ הדעת, שכוונתו שתהיה השגחה גלויה, אז יהיה הרבה עובדים בעבודת הקודש, מטעם כנ"ל, שכולם ישמרו תורה ומצות, מטעם שהכל יהיה מלובש בשכל בתוך הדעת, ולא שהכל צריך להיות למעלה מהדעת.

כלומר, שפירושו, עץ הדעת, יהיה שהכל יהיה מגולה בתוך הדעת. ועל זה בא הציווי, שלא יאכל, היינו שענין עבודה שלנו לגבי הבורא יהיה למעלה מהדעת, ולא בתוך הדעת, אף על פי שהשכל מחייב, שאם יהיה הכל מלובש בתוך הדעת, יתרבו עובדי ה'.

וזהו ענין של לשון הרע של הנחש, שדיבר רע על ההשגחה. היות שזה שהבורא עשה שתהיה עבודת ה' בבחינת אמונה למעלה מהדעת, אין הפירוש שה' לא היה יכול לעשות הכל בתוך הדעת, אלא אנו צריכים להאמין, אף על פי שאין אנו מבינים, שכך היא ההנהגה הטובה ביותר. וכך אמר אאמו"ר זצ"ל, שהבורא בחר בדרך של אמונה למעלה מהדעת, היות שהבורא יודע שזוהי הדרך המוצלחת ביותר, שע"י זה תהיה אפשרות להתחתונים להגיע להמטרה, הנקראת, דביקות ה', שהיא בחינת השתוות הצורה, הנקראת, מקבל בעמ"נ להשפיע.

והגם שענין חטא של עץ הדעת מדברים ממדרגות גבוהות, שהוא סוד האור של גמר התיקון, כמו שמבואר בהקדמה לפנים מסבירות, מכל מקום בענין מה שנוגע לנו בעבודה, יש לפרש כנ"ל, היינו מי שמדבר לשון הרע על השגחה, הוא שאומר, שאין הוא רוצה להאמין שהשגחתו יתברך על הנבראים היא בבחינת טוב ומטיב, ושזהו כך להאמין למעלה מהדעת.

אלא שהאדם אומר, אם תהיה השגחה גלויה, היינו אם הוא יראה בשכל שלו, שהבורא משפיע לכל הנבראים בבחינת טוב ומטיב, ושזה יהיה בתוך הדעת, ורק באופן כזה הוא מסוגל לקיים תו"מ. וזה בא מכח החטא דעץ הדעת, שהאדם רוצה ללכת דוקא בתוך הדעת, ולא להאמין למעלה מהדעת. לכן כשהוא לא מאמין בבחינת טוב ומטיב, נמצא שהוא מדבר לשון הרע על הבורא, ששורש הזה התחיל בעת שהנחש דיבר לאדם הראשון לשון הרע על הבורא, כנ"ל.

וזה שהאדם רוצה ללכת בתוך הדעת, זה נקרא, חטא דעץ הדעת. והחטא הזה מתגלה בב' אופנים, כלומר שמזה נמשך לנו לשאול ב' שאלות: א) שאלת פרעה, ששאל, "מי ה', אשר אשמע בקולו", שבכלל קשה לו ללכת ולהאמין משהו נגד השכל. ומזה נמשך עוד דבר, היינו שאלה ב) מדוע האדם צריך לעבוד לתועלת הבורא ולא לתועלת עצמו. כי הוא שואל, מה אני ארויח בזה שאני יעבוד לשם הבורא ולא לתועלת עצמי.

ובהאמור נבין, מה שאנו רואים, שאפילו לאחר שהאדם התגבר, ואמר, שהוא מקבל על עצמו ללכת בדרך האמת, ומתחיל להאמין באמונת חכמים, והשכל מחייב, שבכל יום ויום הוא צריך להתקדם וללכת קדימה, והאדם רואה שזהו ממש להיפך, שכל יום הוא הולך אחורה. אם כן השכל מחייב לאדם לומר, שהעבודה זו, היינו ללכת בבחינת השפעה, זהו לא בשבילו. אלא זוהי עבודה בשביל יחידי סגולה. והוא מבין שיותר כדאי לו לברוח מהמערכה. ומה אומרים לו, שהוא צריך עוד פעם ללכת באמונה למעלה

מהדעת, ולא להסתכל על מה שהדעת מחייבת אותו לעשות. וכמו שכתוב במאמר "אמונת רבו" (משנת תש"ג), שאין האדם מסוגל לראות את מצבו האמיתי, אלא צריך ללכת למעלה מהדעת, ורק באופן כזה יכולים להגיע להמטרה לזכות לדביקות ה'.

אולם יש להבין, מה נותן לנו זה שהאדם מרגיש בתוך הדעת, שהוא נמצא במצב אחורה ולא קדימה. כלומר לאיזה צורך האדם צריך להרגיש שהוא נמצא במצב ירידה, מהי התועלת מזה. ואנו רואים, שבזמן של מצב עליה, היינו שיש להאדם תשוקה לרוחניות ולתענוגי עולם הזה, מה שכל העולם רוצים אחריהם, בכדי להשיג את התענוגים האלה, הוא מסתכל על זה כדבר שנברא ללא צורך, כלומר שיותר טוב היה, אם הבורא היה בורא את כל הנבראים שיהנו מדברים רוחניים. אם כן, המחשבות של ירידות האלו, מה האדם הרויח מזה, שאחרי כל עליה הוא בא לידי ירידה. לכן האדם שואל תמיד, מהו השיעור של עליות וירידות, ולמה צריכים זה בכלל, הלא יותר טוב היה, אם האדם היה נשאר במצב עליה.

אלא התשובה היא, כי אי אפשר להעריך שום דבר, אם לא יודעים את החשיבות שבהדבר. כלומר שיש כלל, שהנאה שהאדם נהנה מאיזה דבר, תלויה בחשיבות של הדבר. ויש לפעמים שנותנים לאדם איזה דבר חשוב, ואם היה יודע להעריך את זה, היה יכול לקבל מדבר הזה הנאה גדולה. והיות שהוא לא יודע את הערך שבדבר, אינו האדם יכול להנות, אלא לפי מה שהוא מבין את חשיבותו.

למשל, האדם קנה איזה חפץ, איזה ספר, שהוא לא כל כך בצורה יפה. ואותו ספר שהוא נדפס מחדש, עלה יותר ביוקר. והיות שלא היה לו הרבה כסף, לכן קנה זה הספר. וגם המוכר לא ידע את הערך החשיבות של הספר, לכן מכר לו במחיר נמוך. ולאחר זמן, בא מי שהוא לתוך ביתו, וראה את הספר, ואמר, היות שהספר הזה נדפס לפני שלוש מאות שנה, לכן הספר הזה שוה הון רב, שנמצאים רק שלושה ספרים בעולם. נמצא, עכשיו, שהוא שמע שיש להספר הזה ערך רב, הוא מתחיל להנות מהספר.

והנמשל הוא, שאין לנו השכל איך להעריך את חשיבות של עליה. כלומר שאין לנו שכל להבין, כמה שוה רגע אחד שיש לנו הכח להאמין בה', ושיש לנו קצת הרגשה מגדלות ה', שבמצב העליה יש לנו השתוקקות להיבטל אליו בלי שום שכל וסברה, אלא כנר בפי אבוקה. וממילא אין אנו יכולים להנות מזה שהבורא קירב אותנו, ונתן לנו קצת התקרבות. ומזה אנו צריכים להרגיש את השמחה וההתרוממות הרוח, מה שזה צריך להביא לנו,

אולם היות שאין בנו החשיבות להחשיב זה, לכן אין אנו יכולים להנות מזה אלא לפי החשיבות, כנ"ל במשל.

לכן ניתן לנו ירידות, בכדי שיהיה לנו מקום ללמוד את החשיבות של העליות, כמו שכתוב, "כיתרון האור מתוך החושך", שדוקא ע"י הירידות האדם יכול להגיע לדעת ולהחשיב את העליות. ואז הוא יכול להנות מהעליות, ויבוא לידי הרגשה, "כי הם חיינו ואורך ימינו". מה שאם כן בזמן שאין האדם יודע את הצורך לאמונה, כי הוא חושב, בזה שעוסק בתורה ומקיים מצות, זה מספיק לו שיהיה בגדר עובדי ה', לא נותנים לו מלמעלה ירידות בכדי להעריך את העליות.

כי היות שהעבודה שלהם היא בבחינת חצוניות, כלומר שאין כוונתם שיכנסו לתוך הפנימיות, זאת אומרת, אין כוונתם שיתבטלו לגמרי לקדושה, שקדוש פירושו, פרוש ומובדל מעצמותו, כמו שכתוב, "קדושים תהיו, כי קדוש אני", שאז אין שום רשות אלא רשותו של הבורא, מטעם שהתחתון רוצה להיבטל להשורש, וכל מה שהוא מבין שכדאי לחיות, הוא רק בשביל תועלת הבורא.

ובכדי שהאדם יהיה במצב שלא ירצה לחיות רק בכדי שיהיה נחת להבורא, לזה אדם מוכרח להמציא לו אמונה גדולה בגדלות ה', בכדי שיהא כדאי לבטל את עצמו עבור תועלת ה'. ולא מספיק לו האמונה שרכש בזמן החינוך. ועל האמונה שקבל בשעת החינוך, כבר הוא מסוגל לעבוד ולקיים את התו"מ בכל פרטיה ודקדוקיה. וזהו מטעם שאין הוא מוכרח לבטל את עצמו לה', אלא הוא מבקש מה', היות שהוא מקיים את התו"מ מה שה' צוה לנו ע"י משה רבנו עליו השלום, בזכות זה הקב"ה ימלא את כל משאלותיו.

כי הוא מאמין בשכר ועונש. ובטח הוא, כמו שאמרו חז"ל (אבות פרק שני, כ"א), וזה לשונו, "אם למדת תורה הרבה, ונאמן הוא בעל מלאכתך, שישלם לך שכר פעולתך". לכן היות שהבסיס המחייב אותו לקיים תו"מ, תלוי בהשכר, ולא בהנותן את השכר, נמצא, שאין הוא מוכרח לעסוק בגדלות האמונה של הבורא, אלא בגדלות וקטנות השכר. לכן אין שם ענין עליות וירידות, להאמין בגדלות וחשיבות הבורא, אלא שם שייך רק ענין שעוסק בתורה ומצות, או שנחלש בקיום, מטעם שלא תמיד הוא מאמין בהשכר.

וזה גורם גם לאלו שעוסקים בתו"מ עמ"נ לקבל שכר, שיש לפעמים, שנמצאים בין אנשים שאינם מאמינים בשכר ועונש, שהם יכולים להשפיע

על האדם ממחשבותיהם, וזה גורם לו חס ושלום שיתרחק אפילו לגמרי מיהדות. לכן גם הם צריכים שלא יבואו במגע עם אנשים שהם חופשיים בדיעות, היות שמביאים להם מחשבות זרות בענין אמונה בשכר ועונש. אולם בדרך כלל, אלו שעוסקים בשלא לשמה, אינו נוהג בהם ענין עליות וירידות, כלומר שאין צורך שיהיו ירידות.

מה שאם כן אלו אנשים שהם רוצים לעבוד מטעם חשיבות הבורא, שהם צריכים תמיד להתגבר באמונת חשיבות וגדלות הבורא, שרק חשיבות וגדלות הבורא זהו הוא מחייב אותם לקיים תו״מ, בכדי להגיע לדביקות ה׳, ואלו אנשים צריכים תמיד לשער ולהעריך גדלות הבורא.

והם צריכים תמיד להעריך, שאם יש להם קצת אחיזה ברוחניות, הוא מטעם שה׳ מקרב אותם, והם כשלעצמם אינם מסוגלים לעשות שום דבר, אם לא רואים מזה שיצמח מזה תועלת עצמם. נמצא, שעיקר עבודה היא לבטל את עצמו, וזהו נגד הטבע, ולזה רק בישועתו יתברך יכולים להגיע.

נמצא, שבזמן עליה האדם חושב שזהו כבר טבעי, ואין לו עכשיו שום צורך שה׳ יעזור לו. לכן נעשה תיקון, הנקרא, ירידות, שמראים תמיד לאדם את גודל גבורתו, מה שהוא מסוגל לעשות בכח עצמו. ואיך הוא רואה את זה. אלא כשזורקים אותו מן מצבו, שהיה חושב שהוא כבר בן אדם ולא דומה לבהמות שעובדים לתועלת עצמם, ופתאום אפילו אין אדם בא לידי הרגשה שרוצים לזרוק למטה לתוך שפלות כזו, שהוא רואה אח״כ איך שהוא נמצא בשפל המצב.

אולם בזמן הירידה אין הוא רואה איך שהוא מתחיל לרדת, אלא בזמן שיורד הוא נשאר מחוסר הכרה. אלא לאחר זמן שירד, בא לו גם כן עזרה מלמעלה, ומודיעים לו, תדע, שאתה נמצא עכשיו בירידה. ומטרם שמודיעים לו שהוא נמצא במצב של מחוסר הכרה, אין הוא יודע שום דבר. אולם גם זה האדם צריך להאמין שכך הוא, היינו שענין הידיעה לא בא מאליו. אמנם האדם צריך לדעת, שהירידות האלו ניתנו לו בכדי ללמוד מזה איך להעריך את מצב העליה, רק בזמן הירידה, אין אדם מסוגל ללמוד מזה משהו.

אלא בזמן העליה, אז יש לו מקום לעשות חשבון אמיתי, ולומר, שזה שאני נמצא עכשיו בבחינת אמונה, זהו הוא בא לי מצד ה׳, אחרת אני תיכף ירד למצב של אהבה עצמית, ואם לא עושה חשבון זה, תיכף זורקים אותו. ולתת תודה לה׳ על מה שקירב אותו. נמצא, שאי אפשר להשיג הנאה

אמיתית מהתקרבות ה', אם לא יודעים להעריך את זה, כנ"ל, "כיתרון האור מתוך החושך".

נמצא, שבכדי שהנבראים יקבלו את הטוב והעונג, ושירגישו זה, היו מוכרחות להיות כל אלו הירידות הנקראות, **בחינת גלות.** וזה מכונה, "שכינתא בגלותא", או "שכינתא בעפרא", שרק ע"י זה יהיה להאדם כלים להרגיש את הטוב ועונג.

ובהאמור נבין, מדוע דוקא בזמן החירות, שהוא ליל פסח, שהוא תכלית השלימות, כמו שאומר האר"י הקדוש, שיש למלכות אותו גדלות כמו שיש למלכות מוחין דחיה, כן הוא בליל פסח.

התשובה היא, שדוקא בזמן עליה, כשחושבים אז על איזו ירידות, היה להם אז יכולת להוציא את החשיבות של העליות. אחרת זה דומה שנותנים לאדם דבר ששוה הון רב, והוא משתמש בזה, ונהנה מזה, כמו שהיה שוה איזו פרוטות.

נמצא, שדוקא בזמן החירות, אז מקום לשאול את השאלות. זאת אומרת, אין הכוונה על השאלות, אלא צריכים את השאלות בכדי להבין את התירוצים, וזהו על דרך שאמר אאמו"ר זצ"ל, על ענין מה שכתוב, "דבר נא באוזני העם, וישאלו איש מאת רעהו". ופירש רש"י, הזהירם על כך, שלא יאמר אותו צדיק, ועבדום, וענו אותם, קיים בהם, ואחרי, יצאו ברכוש גדול, לא קיים בהם. ומקשין העולם, וכי אם הקב"ה רוצה לתת לעם ישראל רכוש גדול, אין לו להקב"ה לתת להם, אלא הוא מוכרח לומר לעם ישראל, שיעסקו ברמאות, ולשאול כלים מהמצרים, כלי כסף וכלי זהב.

והשיב, שבזמן שה' אמר לאברהם, "לתת לך את הארץ הזאת לרשתה", שאל אברהם, "במה אדע כי אירשנה". "ויאמר לאברם, ידע תדע, כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול". ושאל, מה אנו רואים בהתשובה של ה' על שאלת אברם, במה אדע, שע"י זה שיהיו בארץ לא להם, היינו שיהיו בגלות, אז אברם כבר יהיה בטוח שהם ירשו את הארץ.

ואמר, היות שאין אור בלי כלי, היינו אין מילוי בלי חסרון, ואברם אמר לה', שהוא לא רואה שהם יצטרכו לאורות כל כך גדולים, הנקרא, **ארץ ישראל**, לכן ה' אמר לו, ע"י זה שיהיו בגלות, ויבקשו מה' שיוציאם מהגלות, ובמה מוציאם, זהו רק עם אורות גדולים, כי "המאור שבה מחזירו למוטב", אם כן כבר יהיה להם צורך לאורות הגדולים.

ועל זה פירש, שלכן אמר ה׳, שישאלו כלים מהמצרים, כלומר שיקחו את הקשיות של המצרים, רק בהשאלה, היינו בכדי לקבל האורות, ואח״כ יחזיר להם הכלים. כלומר שלקחו קשיות בכדי להבין את התירוצים. וזהו כנ״ל, שאי אפשר להבין את האור רק מתוך החושך. לכן כל השאלות הן דוקא בזמן החירות, כנ״ל.

מהו, אם בלעו את המרור לא יצא, בעבודה

מאמר כ״ג, תשמ״ט

הנה בשער הכוונות (דף קע״א) כתוב שם וזה לשונו, ״וזה סוד המרור, שהיא בגימטריא מות, שהם סוד דינים שבה, אשר בהם נאחזים הקליפות, הנקראים מות, ולמתקה ע״י המשכת החיים. וזהו טעם שצריך שירגיש טעם מרירות, ואם בלעו לא יצא ידי חובתו, כי ע״י טחינת שינים מתמתקים, ע״י ל״ב שיניים״, עד כאן לשונו. ויש להבין בעבודה, מהו מרור שנקרא מות, ומהו פירושו, שע״י לעיסת שיניים, שהם ל״ב, מתמתק המרור, ואם בלעו, כבר אינו טועם טעם מרירות, איך זה מתבאר בעבודה.

ובכדי להבין זה, צריכים קודם לדעת, בשביל מה צריכים בכלל עבודה. ואנו רואים אפילו בגשמיות, אין אדם משיג שום דבר בלי יגיעה, והתשובה הוא ידוע, היות שכל ענף רוצה להדמות לשורשו, והיות השורש שלנו, שברא אותנו על כוונה, רצונו להטיב לנבראיו, היינו להשפיע, לכן בזמן שהנברא הוא המקבל, הוא מרגיש בעת קבלת הטוב מחבירו, אי נעימות, לכן ניתן לנו עבודה. בזמן שהאדם מקבל שכר תמורת עבודתו, כבר אין כאן ענין של בושה, שנגיד שאין האדם מוכן לאכול לחם חסד, כיון שהוא נותן תמורת הלחם, עבודה. ונראה זה כעין חליפין, שהם מחליפין אחד עם השני, אחד נותן עבודה, והשני נותן לו לחם, היינו כסף, וכדומה.

אולם זה מובן היטב בגשמיות, היינו בין אדם לחבירו, אבל בין אדם למקום, מה שייך לומר, שהאדם עובד בתורה ומצות, ותמורת זה הוא נותן לו שכר, הלא חז״ל אמרו, שצריכים לעבוד שלא על מנת לקבל פרס, אם כן

מהו התועלת מהעבודה בתו״מ. בשלמא בגשמיות, אנו מבינים שצריכים לעבוד, היות ששכר בלי עבודה, נוהג שם ענין בושה, לכן כשרוצה לקבל שכר, יש תיקון על השכר, שלא יהיה בבחינת נהמא דכסופא, בעת קבלת השכר, כשהאדם נותן עבודה תמורת השכר.

לכן אנו מבינים, שהעבודה הוא תיקון על השכר, מה שאם כן בעבודה שלא על מנת לקבל שכר, בשביל מה צריכים לתת את העבודה, היינו לאיזה צורך צריכים את העבודה, הלא אין כאן מה לתקן, היות שהוא אינו מקבל שום תמורה, אם כן עבודה זו למה לי. ועוד יש להבין בענין העבודה, כי בגשמיות אנו מבינים, שהאדם צריך לעבוד, היות כי העבודה, מה שהאדם עובד לצורך השני, השני נצרך הוא להעבודה, לדוגמא, הבעל מאפיה נצרך לפועלים, אחרת הוא לא יכול להוציא את כמות הלחם, הנצרך לו, מה שאין כן לגבי הבורא, וכי הוא חס ושלום בעל חסרון, שהנבראים ישלימו את מה שחסר לו, ע״י העבודה שהנבראים יעבדו בשבילו.

אם כן השאלה היא בב׳ אופנים:

א) שענין עבודה ניתן לנו, בכדי שיהיה מציאות לקבל שכר תמורת עבודה, שעם זה יתוקן הבושה, שלא יהא זה כאילו אוכל לחם חסד. ובעבודת ה׳, לא שייך לומר כן, היות שעובדים בעל מנת שלא לקבל שכר.

ב) בין אדם לחבירו שייך לומר, שחבירו צריך להעבודה שלו, אולם בין אדם למקום, איך שייך לומר, שהבורא נצרך חס ושלום לעבודת האדם.

והתשובה היא, שבאמת יש לשאול, מדוע אמרו חז״ל, שצריכים לעבוד שלא על מנת לקבל פרס. הלא כל ענין העבודה, נתקנה בכדי שלא יהיה נהמא דכסופא, לכן אנו רואים, שגם בגשמיות, היינו בין אדם לחבירו גם כן נוהג הכלל הזה, שלא לאכול לחם חסד, מסיבת הבושה. אם כן מדוע צריכים לגבי הבורא, לעבוד בלי שכר, הלא העבודה מתקנת את הטוב ועונג, שלא יהיה בו בושה בעת הקבלה, מכיון שכבר לא נקרא זה, מתנה או צדקה, אלא עכשיו הטוב ועונג קיבל שם חדש, הנקרא שכר. ולפי זה מדוע צריכים לעבוד שלא עמ״נ לקבל פרס.

ותשובה על זה מבואר בספר תע״ס (חלק א׳ דף ט״ז, אות ז׳), שהוא שואל על מה שאמרו חז״ל, שבכדי לתקן שלא יהיה נהמא דכסופא, נעשה תיקון, שברא את עולם הזה. שישנה כאן מציאות של עבודה, ״כי נוטלים שכרם משלם חלף יגיעתם וניצולים ע״י מפגם של בושה״. והוא שואל שם על זה, וזה לשונו, ״ותירוצם תמוה מאוד, הוא למה זה דומה, אל אדם אומר לחבירו, עבוד עימי רגע אחד קטן, ותמורת זאת אתן לך מכל תענוגי

העולם, בכל ימי חייך, שאין לך מתנת חינם גדולה מזו, שהרי העבודה הוא בעולם הזה, עולם עובר, שאין לו ערך של כלום כלפי השכר והתענוג של העולם הנצחי״, ושם (באות כ׳) הוא משיב, ״היות שיש שינוי צורה בין הבורא, להנבראים, שזה גורם הבושה כנ״ל, וע״י עסק בתורה ומצות על מנת לעשות נחת רוח ליוצרו, מתהפכים כלי הקבלה של הנשמה, לכלי השפעה, כלומר שמצד עצמה לא היתה חפצה בשפע הנכבד, אלא מקבלת השפע כדי להשפיע נחת רוח ליוצרה, הרוצה שהנשמות יהנו משפעו יתברך״.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, שבשלמא בין אדם לחבירו, מבינים שהעבודה שהאדם עובד לשם שכר, הוא בכדי שהאדם לא יאכל לחם חסד, כידוע כי זה גורם בושה, וע״י העבודה נתקן הפגם של בושה, כי כבר מקבל שכר תמורת עבודה, מה שאם כן לגבי הבורא, מהו התיקון של העבודה, אם צריכים לעבוד שלא עמ״נ לקבל פרס. וכמו כן שאלנו, בשלמא בין אדם לחבירו, חבירו זקוק לעבודה של האדם, כנ״ל, אולם לגבי הבורא, בשביל מה הבורא צריך לעבודתו של האדם, וכי חס ושלום הוא בעל חסרון, חס ושלום, שהוא זקוק לעבודת האדם.

אלא כנ״ל, שבין אדם למקום, אין שייך לומר, שהעבודה מתקן את קבלת טוב ועונג, שלא יהיה מורגש פגם של בושה, כי רק בין אדם לחבירו, היות שהנותן עבודה משלם לו לפי עבודתו. נמצא, שהעבודה עם השכר הם כעין חליפין, שהם מחליפים זה עם זה, ואין כאן כבר שום בושה, היות כי שניהם מקבלים יחד, היינו, אחד מקבל עבודה ואחד מקבל שכר. מה שאם כן לגבי הבורא, אין כאן דבר שוה, היינו שנוכל לומר, שאחד מקבל עבודה ואחד מקבל שכר. מב׳ טעמים:

א) שאי אפשר לומר, שהבורא מקבל עבודה מן האדם, היות שאין הבורא חס ושלום בעל חסרון, שיהיה נצרך לעבודת האדם.

ב) כמו שאומר שם בתע״ס, שהשכר מה שהעובד ה׳ מקבל, אין זה בהשוה לעבודה, כנ״ל, כי העבודה בערך קבלת השכר, דומה לאדם שעובד אצל חבירו רגע, ותמורת זה הוא נותן לו, פרנסה לכל ימי חייו, היות שהעובד ה׳ עובד רק בעולם הזה, ותמורת זה הוא מקבל שכר בנצחיות, מה שאם כן בין אדם לחבירו, אינו נוהג זה.

לכן, כמו שכתוב שם, ענין עבודת האדם בתורה ומצות הוא לא לשם חליפין, כמו בעבודה שבין אדם לחבירו, אלא העבודה הוא, שהאדם, ע״י העבודה בתו״מ, הוא יקבל ע״י זה דבר חדש, היינו טבע שני, כלומר, במקום

שנולד בטבע עם רצון לקבל לעצמו, הוא יקבל ע״י זה שהוא עוסק בתו״מ בעל מנת להשפיע, ולא לקבל שכר כלל, ע״י זה הוא יקבל שכר תמורת עבודתו. אבל מהו השכר שהוא מצפה לזכות עבור העבודה שלו בתו״מ. הוא שה׳ יתן לו טבע שני, היינו כלים דהשפעה, במקום שהיה לו עד עכשיו כלים דרצון לקבל בעל מנת לקבל, הוא ישיג עכשיו כלים חדשים, הנקראים כלים דהשפעה. לכן בעת העבודה בתו״מ, הוא צריך לכוון שהוא עוסק בעל מנת להשפיע, כלומר שצריך לכוון כל הזמן, בזמן העבודה, לאיזה שכר שהוא מצפה, שה׳ יתן לו תמורת עבודתו בתו״מ.

ויש בהכוונה זו, שמכוון בעל מנת להשפיע, ב׳ דברים:

א) שידע לאיזה שכר הוא מצפה.
ב) שידע טעם בהשכר, כלומר שיהנה מהשכר הזה, כלומר שגודל השכר תלוי בהשתוקקות להשכר. כמו בגשמיות ישנו שכר גדול, וקטן, הנמדד בחשיבותו של הדבר, כי מדרך העולם הוא, דבר שיקר במציאות, שלא נמצא כזה אצל הרבה אנשים, היינו שזה דבר שקשה להשיג, זה נקרא ״חשוב״ בגשמיות.

כמו כן כל אדם חושב שיש בידו להגיע לעשות כל מעשיו לשם שמים, היות שזהו רק כוונה, היינו לכוון בעת מעשה, שהוא רוצה בעבודה שיהיה לשם שמים, והאדם חושב שרק מעשה הוא קשה לעשות, כוונה זהו דבר קל מאוד, שרק תלוי ברצונו, ואם הוא רוצה הוא יכול. מה שאם כן אלו אנשים שמתחילים ללכת בדרך זה, שרוצה שהמעשים שלו יהיו לשם שמים, האדם הזה, כל מה שמרבה במעשים ובכוונה דלהשפיע, אז מתגלה אצלו האמת, איך שהאדם רחוק מדבר זה, היינו שיש סגולה בעבודה זו, שמגלים לו מלמעלה את האמת, איך שאין להאדם שום שייכות למעשים דהשפעה. אולם מטרם שהאדם נכנס בעבודה דלהשפיע, יש תיקון, שלא יכולים לראות את האמת, איך שהאדם רחוק מדרך הזה, היות שזהו נגד הטבע.

כי האדם נברא לעשות הכל לתועלת עצמו, ובכדי שלא יהיה לו ענין של בושה, הוא מוכרח לעשות הכל לתועלת הבורא ולבטל את כל ישותו, איך הגוף יכול להסכים לזה. וזהו כמו שאומר הזה״ק על הכתוב ״או הודע אליו חטאתו״. שהידיעה הזו, הקב״ה מודיע לו, שפירושו, שמלמעלה כשרואים שהאדם רוצה לתקן את הרצון לקבל לעצמו, מודיעים את האמת, איך שהאדם רחוק מזה. אז הוא מתחיל לראות, שלא כל אדם יכול להגיע לשכר הזה, ומתחיל לראות את החשיבות שבדבר.

נמצא, שרק אז הוא מתחיל לראות איך שהשכר הזה, הנקרא כלים דהשפעה, קשה לזכות לזה, **שרק הבורא יכול לתת לו את הכלים האלו**. נמצא, שהשכר שלו, מקבל אצלו צורה של חשיבות, היות שזה דבר יקר במציאות, שלא כל אחד יכול להגיע לזה.

ובהאמור אנו רואים את החשיבות של השכר הזה, שהוא לזכות לכלים דהשפעה, שאי אפשר להבין את החשיבות שבדבר, מטרם שהאדם רואה איך שזה קשה להשיג. וכשמשיג את הכלים דהשפעה, הוא רואה אז, איך שהוא זכה לשכר גדול מאוד, שהוא דבר כל כך יקר מציאות, היות שאין זה בידו להשיג דבר גדול בכוחות עצמו, אלא שרק הבורא בעצמו, הוא יכול לתת לו במתנה הכלים האלו.

נמצא, זה שאמרו, שאסור לעבוד בעל מנת לקבל פרס, הוא משום שאם הוא רוצה שכר תמורת עבודה, אז הוא בורח ממש מהשכר האמיתי. נמצא, בזה נבין בשביל מה צריכים לעבוד, הלא אין הקב"ה צריך לעבודה שלנו, שנעזור לו מה. והתשובה היא, העבודה זו הוא רק בשבילנו, היינו **שע"י העבודה, אנו מגיעים להשיג את החשיבות של השכר,** וזה לא סתם חשיבות, אלא שזה ענין שאנו משיגים ע"י העבודה, שהחשיבות הוא מטעם שזהו כל החיים שלנו, כי בלי דביקות השם, אנו מרוחקים ממנו יתברך, וכל הטוב והעונג שברא הבורא להטיב לנבראיו, תלוי בזה, היינו שיהיה לנו בחינת השתוות עם האור.

וכמו שאומר האר"י הקדוש, שסיבת שבירת הכלים, היה מטעם, שהכלים לא היה ביכולתם לסבול את האור, לכן האורות נסתלקו, והכלים נשברו. שפירושו הוא, היות שיש ערך הופכי בין האור שהוא המשפיע, לבין הכלי שהוא המקבל, וכדי שיהיה להם השתוות, נעשה תיקון, שהמקבל לא מקבל מטעם תועלת עצמו, אלא מטעם שהוא רוצה לקיים רצון הבורא, שהוא רוצה להטיב לנבראיו, ורק מסיבה זו הוא מקבל את הטוב, וזה נקרא, השתוות, מטעם ששניהם שוים עכשיו, היות ששניהם נקראים, משפיעים. כלומר שכמו שהאור הוא המשפיע, עם זה שנותן להכלי, גם הכלי אינו מקבל, אלא מטעם שרוצה להשפיע להנותן.

ובהאמור נבין מה שאמר אאמו"ר זצ"ל, על מה שכתוב, על מה ששאל משה מה', (כי תישא, רביעי) "ויאמר הראני נא את כבודך, ויאמר ה', הנה מקום אתי".

ואמר, מהו הפירוש "הנה מקום אתי", ואמר, "**אתי**", הוא ראשי תיבות, **אמונה, תפלה, יגיעה,** כלומר שזהו המקום, שעל ידו יכולים לבוא, לזכות לכבוד ה', שענין כבוד ה', יכולין לפרש, כמו שאנו מתפללים (בתפלת שמונה עשרה דראש השנה) "וכן תן כבוד לעמיך", שפירוש, שכבוד ה' יהיה מגולה בתוך עם ישראל, שכל אחד ואחד, ירגיש גדלות ה', בשיעור שלא יהיה שום דאגות לאדם, אלא איך הוא יכול לעשות משהו, איזה נחת רוח להבורא, ושום דבר אחר לא מעניין אותו. מה שאם כן בזמן שהוא להיפך, היינו בזמן ש"שכינתא בעפרא", שגדלות ה' הוא בהסתר, ולא רואים ולא מרגישים את החשיבות של המצוה, שצוה לנו לקיים תו"מ, שזה לא מטעם שהוא צריך לעבודה שלנו, אלא שהוא רצה לזכות אותנו, ניתן לנו את קיום תו"מ, כמו שאמרו חז"ל "רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תו"מ", כמו שכתוב בספר "פתיחה לחכמת הקבלה" בתחילתו. לכן בכדי להגיע לכבוד ה', שזה יכולים לפרש, שזה ענין מה שאמר "הראני את כבודך", הגם שיש בזה הרבה פירושים, ועל דרך העבודה, כך צריכים לפרש את הפסוק. ש"הראני כבודך" הכוונה, שכבוד ה' יהי מגולה.

ויש לפרש את הסדר של מקום א' ת' י', הוא, שיש לקבל על עצמו בחינת אמונה, שיאמין שכל אחד ואחד יכול להגיע, לזכות לבחינת כבוד ה' כנ"ל, וכשהוא מאמין בזה, עליו לדעת מדוע כבוד ה' לא מגולה, עוד מטרם שהתחיל בעבודה, אלא שרק ההסתר מגולה, אלא הוא צריך להאמין בדברי חז"ל, שזה הוא תיקון, שיהא יכולת לאדם לזכות לבחינת השתוות הצורה, הנקרא בחינת משפיע לה' ולא לתועלת עצמו. לכן ענין אמונה שהאדם צריך לקבל על עצמו, הוא צריך גם כן להאמין, שאי אפשר לזכות לכבוד ה', היינו שיסתלק ממנו ההעלם וההסתר, אם לא זכה לבחינת "יראת שמים", וענין יראה פירושו, כמו שכתוב, (בהקדמת ספר הזהר דף קל"ח), "היינו שלא יכול להיות לו אמונה, מטרם שיש לו השתוות הצורה". ובכדי שיהיה לו השתוות הצורה, הוא צריך להשתדל, שבכל דבר שהוא עושה, שיהיה לו יראה, כמו שכתוב (שם דף קצ"א) וזה לשונו, "יראה, הוא שמפחד שמא ימעט בעשיית נחת רוח ליוצרו".

נמצא, שההתחלה שהאדם מתחיל להכנס בעבודה, הוא מתחיל באמונה, אולם הגוף מתנגד לעבודה זו, אז בא מצב של יגיעה, היינו שהוא צריך להתגבר על הגוף, ולעשות כל מיני עצות, כמו שאמרו חז"ל "בתחבולות תעשה לך מלחמה", היות שאין הגוף רוצה לוותר על תועלת עצמו, וכפי מה שנותן יגיעה, בשיעור הזה הוא מתחיל להרגיש, שאין בידו לעשות שום דבר,

כי הוא מצד עצמו, כבר עשה לפי דעתו, כל מה שהיה ביכולתו לעשות, ובא לאחר היגיעה, לידי ידיעה, שרק ה' הוא יכול לעזור, ואין זה בידי עצמו. אז בא מצב הג' של תפלה, ואז התפלה הוא בעומק הלב, היות שברור אצלו בידיעה ברורה, שאין מי שיעזור לו אלא הקב"ה.

אולם גם אפילו שבא לידי ידיעה, שה' יכול לעזור לו, ומבין שהעצה אמיתית הוא רק תפלה, בא הגוף ונותן לו להבין, הלא אתה רואה כמה תפלות שכבר עשית, ולא קבלת מלמעלה שום תשובה, אם כן למה לך להתפלל, שה' יעזור לך, הלא אתה רואה, שאין אתה מקבל שום עזרה מלמעלה, אם כן, אין ביכולתו להתפלל אז, על זה צריכים עוד הפעם להתגברות, היינו להתגברות עם האמונה, ולהאמין שה', כן הוא שומע תפלת כל פה, ולא חשוב אם האדם הוא מוכשר, ושיש לו מידות טובות, או להיפך, אלא הוא צריך להתגבר ולהאמין למעלה מהדעת, אף על פי שהדעת שלו מחייב, לאחר שהוא התפלל הרבה פעמים, ועדיין לא קבל מלמעלה שום דבר, אם כן איך הוא יכול ללכת עוד הפעם להתפלל. גם על זה צריכים התגברות, היינו לתת יגיעה למעלה מהדעת, ולהתפלל שה' יעזור, שיוכל להתגבר על הדעת שלו, וכן להתפלל.

נמצא לפי זה, הגם שאמונה, ותפלה, ויגיעה, הם ג' דברים שנוהגים בזה אחר זה, ובאמת הם ג' דברים ממש, ומכל מקום, אלו ג' דברים כלולים זה בזה, כלומר בכל דבר הוא עובד עם כל הג' ביחד, כנ"ל. היינו הגם שמתחילים בבחינת אמונה, אבל באמונה נכללו כל שאר הבחינות. כי בזמן שהוא מתחיל להתגבר, הוא צריך להאמין באמונת חכמים, שאמרו, שהאדם צריך לומר "אם אין אני לי מי לי". כלומר שהאדם צריך לעבוד ולהגיע בכוחות עצמו להמטרה, וכשהוא רואה, שאינו יכול להתגבר ולתת יגיעה, הוא צריך להאמין, שתפלה מועלת, כמו שכתוב "כי אתה שומע תפלת כל פה", אף על פי שהוא לא רואה שום שינוי, בזה שהתפלל לה', שיעזור לו, אם כן יש גם כאן ענין של למעלה מהדעת. אולם הסדר הכללי הוא, שמתחילים מ - א' ת' י'. אמונה, ואח"כ יגיעה, ואח"כ תפלה.

נמצא, העיקר הוא אמונה, כי עמה צריכים להשתמש בכל המעשים שהאדם עושה, כנ"ל. זאת אומרת, שכל הכלים שעמהם האדם עובד, הבסיס הוא אמונה, לכן האור המתגלה נקרא "אור האמונה", על שם הכלי. שהכלי זה בנוי על בסיס של אמונת חכמים, ועל אמונת ה', כמו שכתוב "ויאמינו בה' ובמשה עבדו".

ובהאמור נבין את מה שאמרו חז"ל, "אם בלעו את המרור לא יצא". ואמר האר"י הקדוש, שמרור גימטריא מות. ויש להבין, מה מרמז לנו בזה, שמרור גימטריא מות, שהם דינים שבה, אשר בהם נאחזים הקליפות. יש לפרש, שזה כמו שאנו אומרים, (בהגדה של פסח) "מרור זה שאנו אוכלין, על שום מה, על שום שמיררו המצרים, וימררו את חייהם בעבודה קשה".

שענין עבודה קשה, היה זה שעם ישראל היו רוצים לצאת משליטת המצריים, שנקרא אהבה עצמית, שבזמן שהתגברו לעשות משהו בעל מנת להשפיע, תיכף באו להם מחשבות של המצרים, ששאלו שאלת רשע, מה עבודה הזאת לכם, לעבוד לתועלת ה', וכל פעם שהתגברו, תיכף באו השאלות של המצרים, וזהו נקרא "עבודה קשה", שהיה קשה לצאת משליטתם, כי המצרים היו מררו את חייהם.

ועל זה אומר האר"י הקדוש, כי מרור גימטריא מות, כלומר שזה שהמצרים לא רצו לתת להם לצאת משליטתם, אלא שישארו כמו שהם רוצים, היינו כמו שאלת רשע, שזהו פירוש, שישארו בבחינת רשעים בחייהם נקראים מתים, נמצא, שזה לא סתם מרור, אלא זהו בחינת מות ממש. נמצא, זה שכתוב "וימררו", היינו שרצו שעם ישראל ישארו בבחינת מתים חס ושלום.

נמצא לפי זה, שענין עבודה קשה, שהיו טועמים טעם מרור, היינו שהיה טועמים טעם מיתה, בזה שהיו עובדים לתועלת עצמם. וזה שאומר, שמרור הוא בחינת מיתה, ודינים שבהם נאחזים הקליפות, שפירושו של דינים הוא, כידוע שהיו דין, שאסור להשתמש עם כלים דקבלה, וכל יניקת הקליפות הוא מכלים דקבלה, שהם רוצים לקבל בעמ"נ לקבל, וכשהאדם נמצא בבחינת קבלה, אז האדם נמצא במצב של העלם והסתר מרוחניות.

וענין תיקונו הוא, זה שכתוב "וזהו טעם שצריך שירגיש טעם מרירות, ואם בלעו, לא יצא ידי חובתו, כי ע"י טחינת שינים מתמתקים, ע"י ל"ב שיניים". יש לפרש, כי ידוע, של"ב שיניים רומזים על ל"ב נתיבות חכמה, היינו שדוקא ע"י זה שהאדם בא לידי מצב עליה, המכונה שהוא נמצא במצב של חיים וחכמה, אז הוא צריך ללעוס את המרור, בכדי שירגיש טעם מרירות, כי רק בזמן עליה יכולים להרגיש מה זה מרור, כלומר מהו הטעם של ירידה, וזהו כיתרון האור מתוך החושך. היינו שאי אפשר לטעום טעם אמיתי, בחיים, ואור, אם אין לו טעם של מות וחושך. נמצא, שהמרור נמתק

ע״י העליה, שרק ע״י החושך, שהוא ירידה, הוא מרגיש טעם באור. נמצא, שהחושך קבל עכשיו תיקון, וזה שכתוב ״ולמתקה ע״י המשכת החיים״.

מהו, כי אני הכבדתי את לבו, בעבודה

מאמר י״ז, תשנ״א

על הכתוב, ״כי אני הכבדתי את לבו״, יש לשאול, מדוע לא כתוב שה׳ הכביד את לב פרעה תיכף בהתחלה, אלא שאנו רואים, רק לאחר שפרעה הודה, ואמר, ה׳ הוא הצדיק ואני ועמי הרשעים, אז אומר הכתוב, ״כי אני הכבדתי את לבו״, וכמו כן כל המפרשים שואלים, מדוע לקח ה׳ את הבחירה מיד פרעה.

ידוע כי סדר העבודה הוא, שמתחילים בעבודה בכדי לקבל שכר, והגוף בשיעור שהוא שומע שיקבל שכר, ואם לא הוא יקבל יסורים, זה מדריך האדם לעבוד בעבודה דקיום תו״מ, כלומר בשיעור שהוא מאמין בשכר ועונש, בשיעור זה הוא מקבל חומרי דלק, שיהיה בידו לקיים תו״מ בכל פרטיה ודקדוקיה, ובאופן זה האדם רואה שהוא מתקדם בכל יום ויום, לכן הוא נהנה מעבודתו, היות שהוא רואה התקדמות בעבודה, וזהו לפי הכלל, שאין האדם יכול לעבוד איזה עבודה שהיא, אם אין האדם רואה התקדמות בעבודה, וזה דומה לאדם שלומד איזה מקצוע, והוא רואה שאין לו התקדמות במקצוע זו, אז הוא הולך לחפש לעשות משהו, עבודה שהיא יותר קלה בשבילו, אבל בלי התקדמות אי אפשר לעשות שום דבר, וזה נובע מבחינת, ״אשר ברא אלקים לעשות״, לכן צריכה להיות התקדמות בכל דבר, כמו שסוס הטוחן בריחיים, שהוא מסתובב כל היום, ובאמת הוא הולך על אותו המקום שעומד בו, לכן מוכרחים לכסות לו העינים בכדי שלא יראה את האמת, אלא שיחשוב שהוא הולך כל פעם למקום אחר, כלומר שאפילו בעלי חי מוכרחים גם כן לראות התקדמות במעשיהם. וכל התקדמות בעבודה נראה רק בזמן שעובדים בעל מנת לקבל פרס.

מה שאם כן כשמתחילים לעבוד בעל מנת להשפיע, היינו שרוצים להגיע לדביקות ה׳, שהיא בחינת השתוות הצורה, שאז אין האדם יכול להסתכל

על המעשים שהוא עושה, זאת אומרת, הגם שהוא רואה שהוא עושה עתה מעשים יותר מרובים, מכפי שהוא היה עושה בזמן שהיה עובד בעל מנת לקבל שכר, מכל מקום יש לו עתה מדידה אחרת, שהיא, כמה הוא מכוון שהמעשים שלו יהיו בעל מנת להשפיע, ולא לתועלת עצמו, ואז הוא רואה איך שהוא מרוחק מזה, הגם שיש לו הרבה עליות, היינו שעולה בדרגה, ורוצה עתה לעשות הכל לתועלת ה׳, וזהו רק מסיבת שקבל התעוררות מלמעלה, אז הוא רוצה להיבטל אליו יתברך, כטבע, ״נר בפני האבוקה״, אבל אח״כ הוא יורד ממצבו, ונופל שוב לאהבה עצמית, ואז הוא רואה איך שכל פעם הוא נעשה יותר גרוע, כלומר שרואה כל פעם, איך שהוא מרוחק מעבודה דלהשפיע, עד שבא הרבה פעמים לידי מצב של ״תוהה על הראשונות״.

והאדם שואל לעצמו, מדוע בזמן שהיה עובד בכדי לקבל שכר, היה לו טעם בעבודה, היינו שהתפלל עם חשק, ולמד עם חשק, וכעת שהוא רוצה לתת יותר יגיעה מכפי שהוא היה נותן בזמן שעבד בעל מנת לקבל שכר, הוא רואה שחסר לו הטעם שהיה לו אז, והאדם שואל, עכשיו שאני רוצה לעבוד לשם שמים, השכל נותן שהוא צריך להרגיש יותר התקרבות מכפי שהיה עובד לתועלת עצמו, ועתה הוא רואה להיפוך, לא די שהוא לא מתקדם, אלא הוא הולך אחורה.

והתשובה היא, כמו שאמר אאמו״ר זצ״ל, שהאדם צריך להאמין, שכל מה שהוא מרגיש עכשיו, שהוא יותר מרוחק מה׳, זה בא מלמעלה, היינו שזה הוא ענין הכבדת לב, שה׳ נותן בכדי שהאדם יגלה את החסרון אמיתי, היינו שירגיש איך שבלי עזרת ה׳ אין הוא מסוגל לצאת משליטת הרצון לקבל לעצמו, אלא רק הבורא בעצמו הוא יכול לעזור. היינו כמו שהבורא נתן לו את הטבע של רצון לקבל לעצמו, שיתן לו עתה טבע שני, הנקרא, רצון להשפיע, מטעם כי אין אור בלי כלי, הנקרא, חסרון, היינו החסרון הוא הנותן טעם בהמילוי, זאת אומרת, אם נותנים להאדם מילוי ואין לו חסרון על זה, אין האדם מסוגל לטעום את הטעם אמיתי שיש בהמילוי, זאת אם יתנו לו המילוי בטרם שיש לו חסרון, הוא לא יוכל להשתמש עם המילוי, להוציא מהמילוי מה שיש בה. נמצא, **שהחסרון הוא חלק מהמילוי**, כי זה בלי זה לא הולך, נמצא, כמו שנותנים מילוי מלמעלה, כמו כן צריכים לתת לו גם כן חסרון, נמצא, זה שהאדם רואה, שעתה הוא יותר מרוחק מהעבודה דלהשפיע, זה נותנים לו מלמעלה מטעם הנ״ל, כי החסרון הוא חלק מהמילוי, לכן כמו שהמילוי נותן העליון, כמו כן החסרון נותן העליון.

ובזה יש לפרש את הב׳ שאלות ששאלנו:

א) מדוע דוקא לאחר שפרעה אמר, ״ה׳ הוא הצדיק, ואני ועמי הרשעים״, ה׳ הכביד את לבו, ולא מקודם לכן.

ב) מדוע ניטל ממנו הבחירה, כמו שכתוב, ״כי אני הכבדתי את לבו״.

התשובה היא, היות מתחילה כשנכנסין לעבודה, אז האדם צריך לראות, שהכל תלוי בידו, וזהו כל זמן שהוא עובד בעל מנת לקבל שכר, שאז האדם יכול לומר, ה׳ הוא הצדיק, ואני ועמי הרשעים. לכן בזמן שהאדם רוצה לעבוד בעל מנת להשפיע, היינו להגיע לדביקות ה׳, אז האדם מוכרח לראות האמת, שאין זה בידי אדם, מטעם שזה הוא נגד הטבע שבו האדם נולד, ורק ה׳ יכול לתת לו טבע שני, אולם בלי חסרון אין טעם אמיתי בהמילוי, לכן ה׳ נותן את ההכבדת הלב, בכדי שהאדם ירגיש את החסרון במלואה, ובזה מובן, שרק אח״כ ה׳ הכביד את לבו, היינו לאחר שנכנס בעבודה דלשם שמים, ולא מקודם לכן, וגם למה היה צריך להכבדת הלב, הוא מטעם אחרת, אם לא היו מרגישים את החסרון האמיתי, לא היו יכולים לקבל מילוי אמיתי, כי אין אור בלי כלי. נמצא, שענין הכבדת הלב לא היתה לרעתו, היינו שזה יגרום לו שיהא מרוחק מה׳, אלא להיפך, שהכבדת הלב יגרום לו להגיע לידי דבקות בה׳.

ובהאמור אנו רואים, שגם החסרון שהאדם מרגיש בזה שהוא מרוחק מה׳, גם זה בא מלמעלה, ולא מצד התעוררות האדם. ובזה יש לפרש מה שאמרו חז״ל (אבות ב׳ ה׳), ״ובמקום שאין אנשים, השתדל להיות איש״.

ויש לפרש זה על דרך העבודה, בזמן שהאדם התחיל בעבודה, שאז מתחילים לעבוד בעל מנת לקבל שכר, ואח״כ הוא ראה שאין כאן אנשים, כי בדרך העבודה לומדים הכל באדם אחד, נמצא, שראה שאין בלבו בחינת אנשים, אלא כל השאיפות שיש בלבו אינם אלא כמו בהמות, שיותר מתועלת עצמן אין הם יודעים, והוא חושב על עצמו, איך אפשר לומר על עם הנבחר, כמו שכתוב, ״אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו״. שלא יהיה בלב עם הנבחר יותר מרצון של בהמות, על זה אמרו חז״ל, ״במקום שאתה רואה שאין אנשים **בלבך**, אל תסתכל על שאר אנשים איך שהם מתנהגים, אלא השתדל להיות איש״, כלומר היות שאתה באת לידי ראיית האמת, שצריכים להיות איש ולא בהמה, מה שאם כן שאר אנשים לא הגיעו לידי ידיעה זו, שאין אנשים בלבם, לכן היות שלא קבלו את הידיעה הזו, זהו סימן שהם עוד לא שייכים לבחינת עבודת הפרט, שהיא בחינת עבודה דלהשפיע, וזה שכתוב, במקום, היינו בהמקום שבאה הידיעה, שאין אנשים,

היינו באדם הזה שקבל את הידיעה הזו, הוא צריך להשתדל להיות איש ולא בהמה.

לכן בדרך כלל האדם מרגיש עצמו שהוא בשלימות, דהיינו הוא מתפלל, והוא לומד תורה, ומקיים מצות, ורק הוא חושב שעליו להרבות בכמות, אבל על איכות עבודה, אין לו על מה להסתכל, היות הוא חושב, בטח הכל הוא עושה לשם שמים.

ובהאמור יוצא, שזה שהאדם מרגיש שהוא בעל חסרון, היינו שמרגיש איך שהוא משוקע באהבה עצמית, ואיך שהוא מרוחק מענין דלהשפיע, אין זה בא מצד האדם, אלא זה בא מצד התעוררות מלמעלה, היינו שמלמעלה הודיעו לו את מצבו האמיתי, איך שהוא מרוחק מה׳, ולא רוצה להיבטל אליו, זאת אומרת, בזמן שהאדם מרגיש את שפלותו, הוא צריך להאמין שזה בא לו מצד הקדושה, וזהו כעין שכתוב אצל משה (שמות שלישי), ״ויצא אל אחיו וירא בסבלותם, וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו, וירא כי אין איש״.

ובדרך עבודה יש לפרש, דוקא בזמן שיש להאדם בחינת משה, הנקרא, בחינת תורה, הוא יכול לראות איך איש מצרי, היינו הרצון לקבל לעצמו, הוא אומר, שהוא נקרא, איש, ועם הכח הזה הנקרא, בחינת תורה, הוא רואה שמכה את איש עברי, היינו שאצל עברי, איש נקרא, דוקא שאינו עושה מעשה בהמה, כלומר שאיש נקרא, שאין הוא משתמש עם הרצונות של בהמות, וזה שכתוב, ״וירא כי אין איש״, היינו שאף פעם לא תצא ממנו איש מכח עצמו. וזהו מטעם שיש להאדם בחינת משה, שהוא בחינת רעיא מהימנא, (שהוא בחינת רועה את האמונה לכלל ישראל), הכח הזה מעורר את האדם לראות את האמת, שאף פעם האדם לא ישיג בחינת איש מכח עצמו, וזה שכתוב, ״וירא כי אין איש״, זה גורם לו שיבקש מה׳ שיתן לו בחינת אמונה בה׳, שע״י זה הוא יבוא לידי דביקות בה׳.

אולם לאחר שהאדם זוכה לבחינת אמונה, עדיין אין זה שלימות, הגם שכבר נקרא, ״**בחינת איש**״, ולא בהמה, אבל האדם צריך לזכות **לבחינת תורה** גם כן, שדוקא ע״י התורה האדם בא לשלימותו, כי האדם צריך להגיע לבחינת, ״אורייתא, וקוב״ה, וישראל, חד איהו״ כי זה נקרא, **בחינת מדבר**, כמו שכתוב אצל משה, שאמר, ״ויאמר משה אל ה׳, בי אדני, לא איש דברים אנכי״. על דרך עבודה יש לפרש, שביקש שלא מספיק שהוא כבר בחינת איש, אלא הוא רוצה להיות, **איש דברים**, היינו שיזכה לבחינת מדבר,

הנקרא, בחינת תורה, שדוקא בחינת מדבר שהוא בחינת תורה, נבחן לשלימות.

אולם לא לשכוח שבעבודה יש ענין ימין, שהוא ההיפך מהשמאל. כלומר כמו שבדרך השמאל, מה שהאדם רואה יותר חסרון אצלו, הוא יותר משובח, מטעם שחסרון נקרא, כלי, וממילא חסרון גדול נקרא, כלי גדול, אותו דבר הוא בדרך ימין, היינו כל כמה שהאדם מרגיש עצמו ליותר שלם, יש לו כלי יותר גדול, זאת אומרת, כמו שבזמן שהאדם רואה שהוא מלא חסרונות, הוא יכול לתת תפלה יותר גדולה, מהאדם שאינו כל כך בעל חסרון, ולכן התפלה שלו היא לא כל כך מעומק הלב, ודוקא החסרון קובעת שיעור התפלה.

כמו כן דרך הימין, שנקרא, שהאדם צריך להרגיש שיש שלימות, הוא גם כן, בשיעור שהוא מרגיש שלימות, בשיעור זה הוא יכול לתת תודה לה׳, כלומר שהשלימות שבו האדם נמצא, זה קובע את שיעור התודה לה׳. לכן מוטל על האדם לראות עצות, איך לראות שיש לו שלימות, אולם האדם צריך לראות, שהשלימות שלו לא יהא בנוי על בסיס של שקר. ויש לשאול, אם האדם רואה שאין לו שום צורך לרוחניות, והוא משוקע באהבה עצמית, ואיך הוא יכול לומר לעצמו, שיש לו שלימות.

קודם כל יש לנו להחשיב את הקשר שיש לנו עם הבורא, כלומר שהאדם צריך להאמין, שהמצב שהאדם מרגיש שהוא ריקן וחוסר כל, כלומר שהוא מרגיש שאין בלבו עתה שום צורך לרוחניות, ההרגשה זו מי נתן לו. כי באופן כללי האדם דואג על מה שחסר לו, ואינו דואג על מה שאינו חסר לו, אם כן יש לשאול, מי נתן לו עכשיו שידאג על מה שלא חסר לו. והתשובה היא, שבאמת יש לו רצון פנימי, שכן חסר לו התקרבות לה׳, אלא החסרון הזה עוד לא מגולה אצלו בשיעור גדול, עד שיהיה לו צורך לחפש עצות, איך למלא את החסרון, ולכן האדם צריך לשמוח בזה, על כל פנים יש לו חסרון על רוחניות, מה שאם כן שאר אנשים, אין להם בכלל שום ענין עם רוחניות.

וכשהאדם מחשיב את דבר זה, אף על פי שאין זה דבר חשוב אצלו, והאדם כן מחשיב זה, והוא משתדל לתת תודה לה׳ על זה, זה גורם לו שיקבל חשיבות על רוחניות, ומזה האדם יכול להיות בשמחה, וע״י זה האדם יכול לזכות לדביקות, מטעם כמו שאמר אאמו״ר זצ״ל, ״כי ברוך מתדבק בברוך״, היינו זה שהאדם בשמחה ונותן תודה לה׳, שאז האדם מרגיש, שהוא מרגיש, שה׳ ברך אותו בזה שנתן לו להרגיש קצת משהו

קדושה, אז "ברוך מתדבק בברוך", וע"י השלימות הזו האדם יכול לבוא לדביקות אמיתי.

ואאמו"ר זצ"ל אמר, שיש לאדם לצייר לעצמו, אפילו בזמן שהוא נמצא בתכלית השפלות, שהאדם חושב אז, אילו ה' היה מאיר לו התעוררות גדולה, כמו שהוא היה מרגיש איזה פעם בזמן עליה, בטח שהיה מוכן לעבוד עבודת הקודש, מה שאם כן עכשיו, שאינו מרגיש שום דבר, איך הוא יכול לרמאות עצמו שיש לו שלימות, אז עליו להאמין באמונת חכמים, מה שהם אמרו לנו, שהאדם צריך לצייר לעצמו כאילו כבר זכה להרגיש את מציאות ה' בכל אבריו, ואיך הוא היה אז מודה ומשבח לה', כמו כן הוא צריך עכשיו להיות מודה ומשבח לה', כאילו זכה כבר לשלימות האמיתי.

שבועות

הכנה לקבלת התורה מהי ..... קמט (149)

הכנה לקבלת התורה מהי

מאמר י״ח, תשמ״ז

הנה הכתוב אומר, ״וירד ה׳ על הר סיני אל ראש ההר״. ולגבי העם אומר הכתוב ״ויתייצבו בתחתית ההר״.

ויש להבין, מהו אצל ה׳ כתוב, ״וירד״, שהוא לשון ירידה שהוא לשון פחיתות, הלא זה היה בזמן מתן תורה, אדרבה מדוע נקרא זה ירידה אצל ה׳, הלא אז היה זמן של שמחה.

וחז״ל דרשו על ״ויתייצבו״, מלמד ש״כפה עליהם הר כגיגית״, ואמר, ״אם אתם מקבלים התורה, מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם״, (שבת פ״ח). והקשה שם בתוספות וזה לשונו ״כפה עליהם הר כגיגית״, על דרך עבודה. ולהבין את הנ״ל, צריכים לזכור את הכלל הידוע, שאין אור בלי כלי. כלומר, אי אפשר להיות מילוי בלי חסרון. שאי אפשר להנות משום דבר, אם אין השתוקקות לזה. וההשתוקקות להדבר, זה נקרא, **הכנה,** שפירושו, צורך, והצורך להדבר קובע את ההשתוקקות, וגודל התענוג נמדד לפי גודל ההשתוקקות.

ובאמור יוצא, שקודם מתן תורה היה צריך להיות הכנה לקבלת התורה. אחרת אי אפשר להיות שמחת התורה. דהיינו, שהם היו צריכים להכין צורך לקבלת התורה, שהצורך מביא ההשתוקקות כנ״ל. ולפי ערך ההשתוקקות, באותו שיעור יכולים להנות מהתורה, אבל יש לדעת, באמת מהו הצורך לקבלת התורה.

חז״ל אמרו (בבא בתרא ט״ז), ״ברא הקב״ה יצר הרע ברא לו תבלין״, ופירש רש״י, ברא לו תורה תבלין, שהיא מבטלת את הרהורי עבירה כדאמר בעלמא (קדושין ל׳), ״אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש״, ושם בקדושין אמרו, וזה לשונו ״כך הקב״ה אמר להם לישראל, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו״.

שנאמר "הלא אם תטיב שאת, ואם אין אתם עוסקים בתורה, אתם נמסרים בידו", שנאמר "לפתח חטאת רובץ".

ובהאמור אנו רואים, שהתורה הוא תיקון לצאת משליטת היצר הרע. זאת אומרת, מי שמרגיש שיש לו יצר הרע, כלומר שמרגיש שהיצר הרע עם כל העצות שנותן לאדם, שיהיה לו טוב בחיים ויהנה מהחיים, כוונתו הוא להרע לו, כלומר שהוא המפריע מלהגיע להטוב האמיתי, הנקרא, **דביקות ה'**, ומשום זה האדם אומר עליו, שהיצר הזה הוא רע, ולא טוב.

אולם קשה מאוד לאדם, שיאמר עליו, כלומר, בזה שהיצר נותן לו להבין שכדאי בשבילו לדאוג איך להנות מהחיים, שירגיש תענוג מהמעשים שהוא עושה, כלומר, שכל מעשיו יהיו אך ורק לתועלת עצמו, והוא נותן לו להבין, שהאדם ידע כלל, שכל העצות מה שהוא מייעץ לו, הוא רק על מחשבה אחת, שהיא לתועלת עצמו, ואפילו לפעמים שהוא אומר לעשות משהו לטובת הזולת, זה לא סתם שאומר לעבוד לטובת הזולת, אלא זה מחושב מראש, שמפעולה זו הוא יצמח אח"כ, שתהיה מזה טובה לתועלת עצמו. אם כן איך האדם יכול לומר עליו שהוא יצר רע, בו בזמן שהוא אומר לו, שיאמין לו שאין לו שום כוונה אחרת אלא לטובתו, ולא לטובת מי שהוא.

ומשום זה יש לאדם עבודה רבה, שירגיש שהרצון לקבל שלו הוא רע, בשיעור שהאדם ידע בבירור גמור, שאין לו שונא יותר גדול בעולם, אלא המקבל שלו, כמו שמצינו, ששלמה המלך היה קורא אותו בשם, שונא, כמו שכתוב "אם רעב שונאך האכילהו לחם", ומאוד קשה לאדם לקבוע אחת ולתמיד שהוא רע, ורוצה רק להכשילו מללכת בדרך הטוב, שהוא ממש ההיפך מדרך של המקבל, היות שדרך האמת הוא רק להשפיע, והמקבל רוצה רק לקבל, ונמצא, שכאן הבחירה בין האדם להכריע, אם הוא נקרא טוב או רע.

וזהו כמו שאמרו חז"ל (נידה) וזה לשונם, "דדריש רבי חנינא בר פפא, אותו מלאך הממונה על הריון, לילה שמו, ונוטל טיפה ומעמידה לפני הקב"ה, ואומר לפניו, רבונו של עולם טיפה זו מה תהא עליה, גבור או חלש, חכם או טפש, עשיר או עני, ואילו רשע או צדיק, לא קאמר אלא זה ניתן לבחירת האדם".

ויש לפרש, שהכונה של בחירה הוא, לקבוע ולהחליט ולתת שם להמקבל שבאדם, או שהוא באמת יצר טוב, מסיבת שהוא דואג לטובת האדם עצמו, ואין מסיח ממנו אף רגע אחד שידאג משהו לטובת אחרים, ומשום זה כדאי

לשמוע בקולו, מסיבת שרק הוא דואג לתועלת עצמו, היינו שיהיה לו טוב, וממילא צריכים לתת אמון בו, ולא יסיר ממנו לא לימין ולא לשמאל, אלא למלא כל פקודותיו, ולא ישנה את פיו חס ושלום.

ויש גם כן סברה לומר להיפך, שהוא באמת רע, בזה שעל ידי זה ששומעים בקולו ועוסקים באהבה עצמית, מזה נעשים מרוחקים מהקב"ה, מסיבת שינוי צורה. וממילא שורה על האדם מידת הדין, שנעשה מכח תיקון הצמצום, שנעשה על האור דלהטיב לנבראיו, שמשום זה, אין השם של הקב"ה הנקרא, טוב ומטיב, יכול להתגלות במקום ששורה אהבה עצמית. ומשום זה מוטל על האדם להחליט ולקבוע אחת ולתמיד, שאהבה עצמית הוא הרע והמזיק אמיתי לאדם.

אולם נשאלת השאלה, מאין האדם יכול לקבל כוחות שיהיה בידו לעשות בחירה, ולומר על המקבל שהוא רע עד כדי כך, שיגיד, שמהיום והלאה כבר לא ישמע בקולו.

והאמת היא, שגם על זה צריכים סיוע מה', שיראה לו את האמת, שהמקבל לעצמו הוא הרע והשונא האמיתי של האדם, וכשהאדם בא לידי הרגשה זו, כבר מחוסן שלא יבוא לידי חטא, וממילא נעבר ממנו כל הסתרות, והעונשים, כי בזמן שיודעים שדבר זה הוא המלאך המות, בטח שכל אחד בורח מהמות. ואז הוא הזמן שיוכל להתגלות הטוב והעונג כמו שהיתה במטרת הבריאה, והאדם בא אז להשגת ה' המכונה, טוב ומטיב.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב, (נח רביעי) "ויאמר ה' אל לבו, לא אוסיף, לקלל עוד את האדמה בעבור האדם, כי יצר לב האדם רע מנעוריו". והרמב"ן מפרש מהו "אל לבו", לא גילה הדבר לנביא בזמן ההוא, והאבן עזרא מוסיף ואומר, "ואח"כ גילה סודו לנח".

והכתוב הזה קשה להבין, כי רק עכשיו ראה הקב"ה כי יצר לב האדם רע מנעוריו, מה שאם כן לפני זה חס ושלום לא ידע.

ועל דרך העבודה יש לפרש, כי הקב"ה גילה עכשיו, היינו לאחר עבודה רבה שהאדם השקיע בזה שנתעורר להגיע להאמת, כלומר לדעת באמת, לשם איזה צורך נולד האדם, ולאיזה מטרה הוא צריך להגיע, אז גילה לו הקב"ה, שיצר לב האדם שהוא המקבל, הוא רע מנעוריו, כלומר שאין לומר, שעכשיו הוא רואה שהיצר נעשה רע, אלא הוא רע מנעוריו, אמנם עד עכשיו עוד לא היה יכול להחליט שבאמת הוא רע, ולכן האדם היה נמצא במצב של עולה ויורד, פירוש, לפעמים היה אומר שומע בקולו של יצר, ואמר, מהיום

והלאה אני אדע שהוא השונא שלי, וכל מה שמיעץ לי לעשות הוא רק לרעתי.

אולם אח"כ, שוב עולה קרנו של היצר, ושוב שומע בקולו ועובד בשבילו בלב ונפש, ואח"כ חוזר חלילה. והוא מרגיש עצמו כי הוא בבחינת "כלב השב אל קיאו", פירוש, מה שכבר החליט שאין זה מתאים בשבילו לשמוע בקולו, מסיבת שכל המזונות שהיצר נותן לו אינו אלא מזונות המתאים למאכל בהמה, ולא למאכל אדם, ופתאום חוזר שוב למאכל בהמה, ושכח כל החלטות והדעות שהיה לו מקודם לכן. ואח"כ כשנתחרט הוא רואה שאין לו שום עצה, אלא שהקב"ה יתן לו להבין שהיצר נקרא רע, והוא באמת רע, אז לאחר שהקב"ה נתן לו הידיעה הזאת, כבר לא חוזר לסורו, אלא שמבקש מה' שיתן לו כח להתגבר עליו כל פעם ופעם, שהיצר רוצה להכשילו, שיהיה לו כח התגברות עליו.

ובאמור יוצא, שהקב"ה צריך לתת לו הן הכלי והן האור, כלומר, הן הידיעה שהיצר הוא רע, ויש צורך לצאת מתחת לשליטתו, והתיקון לזה הוא, התורה כנ"ל, "בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין", נמצא לפי זה, הצורך לתורה נתן לו הקב"ה וגם התורה נתן לו ה', וזה נקרא ש"ה' נותן לו האור והכלי".

ובאמור יש לפרש את הכתוב הנ"ל, "ויאמר ה' אל לבו" מהו. ופירשו המפורשים שלא גילה הדבר לנביא, זה נקרא, "אל לבו". ואח"כ גילה סודו, ומהו הסוד, כי יצר לב האדם רע מנעוריו.

ולפי הנ"ל, הסדר הוא שהאדם צריך מקודם לראות בכוחות עצמו, ולעשות בחירה, ולקבוע שהשם של היצר שבלבו הוא רע, ואח"כ הוא רואה שאין ביכולתו לקבוע בהחלטה גמורה שלא יהא משנה בדבורו, ולומר אח"כ, שכן היצר הוא דבר טוב וכדאי לשמוע בקולו, ואח"כ חוזר חלילה, ובזמן הזה נקרא הקב"ה, אומר אל לבו, שיצר לב האדם רע מנעוריו, אבל להאדם העוסק בבחירה, ה' עוד לא גילה לו סוד הזה, שהיצר נקרא רע משום שהוא רע, וזהו בכדי שיהיה מקום עבודה לאדם לעשות בחירה ולקבוע שהוא רע, אבל אח"כ, שהאדם רואה שהוא לא יכול לומר שהוא רע בהחלט, אלא כל פעם הוא מתחרט, אז בא המצב, שהוא צועק לה', תן לי עזרה, זהו שהאבן עזרא אומר, "ואח"כ גילה סודו לנח", שפירושו, כי בחינת נח נקרא העבוד ה', כלומר בזמן שה' מגלה להאדם שהיצר הוא רע מנעוריו, שזהו לא דבר חדש שהיצר הרע הוא רע, אלא לא אמרתי לך, אבל עכשיו שאני מגלה לך הסוד הזה, שיצר לב האדם רע, כבר אתה יכול להיות בטוח,

שכבר אתה לא תשמע בקולו, כיון שאני בעצמו גילה לך זה. וממילא לא אוסיף עוד לקלל, מטעם כי כבר לא יהיה צורך עוד לעונשים, כי כבר יהיה הכל בסדר, וזה שאומר "ולא אוסיף עוד להכות את כל חי כאשר עשיתי".

שהכוונה היא, שמטרם שגילה ה' שיצר לב האדם הוא רע, היה צריך להיות עליות וירידות, כלומר, שבזמן שהתחלת לעבוד היתה לך חיות, אבל בכדי שתלך על הדרך הנכונה היית צריך להכות את כל חי, כלומר, שלקחתי ממך את החיות שהיתה לך בעבודה, ומשם ירדת שוב למצב של השפלות, משום שיש לך רע שהוא היצר הרע, ואז יכול להתקיים "בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין", אבל מטרם שיש לו יצר הרע זה הוא מרגיש את הנחיצות של התורה, ומשום זה, רק לאחר שה' גילה את הסוד שיצר לב האדם הוא רע, אז אפשר להיות "נתינת התורה", כי אין אור בלי כלים, ורק במקום שיש צורך שם יכולים לתת לו מה שנחוץ לו.

אולם גם לזה שה' יגלה לו שיצר לב האדם הוא רע, זה כן נקרא אור, היינו מילוי, ואין מילוי בלי חסרון. לכן אין האדם יכול לזכות שה' יגלה לו את הרע, מטרם שיש לו צורך לזה, כי יש כלל, שאין דרכו של אדם לעשות פעולה שלא לצורך, וכל שכן הקב"ה לא עושה שום פעולה שלא לצורך.

ולפי זה, מאיפה האדם יכול לקבל צורך לזה, שה' יגלה לו את הסוד הנ"ל. לכן צריך האדם להתחיל בעבודה ולדעת שהמקבל שלו הוא רע שלו, והוא צריך לברוח משליטתו, וכל מה שהוא עושה, הן בתורה והן בתפלה או שעוסק במצות, הוא צריך להשתדל, שכל אלו הפעולות יביאו לו להכרת הרע, ובזמן שמרגיש שהוא רע, ורוצה לעשות מעשים דלהשפיע הוא מתחיל לקבל חיות, וכשנופל מדרגתו נאבד ממנו החיות, וזה עצמו עשה ה', שיפול ממדרגתו, כי הוא עוד לא רואה את הרע האמיתי שיש לו, אבל ע"י הירידות שיש לו כל פעם, הוא מבקש מה' שיגלה לו אחת ולתמיד שהרצון לקבל הוא רע, ושלא ימשך אחריו. נמצא, שהירידות שיש לו בא מה', כמו שכתוב "ולא אוסיף עוד להכות את כל חי". לקבל ממנו את החיות שיש בתורה ועבודה, וישאר בלי שום חיים דקדושה, מסיבת שכבר האדם נשלם עם כל הצורך שה' יעזור לו להכרת הרע בקביעות, שלא יחזור עוד להשתוקק לשמוע בקולו של הרע, מטעם שהאדם בא לידי צורך, שה' יעזור לו, כי רואה עכשיו שאין שום אפשרות מצדו, היינו מכח עצמו ששוב לא ימצא היצר שבלבו חן בעיניו, שירצה לשמוע בקול, אלא שכל פעם הוא חוזר לסורו, ודבר זה אין לו סוף, וזה הוא הסיבה שהוא נצרך עכשיו להקב"ה, שיעזור לו לדעת

שהיצר שבו הוא הרע שלו, והמניע שלא יוכל לבוא לטוב והעונג שברא הבורא בשביל הנבראים.

וזהו הסיבה שיש לאדם הרבה ירידות, כי ע"י זה מתרקם באדם רצון להשתוקק, שה' יעזור לו להרגיש כי יצר לב האדם הוא רע.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו ההכנה לקבלת התורה. והתשובה היא, יצר הרע, כי בזמן שהאדם יודע שיש לו רע, וזהו לאחר שה' הודיע לו כנ"ל, נולד עכשיו באדם צורך חדש, היינו איך לנצח אותו, וזה יכול להיות רק ע"י תורה, כמו שאמרו חז"ל "בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין", וזהו ההכנה לקבלת התורה, זאת אומרת, **הצורך לתורה, זה נקרא, הכנה לקבלת התורה.**

ובזה נבין מה ששאלנו, מהו הפירוש מה שכתוב "וירד ה' על הר סיני, אל ראש ההר".

מהו "ראש ההר", ומה שייך לומר על זה ירידה לגבי הבורא. ידוע שרוחניות מקבל שם לפי הפעולה, כמו שכתוב אצל מנוח עם המלאך שאמר, "למה תשאל לשמי, אלא לפי הפעולה. למשל, מלאך ההולך לרפאות נקרא מלאך רפאל, וכדומה, וכמו כן הקב"ה בזמן שהוא שולח רפואה לאדם, נקרא ה' רופא חולים", ולפי הנ"ל, שהקב"ה צריך לגלות לאדם שיצר לב האדם רע, זה מכונה, שהקב"ה מגלה להאדם באיזה מצב של ירידה האדם נולד כמו שכתוב "רע מנעוריו" היינו מיום שנולד הקב"ה נקרא על שם הפעולה, שמראה לאדם את מצב הירידה שבו, נקרא, "וירד ה' על הר סיני".

אנו מוצאים כאן בהכתוב שני לשונות: א) אצל ה' כתוב "וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר".

ב) ולגבי העם כתוב "ויתייצבו בתחתית ההר". וצריכים להבין מה זה "ההר". הנה הר הוא מלשון הרהורים, שהוא, שכל האדם, ומה שהוא בשכל הנקרא בכח, יכול אח"כ להתפשט בפועל ממש, ולפי זה יכולים לפרש, "וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר", שהוא המחשבה והשכל של האדם, כלומר, שה' הודיע לכל העם, שידעו כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ולאחר שה' הודיע להם בכח, היינו בראש ההר, אח"כ מה שהיה בכח מתפשט אח"כ בפועל.

ומשום זה בא העם לידי הרגשה בפועל, וכולם הרגישו עכשיו את הצורך לתורה כנ"ל, "בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין", ואמרו עכשיו, ע"י הרגשה בפועל שהם נאלצים לקבל את התורה, היינו אין בחירה, כי ראו אם יקבלו את התורה יהיה להם טוב ועונג, "ואם לאו פה תהא קבורתכם".

כלומר, אם ובהאמור יש לפרש, "וירד ה' אל ראש ההר", זאת אומרת, שלאחר שה' הודיע להם בההר, היינו בהשכל, שרע הוא יצר לב האדם, וכבר זה נקבע במוחם, היינו בהמחשבה והשכל שלהם, תיכף פעל בכל וזה שכתוב "ויתייצבו בתחתית ההר", כלומר כבר פעם עליהם את הירידה שהיה בהר, והם עמדו בתחתית ההר, שכבר שלט עליהם את הירידה הנ"ל.

נמצא לפי זה, שענין "כפה עליהם הר כגיגית", שענינו הוא, הירידה והידיעו שקיבלו בהר, היינו בהמחשבה פעם עליהם, שהיה עכשיו מוכרח לקבל התורה, משום שזה ההר, היינו הירידה הנ"ל גורם להם צורך לקבלת התורה, בכדי שיוכלו להתגבר על הרע שבלבם.

ויהיה הפירוש, "כפה עליהם", מה היה הסיבה, שעכשיו הם מוכרחים לקבל התורה, ואין להם שום עצה אחרת, צריכים לומר ההר, כלומר הידיעה שקיבלו בהמחשבה ושכל שהם נמצאים במצב של ירידה, כי יש להם רע בלב, זה דומה לגיגית, שהכוונה, שהוא על דרך הכפיה ואין להם ברירה. וזה נקרא, בתחתית שההר שלט עליהם, כנ"ל.

ולפי זה יש לשאול, מהו הפירוש, שע"י נס שהיה בפורים, דרשו חז"ל "קיימו וקבלו".

שעד כאן באונס, ומכאן והלאה ברצון (שבת פ"ח), וזה לשונו "אמר רבא אף על פי כן הדור קיבלוהו בימי אחשורוש", דכתיב, "קיימו וקבלו היהודים", ופירש רש"י, מאהבת הנס שנעשה להם.

וזה יש לתרץ, כמו שכתוב בהקדמה לתע"ס (דף מ"א), "שיש אהבה התלויה בדבר, שמחמת התענוג שמרגיש בתורה ומצות הוא מקיימם, ויש בדרגה יותר גדולה, הנקרא אהבה שאינה תלויה בשום דבר, אלא מחמת הנס קיבלו עליהם לקיים תו"מ בלי שום דבר".

ט״ו באב

חמשה עשר באב ..... קנז (157)

חמשה עשר באב

מאמר ל״ה, תשמ״ו

במשנה (תענית דף כ״ו, ע״ב) ״אמר רבי שמעון בן גמליאל, לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים, שבהם בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן, שאולים, שלא לבייש את מי שאין לו. ובנות ירושלים יוצאות ומחוללות בכרמים. ומה היו אומרות, בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך. אל תתן עיניך בנוי, תן עיניך במשפחה. (ובדף ל״א) ״תנא מי שאין לו אשה נפנה לשם. תנו רבנן, יפייפיות שבהן מה היו אומרות, תנו עיניכם ליופי, שאין האשה אלא ליופי. מיוחסות שבהן, מה היו אומרות, תנו עיניכם למשפחה, לפי שאין האשה אלא לבנים״. בעין יעקב מוסיף, ״עשירות שבהן אומרות, תנו עיניכם בבעלי ממון. מכוערות שבהן, מה היו אומרות, קחו מקחכם לשם שמים ובלבד שתעטרונו בזהובים״.

ויש להבין, מה הוא הענין של ימים טובים לבנות ירושלים, היוצאות ומחוללות בכרמים, ומדברות לבחורים בקשר לשידוכים. איזו צניעות יש בזה, שמשמע, שדבר זה הוא ענין, שימים טובים שהיו לישראל, גרם שבנות ירושלים יוצאות ומחוללות בכרמים. ויש להבין, מה הוא הקשר זה לזה.

ידוע, שמלכות נקראת ״בת״, בסוד ״אבא יסד ברתא״. והנה במלכות אנו מבחינים ארבע בחינות הנקראות: חכמה, בינה, ז״א, ומלכות, המכונות ד׳ בחינות שבעביות.

בחינה א׳, שהיא בחינת חכמה, נקראת **יופי**, כי ידוע בחכמה נקרא בחינת ״יפה עינים״.

בחינה ב׳, שהיא בחינת בינה, נקראת **אם הבנים**, שהיא הולידה את זו״ן. ובינה, תכונתה היא, שהיא רוצה בהשתוות הצורה, להדמות להמשפיע. ומשום זה, המעלה שיש בבינה היא, שאנו מיחסים אותה לכתר, היינו שהיא רוצה להדמות לכתר, שהוא המשפיע.

בחינה ג', שהיא בחינת וז"א, נקראת **עשיר**, כמו שכתוב "העשיר לא ירבה" (זהר, כי תשא, ובהסולם דף ב' אות ד'). וזה לשונו "העשיר לא ירבה, זהו עמוד האמצעי, שהוא ז"א, שלא ירבה על יוד. העשיר לא ירבה, זה הוא עמוד האמצעי, שהוא מבחינת עצמותו נוטה לימין, לחסדים, ואינו צריך לחכמה. על כן נקרא "עשיר".

בחינה ד', שהיא בחינת ומלכות, נקראת **עניה ודלה**, כמו שכתוב "לית לה מגרמה ולא מידי, אלא מה דיהיב לה בעלה". וידוע, שמלכות נקראת בחינת **אמונה**. וזהו כמו שנאמר אצל אברהם "והאמין בה' ויחשבה לו לצדקה". שענין אמונה נקרא **צדקה**, כדרך שנותנים צדקה לעני ולא דורשים שום תמורה. כך הוא בחינת אמונה למעלה מהדעת, שלא דורש שום תמורה, אלא בלתי ה' לבדו. נמצא, כאילו שאמונה נקרא **דל**, שדומה לעני, שאינו מחזיר שום דבר עבור הצדקה, שנותנים לו.

ובהאמור נפרש את המשנה של "בנות ישראל יוצאות. ידוע, **ימים טובים** נקראים, שיש עליות העולמות וגלויים. אי לזאת, יש אז הזמן לגלויים, ואז "בנות ירושלים יוצאות". "יוצאות" היינו מהעלם להגלוי. וכל ספירה וספירה מראה את חשיבותה.

וידוע שיש ד' בחינות דאור ישר, שפרוש, שבמלכות עצמה, היינו בהרצון לקבל, שזה היא מלכות מבחינת אור ישר, שתכונתה מכונה **מקבל בעמ"נ לקבל**, נבחן שם ארבע בחינות, כמו שכתוב (פתיחה לחכמת הקבלה, דף ו' אות כ') וזה לשונו "ומה שה' בחינות הקבלה שבבחינה ד' נקראות בשם הספירות כח"ב תו"מ, הוא, כי הבחי"ד מטרם הצמצום, דהיינו בעוד שהבחי"ד היתה כלי קבלה על הע"ס, הכלולות באור העליון, בסוד "הוא אחד ושמו אחד", וכו', נבחן שם הלבשתה לע"ס ע"פ אותן הבחינות הנ"ל, שכל בחינה מה' בחינות שבה הלבישה הבחינה שכנגדה בהע"ס שבאור העליון, וכו'". עד כאן לשונו.

ואלו הבחינות הנ"ל מתגלות ב"ימים טובים", היינו שכל ספירה מגלית את מעלתה. והסדר הוא, כי **בחינה א'**, הנקראת **חכמה**, אומרת "בחור". היינו מי שראוי להיות בחור מעם, אז היא מגלית המעלה שלה, שבה נמצא בחינת **היופי**. היינו כנ"ל, שחכמה נקראת "יפי עינים", כמו שנאמר "עיני העדה", שהכוונה על חכמי העדה. לכן בחינת חכמה נקראות **יפייפיות**. ולכן אמרו, ש"אין האשה אלא ליופי". שענין הכלי קבלה באופן כללי, שהרצון דלהטיב לנבראיו ברא כלי לקבל את הטוב והעונג, הוא על אור החכמה. ומשום זה "אשה" הנקראת **כלי קבלה, הוא רק על חכמה**.

"**מיוחסות** שבהן מה היו אומרות". ענין "יחוס" פרוש, שיש לו שורש גבוה. למשל שאומרים, הוא נכד מאודם גדול, היינו השורש שלו הוא שורש גבוה מאוד. הנה ספירת **הבינה**, הנקראת **בחינה ב'**, מראית מעלתה שהיא משתוקקת להשתוות הצורה, שע"י יכולים לבוא ולהדבק בהשורש, שהוא בחינת המאציל והכתר. נמצא, שספירת הבינה מראית, שהיא **דבוקה בהשורש**. וזה נקרא "יחוס משפחה", היינו שהבנים, שהיא תוליד, תהיה בהטבע שלהם אותה תכונה שיש לה, ממה שיש לה השתוות עם השורש. וזה שכתוב "מיוחסות שבהן, מה היו אומרות, שאין האשה אלא לבנים".

פרושו, שהכלי קבלה, הנקרא "אשה", צריכים להשתדל שיוליד בנים, היינו שהבנים שיולידו, יהיו בנים חשובים. וזה שנאמר "תנו עיניכם למשפחה", היינו יחוס משפחה. זאת אומרת, שבינה הראה מעלתה, שיש לה דביקות בהשורש, שזה נקרא **השתוות הצורה**, שהשורש של בינה הוא הכתר, שהוא רצון להטיב ולהשפיע. אי לזאת, מעלתה היא, שהיא מולידה כח השפעה להבנים, שיולידו אח"כ.

"**עשירות** שבהן אומרות, תנו עיניכם בבעלי ממון". **בחינה ג'**, שהיא בחינת ז"א, נקראת בחינת **עשיר**, משום שיש לו חסדים, הוא נקרא "עשיר, שהוא שמח בחלקו ואינו זקוק לחכמה". אבל יש לו הארת חכמה גם כן. אבל הוא נוטה לחסדים. ומבחינה זו הוא דומה לבינה כנ"ל, שהיא מקור החסדים, הנמשכת מהשורש הכתר, שהיא רוצה להדמות לשורשה. אבל יש לו הארת חכמה.

ובזה"ק (כי תשא, דף ב' ובהסולם אות ד') כתוב שם וזה לשונו "העשיר לא ירבה, זהו עמוד האמצעי, שהוא ז"א, שלא ירבה על יוד, וכו'. וזה שכתוב, העשיר לא ירבה, זהו עמוד האמצעי, שהוא מבחינת עצמותו, **נוטה לימין לחסדים, ואינו צריך לחכמה. על כן נקרא עשיר**. ונאמר לו, שלא ירבה על יוד", שפירושו, שלא ירבה על י', אלא יקח אור דחסדים עם הארת חכמה. עיין שם.

וזה שכתוב "עשירות שבהן", היינו בחינה ג', שהיא בחינת ז"א, הנקרא **אור דחסדים בהארת חכמה**, שז"א נקרא **עשיר**. הספירה הזאת שבמלכות מראית את מעלתה, שיש בה. וזה שכתוב "תנו עיניכם בבעלי ממון".

"**והמכוערות** שבהם", היינו **עצם בחינת מלכות** הנקרא בחינה ד' שבד', שעליה היה צמצום, ולכן בחינה זו נקראת **דלה ועניה**, כמו שכתוב בזה"ק, שמלכות נקראת "דלה ועניה, דלית לה מגרמה ולא מידי, אלא מה דיהב לה

בעלה". ידוע, ש"מלכות שמים" צריכים לקבל בבחינת **למעלה מהדעת**, שזהו נקרא בחינת **אמונה**, להאמין בה', אף על פי שהגוף בא עם הרבה שאלות וטענות ותביעות. אז צריכים לומר "עינים להם ולא יראו, אזנים ולא ישמעו", אלא לקבל הכל למעלה מטעם ודעת. ולא עוד, שזה צריך להיות בבחינת **צדקה**, כמו שנאמר אצל אברהם "והאמין בה' ויחשבה לו צדקה".

והטעם הוא, כמו כשנותנים צדקה לעני, שאין דורשים מהעני שום תמורה, כי אין להעני מה להחזיר לו, כי אין לו רק מה שנותנים לו. כך צריכה להיות קבלת עול מלכות שמים, בלי שום תמורה חזרה, אלא "בלתי ה' לבדו", כאילו אין מה להקב"ה להחזירו לאדם תמורת עבודתו בקבלת עול מלכות שמים.

ובאמת, מדוע צריכה להיות האמונה בדרך הזה דוקא. זהו מטעם הידוע, היות שעל הכלים דקבלה היה צמצום, בכדי שיהיה מקום לעבודה, היינו להגיע ע"י זה להשתוות הצורה, המכונה "דביקות". ודוקא בכלים האלו, הנקראים "ביטול כלים דקבלה", ומשיגים כלים דהשפעה, שהאדם יכול לכוון בעמ"נ להשפיע. ובכלים האלו מאירים כל הטוב והעונג, מה שהבורא רצה להטיב לנבראיו.

אבל אצל הנבראים, שנבראו בכלים דקבלה, ואומרים להם, שצריכים לעבוד למעלה מהדעת, עבודה זו נקראת "עבודה בלתי חשובה". ונקראת בחינת "מטה בחשיבות". כי לאדם בר דעת לא מתאים, שיעשה מעשים, מה שהשכל לא מסכים למעשים כאלו.

וזהו על דרך מה שאמר אאמו"ר זצ"ל על הפסוק, שאמר הקב"ה למשה (שמות, חמישי) "ויאמר אליו ה', מזה בידך. ויאמר, מטה. ויאמר, השליכהו ארצה, ויהי לנחש. וינס משה מפניו". ואמר, שידים של משה נקראים בחינת **אמונה**. וזה הוא בחינת **מטה בחשיבות**. כי **האדם משתוקק רק לידיעה**, ובמקום שהוא רואה, שמצד השכל אין הדבר הזה, שהוא רוצה להשיג, אין לו שום מציאות להשיג את הדבר. כי הוא טוען, שכבר הוא השקיע בעבודה זו, שנוכל לעשות הכל לשם שמים, הרבה יגיעה, ולא זז כמלא הנימא. אם כן, הגוף אומר לו, תייאש עצמך מדבר זה, ואל תחשוב, שיהיה פעם, שאתה כן תוכל להשיג אותה. לכן כלך מדרך הזה. אז אמר לו הקב"ה, השלכהו ארצה, היינו שכך אתה תעשה לפני העם ישראל. וצריכים לדעת, כי ענין פרעה ומצריים, הם מרמזים גם לבחינת פרעה ומצריים שיש בלב ישראלי. ויהי לנחש, היינו תיכף כשעוזבים את בחינת אמונה, הנקרא בחינת מטה

בחשיבות, נופלים תיכף להקליפות. שדוקא ע״י האמונה למעלה מהדעת יכולים לזכות לכל השלימות.

ובהאמור, שעיקר העבודה היא בזמן שאין להאדם שום בסיס של שכל, שתהיה לו היכולת לבנות על יסוד זה. ובבחינת אמונה אין לו שום יסוד בהשכל שלו. ומשום זה, במקום שהאדם לא רואה, שיהיה לו מזה תועלת עצמו, תיכף נאבדים לו כוחות עבודה, ונעשה אז כמו בול עץ בלי שום רצון וכח.

ודוקא אז האדם יכול לראות את האמת, אם יש לו אמונה למעלה מהדעת, שתהיה לו היכולת לומר לגופו, הבא אליו בטענות צודקות לפי השכל. ואומר לו הגוף, האם לא מספיק לך לראות האמת, שאין שום מציאות להתקדם בהדרך שלך, ותגיד לי, אדרבא, כמה ידיעות חסרות לך עוד, בכדי שאתה תשמע בקולי, להרים את הידים, ולומר, עכשיו אני הגעתי לנקודת האמת, שהדרך הזו, שצריכים לעבוד רק לשם שמים, זה לא בשבילי, ובשביל מי כן אני לא יודע, אבל מה אני יודע, שזה לא בשבילי.

והגם שחז״ל אמרו אחרת (סנהדרין, דף ל״ז ע״א) וזה לשונו ״לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר, בשבילי נברא העולם״, אבל מה אני אעשה, שאני רואה את המציאות, שאין בידי לקיים את המציאות הזאת, היינו לומר, שאני מוכרח לעשות הכל לשם שמים. ולפיכך **עבודה של אמונה נקראת עבודה בלתי חשובה.**

ובהאמור נפרש את מה ש״המכוערות היו אומרות, קחו מקחכם לשם שמים, ובלבד שתעטרונו בזהובים״. הנה **בחינה ד׳** שבמלכות, שהיא נקראת **דלה ועניה**, כנ״ל, עבודה זו מכוערת אצל אדם, כי אין כאן להסתכל על יופי של רוחניות, ולא על בחינת יחוס משפחה שברוחניות, ולא על ממון שברוחניות.

אלא מה יש כאן, רק דברים שאין הדעת והשכל יכולים לסבול אותם. כדמיון דבר מכוער, שאדם מרחק עצמו, כמו שכתוב (חולין, מ״ד) ״הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו״. ומה הם יכולות לומר להבחור הזה, שרוצה להיות בחור מעם ״קחו מקחכם לשם שמים״. היינו, שאין אנו יכולים להבטיח לכם משהו בתועלת עצמו, אלא אם אתם רוצים להיות **בחור מעם**, אתם מוכרחים לקבל את מקחכם רק לשם שמים. היינו, אם אתם יכולים להסכים על תנאים אלו, אתם יכולים לקחת אותנו, אחרת אין ממה לדבר.

אולם גם זה לא פשוט, אלא אנחנו רוצים ש"תעטרונו בזהובים". ופירש רש"י, "תעטרונו בזהובים", שלאחר נשואין תתנו לנו תכשיטים ומלבושים נאים. ואאמו"ר זצ"ל אמר, שהגם שהאדם מסכים לקבל על עצמו את המקח לשם שמים. היינו, אפילו שהיא מכוער, ואינו מסתכל על שום דבר, אלא שזהו כמו "כלה כמות שהיא", מכל מקום היא דורשת, שאח"כ ימשיך לה את האור תורה, היינו שישתדל להשיג טעמי תורה וטעמי מצות. כי אחרת היא לא מסכימה, מטעם כי "מאן דלא ידע צוויה דמארי, איך יעביד ליה". וזהו שאמרו "ובלבד שתעטרונו בזהובים". היינו, שהגם בבחינת אמונה הוא למעלה מהדעת, אבל אח"כ צריכים להמשיך את האור תורה.

ובהאמור אנו רואים שני דברים, שהם בהפוכים זה מזה:
מצד אחד, האמונה צריכה להיות למעלה מהדעת בלי שום יסוד.
מצד הב', צריכים להשיג טעמי תורה ומצוות.

ועל דרך זה אמר אאמו"ר זצ"ל, מה שאנו אומרים בברכת "אשר יצר, וכו', וברא בו נקבים נקבים, חלולים חלולים, וכו', שאם יפתח אחד מהם או יסתם חד מהם, אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך, וכו'". ואמר, שענין **סתימה הכוונה על האמונה**, שהיא צריכה להשאר בסתימה. וזה פירוש "אם יפתח", אלא צריך להשאר בסתימה. "או יסתם" פירושו, היינו טעמי תורה ומצוות. אלא אמונה ישאר בלמעלה מהדעת, וטעמי תורה ומצוות יהיו מגולים.

מאמרים
- שונות

דף ריק ימני

מאמרים - שונות

מהו, גילוי טפח וכיסוי טפחיים, בעבודה ..... א (1)
איש את רעהו יעזורו ..... ט (9)
מטרת החברה - ב ..... ט (9)
סדר ישיבת החברה - א ..... יא (11)
בענין השכר המקבלים ..... יג (13)
סדר עבודה מבעל הסולם זצ"ל ..... יז (17)

מהו, גילוי טפח וכיסוי טפחיים, בעבודה

מאמר כ"ו, תשנ"א

ויש להבין ענין זה ד"גילוי טפח". כלומר, מקודם היה כאן מכוסה טפח. ובא אחד וגילה טפח, אבל כיסה טפחיים. אם כן נעשה עכשיו יותר מכוסה, ממה שהיה מטרם שגילה. שמשמע, שהוא בא ועשה כיסוי יותר גדול משהיה. הלא היה יותר טוב, אם לא היה מגלה את הטפח.

אלא שיש לפרש, זה שבא ואומר "גיליתי טפח וכיסיתי טפחיים", הוא בא ואומר לנו, שיש כאן מקום עיון. היינו, לעיין במה שהוא גילה. היות שאין הדבר צריך להיות גלוי לכולם, רק לאותם הנצרכים לדעת. לכן היה מוכרח לכסות טפחיים. זהו, בכדי לאלו אנשים שאין להם צורך, הם לא יתנו יגיעה, כדי להבין את הענינים. מה שאם כן אלו אנשים שמרגישים, שחסר להם ידיעות אלו לצורך השלמתם, הם יתנו יגיעה, בכדי לגלות את הענין, שהוא כיסה.

ובזה יש לפרש בעניני עבודה, שהיא התעסקותו של אדם בתורה ומצות בכדי להגיע להשלימות, שבגלל זה האדם נברא. ויש להבחין ב' בחינות:

א) מטרת הבריאה. מטרת הבריאה היא, שהנבראים צריכים להגיע למצב שיקבלו טוב ועונג מה'.

ב) תיקון הבריאה. תיקון הבריאה הוא, שיגיעו לידי דביקות, הנקראת "השתוות הצורה". היינו, שכל מעשיהם יהיו רק על מנת להשפיע נחת רוח להבורא. לכן, בזמן שיש איזה גילוי, ואין האדם מוכן לקבל אותו בעל מנת להשפיע, אז האדם פוגם בהדבר. לכן מוכרח להיות הכל בהסתר, עד שתהיה ביכולת האדם לקבל אותו בעל מנת להשפיע.

לכן בזמן שאומר "גיליתי טפח וכיסיתי טפחיים", הכוונה היא, למי שאין לו צורך להדבר, לא יתן יגיעה לעבוד ולגלות. מה שאם כן אלו אנשים שיש להם צורך, בזמן שאומרים להם "גיליתי טפח וכיסיתי טפחיים", הם כבר מוכנים לעבוד, עד שישיגו את הטפח שגילה. כי ה' הוא בעוזרו. שבזמן שהאדם נותן את האתערותא דלתתא, הוא מקבל עזרה מלמעלה.

נמצא, שכן גילה את הדבר למי שראוי להם. ומי הוא הראוי לזה. אלו שנותנים יגיעה. להם מתגלה הטפח, מה שהם גילו. זאת אומרת, למי שאין לו את הבחינה של תיקון הבריאה, אין הוא יכול לקבל שום דבר ממטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

אולם ענין זה של גילוי טפח וכיסוי טפחיים, נוהג גם בזמן ההכנה לעבודה. כלומר, אפילו בתחילה, כשהאדם רוצה להכנס בעבודה, נוהג ענין זה. כי אלה אנשים, שיש להם זכיה משמים, מגלין להם מלמעלה קצת הארה, שמאיר להם. ומתחילים להכנס בעבודה בהתלהבות גדולה בכח גדול.

וזהו מטעם, שקבלו גילוי מלמעלה, ורואים, שעיקר חיים בעולם הזה הוא רוחניות ולא גשמיות. ומרגישים בבטחון, כי עוד מעט הם יזכו להכנס להיכל המלך, ולזכות לדביקות ה', ולטעמי ורזי תורה. וכל זה האדם מרגיש מכח גילוי הטפח, שגילה לו מלמעלה.

אולם אח"כ, כשעבר קצת זמן, היינו כשרואים למעלה, שהאדם כבר התחיל בעבודה דלהשפיע, אז, בכדי שהאדם יזכה מכח עצמו להתקרבות ה', וכמו כן להרגיש עכשיו מהו ענין של התרחקות מקדושה, וזהו בכדי שיבוא לידי הבחנה של "יתרון האור מתוך החושך", אז האדם בא אח"כ לידי מצב של "כיסוי טפחיים".

ואין בידי אדם להבין, מדוע בתחילה, כשעוד לא היה יודע מהי עבודה דלהשפיע, היה מאיר לו הרוחניות בבחינת גילוי. ובטח אחר הגילוי הזה, האדם, לפי שכלו, מבין, שהוא היה צריך להתקדם וללכת קדימה. ולבסוף הוא רואה, שעכשיו הוא יותר גרוע, מכפי שהיה מטרם שהתחיל להכנס בעבודה דלהשפיע. ואין האדם יכול לתת תשובות על המצבים האלו.

והתשובה היא כנ"ל, שבכדי שיכנס לעבודה, אז היה מוכרח לתת לו מלמעלה את הגילוי, בכדי שזה יתן לו כח לצאת מהמצב שבו היה נמצא, מטרם שהתחיל בעבודה. וזה נקרא "אתערותא דלעילא". אבל אח"כ לקחו ממנו את הגילוי זו, בכדי שיהיה לו עכשיו מקום לתת את האתערותא דלתתא.

וזה שאומר האר״י הקדוש, שבליל פסח, שאז ה׳ היה צריך להוציא את עם ישראל ממצרים, נגלה עליהם אור גדול בבחינת אתערותא דלעילא. לכן היו מאירים אז מוחין דחיה. וכל זה היה מכח אתערותא דלעילא. אבל אח״כ חזרו ונפלו כולם למקומו. היינו, שאח״כ היו עם ישראל צריכים לעבוד בבחינת אתערותא דלתתא, בכדי להמשיך בבחינת גדלות המוחין.

ועל דרך זה יש לפרש כאן, כשהאדם נכנס לעבודה, מגלים לו טפח, היינו שמראים לו מלמעלה איזו הארה, שההארה זו נותנת לו כח לעבוד עבודת ה׳, שהוא מתחיל להרגיש, שזה הוא המטרה שבגללה האדם נברא בעולם הזה. וההרגשה זו באה לו מכח גילוי מלמעלה, בכדי לתת לו תנופה לעבודת הקודש.

אי לזאת, לאחר כך, שהאדם רואה, שהוא לא מתקדם, אלא הולך אחורה, והוא רחוק עתה אפילו מהמצב שבו היה, מטרם שגילה לו טפח מעבודת הקודש, אז האדם חושב, שזהו מטעם שזרקו אותו מהעבודה.

לכן על האדם לדעת, כי כן היא דרך העבודה, שבכדי להכניס את האדם בעבודה, יש תיקון כזה, הנקרא ״אתערותא דלעילא״, שזה נותנים לאדם, המסוגל להכנס בעבודת הקודש. היינו, שלאחר כך יהיה האדם מסוגל לעבוד באתערותא דלתתא. כי כלים אמיתיים האדם משיג דוקא ע״י אתערותא דלתתא. לכן נאבד לו אח״כ האור הבטחון, שהיה בתחילת עבודתו.

ובהאמור יש להבחין במה שכתוב ״גילוי טפח וכיסוי טפחיים״:

א) תחילת עבודתו היא בבחינת **דומם דקדושה**, היינו רק בבחינת המעשה, ולא חשב על בחינת מחשבה.

ב) **שמגלין לו טפח מלמעלה**. ומתחיל אז להרגיש, שיש עולם חדש. דהיינו, שהוא מרגיש, שאם יתן איזה השתדלות, אז הוא יזכה להכנס להיכל המלך, ויזכה להשגת אלקות. ורואה אז, איך הבטחון שלו כל כך חזק, שיגיע עתה לשלימות אמיתית.

וכשהוא מסתכל על שאר אנשים, איך שהם עוסקים בתו״מ בבחינת הדומם, הוא אומר עליהם, שהם בבחינת מעשה בהמה, שעושים בלי דעת, ואין להם שום הרגשה, מה שיש בפנימיות תו״מ. וכל זה בנוי אצלו על סמך שזכה לבחינת גילוי טפח.

ג) שאחר זה, היינו לאחר העבודה, שהתחיל ללכת בבחינת הכוונה, מכח אתערותא דלעילא כנ"ל, הוא **בא אח"כ למצב של וכיסוי טפחיים**. היינו, שהוא בא לידי ירידה. שזהו בכוונה תחילה, בכדי שעתה יתן את האתערותא דלתתא. שדוקא מעבודה זו הוא מקבל כלים להאור.

כלומר, **שאי אפשר להבחין טעם בהאור מטרם שטועמים טעם בחושך,** כמו שכתוב "כיתרון האור מתוך החושך". זאת אומרת, הגם שכל אחד יכול להבחין בין אור לחושך, אבל להנות מהאור, כמו שיכולים להנות, זה אי אפשר. כמו שאנו רואים, שכך הוא בגשמיות.

ואנו צריכים להאמין, שכל זה נמשך מרוחניות בבחינת "ענף ושורש". כדוגמת מה שאנו רואים בעצמנו. אנו ברוך ה' הולכים על רגלינו וממשמשים בידנו. והגם שאנו שבעי רצון מזה שאנחנו בריאים, אבל יחד עם זה, אין אנו יכולים להוציא שמחה, מזה שאנו ברוך ה' בריאים.

אולם אם אנחנו נכנס לבית חולים, ששם נמצאים אנשים משותקים, אחד על רגל ואחד על ידים. ואם יכנס מי שהוא, ויתן להם סגולה, שהם יחזרו לבריאותם, והם יוכלו לשמש עם הידים ורגלים שלהם, איזו שמחה תהיה להם, מזה שהם בריאים.

נמצא, החושך הזה, מה שהם סובלים, שאין הם מסוגלים לשמש עם ידיהם ורגליהם, זה הוא הגורם להם את השמחה. וזהו "כיתרון האור מתוך החושך". וברוחניות אין הענין שהאור יוסיף להם רק שמחה. כי אנו צריכים לדעת, כי ברוחניות השמחה היא רק משמשת להשגת האור, היינו שהשמחה היא לבוש לרוח ה'.

כלומר, כי ענין השגת אלקות מתלבש בהרבה שמות. ובאופן כללי נקראת זה בשם **אור תורה או חכמה**. כלומר, שאין ענין תענוג רוחני הוא הנאה בלבד, אלא שזה ענין גילוי שמותיו של הקב"ה. וזה זוכים על ידי החסרון, הנקרא "כלים וצורך". לכן אנו צריכים לאתערותא דלתתא, כי דוקא ע"י עבודה שלנו בתו"מ, משיגים אלו הכלים, הנקראים "צורך לאור התורה".

לכן האדם צריך להיות זהיר, שלא להתפעל, מזה שהוא מקבל ירידות. היות שמזה האדם לומד, איך להעריך את החשיבות של התקרבות ה', כנ"ל בבחינת "כיתרון האור מתוך החושך". נמצא, לפי זה יהיה הפירוש "גילוי טפח וכיסוי טפחיים" בעבודה, היינו כנ"ל, שיש להבחין ג' בחינות בעבודה, עד שמגיעים לבחינת דביקות ה':

א) כשהוא בבחינת **דומם דקדושה**, היינו שעובד רק בבחינת המעשה, המכונה **קו אחד**.

ב) כשמגלים לו טפח, היינו שמלמעלה מראים לו בבחינת אור מקיף, מה **שיש להשיג בענין אלקות**. ומקבל ע"י זה בחינת בטחון, שישיג השגות גדולות. שיבין, שבגלל זה כדאי לחיות, ולא יהיו החיים שלו כמו כל בני העולם, שחיים בלי תכלית.

ג) ואח"כ הוא בא למצב הג', שהוא בחינת **ירידה**, כנ"ל. שרוצים ממנו, שהוא יגלה בחינת האתערותא דלתתא. והמצב הזה נקרא "מכסה טפחיים". היינו, לא די שנתכסה ממנו המצב של הגילוי, אלא שנתכסה ממנו עתה גם המצב של בחינת הדומם. היינו, שקשה לו עכשיו לעסוק בתו"מ אפילו בבחינת המעשה בלי כוונה.

נמצא, שיש לו עתה ב' כיסויים:

א) של מצב הגילוי טפח,

ב) גם המצב של בחינת הדומם, שהיה אז עוסק בתו"מ בהתלהבות, גם המצב הזה נעלם ממנו. וכל זה למה. היינו, למה צריכים עכשיו, שיהיה מכוסה יותר, אפילו מבחינת מצב הא', הנקרא בחינת "דומם דקדושה".

התשובה היא, בכדי שהוא לא יהיה עכשיו מסתפק במועט, וישאר בבחינת הדומם. נמצא, שכל הגילוי טפח היה בחינם. היינו, שלא עשה שום פעולה להתקרבות לה'. מה שאם כן כי עתה אין בידו לעשות שום דבר, אלא בכפיה אצלו, אז הוא מוכרח לחשוב ולמצוא עצות, איך שיהיה בידו שוב לעבוד את עבודת הקודש, לכן מוכרח להיות עכשיו מכוסה טפחיים.

אולם האדם צריך להיות זהיר, שלא לזלזל בעבודת הכפיה, אף על פי שבזמן הכפיה, אין הגוף מוציא שום טעם בעבודה זו. וענין הכפיה יכולים ללמוד את החשיבות של העבודה הזו. כמו שאנו מבינים ורואים, איך שהעולם מתנהג בעניני הגשמיים.

ניקח לדוגמא, אכילה, שהוא דבר הנוהג בין בגדולים ובין בקטנים. ויש בזה ענין אהבה וענין יראה, היינו יראת העונש. אנו רואים, שיש ילדים קטנים שלא רוצים לאכול. מה עושים ההורים. לפעמים ההורים מספרים לילדים סיפורים יפים, בכדי שהילדים יאכלו. והיות שהילדים רוצים לשמוע סיפורים יפים, הם אוכלים. ולפעמים, שאין סבלנות להורים, אז ההורים מרביצים להילדים, שיאכלו. ולפעמים יש, שאין להאדם בעצמו תאבון לאכול, הוא כופה את עצמו לאכול, גם כן מטעם יראה. היינו, שהאדם

מפחד, שאם הוא לא יאכל כמה ימים, לא יהיה לו אח"כ כח, ויהיה חלש. ואף אם יאריך זמן ולא יאכל, הוא יכול למות.

נמצא, שהוא אוכל בכפיה, היינו מחמת יראה. ואף אחד לא יגיד, שלא עושה יפה, בזה שהוא אוכל בכפיה. הגם שבטח היה יותר טוב, אם הוא היה אוכל מאהבה. אבל טוב אם הוא על כל פנים יכול לאכול בכפיה. אבל אדם בריא, ויש לפעמים, שהוא צריך לאכול מאיזו סיבה שהיא יותר מאוחר, הוא אוכל אז מאהבה. עד כדי כך, שיש לפעמים, שהוא מצטער, מדוע כשהוא מתחיל לאכול, אז אהבה מסתלקת ממנו. כלומר, בשיעור שמתחיל לאכול, אחרי כל מה שהוא אוכל מעט, בשיעור זה נאבדת לו את האהבה לאכילה, מטעם שהשביעה מגרשת את האהבה מהסעודה. אבל ברור הוא לכל, שהאדם מוכרח לאכול, בין מטעם אהבה ובין מטעם יראה.

אותו דבר נוהג בעבודת ה', שהמעשים שהאדם עושה, שהוא מקיים תורה ומצות, גם כאן נוהג ענין של אהבה ויראה. כלומר, שלפעמים אדם נהנה מזה שהוא עוסק בתו"מ. ויש לו מזה מצב רוח מרומם, ולא חשוב הסיבות. זאת אומרת, שיש להאדם מצב רוח טוב, מזה שמקיים תו"מ, כי ע"י זה הוא יקבל אח"כ שכר, הנקרא "שלא לשמה".

או סיבה אחרת. היינו, שהוא שמח, בזה שהוא משמש את המלך. שיש להפריד את הסיבות מן המעשים. כלומר, מתחשבים מהרגשת האדם, ולא מהסיבה שהביאה לו את ההרגשה.

כלומר, זה שהאדם הוא בשמחה, הנקרא ש"עובד מאהבה". היינו, שיקבל שכר אח"כ. מזה הוא שמח. או שהוא שמח, מזה שהוא משמש את המלך, קודם כל הוא שמח. וזה נקרא ש"עובד מאהבה".

ויש לפעמים שהאדם עובד מיראה. היינו, שהוא מפחד, שיקבל עונשים בעולם הזה, או שיקבל עונשים בעולם הבא. שאז אין האדם שומח בזה, כי הוא עושה הכל על דרך הכפיה. ש"כפיה" נקרא, שהאדם היה יותר שבע רצון, אם דבר זה לא היה בעולם, וממילא לא היה מקבל עונש עבור זה.

ובהאמור אנו רואים, שהמעשים פועלים על הגוף בגשמיות, אפילו שעושים אותם מחמת יראה, היינו על דרך הכפיה. ומזה אנו צריכים ללמוד ולהאמין, שכך הוא גם בעבודה. היינו, אפילו דרך הכפיה. זאת אומרת, אפילו שאין האדם מוציא שום טעם בתורה ותפלה, שיעשה זה בבחינת הכפיה, כי "המעשה עושה את שלו". כמו במעשה הגשמי, שעושה פעולה על

דרך הכפיה, הדבר פועל בין לטוב ובין לרע, אפילו שהוא עושה על דרך הכפיה. כן הוא בעבודה, שאפילו שהוא מקיים תו״מ על דרך הכפיה, היא עושה פעולה בהאדם.

אולם בטח יש הבדל בעבודה, אם הוא עושה מחמת אהבה, או שעשה מחמת יראה. אבל יש לדעת כנ״ל, שגם בבחינת עבודה, שעושה מחמת אהבה, יש להבחין, בין שהוא עושה מחמת אהבה, והוא אומר ״היות שהבורא צריך אותי, שאני אקיים תו״מ, ולי אין שום חסרון, שאגיד, שזהו לצורך עצמי אני מקיים את התו״מ״. היות שאומר, שאין הוא רואה לאיזה צורך הוא צריך לעשותם. כי אומר ״מה יתן לי, זה שאני מקיים את התו״מ״.

אלא שהאדם מאמין בשכר, שיקבל עבור זה. מסיבה זו הוא מקיים תו״מ. וזה לפי הכלל, שמי שצריך איזה דבר, שיתנו לו לצורכו, הוא צריך לשלם, לכן הוא עושה מאהבה, שבודאי ה׳ ישלם שכרו תמורת עבודתו.

מה שאם כן, אם האדם מקיים תו״מ, מטעם שתורה ומצות יתקן את האדם. היינו, שהאדם מרגיש, שהוא צריך תיקון. וזהו כמו שאמרו חז״ל ״אמר הקב״ה, בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין״.

נמצא, שהאדם צריך לקיים תו״מ בשביל עצמו, בטח שאי אפשר לבקש מה׳, שישלם לו עבור קיום תו״מ, היות שאינו מקיים תו״מ לתועלת ה׳, כי ה׳ אינו נצרך שתחתונים יקיימו תו״מ בשביל הבורא, אלא שזה לתועלת האדם. נמצא, שהוא עובד מאהבה, בגלל שע״י זה האדם יהיה אדם השלם, היינו אדם מתוקן, אז בטח שאין שום שייכות לומר, שה׳ יתן לו שכר תמורת עבודתו בקיום תו״מ.

נמצא, שהוא מקיים תו״מ מחמת אהבה, אינו אהבה שלו מחמת שיקבל אח״כ שכר. אלא הוא מודה ומשבח לה׳, עבור זה שנתן לו תרופה לתיקון הגוף. כמו בגשמיות, שמי שנותן איזו רפואה למי שהוא, אז המקבל הרפואה הוא נותן שכר להרופא. ולא שהרופא משלם שכר להחולה, עבור שהחולה מקבל את הרפואה.

אולם יש לשאול, איזה רע יש באדם, שצריכים לתקנו ע״י קיום תו״מ. כלומר, שבלי תו״מ הוא ישאר עם הרע שלו, ויהיה לו רע. אחרת, מה איכפת לו, אם הוא ישאר עם הרע, שיש בו. שמשמע, שמוכרח להוציא הרע שבאדם. אחרת האדם יסבול מהרע, ולא יהיה בידו מציאות, איך להתקיים

בעולם, ויהיה מוכרח למות. אלא בסגולת תו"מ הרע יעבור ממנו, ואז יהיה לו חיים טובים, ושלום בית.

התשובה היא, הרצון לקבל, שעמו נברא האדם. והרצון הזה הוא דואג לתועלת עצמו. ולתועלת הזולת אין לו שום הרגשה והשגה מהו. והאדם יכול להבין לעבוד לתועלת הזולת, רק בזמן שע"י זה הרצון לקבל לתועלת עצמו ירויח מזה, שזה מכונה "המשפיע בעל מנת לקבל".

לכן הולכים אנשים לעבוד, יהודים אצל גויים, וגויים אצל יהודים. והכל לפי התמורה, שיקבל הרצון לקבל לעצמו. אבל ממש לתועלת הזולת, אין להאדם שום הרגשה, שיכול להיות דבר כזה במציאות. ודבר זה האדם יכול רק להאמין, שיש דבר כזה "לעבוד לטובת הזולת". אבל יש לשאול, ובאמת בשביל מה האדם צריך לעבוד לתועלת הזולת.

על זה באה התשובה, שיש כאן ענין מטרת הבריאה ותיקון הבריאה. מטרת הבריאה היא, שרצונו להטיב לנבראיו. היינו שהנבראים יקבלו טוב ועונג. לכן שם הכללי של הבורא הוא "טוב ומטיב". רק שהיה תיקון, בכדי שלא תהיה בושה, בעת קבלת הטוב, לכן צריך האדם לקבל בעל מנת להשפיע. והיות שהאדם נברא עם טבע "לקבל" ולא עם רצון "להשפיע", לכן האדם צריך לתקן עצמו, שיהיה בידו לעשות בעל מנת להשפיע.

ומטרם שיש לו הרצון הזה, הוא נשאר בעירום וחסר כל, מטעם שינוי צורה בין הבורא להנבראים. וזה נקרא "רע". היינו, הרצון לקבל לעצמו, היינו, שאם לא יתקן אותו בעל מנת להשפיע, הוא ישאר בחושך. לכן האדם צריך לקיים תו"מ, בכדי לתקן את הרע שלו, ושיקבל טבע שני, שהוא בעל מנת להשפיע. נמצא, שהאדם מקיים תו"מ לתועלת עצמו. כלומר, שבקיום תו"מ, שהיא בחינת תבלין, הוא יבוא לבחינת מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

ובזה יזכה האדם ל"שלום בית". כי ***"בית" נקרא לבו של אדם***. כמו שכתוב בזה"ק, שאומר "דירה נאה זה לביה". והיות לבו של אדם אינו שלום עם הבורא, היות שיש להאדם טענות להבורא, מדוע הבורא לא ממלא להאדם כל משאלותיו. והסיבה היא "מטעם שינוי צורה. לכן כשהאדם מתקן עצמו בעל מנת להשפיע, אז הוא מקבל את הטוב ועונג מה'. אז נעשה שלום. וזה נקרא "שלום בית".

איש את רעהו יעזורו

מאמר ג', תשמ"ה

יש להבין בענין שאדם יכול לעזור לחבירו. האם ענין זה הוא דוקא במקום שיש עניים ועשירים, חכמים וטפשים, גבורים וחלשים, וכדומה. אבל בזמן שכולם עשירים, או שכולם חכמים, או כולם גבורים, וכדומה, במה אדם יכול לעזור להשני.

אבל אנו רואים, שיש דבר אחד, שהוא דבר המשתף את כולם, דהיינו בענין מצב רוח, כמו שאמרו "דאגה בלב איש ישיחנה לאחרים". כי בענין שיהיה לאדם מצב רוח מרומם, לא יעזור לאדם לא עשירות ולא חכמות, וכדומה.

אלא דוקא איש יכול לעזור להשני, בזה שהוא רואה, שהוא נמצא במצב השפלות. וכמו שכתוב: "אין אדם מתיר את עצמו מבית אסורים", אלא דוקא חבירו יכול לעשות לו מצב רוח מרומם.

דהיינו, שחבירו מרים אותו ממצב, שבו הוא נמצא, למצב רוח של חיים. ומתחיל להשיג שוב כח בטחון של חיים ועושר. ומתחיל, כאילו המטרה שלו נמצאת עכשיו קרובה אליו.

היוצא מזה הוא, שכל אחד ואחד צריך לעשות תשומת לב, ולחשוב במה הוא יכול לעזור לחבירו, לעשות לו מצב רוח מרומם. כי בענין מצב רוח, כל אחד יכול למצוא בחבירו מקום חסרון, שהוא יכול למלאות אותו.

מטרת החברה - ב

מאמר ד', תשמ"ה

היות שהאדם נברא עם כלי, שנקרא "אהבה עצמית", ובמקום שאדם אינו רואה, שמפעולה תצא משהו לתועלת עצמו, אין לו חומרי דלק ליגיעה לעשות תנועה קלה.

ובלי ביטול אהבה עצמית, אי אפשר להגיע לידי דביקות בה', שהוא ענין השתוות הצורה.

והיות שזה נגד הטבע שלנו, לכן צריכים חברה, שיהיו כולם כח גדול, שנוכל לעבוד ביחד, לבטל הרצון לקבל, שהוא נקרא "רע", מטעם שהוא המונע להגיע להמטרה, שבשבילה נברא האדם.

לכן צריכה החברה להיות כלולה מיחידים, שכולם בדיעה אחת, שצריכים להגיע לזה. אז מכל היחידים נעשה כח גדול אחד, שיכול להילחם עם עצמו, מטעם שכל אחד כלול מכולם. נמצא, שכל אחד הוא מיוסד על רצון גדול, שהוא רוצה להגיע להמטרה.

ובכדי שתהיה התכללות אחד מהשני, אז כל אחד צריך לבטל את עצמו נגד השני. וזהו על ידי זה שכל אחד רואה מעלות חבירו ולא חסרונו. אבל מי שחושב, שהוא קצת גבוה מהחברים, כבר הוא לא יכול להתאחד עמהם.

וכמו כן בעת ההתאספות, צריכים להיות רציניים, בכדי לא לצאת מהכוונה, שעל הכוונה זו נתאספו. ומטעם הצנע לכת, שזה ענין גדול מאוד, היו רגילים להראות מבחוץ, שהוא לא רציני. אבל באמת בתוך ליבם היה אש בוערת.

אבל לאנשים קטנים, על כל פנים בעת האסיפה, צריכים להיזהר, לא להמשיך אחרי דיבורים ומעשים, שלא מביאים את המטרה, שהתאספו, שהוא, שעל ידי זה צריכים להגיע לדביקות ה'. וענין דביקות עיין בספר "מתן תורה" (דף קס"ח, דברי המתחיל "ובאמת").

רק בזמן שנמצאים לא עם החברים, אז יותר טוב שלא להראות לחוץ את הכוונה שיש בליבם, ולהיות בחיצוניות כמו כולם, שזה סוד "והצנע לכת עם ה' אלקיך". הגם שיש על זה פירושים יותר גבוהים, אבל הפירוש הפשוט הוא גם כן ענין גדול.

לכן כדאי, שבין החברים, שמתחברים, תהיה להם השתוות אחד עם השני, בכדי שיוכל להיבטל אחד לפני השני. ובהחברה צריכה להיות שמירה יתרה, שלא יכנס בתוכם ענין של קלות ראש, משום שקלות ראש הורס את הכל. אבל כנ"ל, זה צריך להיות ענין פנימי.

אבל בזמן שנמצא מי שהוא, אם הוא אינו מחברה זו, צריכים לא להראות שום רצינות, אלא להשתוות מבחוץ עם אדם שבא עכשיו. היינו, שלא לדבר מדברים רציניים, אלא מדברים שמתאימים לאדם שבא עכשיו. שהוא נקרא "אורח בלתי קרוא".

סדר ישיבת החברה - א

מאמר י״ז, תשמ״ה

בענין חשיבות החברים, הנמצאים בתוך החברה, איך להחשיבם. היינו באיזה צורה של חשיבות כל אחד צריך להסתכל על חבירו. הנה השכל מחייב, אם הוא מסתכל על חבירו, שהוא במדרגה יותר נמוכה ממנו, אז הוא רוצה ללמד אותו, איך שיתנהג במידות יותר טובות, מכפי שיש לו. נמצא, שהוא לא יכול להיות חבר שלו, אלא הוא יכול לקבל חבירו בתור תלמיד, ולא בתור חבר.

ואם הוא רואה חבירו עומד במדרגה יותר גבוהה ממנו, ורואה שיש לו מה ללמוד ממנו מידות טובות, אם כן הוא יכול להיות רב שלו, ולא חבר שלו.

משמע, שדוקא בזמן שהוא רואה חבירו עומד בדרגה אחת עמו, אז הוא יכול לקבל אותו בתור חבר, ולהתחבר עמו. כי חבר משמע, ששניהם באותו מצב. וכך מחייב השכל. היינו שיש לשניהם השתוות הדעות, אז הם החליטו שיתחברו, ואז שניהם יפעילו את המטרה הזו, ששניהם רוצים להרויח.

בדומה לשני חברים, שהם משתווים בדעתם, עושים ביחד איזה עסק, ושהעסק הזה יביא להם רווחים. ואז הסדר, ששניהם מרגישים את עצמם, ששניהם יש להם כוחות שוים. מה שאין כן אם אחד מהם מרגיש, שהוא יותר מוכשר מהשני, אז הוא לא רוצה לקבל אותו, שיהיו שותפים בשוה, אלא שנכנסים לתוך שותפות העסק לפי אחוזים, דהיינו לפי הכוחות והמעלות שיש לאחד על השני. ואז העסק הוא לשליש ולרביע. ואז לא שייך לומר, ששניהם שוים בהעסק.

מה שאין כן באהבת חברים, כשחברים מתחברים, שתהיה ביניהם אחדות, משמע דוקא ששניהם שוים. זה נקרא ״אחדות״. למשל, אם הם עושים עסק ביחד, ואומרים שהרווחים לא יתחלקו שוה בשוה, האם זה נקרא ״אחדות״.

אלא ודאי שכל העסק מאהבת חברים, צריך להיות, שכל הרווחים שיכניסו אהבת חברים, צריך להיות שישלטו בנכסיהון שוה בשוה. ואל יבריחו, ואל יעלימו לא זה מזה, ולא זה מזה, כי אם הכל יהיה באהבה וחיבה באמת ושלום.

אבל בספר "מתן תורה" (דף קמ"ב) כותב שם וזה לשונו: "אמנם ב' תנאים פועלים בהשגת הרוממות:

א) לשמוע תמיד ולקבל את הערכת הסביבה בשיעור הפלגתם,
ב) שהסביבה תהיה גדולה, כמו שכתוב "ברוב עם הדרת מלך".

ולקבל תנאי הא', מחויב כל תלמיד להרגיש עצמו, שהוא הקטן שבכל החברים. ואז יוכל לקבל הערכת הרוממות מכולם. כי אין גדול יכול לקבל מקטן ממנו, ומכל שכן שיתפעל מדבריו. ורק הקטן מתפעל מהערכת הגדול.

וכנגד תנאי הב', מחויב כל תלמיד להרים מעלת כל חבר, כאילו היה גדול הדור. ואז תפעל עליו הסביבה, כמו שהיה סביבה גדולה כראוי, "כי רוב בנין חשוב יותר מרוב מנין".

ומהנ"ל משמע, שענין אהבת חברים, איש את רעהו יעזורו, משמע, שמספיק, שכל אחד יחזיק את חבירו, כמו שהוא עמו במדרגה אחת. אבל מטעם, שכל אחד צריך ללמוד מחבירו, אז יש ענין של רב ותלמיד. לכן הוא צריך להחשיב את חבירו, שהוא יותר גדול ממנו.

אבל איך אפשר להחשיב את חבירו, שהוא יותר גדול ממנו, בו בעת שהוא רואה, שיש לו מעלות יותר גדולות מחבירו, דהיינו שהוא יותר כשרוני, יש לו בטבע מידות יותר טובות. וזה אפשר להבין בשני אופנים:

א) הוא הולך עם בחינת אמונה למעלה מהדעת, שבו בעת שבחר בו לחבר, הוא כבר מסתכל עליו למעלה מהדעת.
ב) זהו יותר טבעי, היינו בתוך הדעת. היות שאם הוא החליט לקבל אותו בתור חבר, ועובד עם עצמו לאהוב אותו, הנה מדרך האהבה הוא, שלא רואים רק דברים טובים, ודברים רעים, אף על פי שישנו אצל חברו, הוא לא רואה אותם, כמו שכתוב "על כל פשעים תכסה אהבה".

וזה אנו רואים, שאדם יכול לראות חסרונות אצל הילדים של השכן, ועל ילדים של עצמו הוא לא רואה. וכשמדברים על הבנים שלו איזו חסרונות, תיכף הוא מתגבר נגד חבירו, ומתחיל להגיד את המעלות שיש להבנים שלו.

ונשאלת השאלה, מהי האמת. שיש מעלות לבניו, ומשום זה הוא ברוגז, כשמדברים על הבנים שלו. והענין הוא כך, כמו ששמעתי מאאמו"ר זצ"ל, שבאמת יש בכל אדם מעלות וחסרונות. וכל אחד, היינו הן השכן, והן אביו, אומרים אמת. אלא השכן שהוא לא מתייחס להבנים של השני עם יחס כאב אל בן. היינו, שאין לו אותה אהבה להבנים, כמו שיש לאביו.

לכן, כשהוא מסתכל על הבנים של השני, הוא רואה רק החסרונות שיש להבנים. כי מזה הוא יותר נהנה. כי הוא יכול להראות, שהוא יותר במעלה מהשני, בזה שהילדים שלו הם יותר טובים, לכן מסתכל רק על החסרונות של השני. וזה הוא אמת, מה שרואה. אבל מה הוא רואה, רק דברים שנהנה מהם.

אבל אביו גם כן רואה רק את האמת, אבל הוא מסתכל רק על הדברים הטובים, שיש להבנים שלו. אבל הדברים רעים שיש להבנים שלו, את זה הוא לא רואה, משום שאין לו תענוג מזה. לכן הוא אומר אמת, מה שהוא רואה אצל הבנים שלו, כי הוא מסתכל רק על הדברים, שיש מזה לקבל הנאה. אם כן הוא רואה רק המעלות.

לכן יוצא, אם יש לו אהבת חברים ובחינת אהבה, החוק הוא, שרוצים לראות דוקא מעלת חבירו ולא חסרונו. לכן יוצא, אם הוא רואה איזה חסרון אצל חבירו, סימן הוא, לא שהחסרון הוא אצל חבירו, אלא החסרון הוא אצלו. היינו, שהוא פגם באהבת חברים, לכן הוא רואה החסרונות על חבירו.

אי לזאת, הוא צריך עכשיו לראות, לא שחבירו יתקן את עצמו, אלא הוא בעצמו, לתיקון הוא צריך. יוצא לנו מהנ״ל, לא שהוא צריך לראות, שחבירו יקבל תיקון על החסרונות, מה שהוא רואה בחבירו, אלא הוא בעצמו צריך תיקון, במה שפגם באהבת חברים. וכשיתקן את עצמו, אז יראה רק מעלת חבירו ולא חסרונו.

בענין השכר המקבלים

מאמר נ״א, תשמ״ה

ידוע, שאין אדם מסוגל לעבוד בלי שכר. זאת אומרת, שאם לא היו נותנים לו שכר, לא היה עושה שום תנועה. וזה נובע משורש של הנבראים, שהוא חס ושלום אינו בעל תנועה. כמו שכתוב בתע״ס (חלק א׳, דף כ׳, אות י״ט) וזה לשונו ״אנו אוהבים את המנוחה, ואנו שונאים מאוד את ענין התנועה. עד שאין אנו עושים שום תנועה, זולת בשביל השגת המנוחה.

והיה זה, בשביל שהשורש שלנו אינו בעל תנועה, אלא בעל מנוחה, שאין התנועה נוהגת בו כלל. ועל כן הוא גם כן נגד טבענו, והוא שנואה לנו", עד כאן לשונו.

ולפי זה צריכים לדעת, מהו השכר שלנו, שבשביל זה כדאי לנו לעבוד. כדי לבאר זה, צריכים להסתכל קצת במה שידוע לנו, שיש מטרת הבריאה ותיקון הבריאה.

מטרת הבריאה היא מצד הקב"ה, היינו אנו אומרים, זה שהקב"ה ברא את הבריאה, היה מטעם רצונו להטיב לנבראיו. ועל זה באה השאלה הידועה, מדוע אין הנבראים מקבלים טוב ועונג. כי מי יכול ללכת נגדו יתברך, ולומר, שלא רוצה טוב ועונג, אם הוא נתן טבע בהנבראים, שכל אחד ירצה לקבל.

כי אנו לומדים, כי **רק הרצון לקבל נקרא "בריאה"**, שהמשמעות של בריאה הוא דבר חדש, שזה מכונה "יש מאין". אם כן הוא ברא את הטבע הזה בהנבראים. אם כן בטח שכולם רוצים לקבל, והוא רוצה לתת. ומי מעכב.

ועל זה בא התירוץ, המובא בדברי האר"י ז"ל (בתחילת ספר "עץ חיים") "בכדי להוציא לאור שלימות פעולותיו, והנה אז צמצם את עצמו". ומבאר שם באור פנימי, שפירושו הוא, היות שיש הבדל בין משפיע למקבל, וזה גורם שינוי צורה, היינו אי נעימות להמקבלים, ובכדי לתקן את זה, נעשה תיקון, שאין השפע מאיר אלא להמקום שיש שם הכוונה בעל מנת להשפיע, כידוע, כי זה נקרא "השתוות הצורה". וזה נקרא "דביקות ה'".

ואז כשמקבל את הטוב והעונג, אין הוא מרגיש אז אי נעימות. אז יכול השפע לבוא להמקבל, כי המקבל לא ירגיש אז שום חסרון בקבלת השפע כנ"ל. היינו, שלא ירגיש את החסרון מזה שהוא המקבל, כיון שכוונתו הוא מטעם, שהוא רוצה להשפיע נחת רוח להבורא, ולא מטעם שהוא רוצה לקבל תענוג לעצמו.

נמצא לפי זה, אם נעשה חשבון נפש, מה עלינו לעשות, בכדי לקבל הטוב ועונג, הוא רק להשיג את הכלים, שהוא טבע שני, הנקראים "כלים דהשפעה". וזה נקרא "תיקון הבריאה". אי לזאת, אנו צריכים לדעת איזה שכר אנו צריכים לדרוש מהקב"ה, שיתן לנו עבור היגיעה שלנו בתורה ומצות. הוא, שיתן לנו כלים דהשפעה.

וכמו שכתוב בפתיחה לספר "פנים מסבירות", ששורש השכר הוא המסך והאור חוזר. לכן לא התענוג והשפע אנו דורשים בתור תמורת עבודה, אלא כלים דהשפעה. כי רק זה חסר לנו, לקבל את הטוב והעונג. ומטרם שמשיגים את הכלים דהשפעה, האדם סובל יסורים בהחיים שלו, כי אין לו הכלים המוכשרים לקבל טוב ועונג.

ובסדר העבודה שלנו, אנו רואים, שיש לנו להבחין בהמעשים שלנו ג' הבחנות, הנקראים:

א) דברים האסורים,

ב) דברים המותרים,

ג) מעשה מצות.

והנה, בדברים האסורים אין שייך לומר שם כוונות לשם שמים, שאני יכול לעשות דבר איסור אפילו לשמה. גם כן אין שייך לומר "לעשותם". וזה נקרא בדברי חז"ל "מצוה, הבאה בעבירה".

ורק בדברים המותרים, אז שייך לומר, שיש לכוון לשם שמים. או שלא יכול לכוון, ואז אין לו מצוה. אלא בזמן שיכול לכוון בעמ"נ להשפיע, אז נקרא מעשה זו בחינת "מצוה".

במעשים של מצוה, דהיינו אכילת מצה, לאכול בסוכה, וכדומה, אפילו שלא מכוון אותם בעמ"נ להשפיע, נקרא גם כן "מצוה", כי גם שלא לשמה הוא מצוה. ובזמן שהוא כן מכוון אותו בעמ"נ להשפיע, אז המצוה הזאת גורמת לו לזכות להאור שבהמצוה.

וכשלא יכול עוד לכוון, אלא עושה את המצוה שלא לשמה, אמרו חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות שלא לשמה, ומתוך שלא לשמה יבוא לשמה". נמצא, אפילו כשלא מכוון, הרי הוא מקיים מצות ה'. מה שאם כן בדברים המותרים, כשהוא עשה, נקרא זה "דבר רשות", שאין זה יכול להכנס בתור חשבון מצות.

אבל בדברים האסורים, כשחס ושלום עושה, הרי נרשם עבירה על חשבונו. נמצא, שאז הוא הולך אחורה מדרך התורה, שנעשה יותר מרוחק מה'. וכשהוא עושה מעשה מצות שלא לשמה, הוא נעשה גם כן מקורב לה'. אבל זוהי דרך איטית, היינו שעל ידי זה הוא מתקרב לה' בדרך ארוכה, עד שתהיה לו היכולת להידבק בה'.

מה שאם כן כשעושה מעשי המצות לשמה, אז ע"י זה נעשה דבוק בהקב"ה, כל פעם יותר ויותר, עד שהוא זוכה לטעמי תורה ולטעמי מצות.

ומכאן יש גם כן להבחין בין שהוא נהנה או לא ממצוה. דהיינו, כשהוא אוכל כזית מצה, ואי אפשר לקיים המצוה, אם הוא לא נהנה. כי מי שאוכל כזית מצה, שלא כדרך הנאתן, אינו יוצא, אלא צריך להנות, אחרת אין לברך.

וכמו כן תענוג שבת הוא מצוה. ואם הוא לא נהנה מאכילה של סעודת שבת, הוא גם כן לא יצא. לכן יש דין, שבערב שבת סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך, כדי שיהנה מן הסעודה, כדברי חז"ל (פסחים, דף צ"ט) וזה לשונם "דתניא לא יאכל בערבי שבתות וימים טובים, מן המנחה ולמעלה, כדי שיכנס לשבת כשהוא תאוה, דברי רבי יהודה".

ומכל מקום אפילו שלא יכול לכוון בעל מנת להשפיע, הוא גם כן מקיים מצות אכילת מצה, וכדומה. וכמו כן יש בדברים המותרים, שאפילו שאינו יכול לכוון בעל מנת להשפיע, מכל מקום נקרא זה, שאינו מתגשם יותר, בזה שאוכל דברים המותרים, בזמן שהם דברים ההכרחיים, היינו שבלעדם אין האדם יכול להתקיים. ואותם דברים מותר לקבל אותם בכל אופן. היינו, אפילו שלא יכול לכוון בהם בעל מנת להשפיע.

מה שאם כן בדברים המותרים, שאינם ההכרחיים, כשאדם משתמש בהם, הוא נעשה יותר מגושם, אף על פי שאינו עושה שום עבירה, כשהוא אוכל אותם. ומצד אחד יכולים לומר, שדברים הכרחיים עומדים מדרגה אחת למטה מדברי מצוה, כשעושים אותם שלא לשמה.

ולפי זה יוצא, שיש להבחין מלמטה למעלה:

א) דברים אסורים.
ב) דברים מותרים, שלא יכול לכוון אותם בעל מנת להשפיע.
ג) דברים מותרים, אבל הם הכרחיים.
ד) דברים של מצוה, שאינו מכוון אותם בעמ"נ להשפיע.
ה) דברים של רשות, שמכוון אותם בעמ"נ להשפיע. (אבל מצוה שלא בכוונה, ודברי רשות בעמ"נ להשפיע, צריכים בירור, איזה מהן חשוב, משום שיש לטעות בזה. לכן אני לא רוצה לברר את זה).
ו) דברים של מצוה, שמכוון אותם בעל מנת להשפיע.

היוצא מזה, כי **עיקר השכר הוא רק להשיג כלים דהשפעה**. וכשמשיגים את כלים האלו, כבר יש לו הכל.

סדר עבודה מבעל הסולם זצ״ל

מאמר מ״ו, תש״ן

א) להאמין שיש משגיח על העולם.

ב) לדעת שהאמונה היא בחינת למטה בחשיבות, והוא בוחר ללכת בדרך זו.

ג) שהאמונה שלו יהיה בדרך השפעה, ולא בעמ״נ לקבל.

ד) כשמיחסים את העבודה לה׳, להאמין שה׳ מקבל עבודתנו, ולא חשוב באיזו צורה נראה העבודה.

ה) באמונה למעלה מהדעת, יש להבחין ב׳ הבחנות:

א) הוא הולך למעלה מהדעת מטעם שאין לו ברירה,

ב) הוא הולך למעלה מהדעת, אפילו יתנו לו דעת, וכבר אין הוא צריך להאמין וללכת למעלה מהדעת, מכל מקום הוא בוחר ללכת בדרך של למעלה מהדעת.

ו) שהאדם צריך לדעת, כשהעבודה שלו היא באהבה עצמית, אחרי כל הצלחות, שהאדם מצייר לעצמו שהוא יכול להשיג, יהיה בידו להטיב רק בחינת פרטיותו עצמו. מה שאם כן באהבת ה׳, הוא מטיב להכלל. יודע לשמור את העזרה שמקבל מלמעלה, שלא יאבד את זה.

ז) צריכים לתת שבח והודיה על העבר, כי בזה תלוי העתיד. כלומר, בשיעור שנותנים תודה, בשיעור זה האדם מחשיב כל מה שמקבל מלמעלה.

ח. עיקר העבודה היא ללכת בקו ימין, היינו שלימות. כלומר, עד כמה שיש לו קצת אחיזה ברוחניות, הוא צריך להיות שמח, בזה שזכה שה׳ נתן לו מחשבה ורצון לעשות משהו ברוחניות.

ט. וגם ללכת בקו שמאל. וזה מספיק חצי שעה ביום. היינו, שיעשה חשבון לעצמו, כמה הוא מעדיף אהבת ה׳ על אהבה עצמית. ובשיעור שיראה את החסרונות, יתן על זה תפלה, שה׳ יקרב אותו באמת, שדוקא על ב׳ קוים האדם יכול להתקדם.

בספר ״פרי חכם״ (חלק ב׳ דף ס״ד) בסדר העבודה יש להבחין ג׳ בחינות:

א) להשתוקק להשלים נשמתו, להשיבה לשורשה, שזה נקרא בחינת **ישראל**.

ב) להבין דרכי השי״ת ורזין דאורייתא, ״דמאן דלא ידע ציוויא דמארי, איך יעביד ליה״, שזהו בחינת **אורייתא**.

ג) להשתוקק להשגת קוב״ה, כלומר להידבק בו בהכרה שלימה, שזוהי בחינת **קוב״ה**. ומוטב שישתוקק לציוויא דמארי, שזהו קו האמצעי.

ניגוני
העולם
הבא

דף ריק ימני

ניגוני הסולם הבא

של האדמו"ר המקובל האלוקי רבי יהודה לייב הלוי אשלג זצוק"ל,
מחבר פירוש "הסולם" על ספר הזהר הקדוש
ושל בנו בכורו וממשיך דרכו האדמו"ר המקובל האלוקי
רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

הקדמה

מקובל הוא אדם שהגיע להכרת העולמות העליונים ועל ידי כך הגיע להרגשת הבורא והשגת פעולותיו. כדי לעזור לאלו שעוד לא הגיעו להשגה רוחנית זו, המקובל מבטא את השגותיו בכתב ובעל פה: בשפת התנ"ך, בשפת התלמוד, בשפת האגדה ובשפת הקבלה.

המיוחד בשפת הניגון הוא, שכל אחד יכול להבינה במידתו, גם אם לא נמצא בדרגתו הרוחנית של המלחין-המקובל. לכן בהקשבה לניגוניו של האדמו"ר המקובל האלוקי רבי יהודה לייב הלוי אשלג זצוק"ל, מחבר פרוש "הסולם" על ספר הזהר הקדוש, ובהקשבה לניגוניו של בנו בכורו, האדמור המקובל האלוקי רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל, יש לנו הזדמנות להתרשם מהתפעלויותיהם הרוחניות.

ברוחניות משיג המקובל שני מצבים קוטביים: ייסורים - כתוצאה מהתרחקותו מהבורא, ותענוג - כתוצאה מהתקרבותו לבורא. ההרגשה של רחוק מהבורא מולידה ניגון עצוב, המבטא תפילת בקשה להתקרבות.

ולפיכך שומעים בניגון שני מצבים: געגועים לאחוד, מהעבר, ואהבה ושמחה מגילוי השלמת האחוד מההווה. שניהם יחד מבטאים את התייחדות המקובל עם הבורא.

הניגונים מובאים כפי ששמעם הרב מיכאל לייטמן מרבו ברוך שלום הלוי אשלג זיע"א, בנו בכורו וממשיך דרכו של "בעל הסולם".

תווי הנגונים מובאים בעבודו ורשומו של המלחין דוד קרופניק.

1. למנצח על ששנים

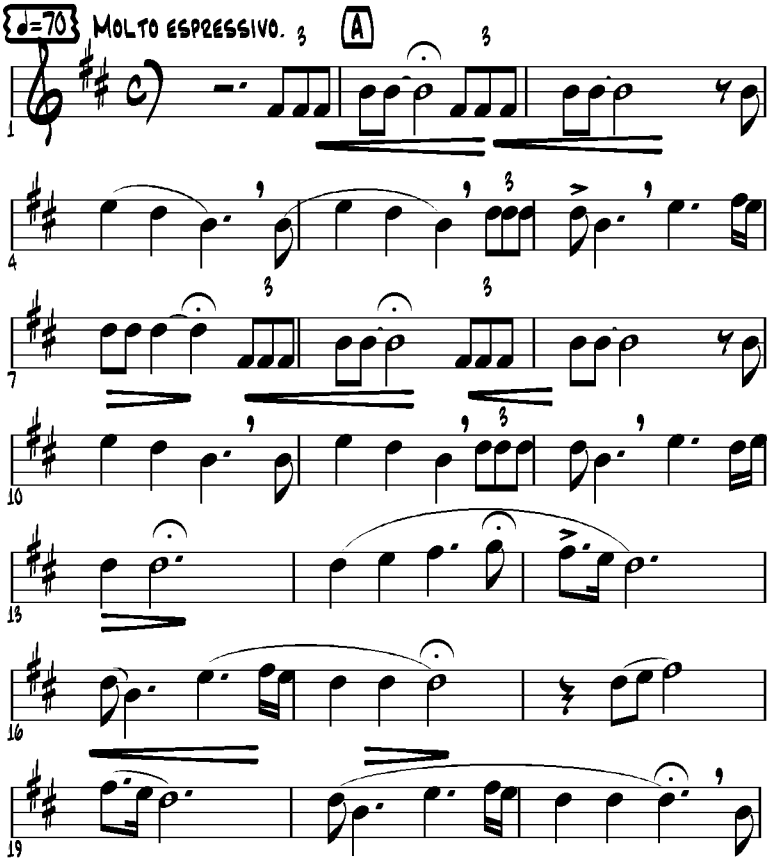

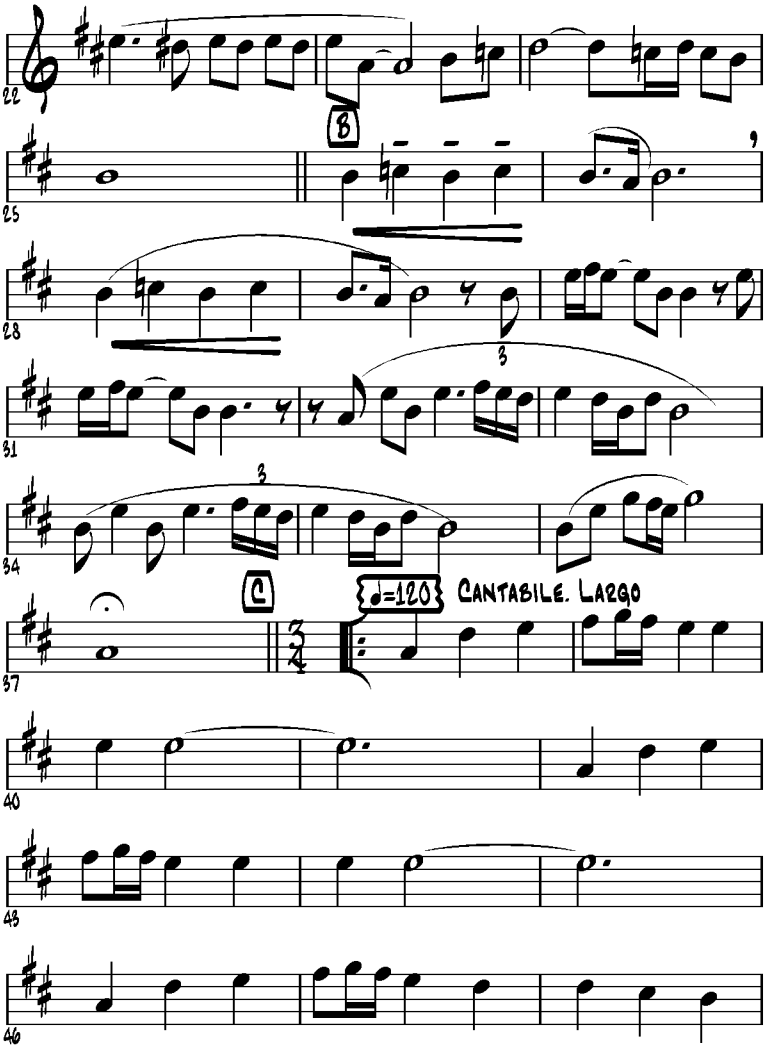
22
B
25
28
31
3
34
3
C
♩=120
Cantabile. Largo
37
40
43
46

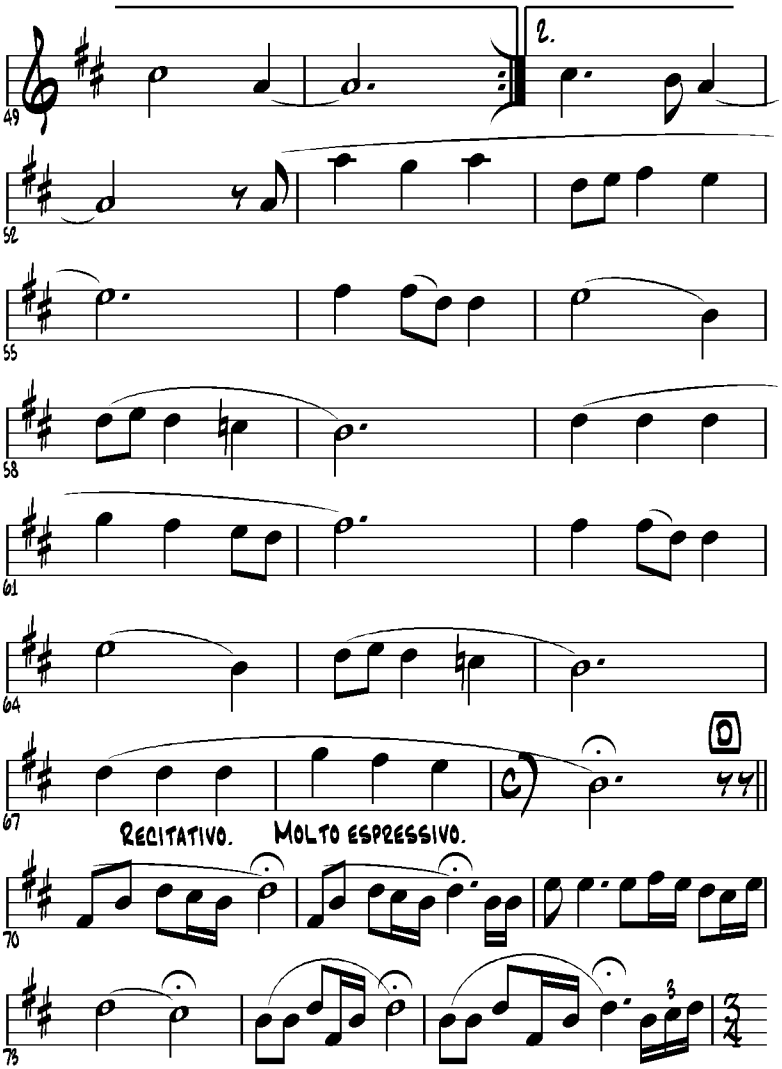
2.
49
52
55
58
61
64
67
Recitativo.
Molto espressivo.
70
73

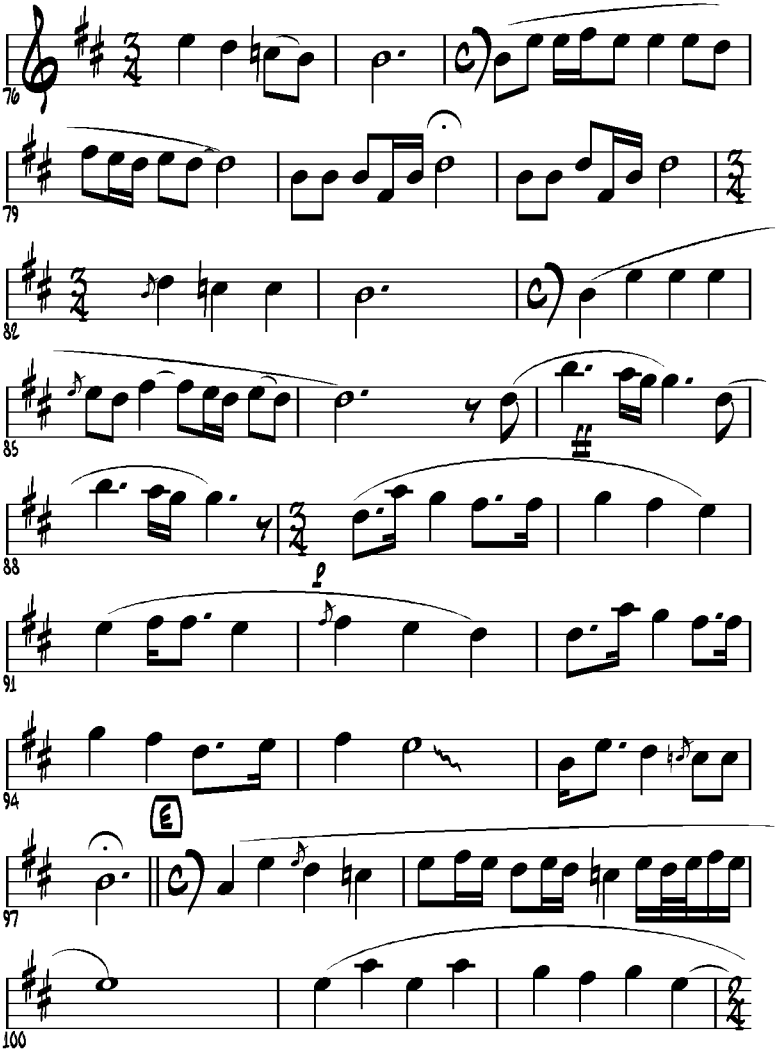
76
79
82
85
88
91
94
97
100

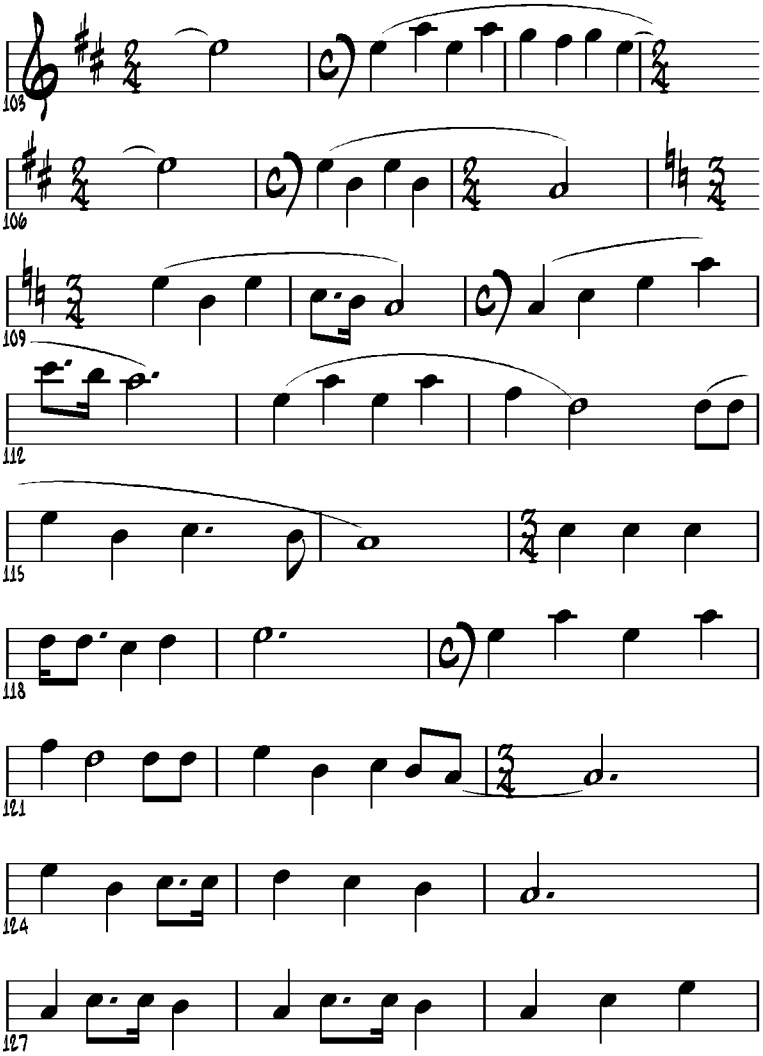
103
106
109
112
115
118
121
124
127

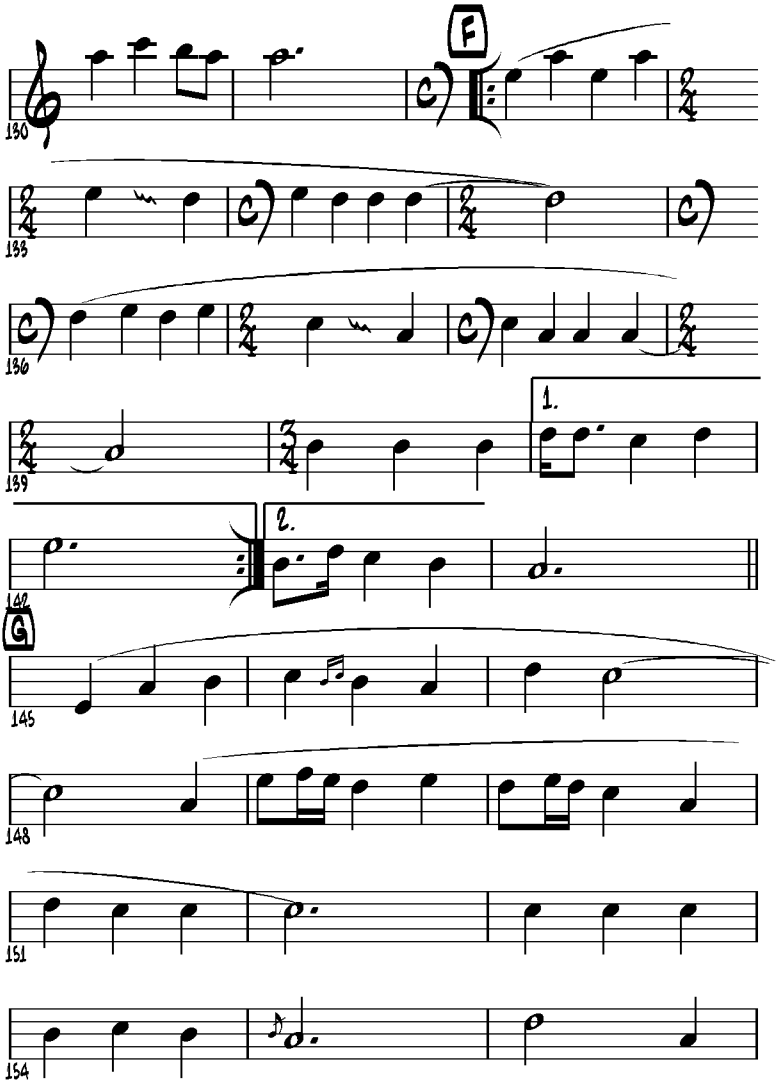
F
130
133
136
139
1.
2.
142
G
145
148
151
154

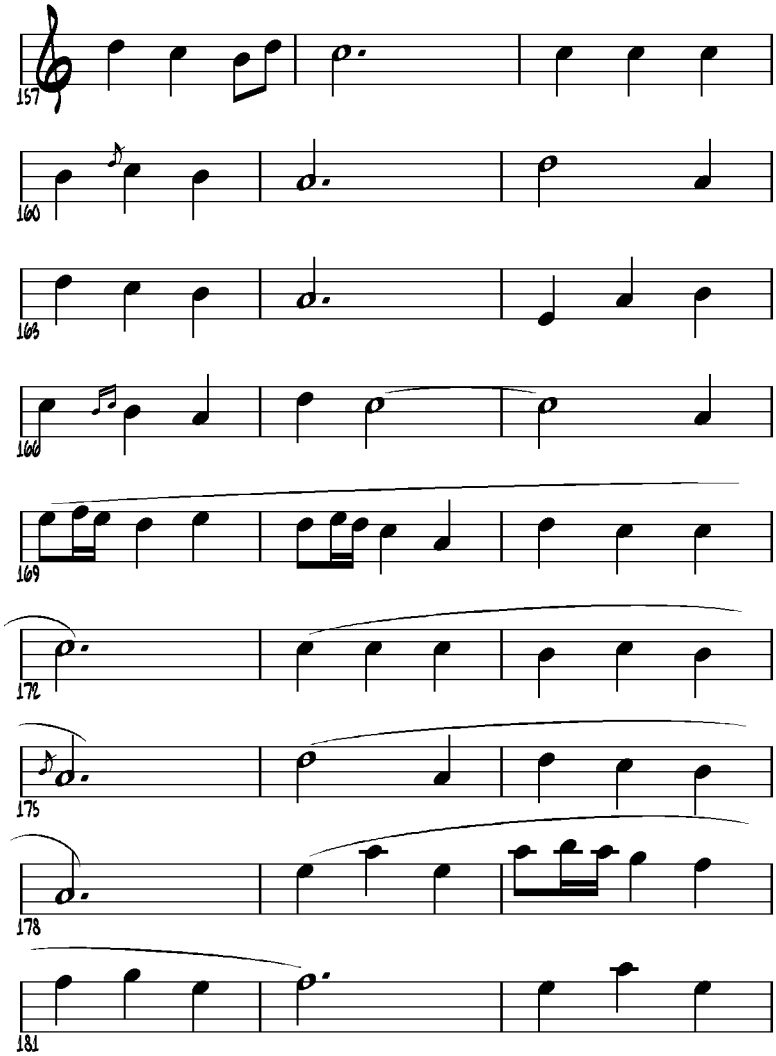
157
160
163
166
169
172
175
178
181

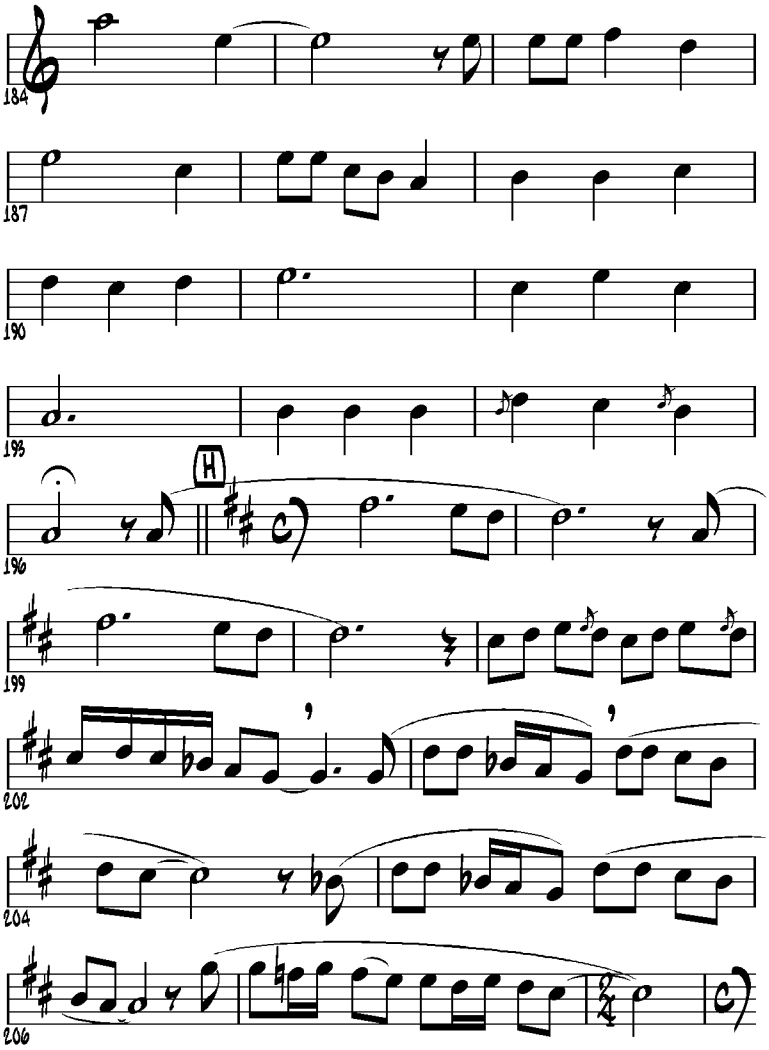
184
187
190
193
H
196
199
202
204
206

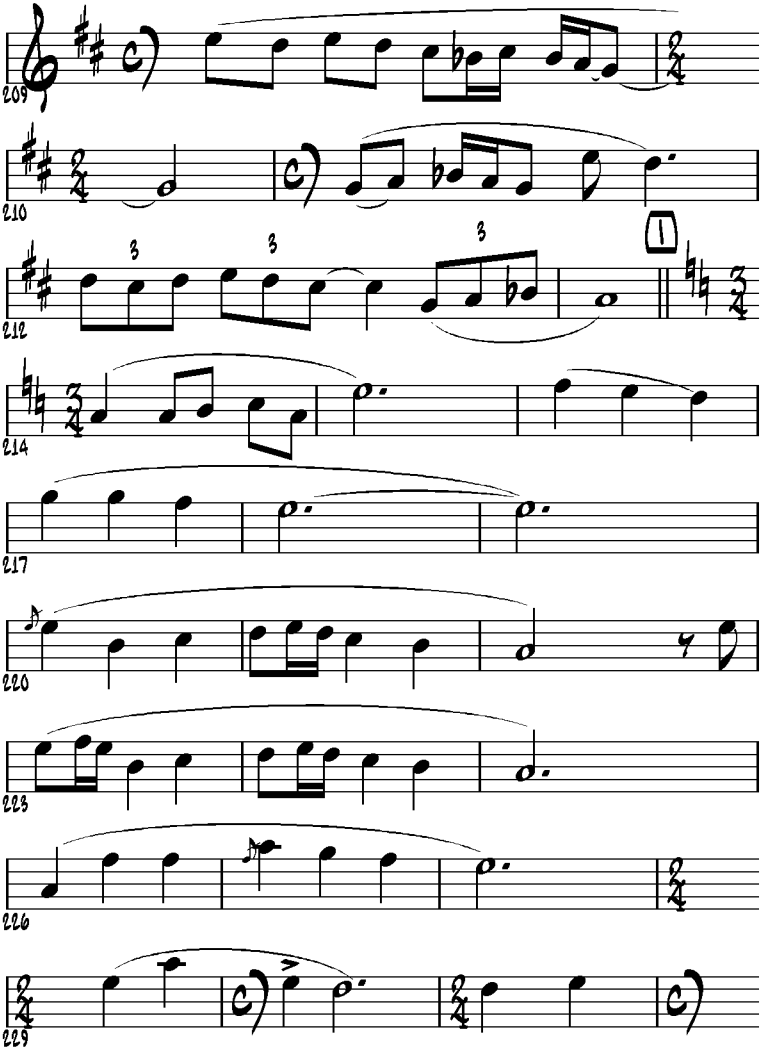
209
210
212
1
214
217
220
223
226
229

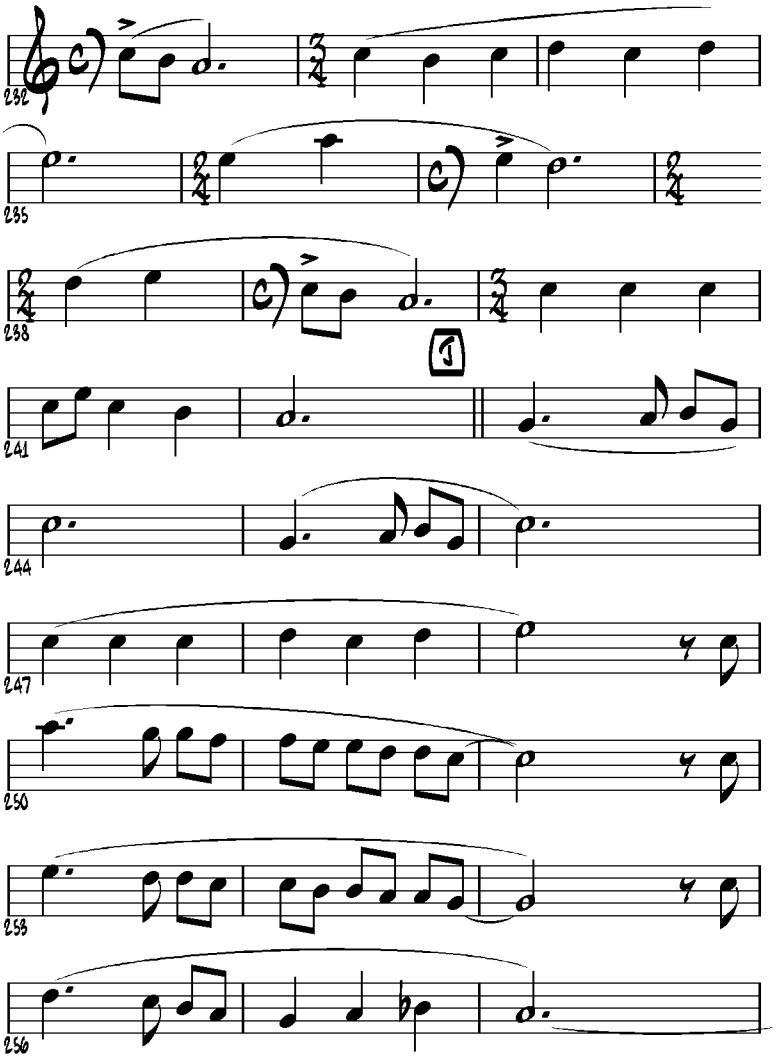
232
235
238
1
241
244
247
250
253
256

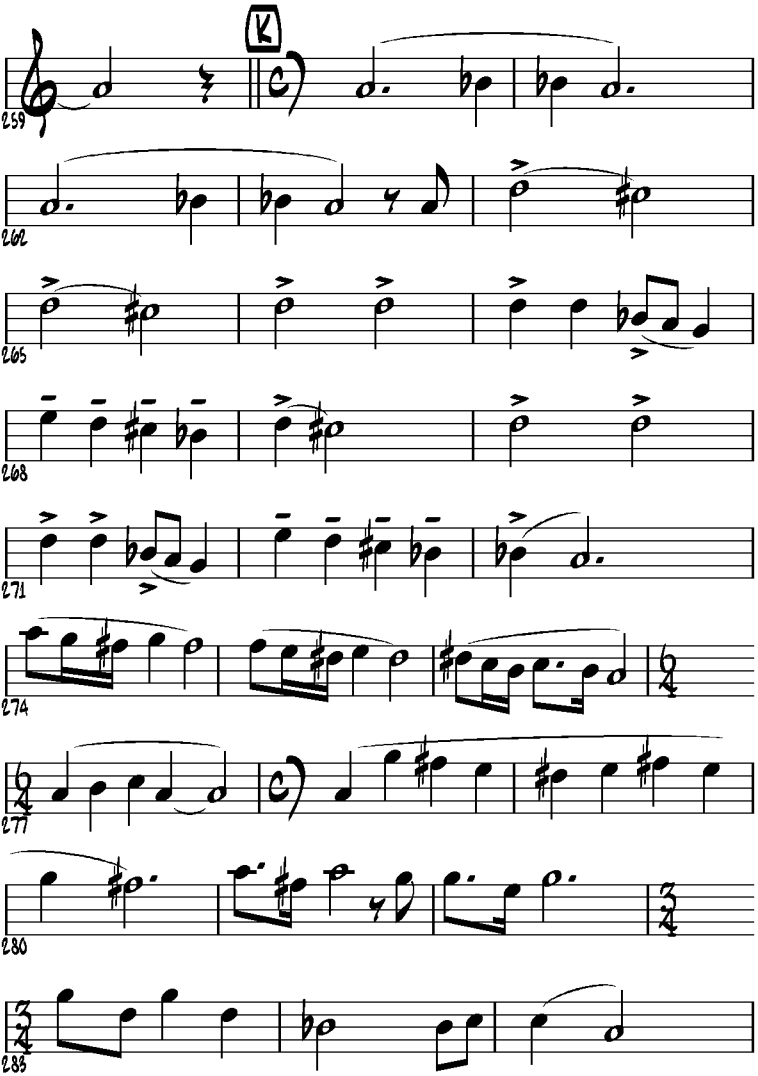
K
259
262
265
268
271
274
277
280
283

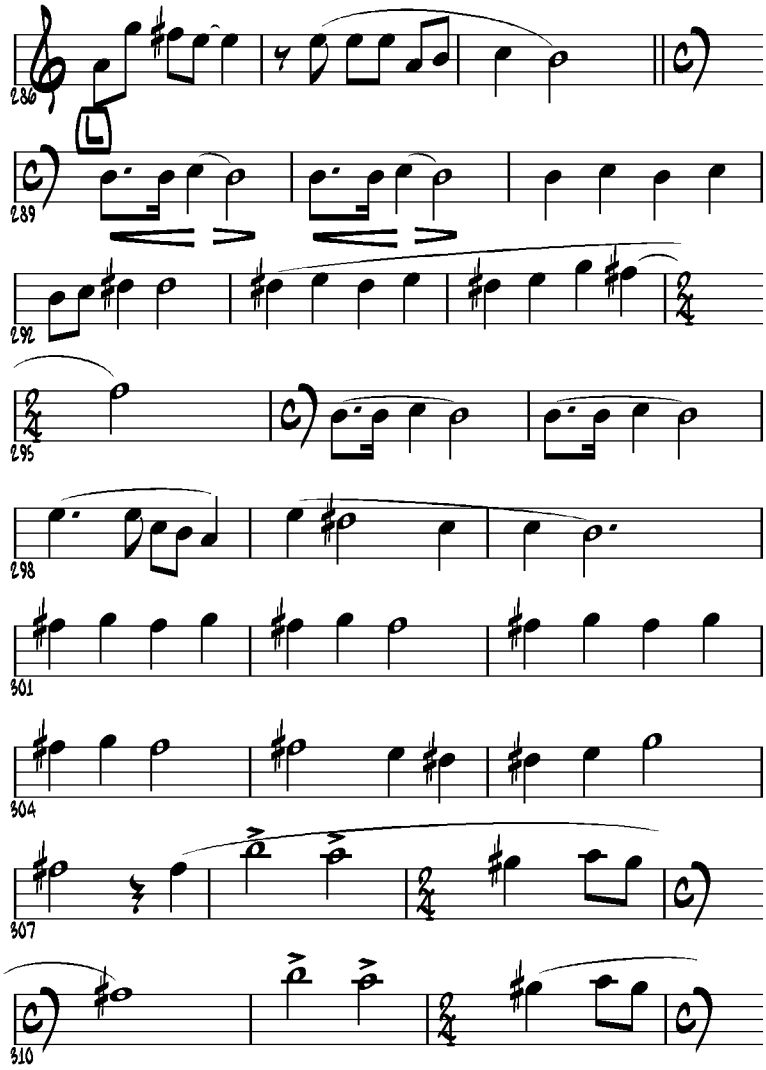
286
289
292
295
298
301
304
307
310

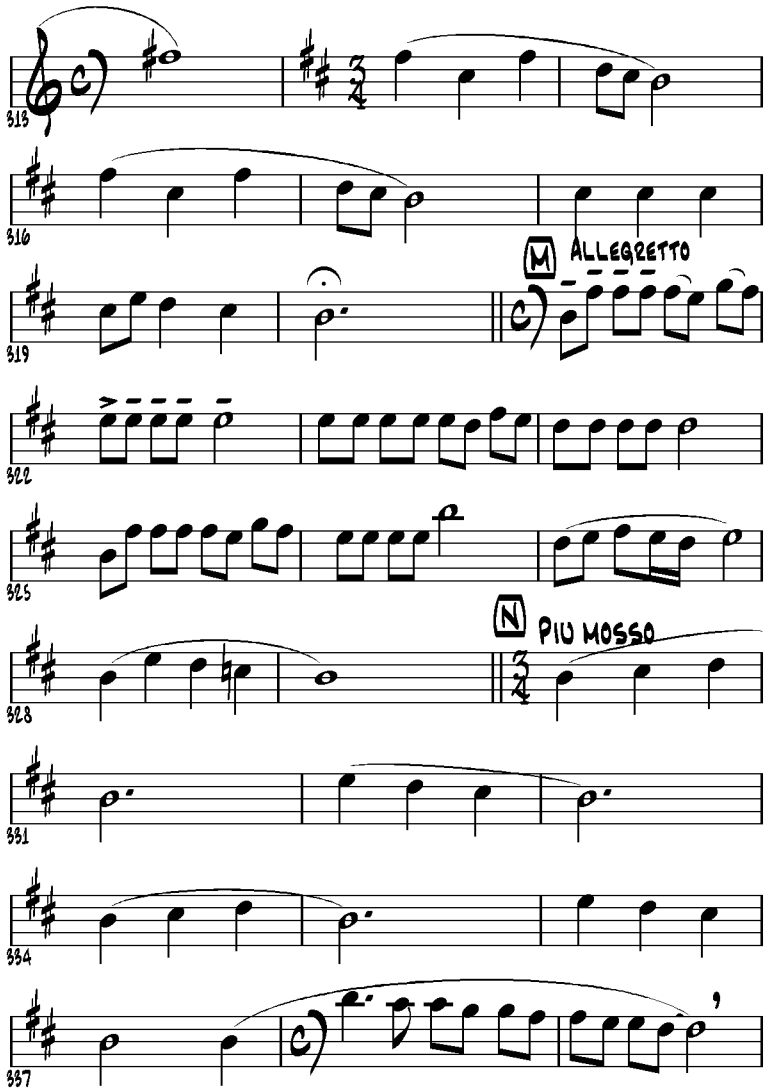
313
316
319
M ALLEGRETTO
322
325
328
N PIU MOSSO
331
334
337

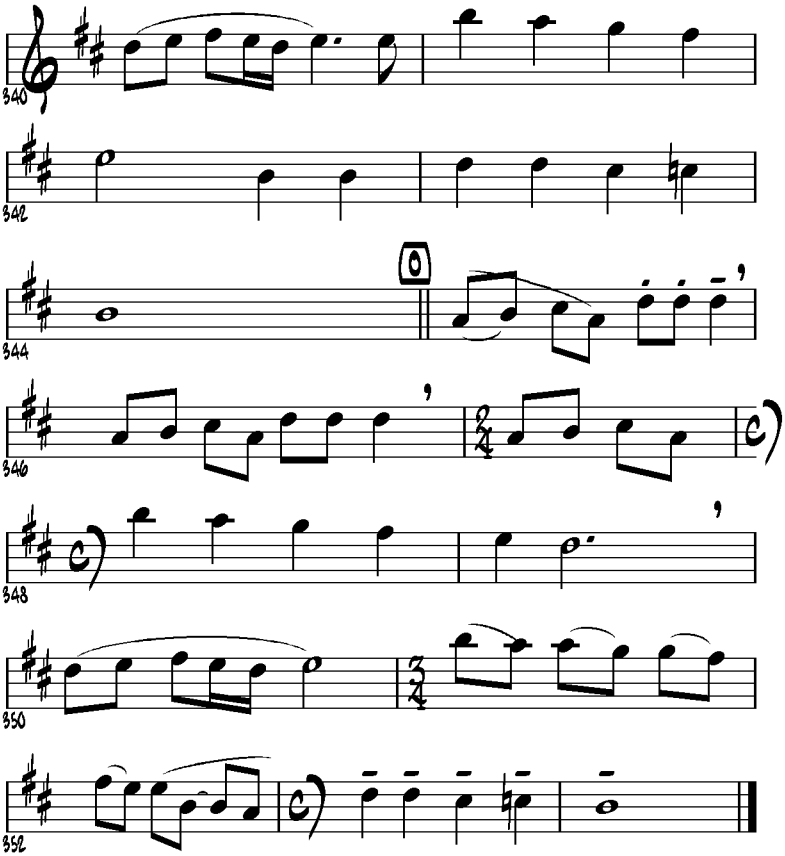
340
342
344
346
348
350
352

2. מסוד חכמים

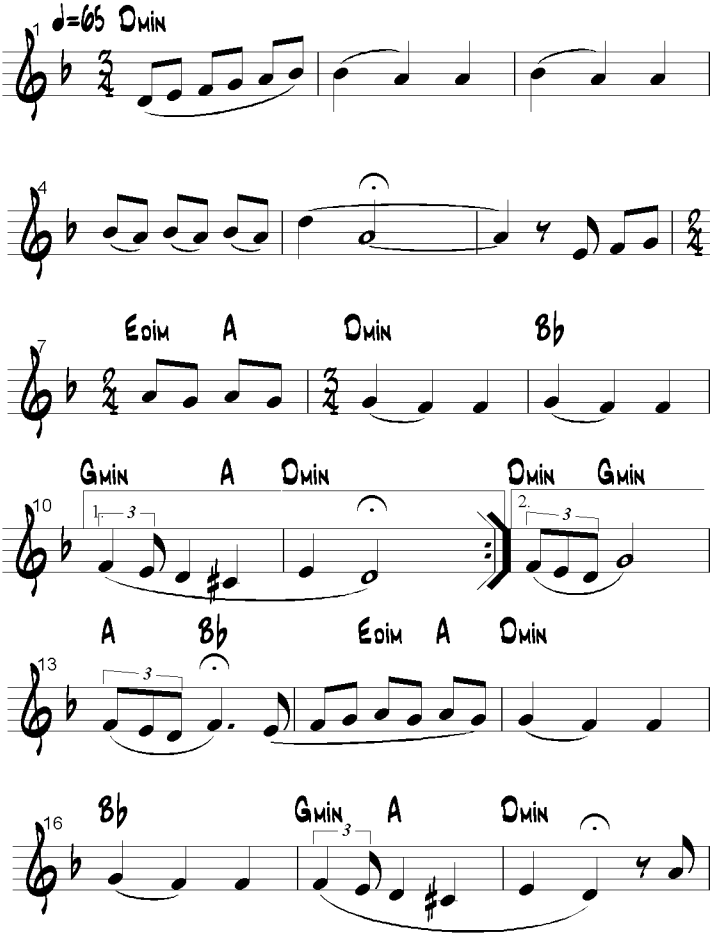
♩=65 Dmin
Eoim A Dmin Bb
Gmin A Dmin Dmin Gmin
A Bb Eoim A Dmin
Bb Gmin A Dmin

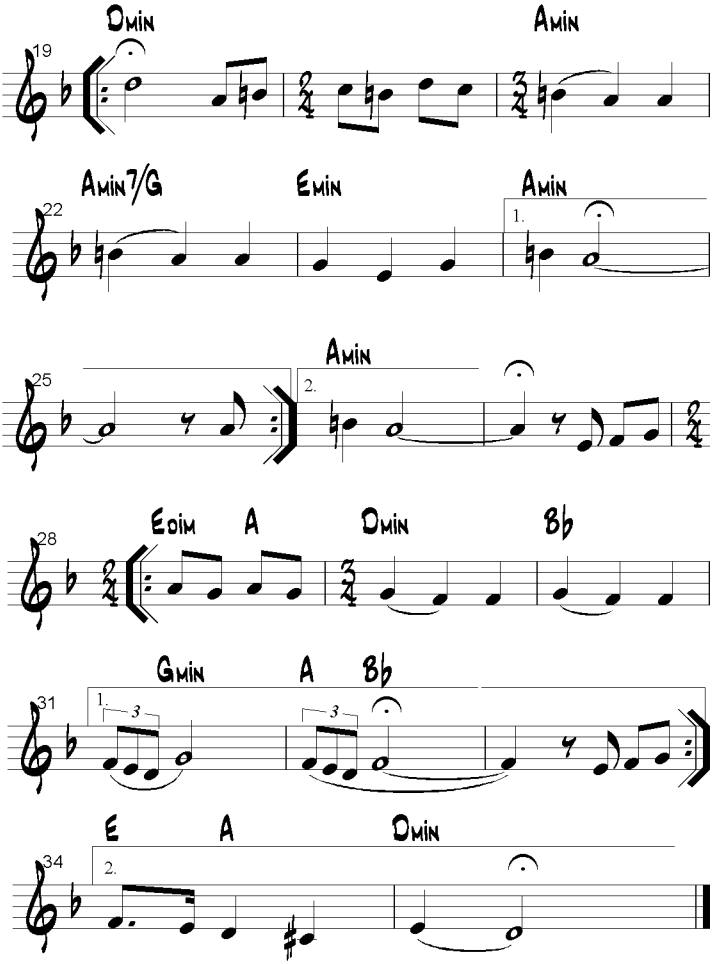
Dmin
Amin
19
Amin7/G
Emin
Amin
22
1.
Amin
25
2.
Edim
A
Dmin
Bb
28
Gmin
A
Bb
31
1.
3
3
E
A
Dmin
34
2.

3. הינה כחומר

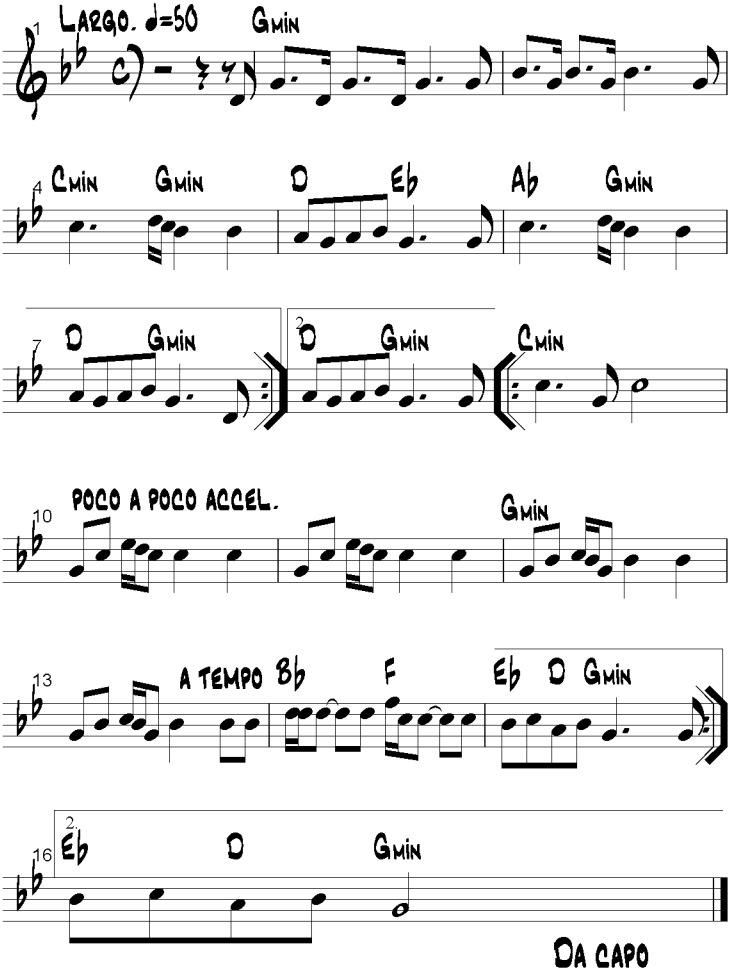
Largo. ♩=50
Gmin
Cmin
Gmin
D
Eb
Ab
Gmin
D
Gmin
D
Gmin
Cmin
poco a poco accel.
Gmin
a tempo
Bb
F
Eb
D
Gmin
Eb
D
Gmin
Da capo

4. בני היכלא

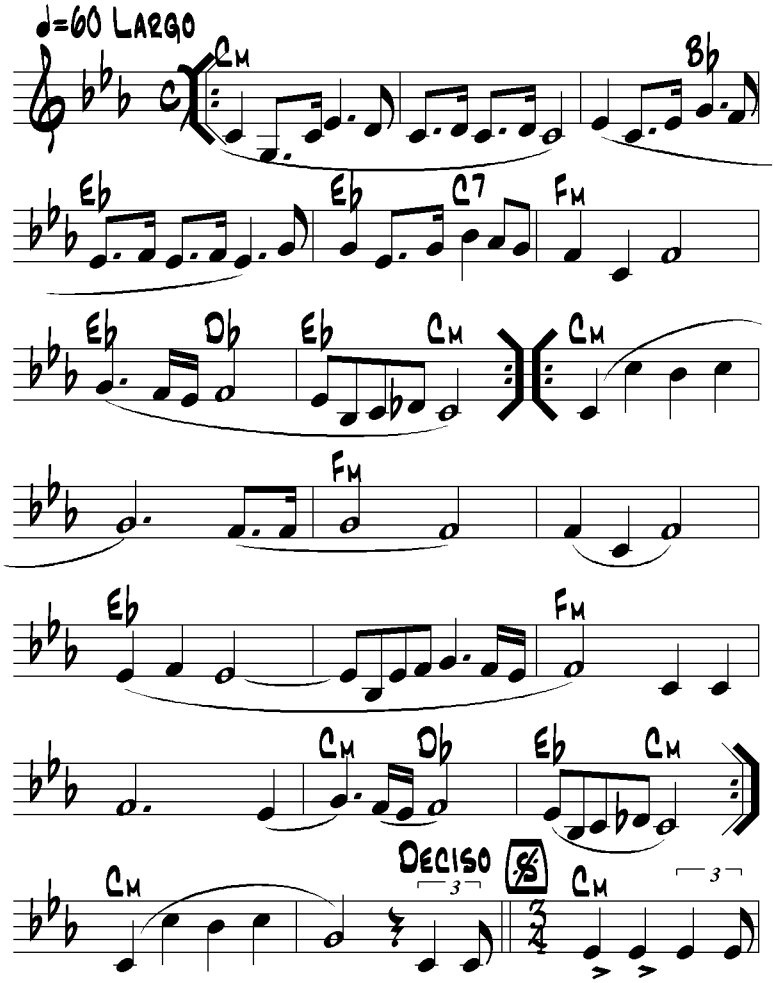
♩=60 Largo
Cm
Bb
Eb
Eb
C7
Fm
Eb
Db
Eb
Cm
Cm
Fm
Eb
Fm
Cm
Db
Eb
Cm
Deciso
Cm
Cm

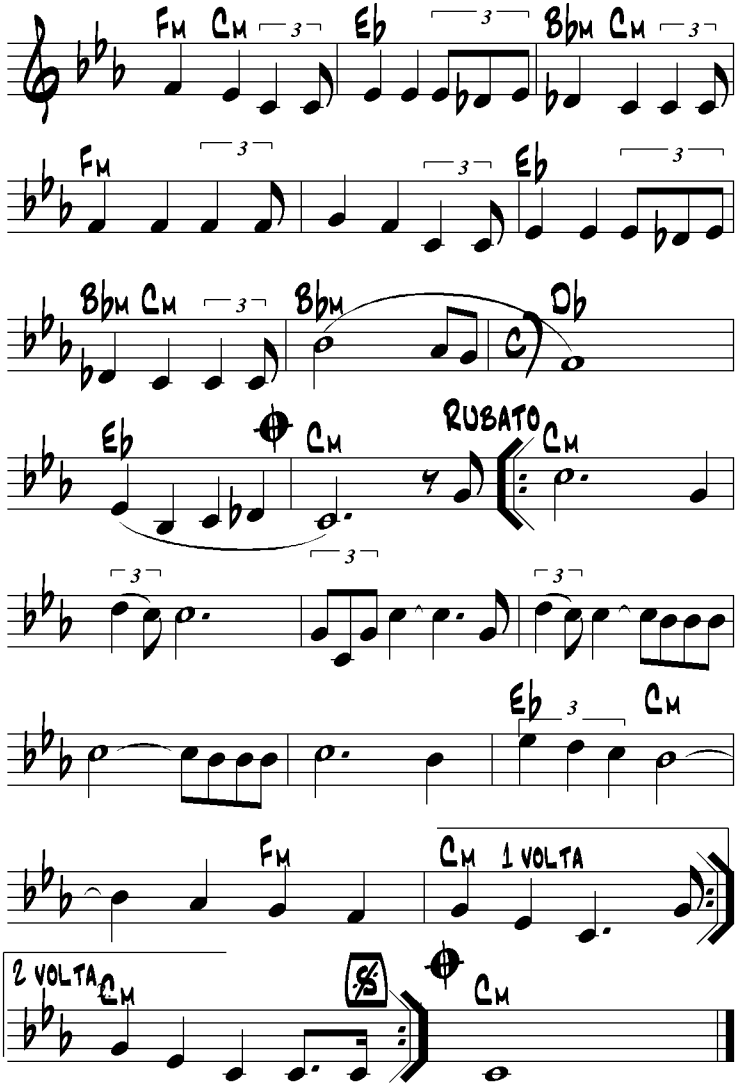
Fm Cm Eb Bbm Cm
Fm Eb
Bbm Cm Bbm Db
Eb Cm RUBATO Cm
Eb Cm
Fm Cm 1 VOLTA
2 VOLTA Cm Cm

5. קדיש

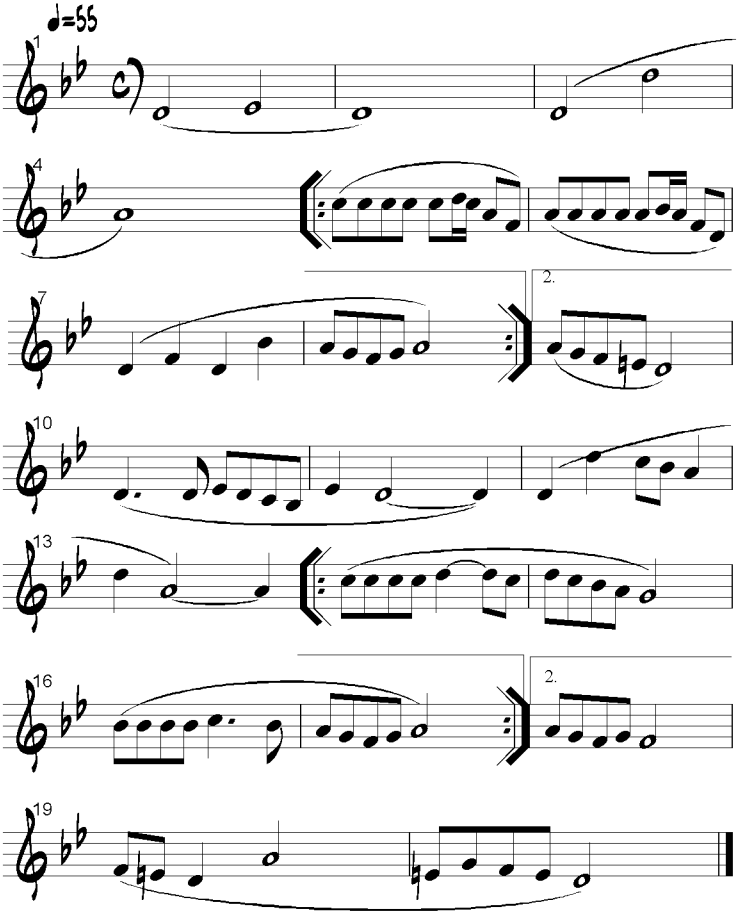

6. אסדר לסעודתא

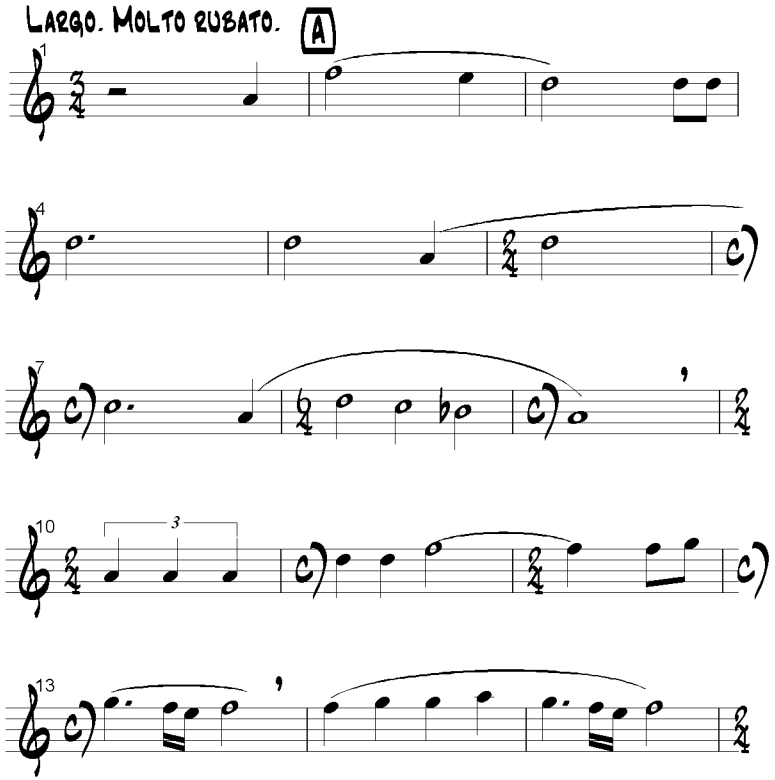

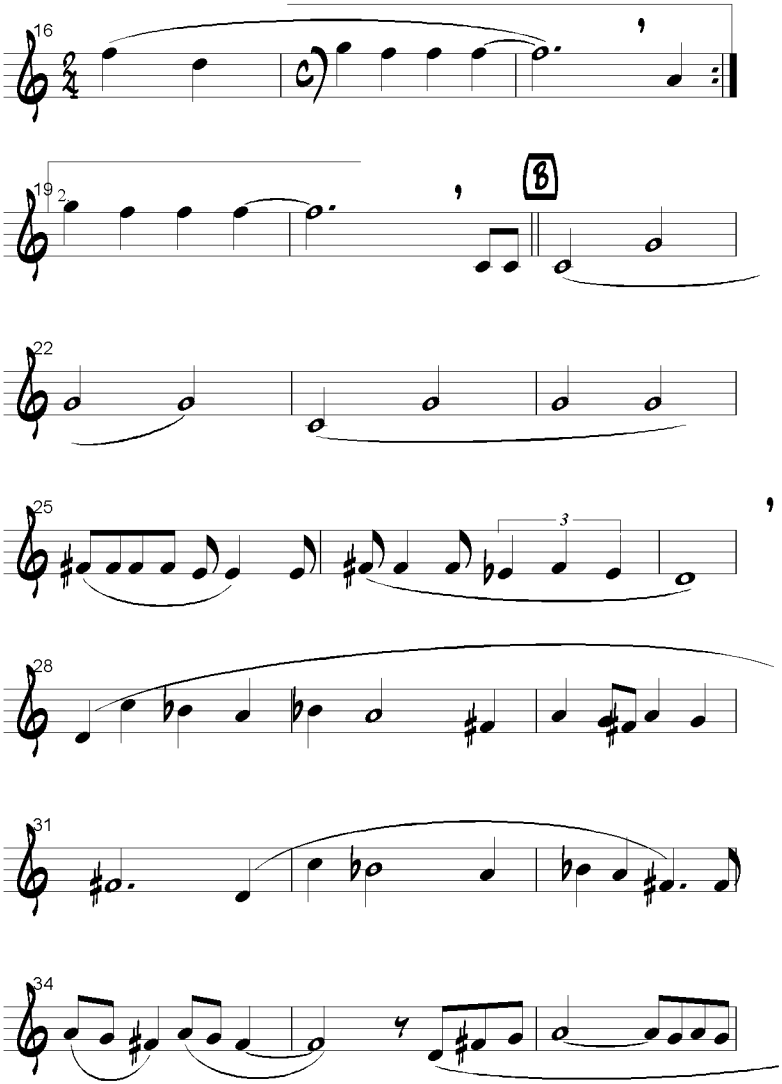
16
19
2
B
22
25
3
28
31
34

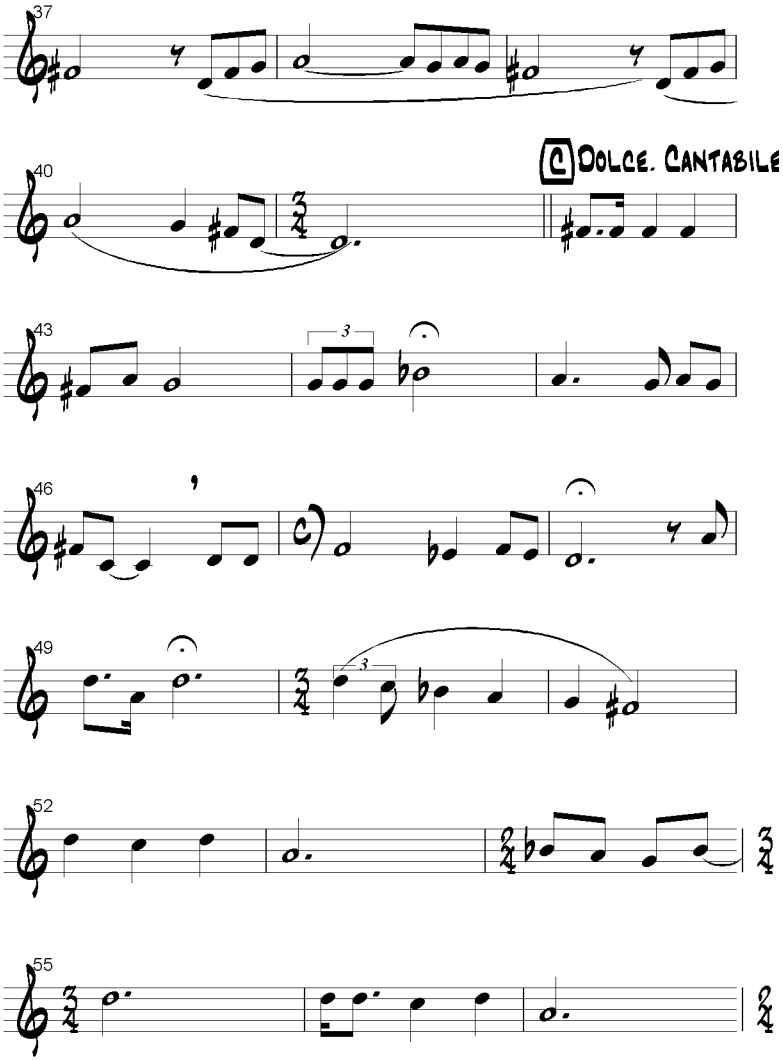
37
40
C Dolce. Cantabile
43
46
49
52
55

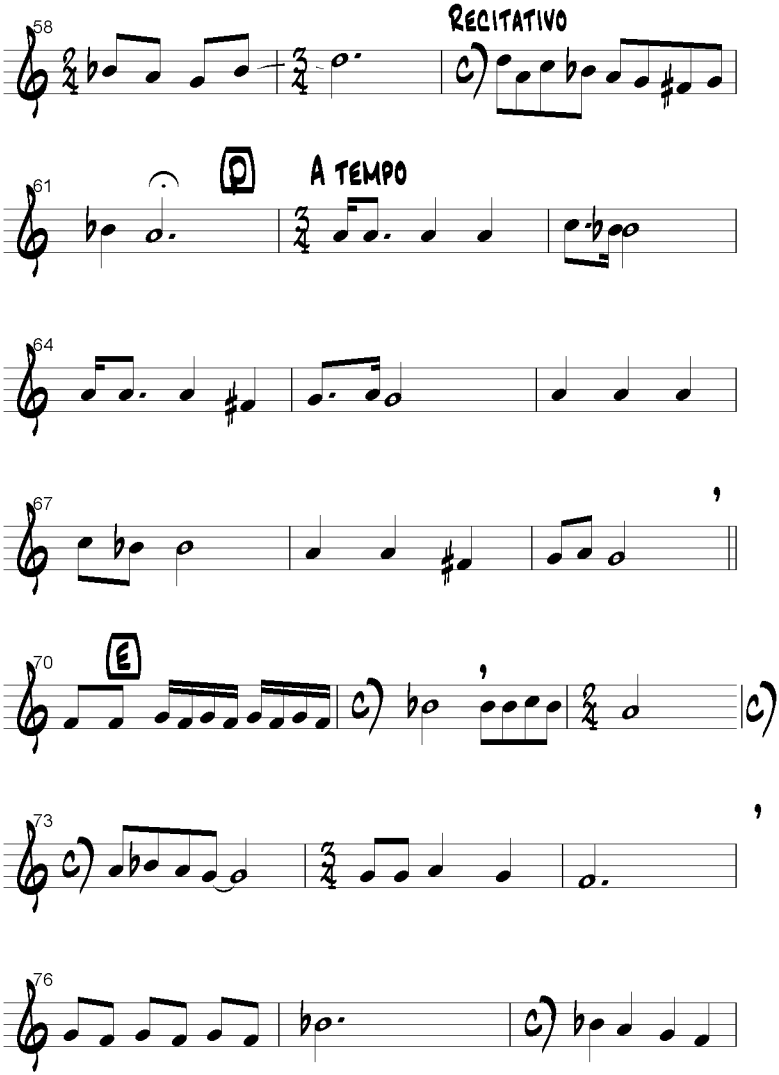
58
Recitativo
61
D
A tempo
64
67
70
E
73
76

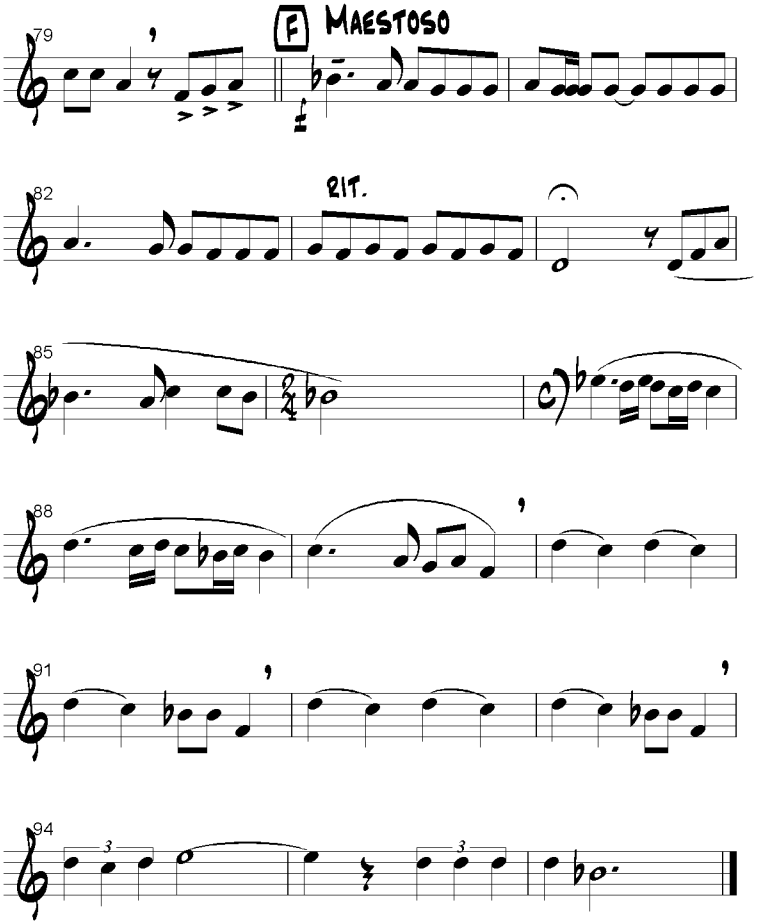
79
F
MAESTOSO
82
RIT.
85
88
91
94

7. צדיק כתמר

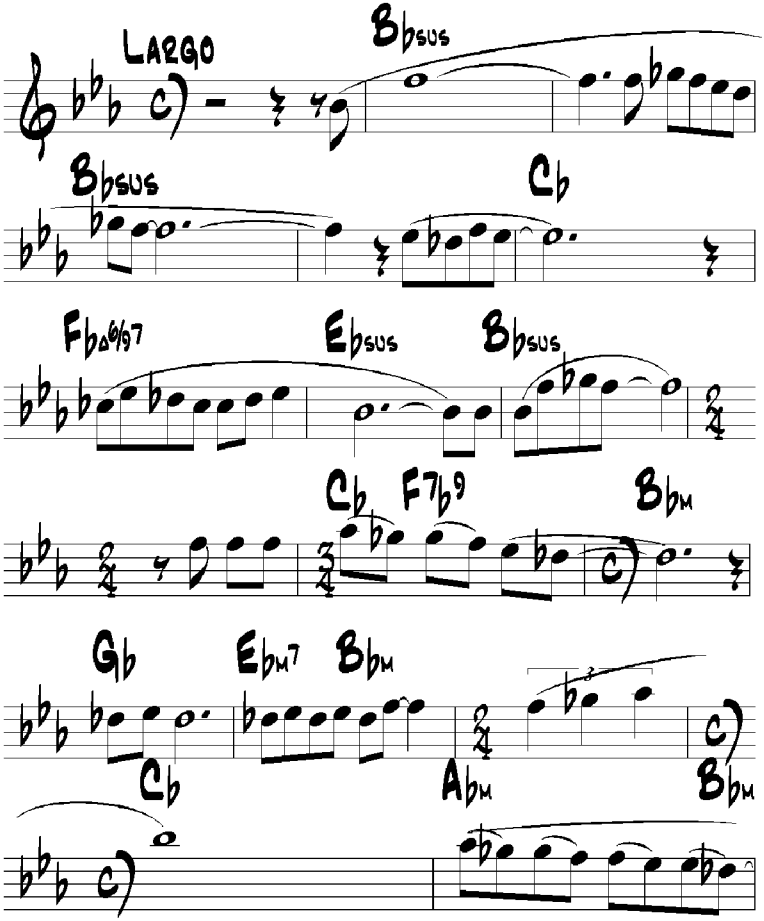
Largo
Bbsus
Bbsus
Cb
Fb△6/9 7
Ebsus
Bbsus
Cb
F7b9
Bbm
Gb
Ebm7
Bbm
Cb
Abm
Bbm

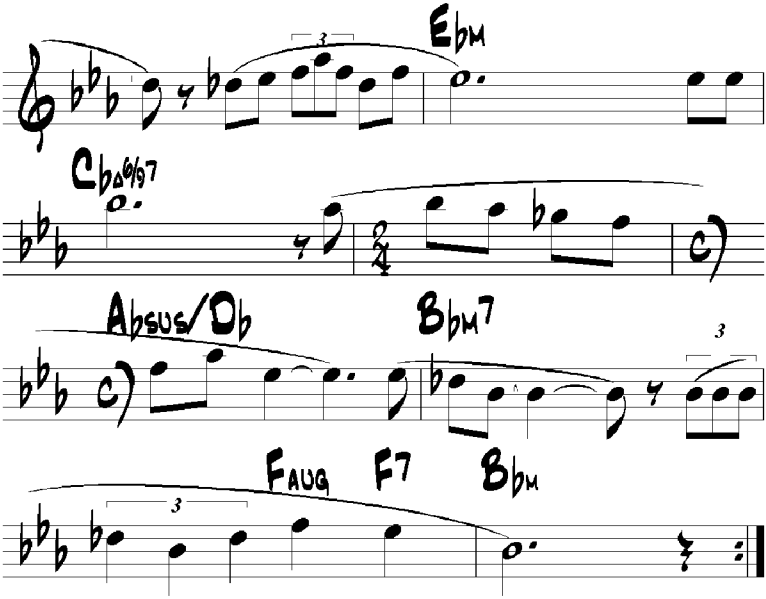
Ebm
Cb△6/9/7
Absus/Db
Bbm7
Faug
F7
Bbm

8. ידיד נפש

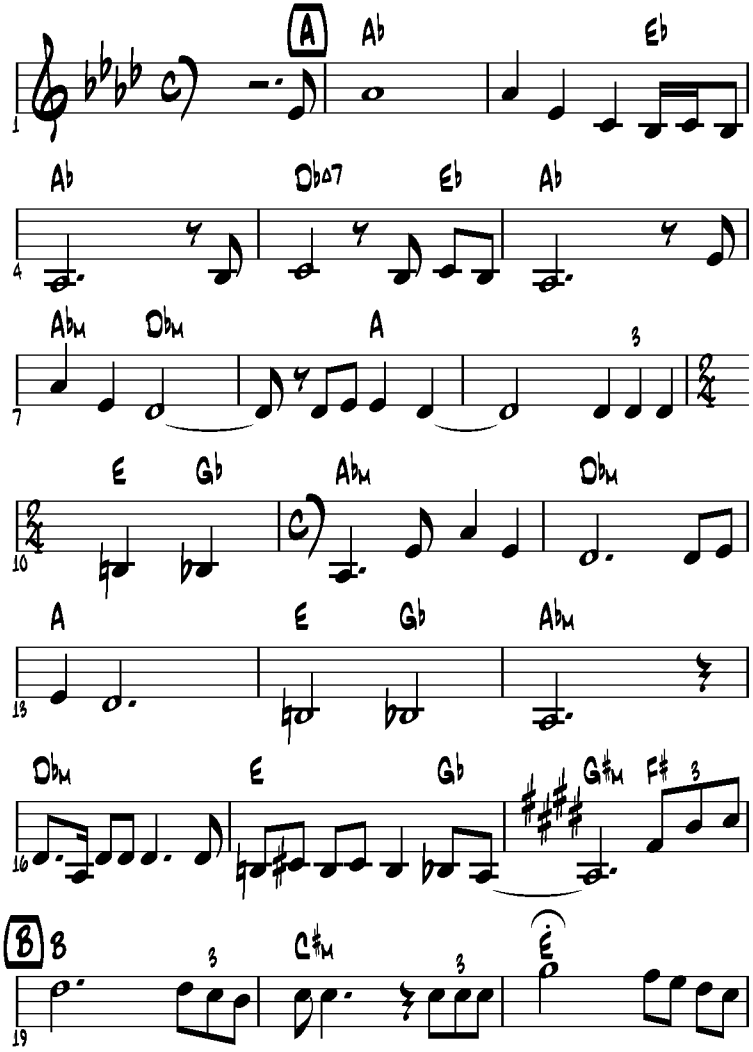
A
Ab
Eb
Ab
Dbמ7
Eb
Ab
Abm
Dbm
A
E
Gb
Abm
Dbm
A
E
Gb
Abm
Dbm
E
Gb
G#m
F#
B
C#m

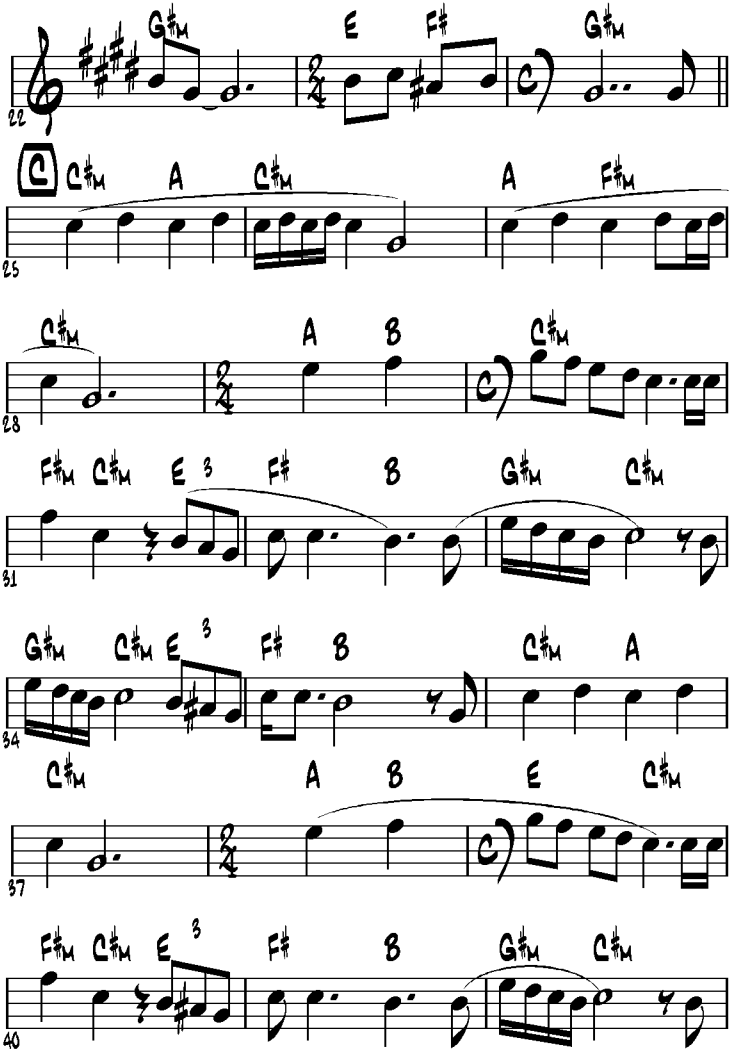
G♯m
E
F♯
G♯m
22
C
C♯m
A
C♯m
A
F♯m
25
C♯m
A
B
C♯m
28
F♯m
C♯m
E
3
F♯
B
G♯m
C♯m
31
G♯m
C♯m
E
3
F♯
B
C♯m
A
34
C♯m
A
B
E
C♯m
37
F♯m
C♯m
E
3
F♯
B
G♯m
C♯m
40

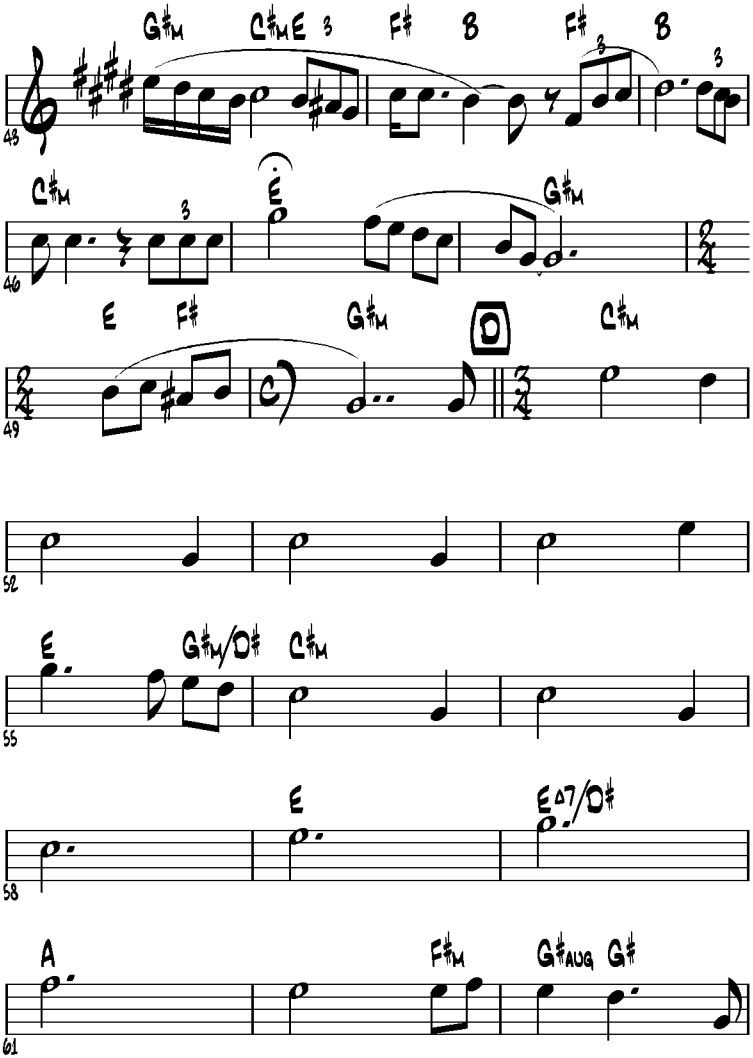
G♯M
C♯M
E
F♯
B
F♯
B
43
C♯M
E
G♯M
46
E
F♯
G♯M
D
C♯M
49
52
E
G♯M/D♯
C♯M
55
E
E Δ7/D♯
58
A
F♯M
G♯AUG
G♯
61

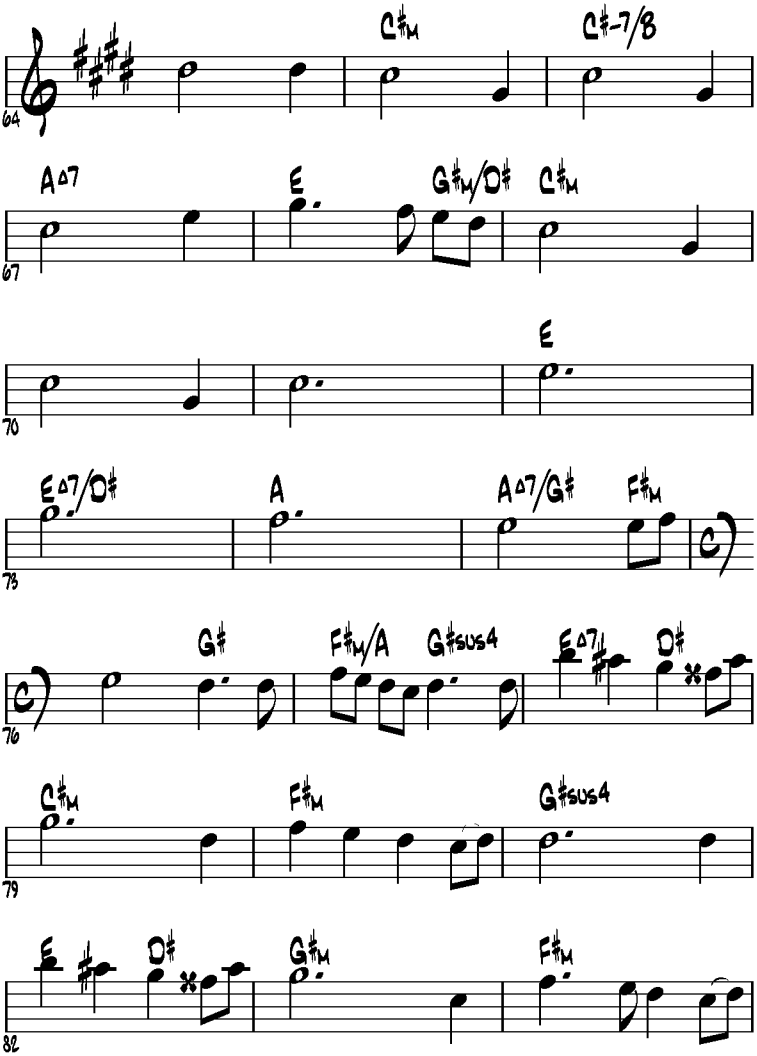
64
C♯M
C♯-7/8
67
A△7
E
G♯M/D♯
C♯M
70
E
73
E△7/D♯
A
A△7/G♯
F♯M
76
G♯
F♯M/A
G♯sus4
E△7/D♯
79
C♯M
F♯M
G♯sus4
82
E
D♯
G♯M
F♯M

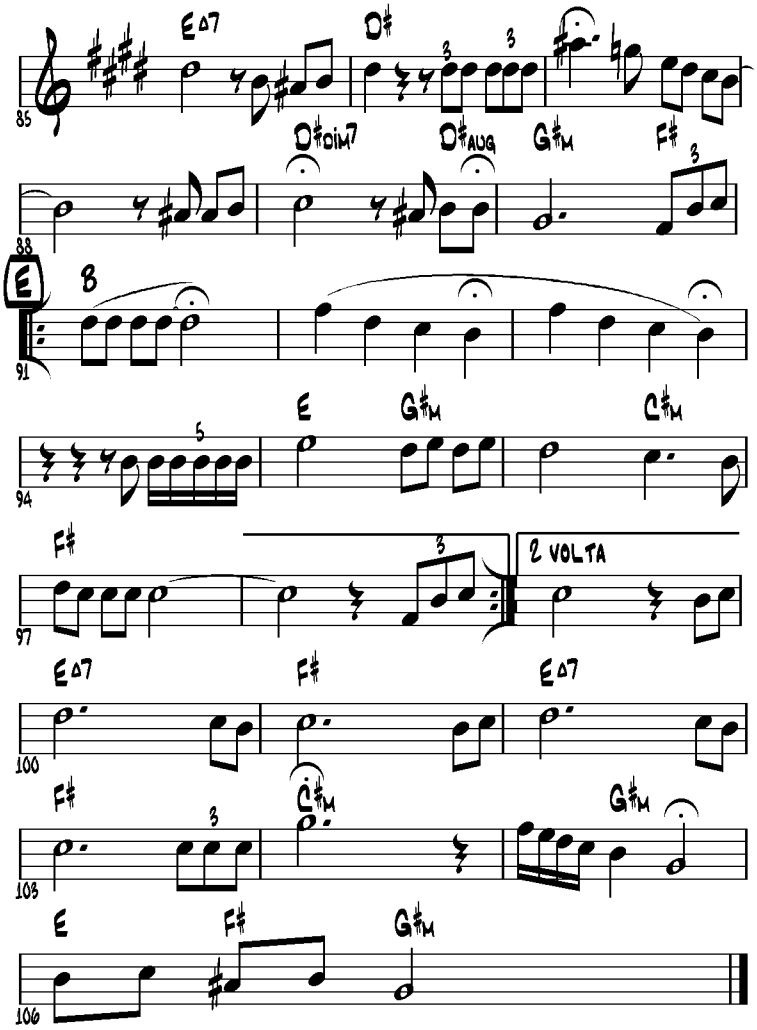
E△7
D♯
85
D♯DIM7
D♯AUG
G♯M
F♯
88
E
91
E
G♯M
C♯M
94
F♯
2 VOLTA
97
E△7
F♯
E△7
100
F♯
C♯M
G♯M
103
E
F♯
G♯M
106

9. מארש

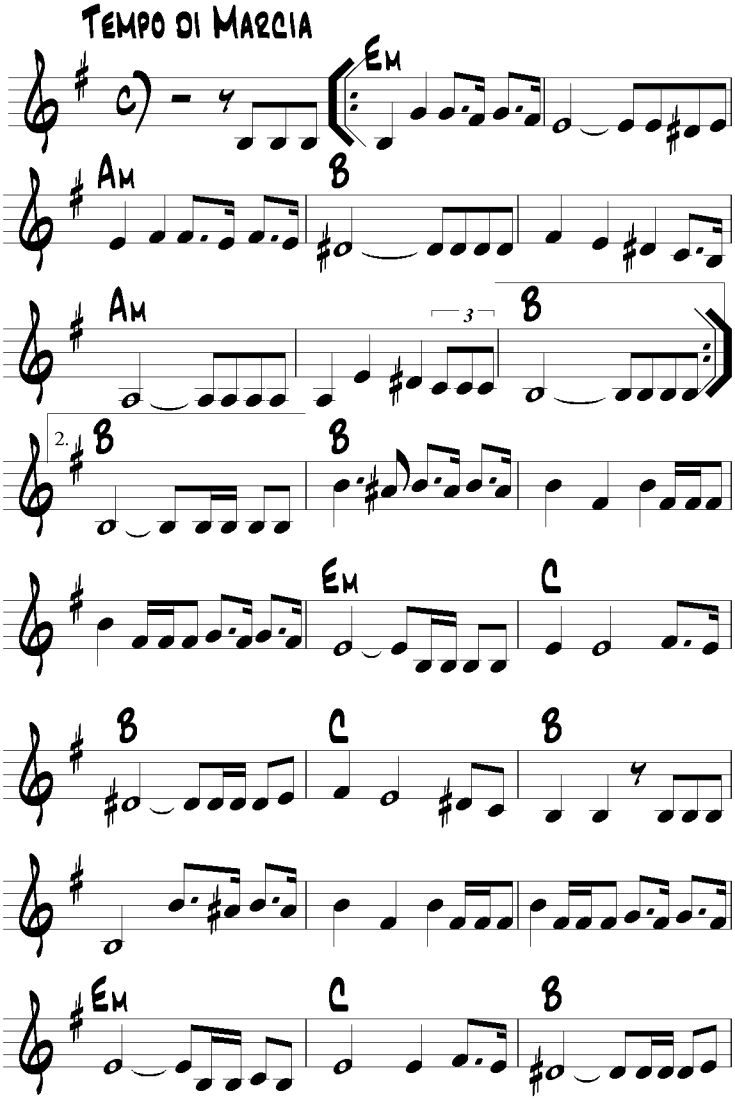

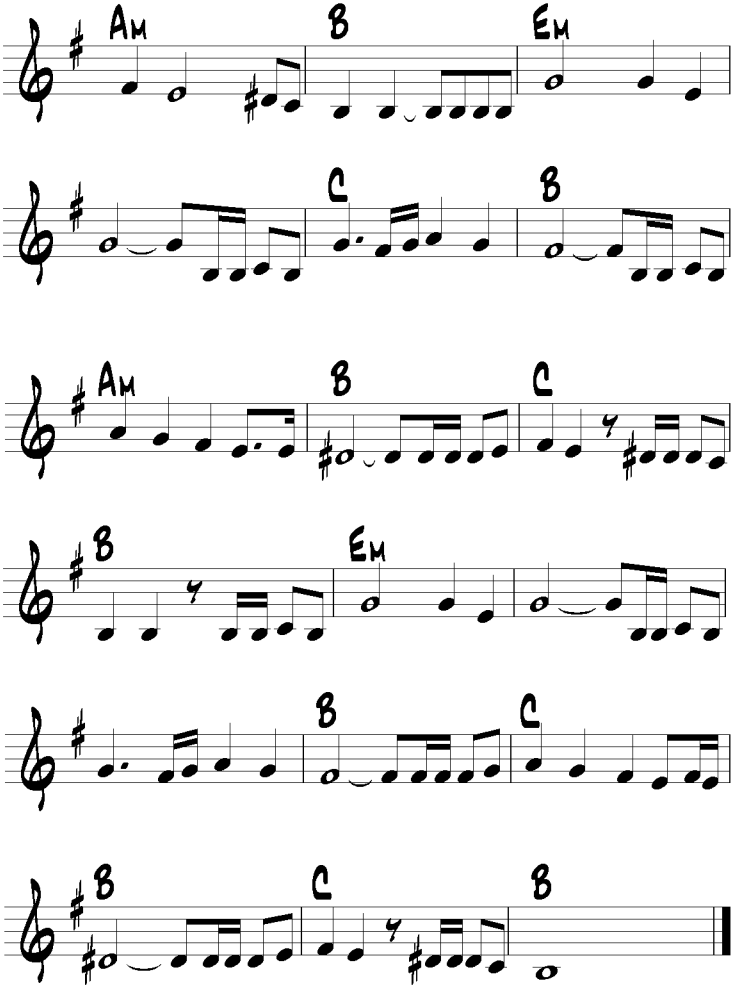
Am
B
Em
C
B
Am
B
C
B
Em
B
C
B
C
B

10. אזמר בשבחין

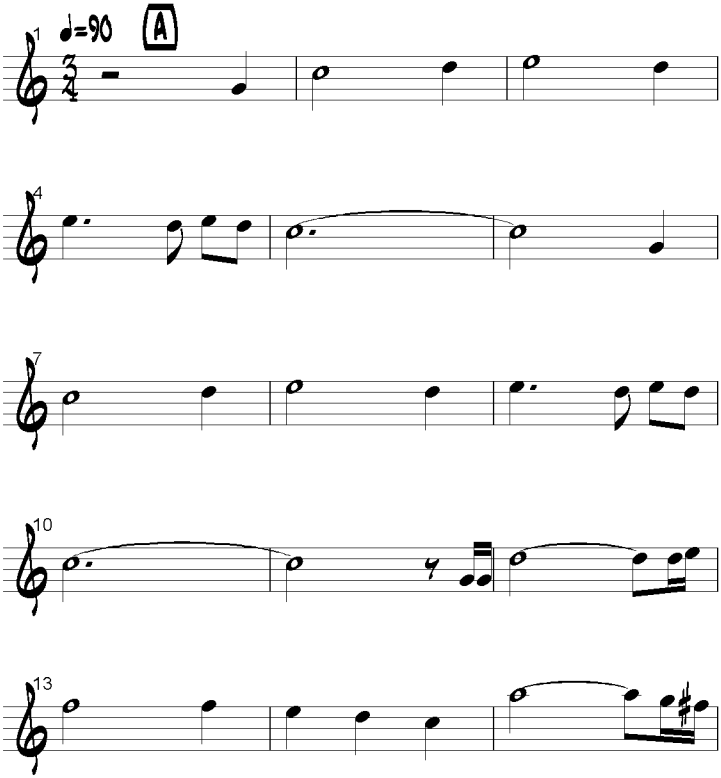

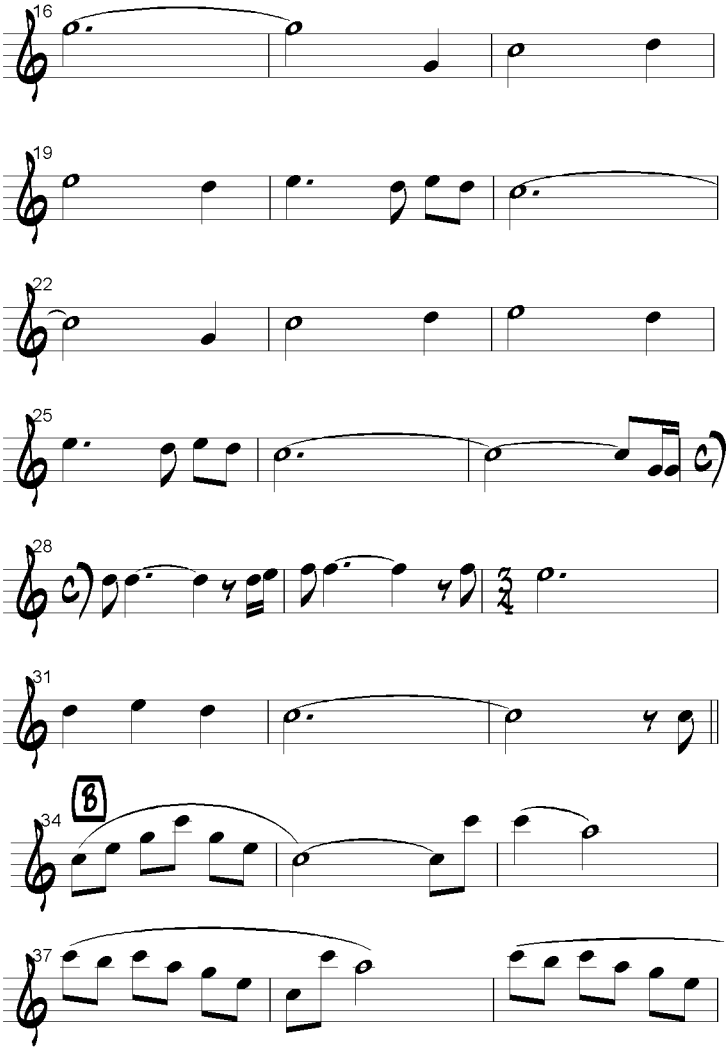
16
19
22
25
28
31
B
34
37

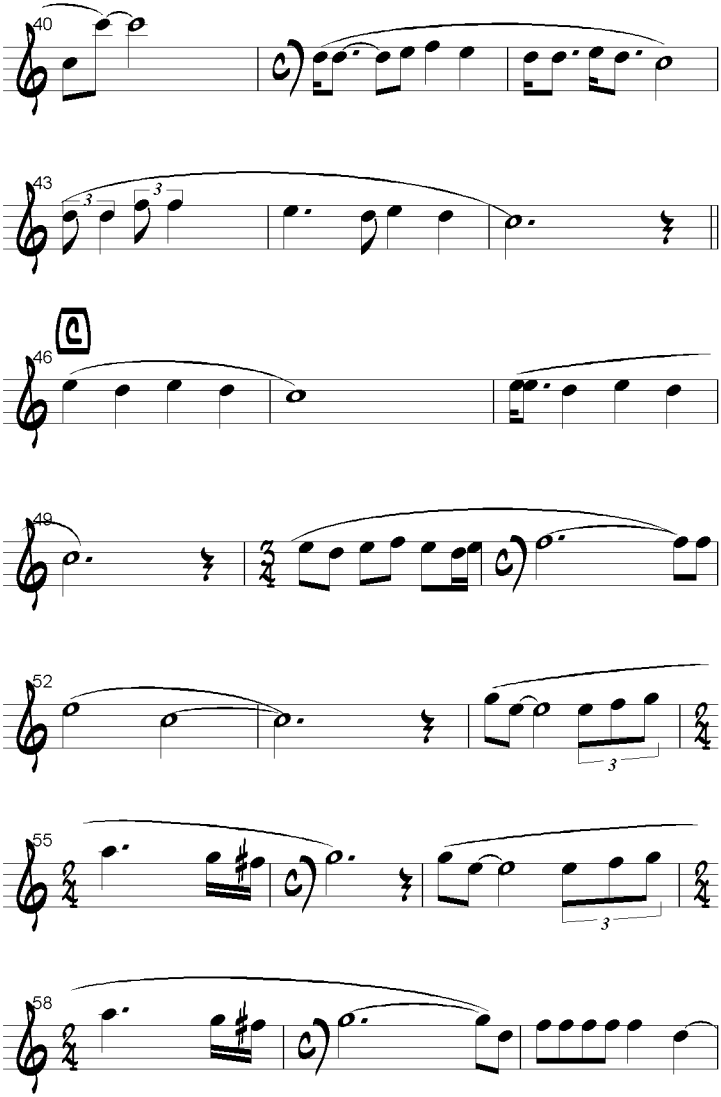
40
43
3
3
46
49
52
3
55
3
58

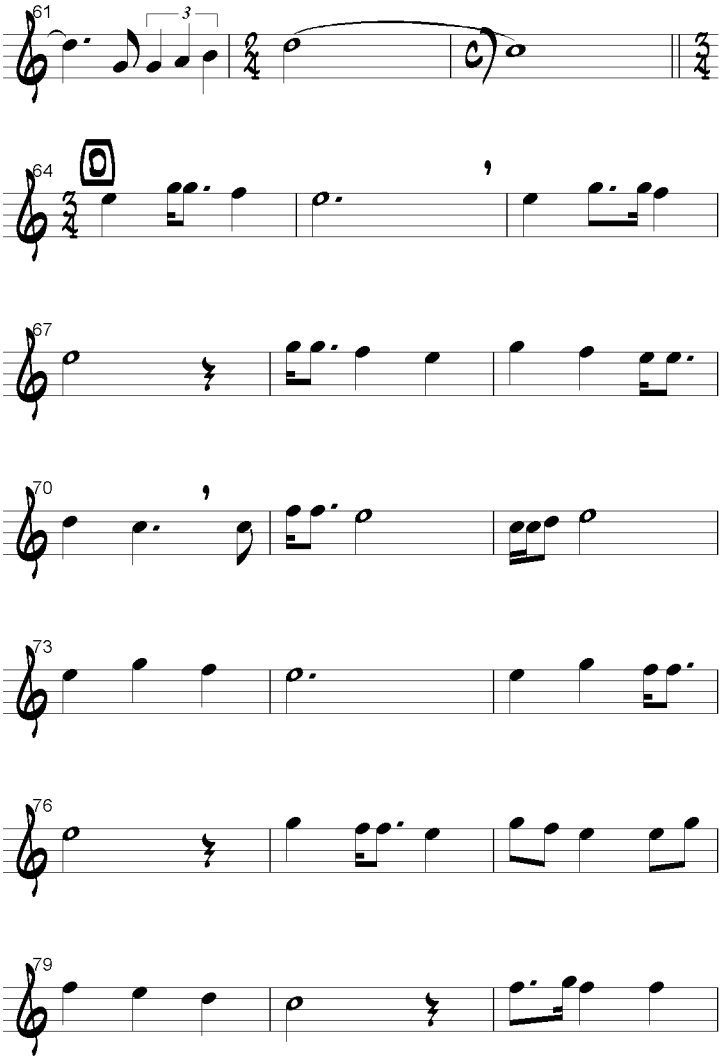
61
3
64
67
70
73
76
79

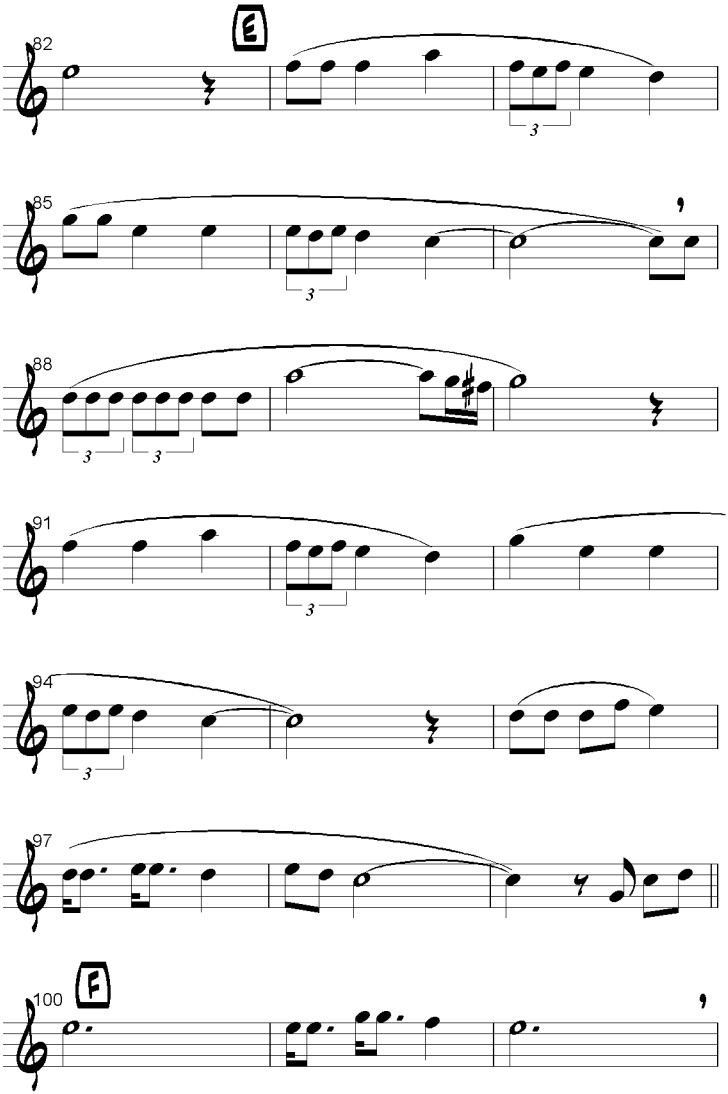
E
82
85
88
91
94
97
F
100

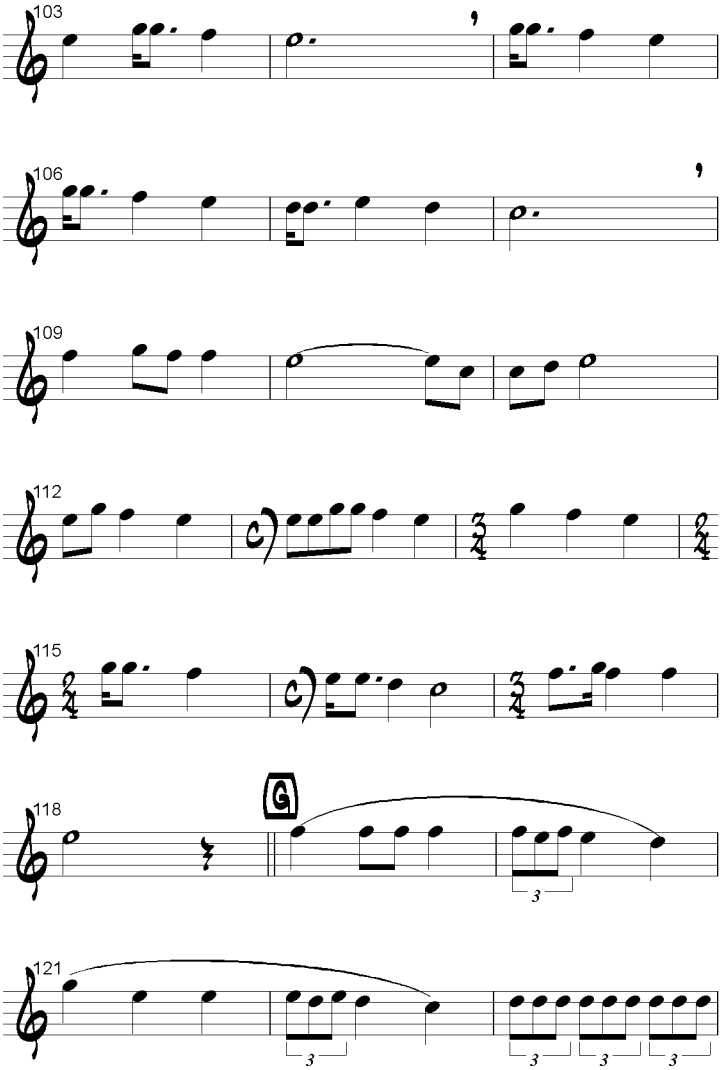
103
106
109
112
115
118
G
121

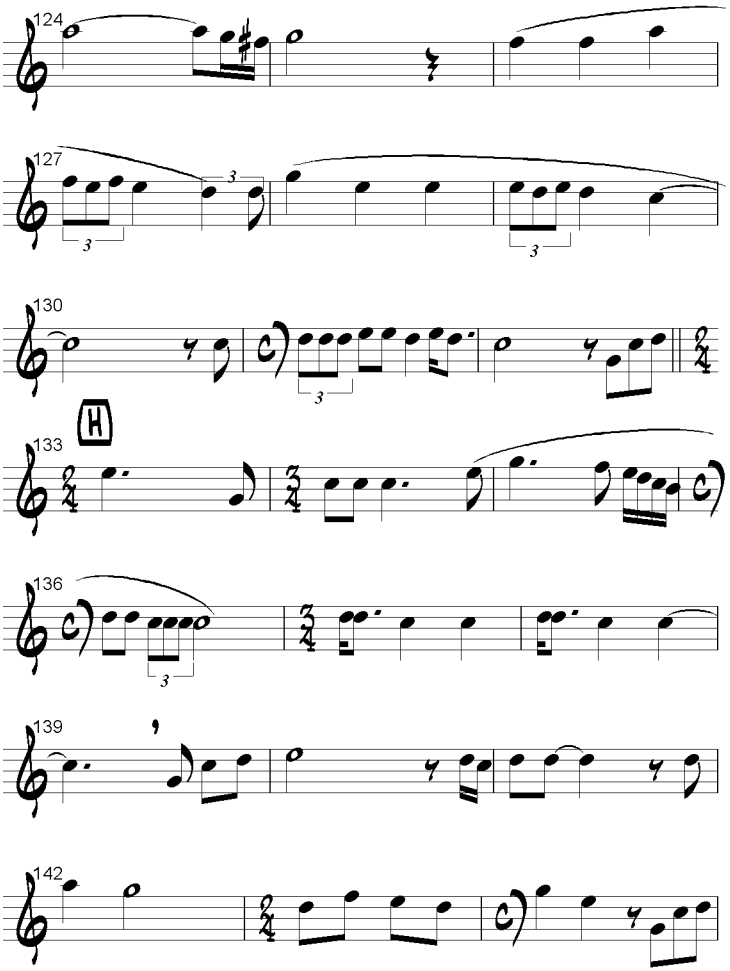
124
127
130
H
133
136
139
142

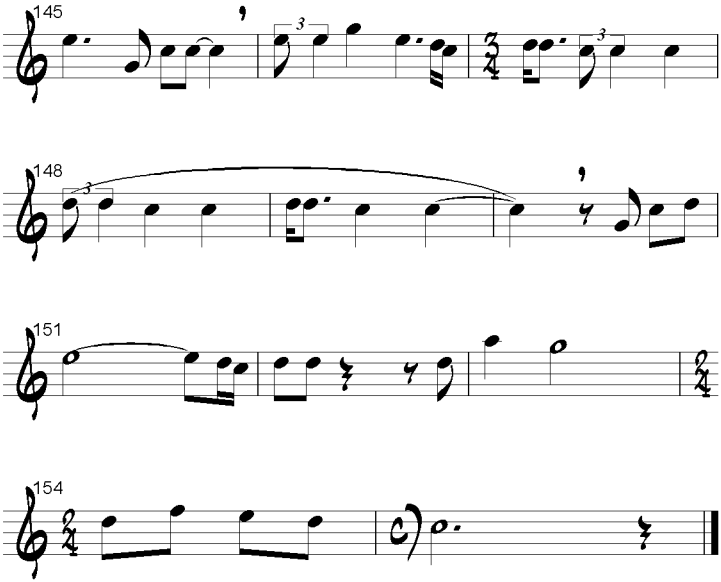
145
148
151
154

11. ניגון

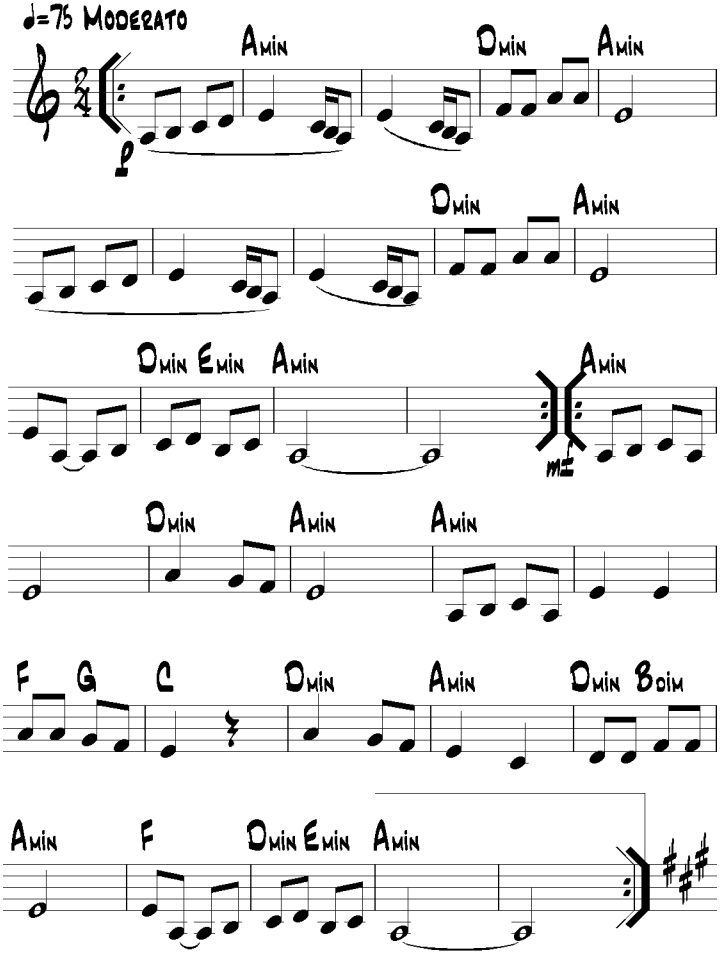
♩=75 Moderato
Amin
Dmin
Amin
Dmin
Amin
Dmin Emin
Amin
Amin
mf
Dmin
Amin
Amin
F
G
C
Dmin
Amin
Dmin Boim
Amin
F
Dmin Emin
Amin

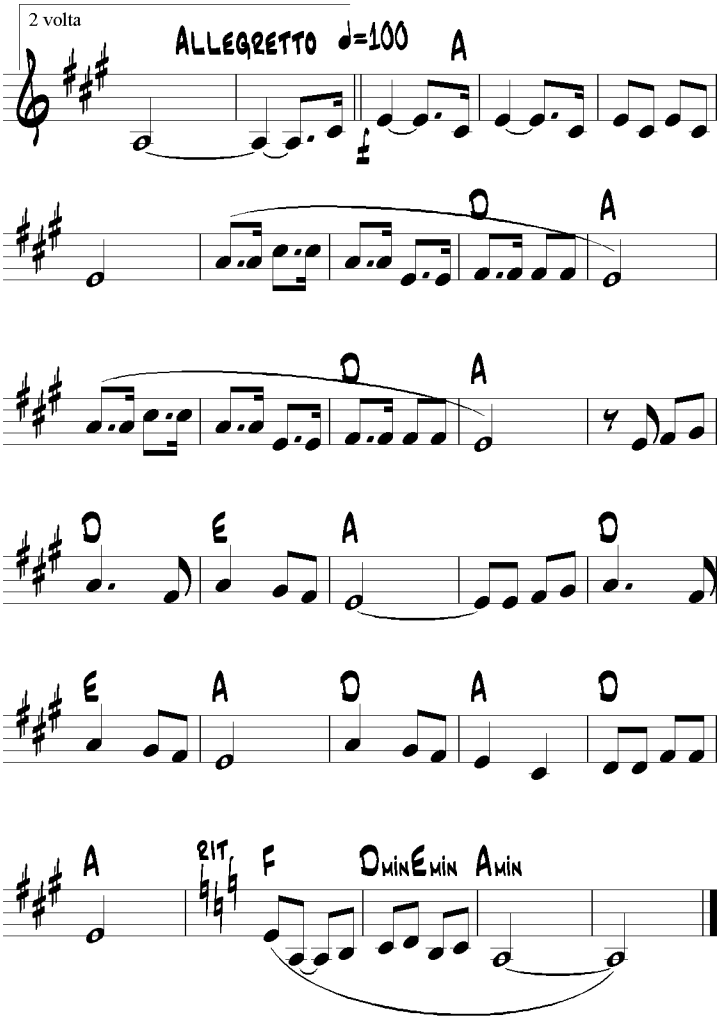
2 volta
ALLEGRETTO ♩=100
A
D
A
D
A
D
E
A
D
E
A
D
A
D
A
RIT
F
DminEmin Amin

12. חסל סדר פסח

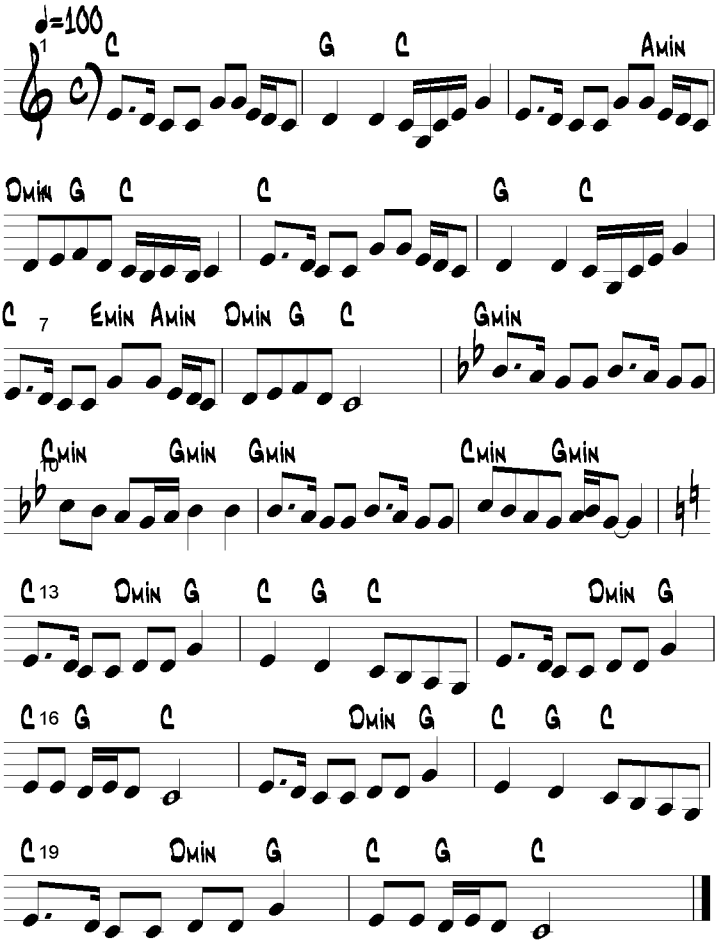

13. ניגון מפורסוב

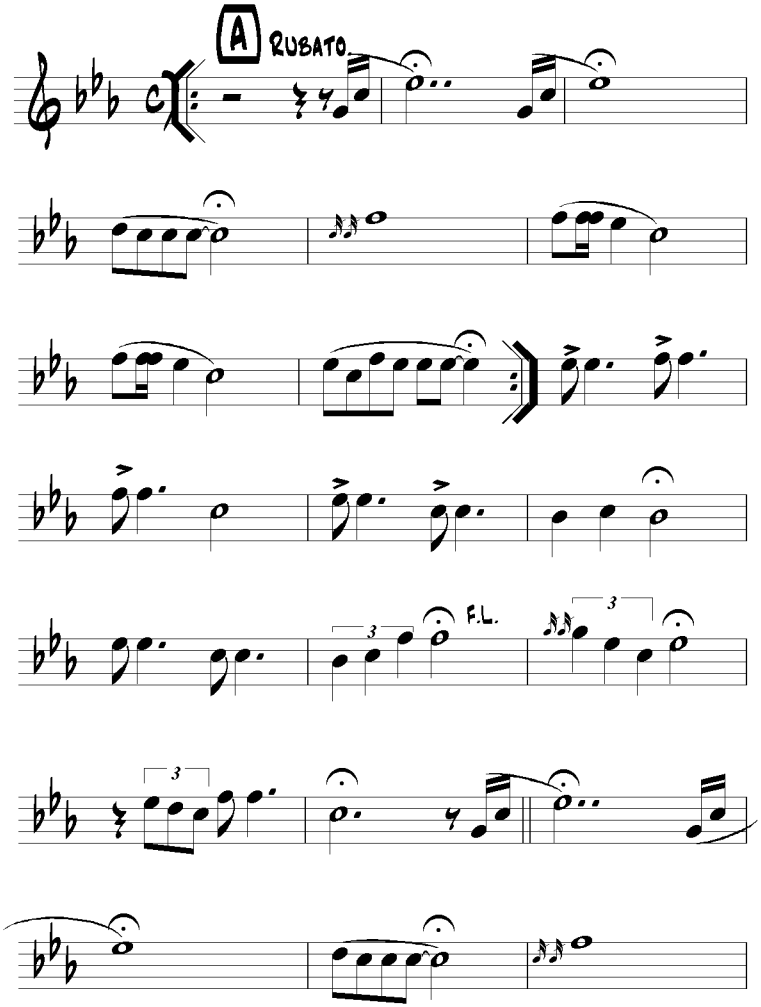

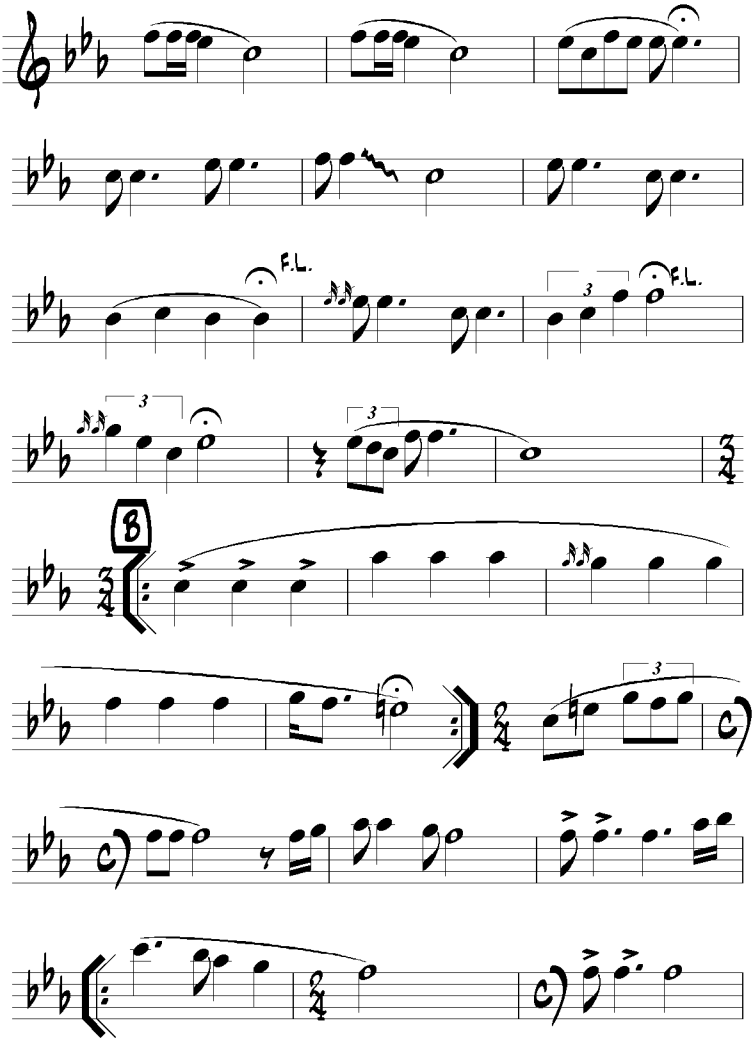
F.L.
3
F.L.
3
3
B
3

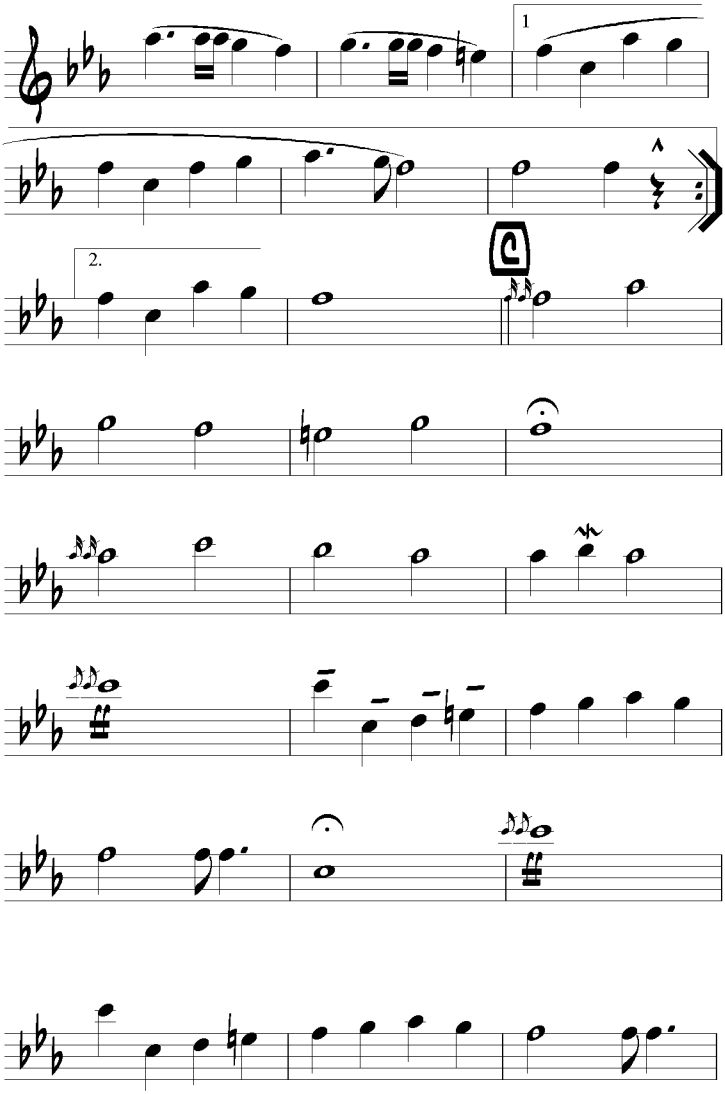
1
2.

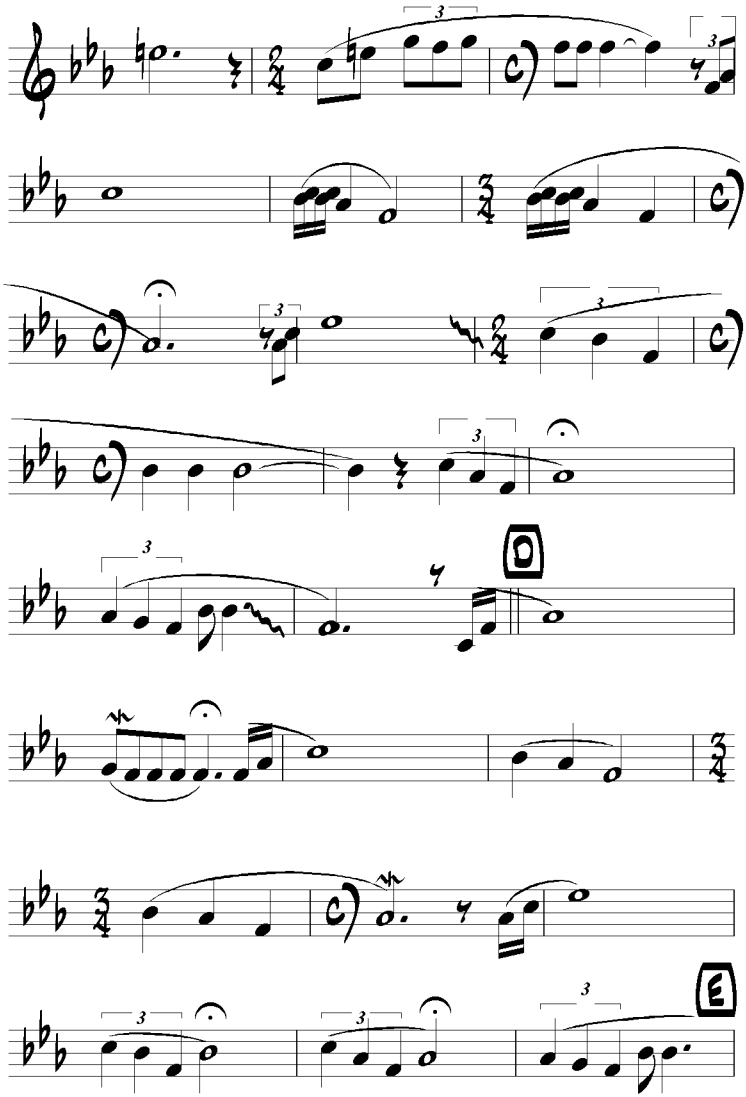
D
E

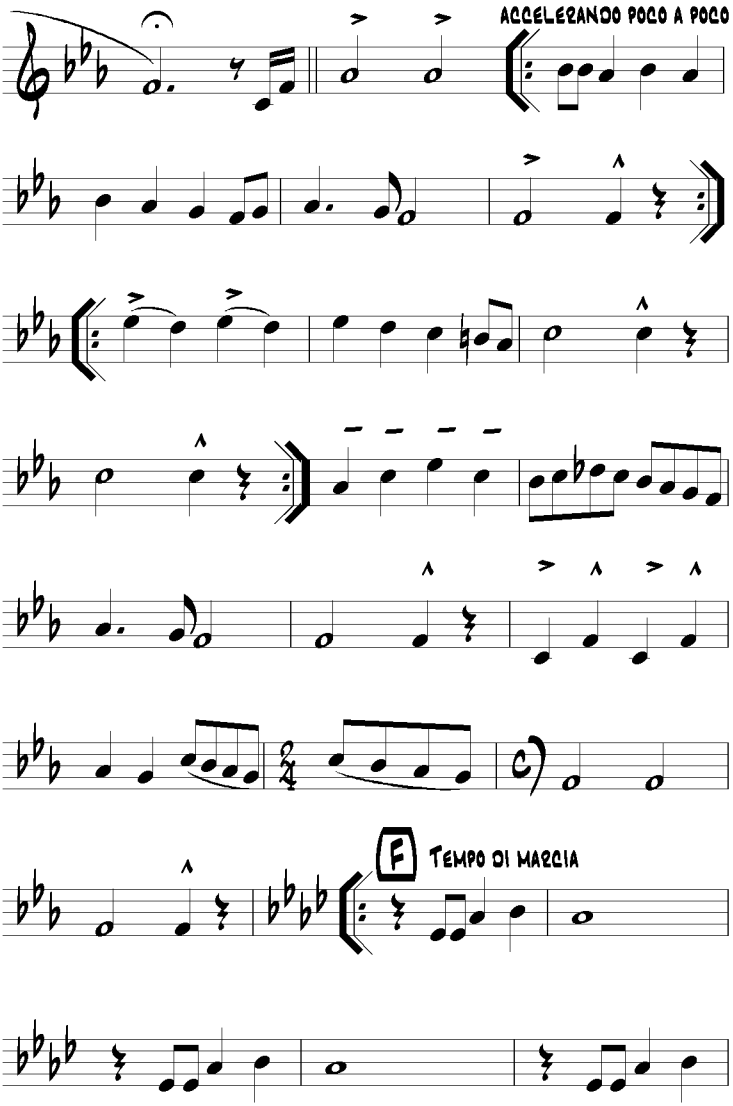
ACCELERANDO POCO A POCO
F
TEMPO DI MARCIA

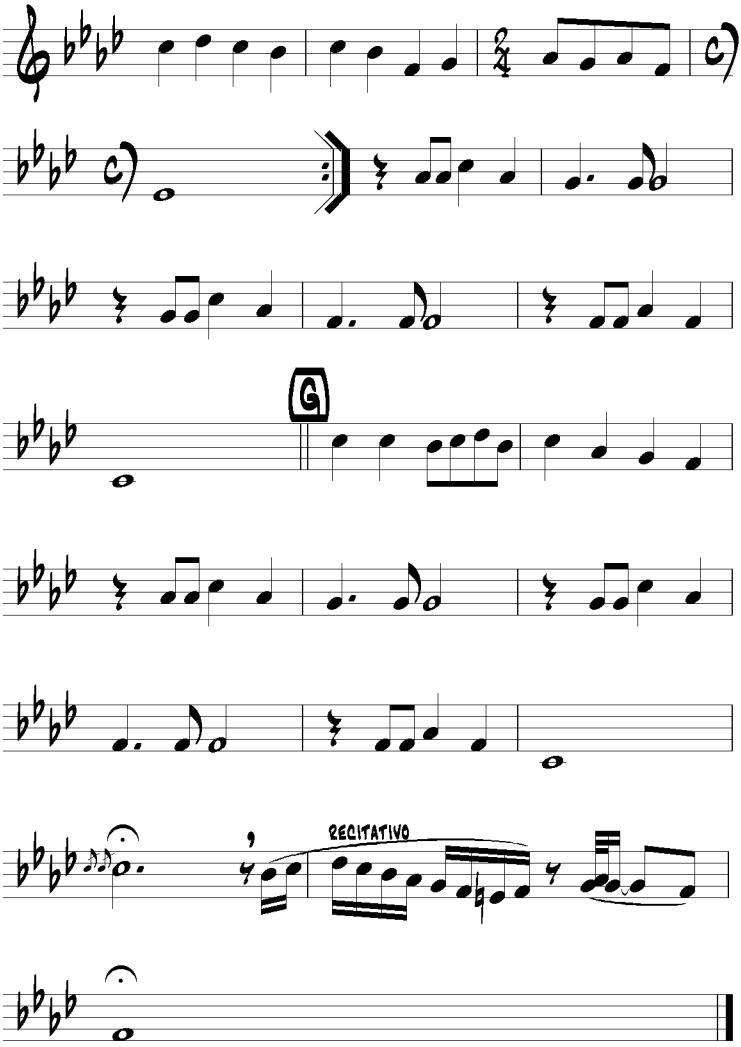
G
RECITATIVO

14. חמול על מעשיך

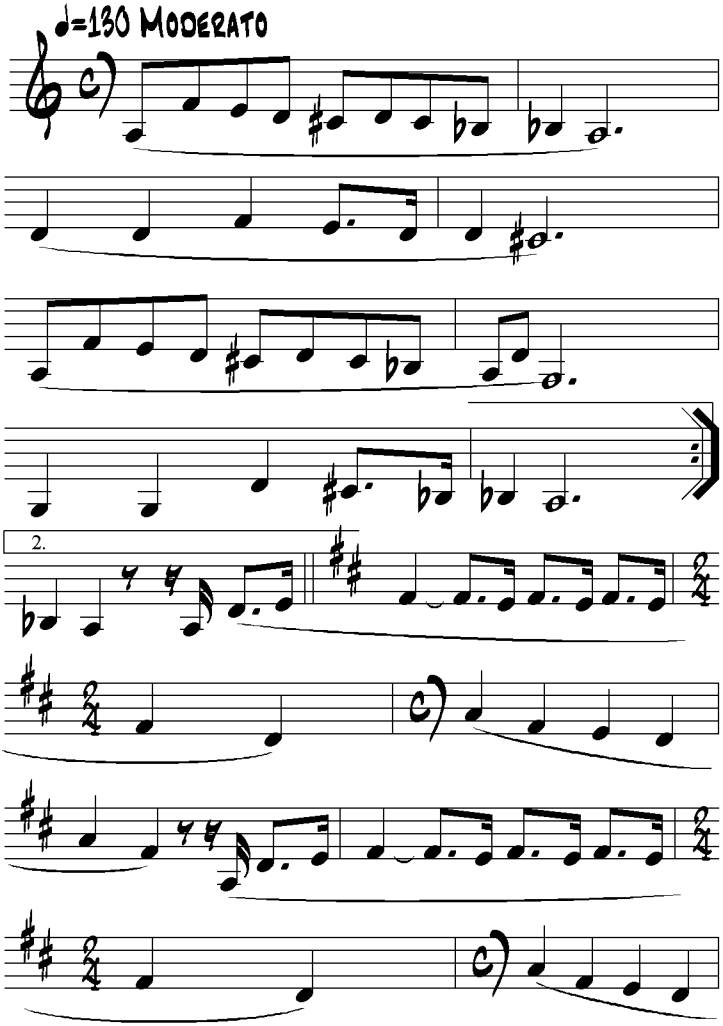

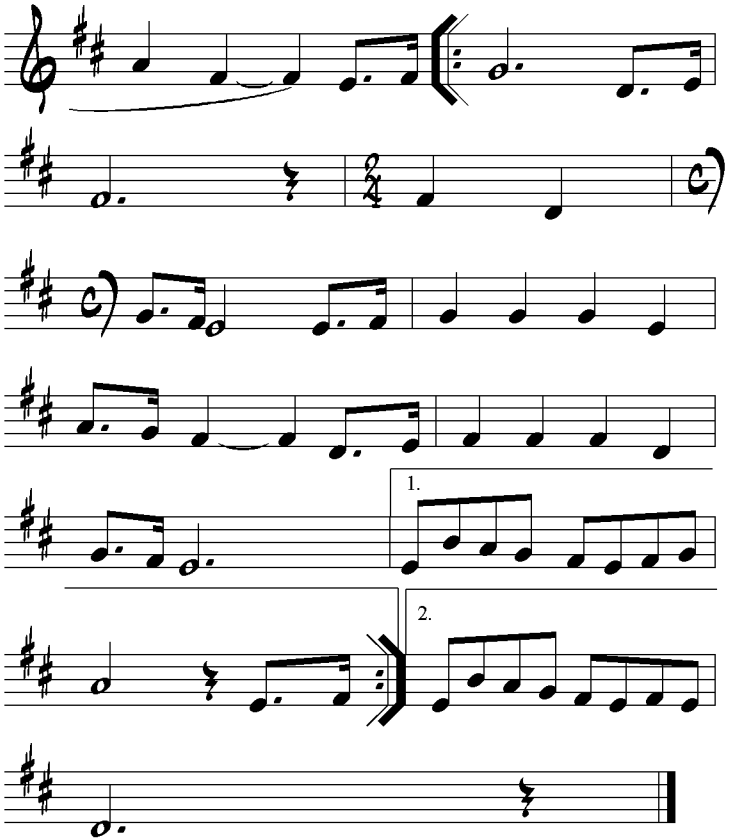
1.
2.

15. אל מסתתר

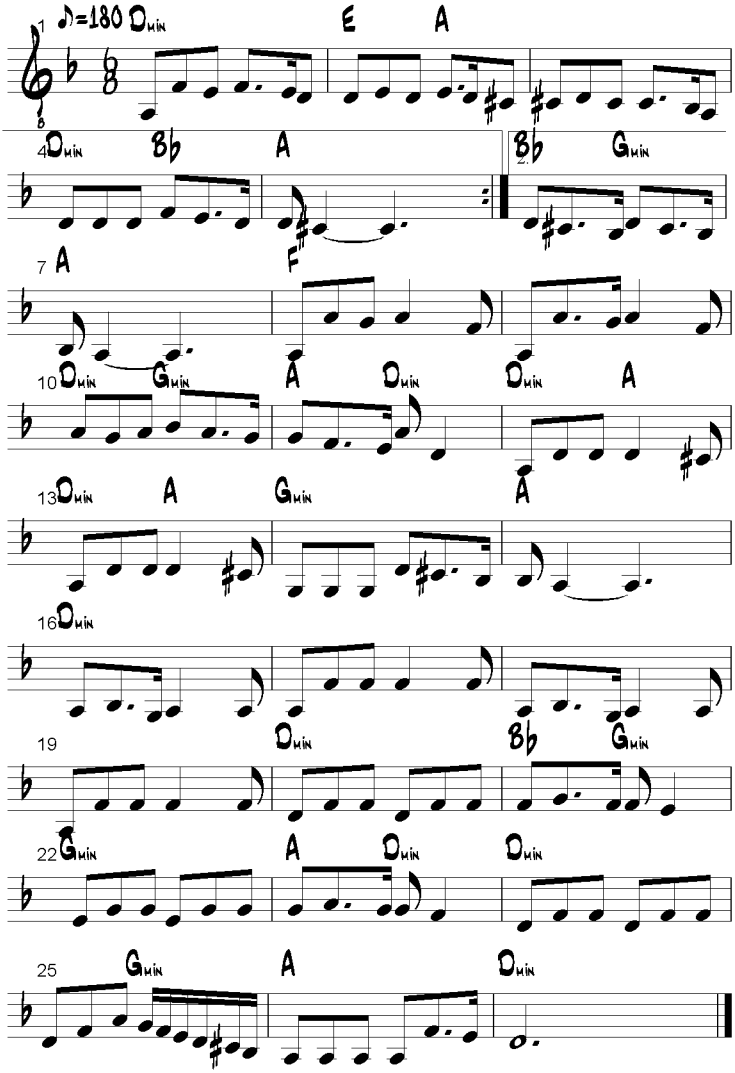
♪=180 Dmin
E A
Dmin Bb A
Bb Gmin
A F
Dmin Gmin A Dmin Dmin A
Dmin A Gmin A
Dmin
Dmin Bb Gmin
Gmin A Dmin Dmin
Gmin A Dmin

16. כי חלצת נפשי

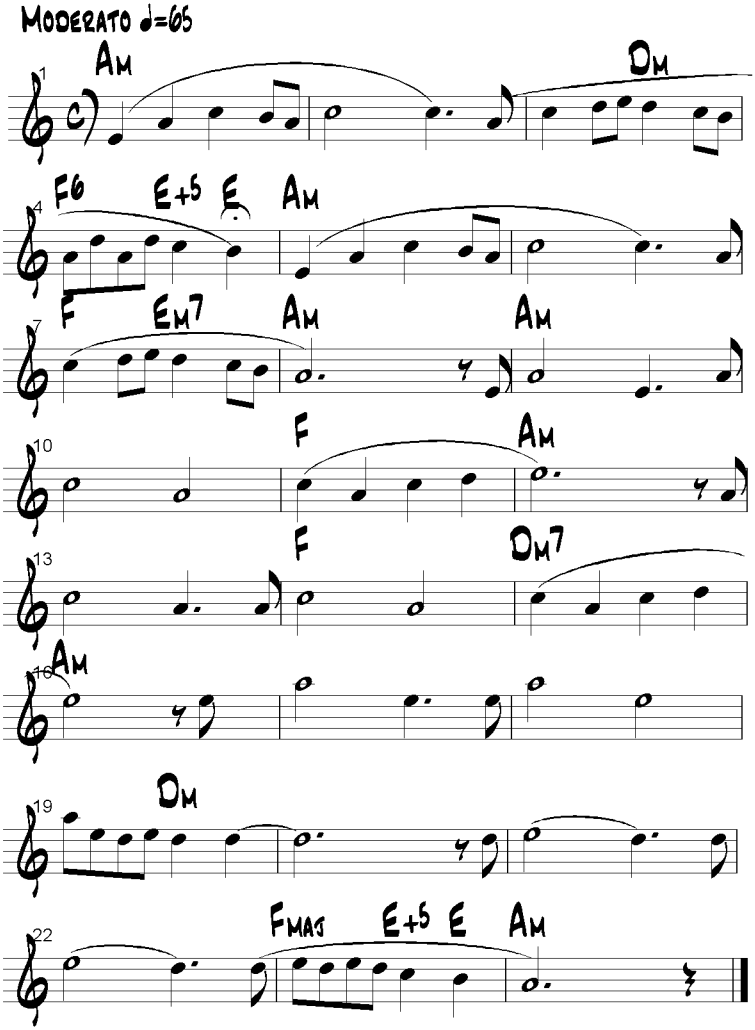

17. מזמור לדוד

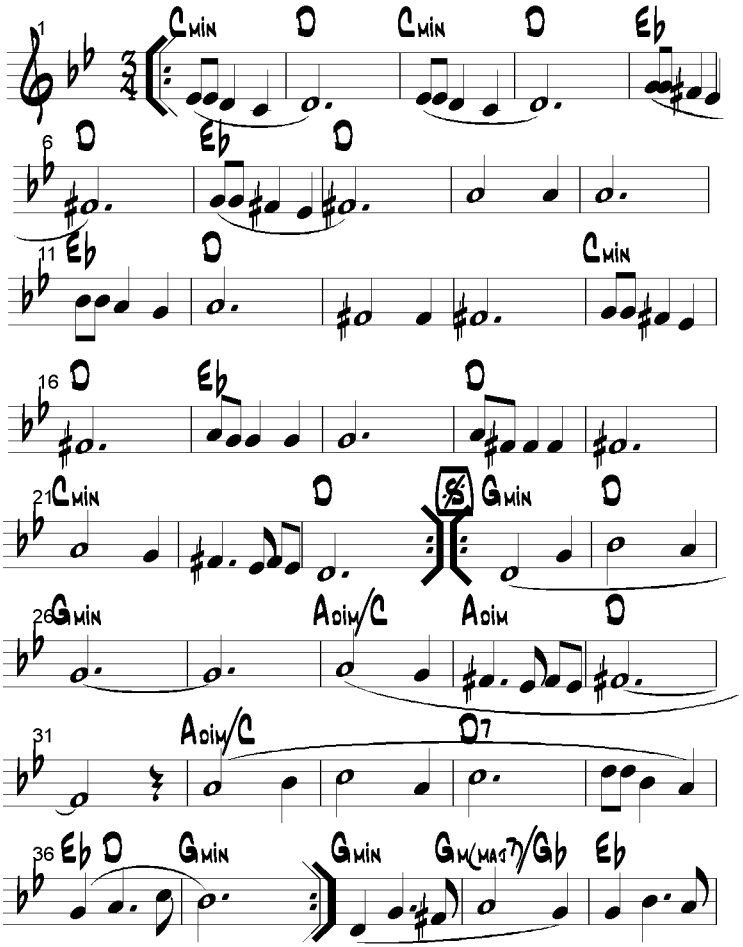

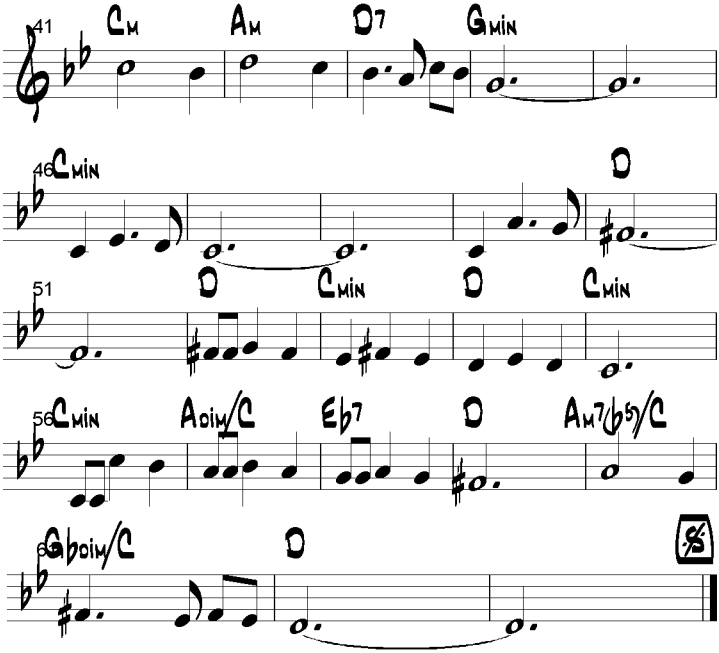
41
Cm
Am
D7
Gmin
46
Cmin
D
51
D
Cmin
D
Cmin
56
Cmin
Adim/C
Eb7
D
Am7(b5)/C
61
Gbdim/C
D

18. יעלה תחנונינו

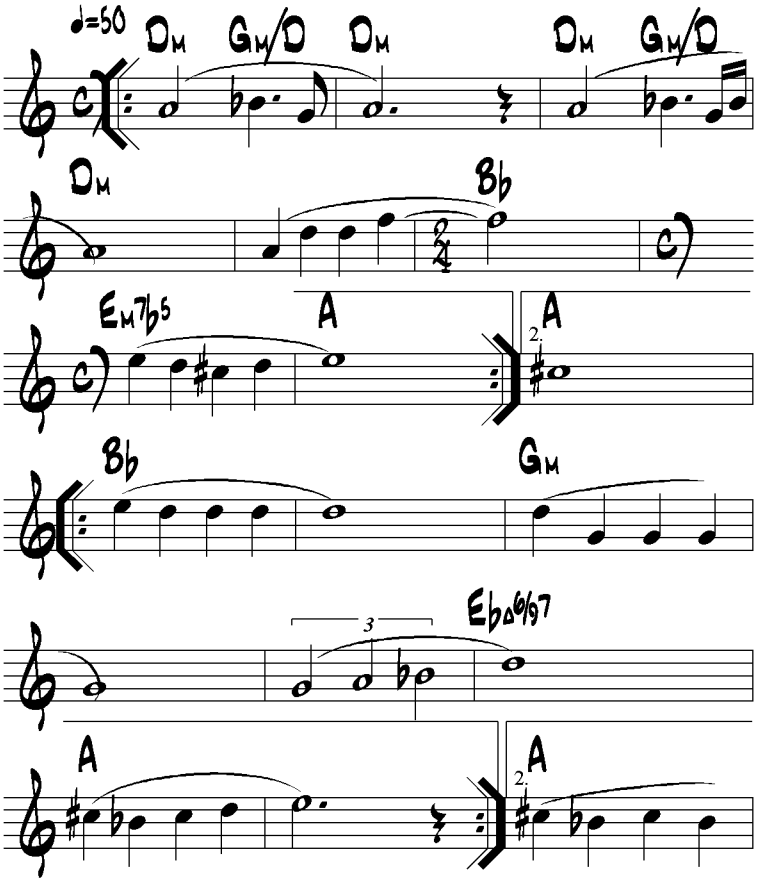

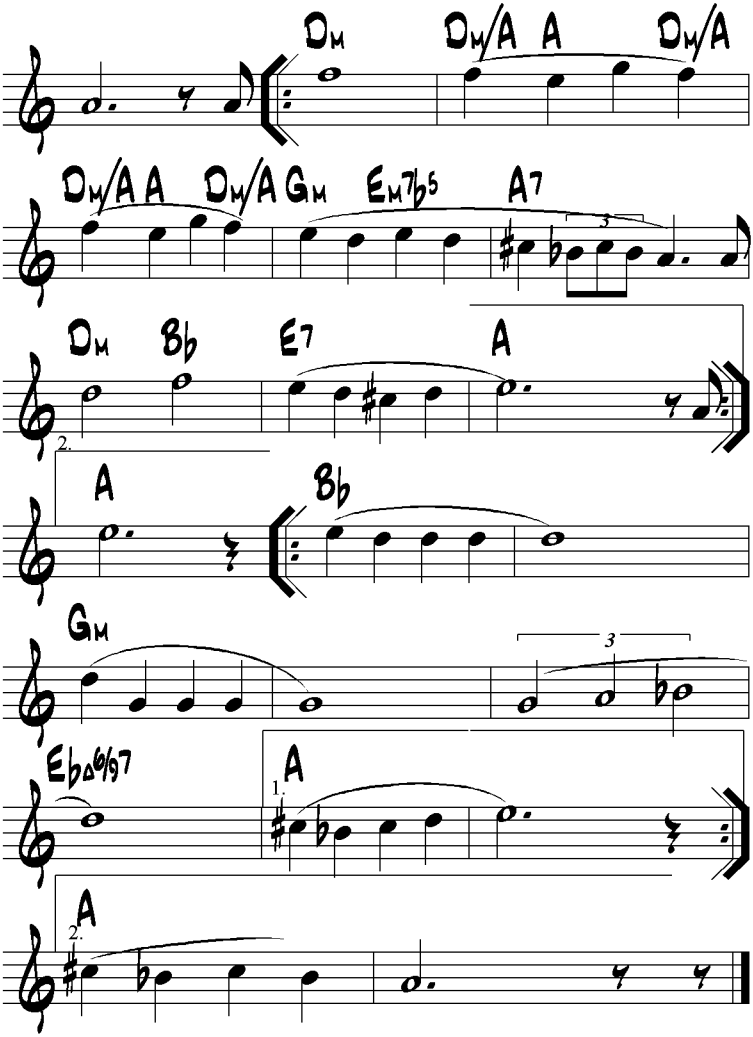
Dm
Dm/A A
Dm/A
Dm/A A
Dm/A Gm
Em7b5
A7
Dm
Bb
E7
A
2.
A
Bb
Gm
Eb△6/b7
1.
A
2.
A

19. להגיד בבוקר

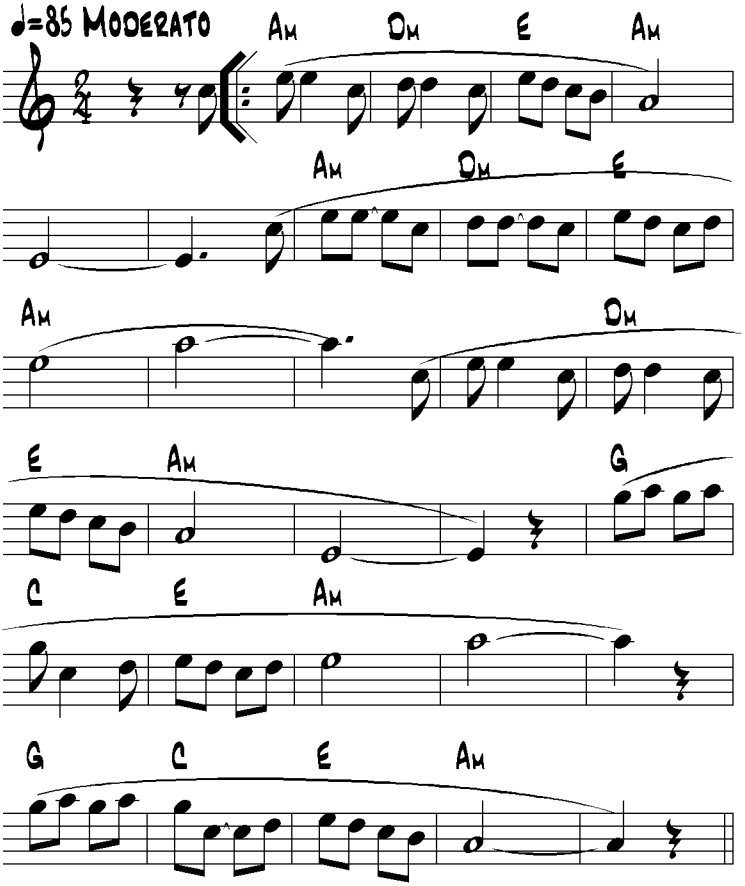

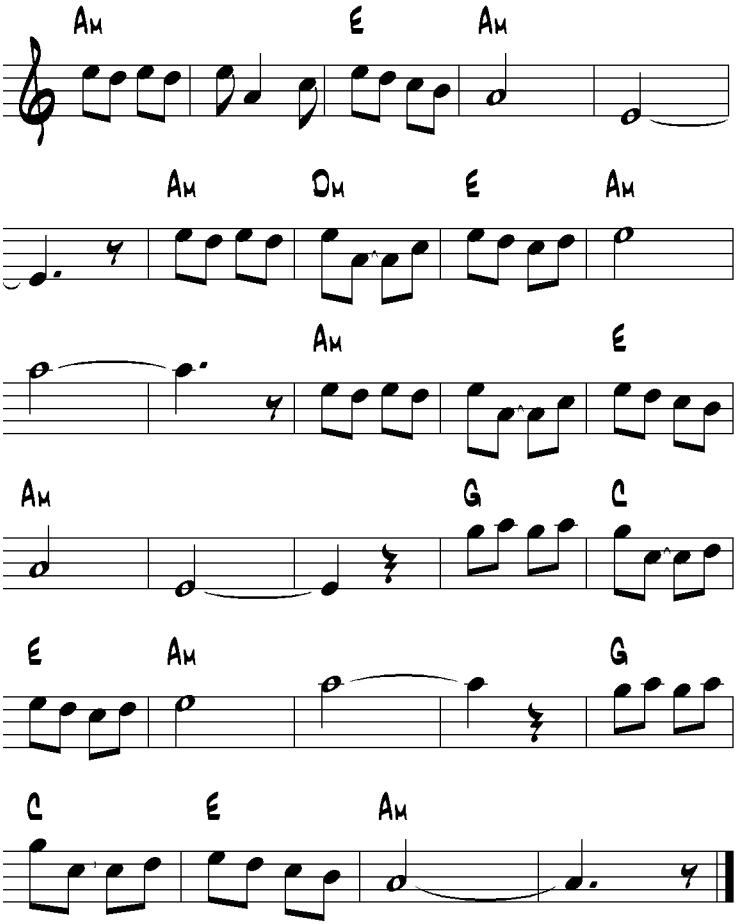
Am E Am
Am Dm E Am
Am E
Am G C
E Am G
C E Am

20. קרבו לי

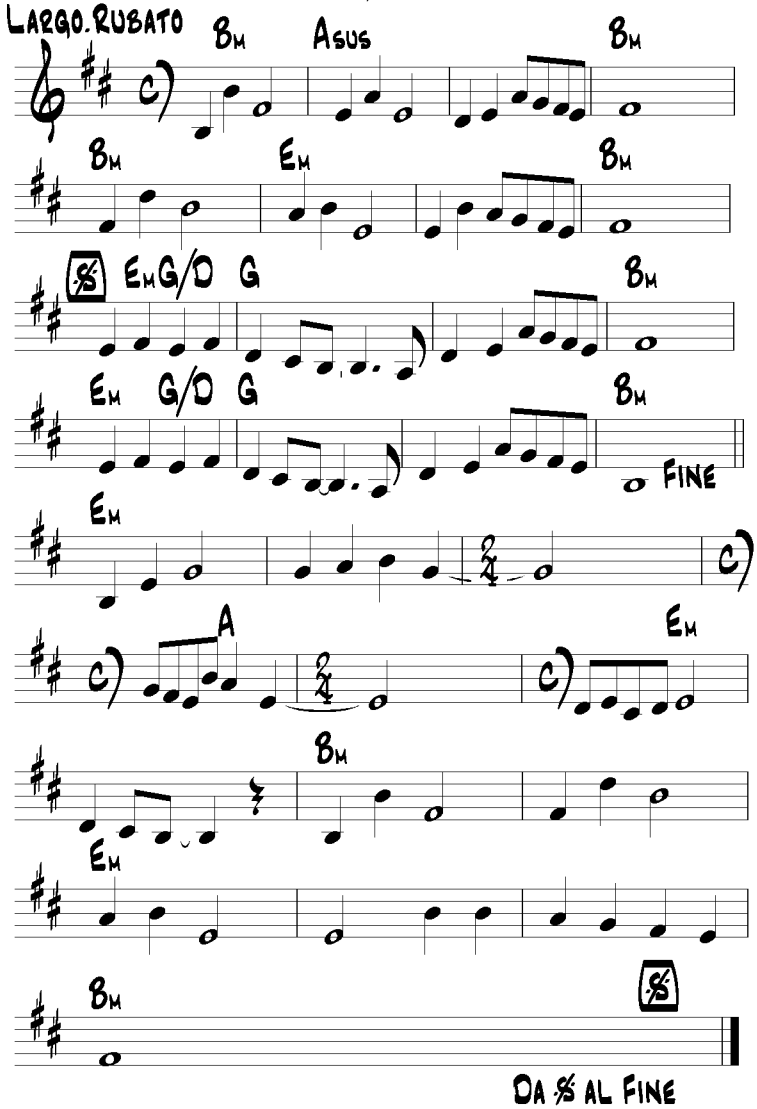
Largo.Rubato
Bm
Asus
Bm
Bm
Em
Bm
Em G/D G
Bm
Em G/D G
Bm
Fine
Em
A
Em
Bm
Em
Bm
Da 𝄋 al Fine